MOLNÁR GÁBOR

AHOL AZ ÖSVÉNY VÉGET ÉR

Molnár Gábor
AHOL AZ ÖSVÉNY VÉGET ÉR

Észak-Brazília őserdőiben

EMBERVÁSÁR

Evezés közben is magamban érzem az alig véget ért, több hetes nagy megerőltetést, a Pao d'Agua-i élményeket, az erdei vadászatokat, a gumifák magvainak gyűjtését. Jólesik szombat esti pihenőmre gondolnom, Praiára, evezésem közben. Apró élmények és nagy dolgok váltakoznak, sűrűn követik egymást mostani erdei életemben.

Gyönyörködve nézem csónakom végéből a körülöttem levő forró övi tájat. Eddigi tapajósi tapasztalásaimat jegyzetekbe sűrítem. Szaporodnak naplómban a teleírt oldalak. Magamnak, a magam mulatságára írok. Belekerül zsineggel összekötött naplókötegembe a sok történés, élmény, amely, mint a meleg öv különlegességeit tükröző virágok, színeket, illatokat sugároznak. Néha bizony keserű bürök, csalán is kerül a csokorba, de gyógyító füvek is akadnak.

A csónakom mellett elmaradó lombfal aljából átpillantok a széles Tapajós túlsó, erdős partjára. Mellettem a keskeny, meghagyott partvédő őserdőn túl a Ford-irtás. Fekete, kormos „csepp" ez az óriási irtás a környező zöld tengerben. Praia mindössze néhány vén kunyhósor a Tapajós mentén. Most, hogy itt tanyázom a vadonban, kezdem érteni az erdő, a víz, az ingovány szavát. Rokonhúrokon muzsikál bennem a szél, a lombsusogás, az orkánverte tajték. Szeretek itt mindent, ami egybefogja a századok előtti életet tükröző vad erdei világot.

Kiérve az erdőfal mellől, megpillantom végre Praiát a késő délután forróságában. Nekifordítom csónakomat a sárga fövenyű kikötőnek. Néhány kemény evezőhúzás, nekidöccen a part homokjának csónakom. Gyöngyszürke az alkony, a kunyhók vacsorafőző tűzhelyeinek füstje.

Zörren a csónakfenék deszkáira vetett evezőm. Kilépek a puha homokra, amely most is átforrósodva süt. Gazdátlan cövekhez kötöm barnult, használattól megviselt ladikomat. Abelardo Ibirabát, a halászt keresem.

Fellépek a meredek partra a szombat esti lődörgők élénk, vidám nyüzsgésébe. A kikötő és az első kunyhósor közti úton kavarognak a szombat este örömeire várakozók. Feketék, félbarnák, barnák. Többnyire széles peremű, némelyik foszlott szélű háncskalapban. Kutatón felém villannak a pillantások. Idegen vagyok. Belebámulnak arcomba, háncskalapom pereme alá. Sétálva kerülgetik egymást a caboclók csoportjai a Tapajós folyam partján, a ki-be dűlő, rogyott, félrogyott szélső kunyhósor előtt. Tarka ruhás

szép, kevésbé szép és csúnya lányok, asszonyok. Némelyik kínálja magát. Nem szóval, inkább mozdulattal. Mustrálgatva válogatnak közöttük a legények. A homokos parton a magamé mellett néhány tucat kikötött csónak. Gumigyűjtőké, vadászoké, halászoké. Akiknek még csónakjuk sincs, azok csak afféle félresikerült szerencsevadászok. Többnyire ezek vetik rám kutatóan éles, mustrálgató pillantásukat.

Alkonyati forróság. Észak-brazíliai naplemente. A széles folyamon túl őserdős hegyvonulat mögött áldozik az óriási, vérszín nap. Aranyosra festi a szellő fodrozta vizet az esti fény, amely olyan, mintha aranyzsindellyel borította volna valami pazarló nagyúr. Szépségkeresés láttatja ezt így velem? A szép égen-földön keresése? Ténfergő férfiaknál övükbe dugott bőrtokos kések, némelyik vén és kevésbé vén néger fülében aranykarika. Néhány fekete és félfekete kegyetlennek tűnő ördögpofával rám bámul. Fogaik megdöbbentően hegyesek. Mint régi szentképek ördögeié, a Szent György ledöfte sárkányé. Büszkélkedve, felhúzott ajakkal nevetnek, amint kerek, apró tükreikben nézegetik újonnan szerzett szépségüket. Már látom, hol szerzik mindezt. Részegen rogyott pálmakunyhónál működik a vén fekete foghegyező. Ócska borotvát tart kezében, jobbjában kalapács. Előtte alacsony ládán fekete caboclo. Az áldozó nap felé tátja vastag ajkú száját. Fejét hátraveti, neki a mögötte levő kunyhó alacsony ablakperemének. Tarkója alá kerül a napszítta, esőverte deszka. Odalépek. A fekete vénség nekiállítja a szemfog melletti pompás fehér fog oldalának a borotvaélt, aprókat koccint a borotvahátra, majd erős ütéssel lepattintja a fog sarkát. Ugyanezt elvégzi a fog másik oldalán. A fog hegyesen meredezik a szemfog mellett. Határozott ügyességet kívánó, sok gyakorlattal elsajátított tudomány. A második fog is kész. Majd a harmadik, végül a negyedik. A páciens tűr. Növekedő szépsége biztos tudatában. A négy alsó fog következik. A kalapját földre tett legény végül is kiköpdösi fogai maradék, lepattintott darabjait. Fizet, büszkén elvonul. A vén fekete engem hív.

– Üljön le, Senhor!

– No, azt mégsem! – Ellépek. Mögöttem tolonganak a kíváncsiak.

– Démoni erő, szerelmi siker a hegyesfogúaknak! – kiabálja rikoltva a fehér hajú fekete vénség. Újabb paciens kerül. Leül a ládára. Tarkóját a deszkának veti. Hamar kész. Az alul-felül, a szemfogak közti négy-négy fog kihegyezéséért tíz milreisz jár. Egy milreisszel több, mint a Ford-gumiültetvényen egy favágó napszáma.

Nézem az egymás után következő fogműtéteket. Afrikából, a rabszolgáktól

áthozott, századok előtti babonás démonhit teljesedik ki előttem. Végül is elsodródom a borotva, a néha nagyokat koccanó kalapács közelségéből. Az alkonyi fényben látszó távoli víztoronyra nézek. Jól látni rajta a jellegzetes betűjű Ford felírást. Századok előtti babonás rítus a modern építmény szomszédságában.

Dohogás hallatszik a folyam közepe felől. Odapillantok. A „Tuchaua", a havonta Belemből, az Amazonas torkolatában levő városból ideérkező, kettős fedélzetű gőzhajó jön. Boa-Vista közeli kikötőjéhez igyekszik.

Fordék négyezer embert foglalkoztató erdei gumiültetvényén villanyfény, garázs, lánctalpas traktorok, fűrésztelepek, a pálmakunyhóknál foghegyezés. A legvakítóbb villanyfényt is elhomályosítja a babona. A „Tuchaua" jöttét látva ananászt, cukornádlét, sült banánt kínáló árusok kötnek el nagy sietve a parttól. Csónakjaikkal a kikötőhöz igyekeznek. Erdei caboclókon kívül más nemigen látogat ide, ebbe a pálmakunyhós kis faluba. Kedvelem Praia patinás vadságát. Sokat találok itt a mindinkább pusztuló ősiből, az afrikai rabszolgaidők ideplántált babonás maradványaiból. Körülöttem mindenki a „Tuchaua"-t nézi. Rossz lányok, gyilkosok, tolvajok, jó emberek, vakbuzgó katolikusok, ördögimádók állnak a parton. Köztük nem kis számban hamiskártyások, szerencsejátékosok, hamisan mérő, revolveres erdei szatócsok. Az első kunyhósorban rulettbarlangos „bár", távolabb néhány venda, üzlet. A szombat este Praián lányokért, italért, játékért gyülekező favágók kék ünnepi overalljainak hátán pirossal vastagon varrt „Ford" felírás. Mint a víztornyon és a fogműtétet végző fekete ülőalkalmatosságán, az egykori szerszámosládán.

Alkonyi zaj, harsogás. Nevetés, káromkodás. Előre igyekszem a sűrű jövés-menésben, Abelardo Ibiraba faluvégi kunyhója irányába. A vad, cseppet sem barátságos külsejű Ibiraba nem Ford-ember. Nem adja el magát napi kilenc milreiszért, alig több mint fél dollárért. A halász mindennap kimegy a vízre, elevez a Tapajós mocsaraiba. Messze tájon híres elejtője, ismerője a halaknak, hüllőknek, emlősállatoknak. Magam a Ford-ültetvény alsó fazendájának főnöke, egyben hívője vagyok mindannak, ami víz és őserdő, ingoványos mocsár. Nagy hirtelen cseppentem ide a dunántúli Feketpusztáról. Bele ebbe a vad világba. Bele a Ford-kultúra, a fogkefe és fogkrém, a bussines, a milliárdos nyersgumi üzlet világába. Lerongyolódott idealizmusommal Abelardo Ibiraba erdei világában találom meg önmagamat. Belekapaszkodom az ingovány, a vadon életébe, mint tengeren hányódó a mentőgerendába. Nem szeretem ősvadonban a villanyfényt, mérges kígyók

közt a fogkefereklámot. Abelardo Ibiraba éppen olyan magányos, mint én. Miért szorult ide? Nem kutatom. Nemrégiben egy meghiúsult észak-brazíliai magyar kutatóexpedíció tagja voltam. Ma szegénységemben kenyerese Abelardo Ibirabának, vagy akár a fogakat hegyező feketének. Szeretem ezt az ősvadont, az ingovány vadságát, mindazt, amiért egyszer idejöttem. Kitérni ezek elől? Nem. Semmiért. Néha megfordul bennem a távozás gondolata. Nem engedek a kísértésnek. Vállalom a Ford-embléma uralmát, hogy megszolgált fizetésemből, és az ősvadonban, a mocsarakban gyűjtött emlős, hüllő és bogáranyag egy részének értékesítéséből megszervezzem vadász- és gyűjtőútjaimat. Sok vadásszal, halásszal kell barátkoznom, hogy a gyakorlati ismeretek birtokában az ősvadon, az ingovány befogadjon. Új világom erdei caboclókhoz húz, akikhez európai, amerikai látogatóba sem vetődik. Lassanként elmaradnak mellőlem nehéz emlékeim. El is kell maradniuk, hiszen az ősvadon mindent elém ad, amit megóhajtok.

A legszélső pálmakunyhó Abelardo Ibiraba hajléka. Magányos, elvonult legény a sokszor komor képű halász. Akkor barátkoztunk össze a fazendán, az ottani ingoványban folytatott hálós és szigonyos halászatnál, mikor tömérdek ólomsúllyal nehezített dobóhálóját csónakja elejéről úgy ráterítettem a vízre, hogy Abelardo sem különben. Sió menti dobóhálós halászataim tudományát itt, a tapajósi vizeken hasznosítom. Holnap vasárnap. Abelardo Ibiraba hívására az ingoványos mocsár, a Tapajós széles vizének, tömérdek vízilényének világába indulunk.

A sötétedő estében visszanézek a tolongásra. Egy-egy kunyhó nyitott ajtórésén is bepillantok. A kunyhóban fiatal és koros nők üldögélnek. Feketék, barnák. Rozsdás dróton olajmécs világol felettük. Másutt petróleum- vagy karbidlámpa.

A fatörzsekből épített távoli kikötőhídnál kiköt a „Tuchaua”. Mindkét fedélzete kivilágítva. Rászáll a falura, a folyamra a sötétség. Abelardo Ibiraba viskója előtt tapsolok. Engedélyt kérek a belépésre.

– Szabad! – hangzik belülről. Belépek. Odabenn füstölgő olajmécs. Abelardo a viskó túloldalán, az eresz alatt halat süt. A faszén füstje mindent elborít.

– Jó estét! – szorítok kezet a caboclóval. Háncskalapomat leteszem a ládára, amelyen Abelardo hellyel kínál.

– Szolgálhatok frissen sült vörös piranhákkal? – kérdi.

– Köszönöm! – hárítom el a kínálást. Ez az illem. Csak a második kínálásra látok hozzá a zománctányérra rakott, igencsak szálkás, sült

piranhákhoz. A lenti fazenda vágóhídjának vízbe vezető csatornájánál mindig tömérdek a vörös piranha. Akkorák, mint odahaza a dunai vörös szárnyú keszegek.

Vacsora közben kinézünk az olajméccsel világított kunyhóból. Sötétség borul a tájra, de az égbolton villódzva világítanak az ezüstfényű csillagok, köztük az óriási csillagkép, a „Dél Keresztje”. Abelardo Ibiraba viskója mögött susog az esti szélben a sok széles levelű banáncserje, amelyek levélzete nappal olyan, mint megannyi leomló zöld vízesés. A Tapajós itt legalább négy kilométer széles. Mit sem látni a koromfeketeségben a túlparti erdős hegyvonulatból, a szembeni Urucurituba faluból.

– A délutáni motoros bárka meghozta, Senhor, a gumizsákját, az iszákban a felszerelést – szólal meg végre Abelardo. A viskó éppen csak megvilágított sarkába mutat. Abelardo függőágya a pálmatetőzetű és oldalfalú kunyhó kivénhedt tartóoszlopán függ. Alatta szú lyukasztotta láda. A sarokban – gumizsákom mellett Abelardo elöltöltős, egycsövű sörétes puskája. Mellette jutahy fából készített halászíjak, szigonyok. A másik sarokban evezők, szerszámok, méteres, zsinegre köthető halász-nyílvesszők. A viskó talaja keményre taposott agyag. Tisztára sepert. A kormoló olajmécs mindezt vöröslő fényben mutatja. Romantikus, ha messziről nézem, közelről tömény nyomorúság.

– Hová kössem függőágyamat? – kérdezem.

– Oda, Senhor! – mutatja Abelardo a helyet. Két függőágynál több elhelyezésére nem alkalmas a viskó. Kiteszem a kunyhó közepére gumizsákomat. Elsőnek rövid csövű golyós Winchesteremet húzom ki a kötegbe csavart függőágy mellől.

– Kitűnő puska! – veszi kezébe elismerően Abelardo. Aprólékosan megnézegeti az olajmécs füstölgő világosságában. Kinyitja a závárzatot, visszacsukja.

– Töltött! – pillantok rá.

– Igen, látom. – Odaállítja puskámat az evezők mellé, nyílvesszői társaságába.

Odakinn Praia esti élete kavarog, mikor kilépünk a viskóból. A másik szerelmi vásár, Tabocal, az örömtanyának elfoglalt néhai fazenda irányába csónakok igyekeznek lefelé a koromszín vízen. Csak evezőik munkáját halljuk. A Ford-főültetvény, a kikötő felett fénykupola borul a világ itteni civilizált részére.

A portugál Costa „bár”-jában javában folyik a szerencsejáték. A krupié, a

tulajdonos Costa keze ügyében revolvere. Jól ismerem a lapos képű, pohos fickót. Ravaszul ránk figyel, mikor megállunk az ajtóban. Olyan a nézése, mint valami óvatos kajmáné, áldozatra csapása előtt. Rám villan a kisugárzó lámpafényben Abelardo pillantása.

– Menjünk rulettezni, Senhor! Vissza akarok nyerni mindent, amit az este és régebben elvesztettem.

– Rulettezni a hamis Costánál? Csak nem ment el a jó dolga? – De bizony elment, nagyon is alaposan. – Megfogja karomat. – Menjünk vissza egy percre a viskómba. – Fordulunk. Belévegyülünk a kavargásba.

– Azonnal jövök, Senhor! – lép be sötét viskójába Abelardo. Gyufája világosságában szú lyukasztotta ládájából kivesz egy vakrozsdás, legalább ötven esztendős vén Coltot. Látom a gyufafényben, mind a hat töltényűr sötét. Szürkén merednek ki belőle az ólmok. Hátul a dobban a töltények gyutacsos rézkarimája látszik. Nadrágzsebébe dugja a tekintélyes fegyvert. Rézcsatos övét, kése bőrtokját megigazítja.

– Mehetünk! – mondja. Abelardo Ibirabát félik Praián. Nem köznapi legény. Kerülik vele az összetűzést a leghírhedtebb borotvás verekedők is. Abelardo némi virtusért sohasem megy a szomszédba. Senki nem tud róla semmit. Csak idejött a múltkoriban, beköltözött a viskóba, mikor az előző gazda kihalt belőle.

Abelardóval Costa „bár”-ja irányába lépkedek. Csillagfényes az este. Koromszín köntösében nagyon szép a fekete folyam. Praia fényei gyengén világolnak. Ismét belekerülünk a feljebb már sűrű tömegbe. Nevetés, citerapengetés, gitárszó. Részeg nők visongása. Alakok jönnek, lépnek a viskókba. Abelardo Ibirabával egyforma termetűek vagyunk. Egyformák háncskalapjaink.

– Ez is kell a szombat esti eleganciához – nevet Abelardo, és megérinti kalapját. Harminc milreiszes Ford-bakancsban tapossuk a homokot.

– Ne maradjunk túl soká Costánál! – szólok a barna bőrű legényhez. – Reggel jókor kell indulnunk a mocsárbeli vadászatra.

Jut idő, Senhor, erre is, arra is.

– Jól van! – törlöm kendőmmel nyakamat. – Menjünk.

– Az esti rulett van olyan érdekes, Senhor, mint a mocsárbeli vadászat – harap nagyot Abelardo egy édes, pirosra sütött banánba, amelyet elvett egy árus feléje kínált tálcájáról. Én is veszek. Kitűnő a sült, cukros banán. Fizetek. Abelardo nehezen fogadja el, hogy az övét is kifizessem. Született nagyúré a viselkedése, mozgása.

– No, itt vagyunk! – állok meg Costa pálmakunyhója előtt. Benn vagy tízen játszanak. Costa nemcsak krupié, italmérő is egy személyben. Boszorkányos ügyességgel keveri az italt, húzza be, fizeti a tételeket.

– Jó estét, Abelardo! – int a caboclónak kevés örömmel. – Jó estét, senhor Gabriel.

– Ha nyerni akar ma este a ruletten – válaszol köszönés helyett Abelardo –, akkor most nagyon igyekezzen, Costa, mert senhor Gabriel robbantja a bankot.

– Rajtam nem múlik! – nevet a krupié. – Tessék tenni!

– Senhor Gabriel – néz szét fensőbbséggel Abelardo –, ha akarja, akár kalappal hordja el innen a pénzt!

– Hagyja, Abelardo! – pillantok rá. – Ritkán rulettezem, éppen csak ismerem a játékszabályokat.

– Az pontosan elég! – nevet Abelardo. Costa hol rám néz, hol Abelardo dudorodó nadrágzsebére, amelyen jól kirajzolódik a revolver formája. – No, senhor Costa – nevet „rossz szellemem” – kezdjünk akkor bankja temetéséhez! A vörösre teszek, mint ahogy ön annak idején Recifében vörös ceruzával jelölte, ha – megnyomta a szót – fizettek.

– Mit hánytorgat elmúlt dolgokat? Ha kihúztam a tartozást, és vörössel, a magam mulatságára tettem.

– Nem mondom, Praián sem rossz rulettet tartani, italt mérni, lányokkal kereskedni, de recifei cápahalász időmből jól emlékezem a híres vörös ceruzára. – Costa sárgán, dühvel mered Abelardóra. Nem szól.

– Vörös ceruza? – kérdezem. – Mit jelent ez?

– Majd elmondom. – Növekszik körülöttünk a széles és hosszú pálmaépítményben a zaj. – Most figyeljen, Senhor, kezdődik a játék.

A sárga képű, pohos és lompos krupié végigpillant a játékosokon, a tételeken.

– Mindenki tett? – nekikészül, hogy megpörgesse a rulettet. A rulett drága és modern gép. Látszik, nemcsak játékra, bódításra is hozta Costa az ilyet sohasem látott caboclók közé.

– Nem kell szerénykedni, Senhor! – pillant rám Abelardo, mikor a krupié a megálló csontgolyót figyelve lehúzza a tételeket, és itt-ott fizet. – Aki úgy tud hálót vetni és lőni, mint a Senhor, annak rulettezni is jól kell tudnia. Igaz, legények?

– Igaz! – bőg lelkesen a kórus.

Nem mondom, lehet, hogy nyerek, ha szerencsém van, de ezt előre

sohasem lehet tudni.

– Most megjön az a szerencse, Senhor! – bizonykodik lelkesen Abelardo. – A Senhor európai, ráadásul, amint hallom, a híres Monte Carlo Európában van. Így kell tudnia rulettezni.

– Valóban hiszi, Abelardo – ámulok a tősgyökeres vadonbeli okoskodáson –, hogy elnyerhetem a minden hájjal megkent Costa bankját?

– De mennyire, és hogy ne játszhasson Costa hamisan, arra személyesen ügyelek. Kezdje, Senhor!

– Nincs visszaút tekintélycsorbulás nélkül?

– Nincs, Senhor! – nevet Abelardo. Nagy hirtelenében felidézek magamban mindent, amit erről az ördög kitalálta pörgő kerékről s a fehér csontgolyóról tudok. Mindez nem sok. Szembenézek a lompos, táskás szemű Costával. Sehogy sem tudom összeegyeztetni fazendafőnöki voltomat az Abelardo teremtette rulett-”hős”-sel. Abelardo a széles rulettasztal mellett valósággal megtáltosodik reményeitől. Vérbeli hazardőr. Costa gúnyosan nézi, a verejtékes, izzadt caboclók tesznek a füstös petróleumlámpa fényében, közben rám és Abelardóra bámulnak. Abelardo súg valamit az egyik háncskalapos caboclónak. Az kisiet. Hamarosan tódulnak befelé a parti sétálók. Megnézni – már hallom – mint robbantja senhor Gabriel a bankot. A Ford-rendőrség csuklóvédős, nagykalapos, villanylámpás legényei is bejönnek. Revolvert nem hordanak, mivel – ezzel ugratják őket – a sötétben elvennék tőlük.

Körém áll a sűrűn terjengő petróleumbűzben és dohányfüstben a tömeg. Alig lehet lélegzeni.

– Akármilyen kis tétben lehet játszani? – nézek Abelardóra, majd Costára.

– Természetesen, Senhor! – hajlik meg a krupié.

– Csak egy a fontos, és az, hogy nyerjen, Senhor! – veregeti biztatón hátamat Abelardo. – Én mindig együtt teszek majd a Senhorral. – Még csak ez hiányzott. Maradék kedvem is elpárolgóban.

– Akkor hát kezdjük! – szánom el magam. Előkotrom minden réz-, ezüst- és papírpénzemet. Ezüst kétmilreiszest teszek a vörösre, mint Abelardo Costának megmondta. Costa indítja a rulettet. A golyó körbeszáguld, viszi a kerék. Megáll a feketén.

– Nyert a fekete! – hallom a krupié szavát. Behúzza a tételeket. Két ezüstöt, négy milreiszt teszek a vörösre. Abelardo ugyanígy. Costa pörget.

– Nyert a vörös! – kiáltja és fizet. Most egy ezüstpénzt teszek a feketére. Nyerek. Kétszer teszek a vörösre, előbb egy, majd két ezüstöt. Mind a kétszer

vesztek. Megduplázom a tétet, négy ezüstöt teszek a vörösre. Ez is elmegy. Nyolc ezüstre emelem Abelardóval a tétet. Nyerünk. Costa fizet. Újra a kezdő, az alaptétet, egy ezüst kétmilreiszest teszek Abelardóval a feketére. Vesztünk. Most ismét két ezüstpénz a tét. Elveszítjük. Tizenhatot teszünk. Megnyerjük. Ismét egy ezüstpénzzel kezdünk. Megnyerjük. Háromszor egymás után eltalálom a színt.

– Mindig csak egy ezüsttel indulunk, Abelardo! – próbálom fékezni a szilajodó legényt.

– Miért, Senhor? – villog Abelardo szeme. – Miért ez a lassúság? Tegyünk egyszerre többet!

– Nem, Abelardo! Ehhez a játékhoz jó idegzet, türelem és sok idő kell.

– Senki se játsszék ellenünk! – kiáltja Abelardo. Szemében a játék megértése. – Mindenki oda tegye tétjét, ahová mi. Ha velünk tesznek, mindenki nyer. Értik, Senhores?

– Értjük! – jön húszfelől is a moraj. Nevetés harsan, szabaduló vidámság tölti be az addigi csend helyét. Gomolyog a dohányfüst. Costa sárgul. Valamit megsejt a matematikai veszedelemből.

– Tehát a lényeg – sodródik mellém egy öreg fekete – most látom, a vén foghegyező –, ha elvész egy ezüstpénz, kettőt kell tenni. Ha az is elvész, négyet. Ha az is elúszik, nyolcat. Ezután tizenhatot, harminckettőt, esetleg hatvannégyet. Ezen a módon mindig pontosan visszajön az addig elvesztett összes pénz, hozzá nyereségnek a kezdő tét: a két milreisz.

– Igen, ez a lényege ennek a lassú, de mindig nyereséget hozó játéknak.

– Valóban, egyszerre nem lehet sokat nyerni – nevet a fekete vénség. – Azonban ki-ki biztosan megélhet belőle a rulett árnyékában.

– Nagyszerű, Senhor! – nyomódik hozzám Abelardo. – Eddig már sok ezüstöt nyertünk.

– Igen, ez számtani szabály.

– Hollá fiúk, nyerünk! – ragyog Abelardo barna képe.

– A Szentírás sem szól igazabbat, mint a Senhor! – lelkesedik egy izzadt caboclo. Tesznek. Jól értik az egyszerű játékmódot, a rulettjáték kulimunkáját.

Harsogva nevet a caboclo-sokaság Costán, aki izzad, nyög, sokszor nyer, de a végén mindig tetézve adja vissza az addig beszedett tételeket. – Csak az lenne veszedelem – súgom Abelardónak –, ha tízes szériában, megszakítás nélkül nyerne Costa. – Abelardo nem felel. Állandóan változtatom a színt. Számra és a tétek egyéb változataira nem teszek.

Öt tétnél tovább sohasem tart ki a bank nyerőszériája. Abelardo és a többi caboclo türelemmel tesz. Mindig színre. Sokan vagyunk, szaporodunk, igen sokba kerül a játék Costának.

Éjfél. Kormos petróleumlámpák, dohányfüst, verejtékszag. Costa vagy századik alkalommal fizet reszkető kézzel nagy összegeket bőrzacskóiban egyre kevesebb a pénz.

Nemcsak játszanak, de már mulatnak is a kétségbeesett erdei krupién a nyereségtől nagykedvű halászok, vadászok, Ford-emberek. Abelardo, mint valami emberbőrbe bújt barna ragadozó, a rulettgép mellé könyökölve figyeli Costát, keze munkáját. Tétjeit csak fél szemmel figyeli. Mindenki előtt halmozódik a réz, az ezüst, néhol a papírpénz. Előttem is halomban tornyosul a sok ezüst.

Éjfél után két óra. A petróleumlámpák kiégnek. Csak a helyükbe állított mécsek világítanak. Costa reszkető kézzel dönti maga elé utolsó bőrzacskója aljából az ezüstpénzt. Még egy kevés idő, azután:

– Senhores! – áll fel reszkető inakkal, remegő szájjal a holtsápadt Costa. – A bankot szívesek voltak robbantani, a bank mára befejezi a játékot.

Jól van, Costa, most már rendben a dolog, elmehet – bólint elégedetten Abelardo. – Kamatostól visszaadta, nemcsak nekem, de sokunknak a tegnapit, a tegnapelőttit meg az azelőttit. – Leveszi átizzadt háncskalapját, belerakja nyereségét. Nem férne nadrágja és inge zsebeibe. Többen hasonlóképpen cselekednek. Costa összeszedve rulettszerszámait, indulni készül. Abelardo ingénél visszahúzza. – Csak azt akarom bejelenteni, Senhor, hogy holnap, vasárnap este ismét folytatjuk a rulettet.

– Igen, kívánsága szerint, Senhor! – reszket a krupié. Abelardo elengedi ingét. Mindenki feláll, zsebre gyűrik a pénzt, vagy Abelardóhoz hasonlóan kalapba rakják. Tódulnak kifelé. Öröm úszik a levegőben. Abelardo kedvére tettem, de nem vagyok elégedett. Fél éjszakát át rulettező komoly gyűjtő, no hiszen! – töprengek. Abelardo tehát holnap éjszakára bejelentette magát Costánál. Én nem leszek itt. Szabadulni igyekszem ebből a veszedelemből. A rulett melletti kulimunkával azonban – akármint van – kétszáz milreiszt nyertem. A többiek, a pénzesek, akik négy vagy éppen hat milreiszes kezdő téttel indultak, ennek két-, háromszorosát nyerték. Abelardo és a többiek, amint beszédüket hallom, holnap este és éjszaka legalább ilyen nyereségre számítanak. Körülnézek. Costa éppen elmegy a rulettasztal mellől, az olajmécsektől megvilágított kunyhóból. Hóna alatt viszi az éjszakára elrakott rulettgépet, az összecsavart viaszosvászon táblát, kiürült bőr pénzeszacskóit.

Kilépek a dohányfüstös helyiségből a hold világította partra. Abelardo hozzám csatlakozik. Praia viskói gyorsan elnyelik a szerteterülő emberfolyamot. Sokan csónakokba szállnak, eleveznek az éjszakában. Elindulunk a falu vége felé.

Abelardo viskójánál gyufát gyújt, belép. Fellobbantja az olajmécset.

– Hát a mai este jól sikerült, Senhor! – tárja szét elégedetten karját. – Costát holnap estére ismét elővesszük. Keményen és irgalom nélkül, mivel – elneveti magát – az fáj neki legjobban, ha fizetnie kell.

Kikötöm két tartódorongra függőágyamat. Jól meghúzom a kötéseket. Abelardo ugyanezt teszi. Odafenn a pálmatetőben patkányok zörögnek. Szép, kifejlett példányok. Praia valamennyi viskója patkányok százaitól népes. Levetkőzöm, beleheverek függőágyamba. Puskám függőágyam alatt, papucsaimnál. Ezzel megint vadásznak, erdei gyűjtőnek és nem rulettjátékosnak érzem magam. Abelardo ásít.

– Lefekszünk? – kérdezi. Az olajmécs hamvát csak úgy két ujjal lecsippenti. – Ha meggondolom – törli ujjait nadrágjába –, hogy mindezt megismételjük holnap este. És azon túl minden este és éjszaka. Amíg Costa bírja. Márpedig jó ideig bírja, hiszen sok a pénze. Tekintélyes a bankbetétje Belemben, Recifében, hogy Rióról ne is szóljak. Egyébként Reciféből – elneveti magát – a rulettes Costán kívül ismerem Josephet is, azt hiszem, úgy is mondhatom, az ön főkertészét. Recifében még túlságosan talpraesett, magára igen sokat adó gavallér volt.

– Azóta némiképpen megváltozott! – vetem közbe.

– Meg! Különösen mióta a Tapajós túloldalán tanyázó vén portugál háza tájáról, Estrella mellől kikopott. Praiai viskójából egy napon csak átköltözött a portugál família szomszédságában élő vén és kövér fekete asszonyhoz.

– A nyúlszájú lány nem akar többé hallani Josephről? – ámulok.

– Nem – derül Abelardo. – A lányt különben Joseph megjelenése előtt önhöz akarták adni, Senhor.

– Hozzám? Nem tudok róla? – lepődöm meg.

– Most már nem fontos a dolog, a Senhor nem időszerű többé, mint ahogy az amerikai kórházi orvos sem, akinek folyton a nyakára jártak a kicsikével.

– Miért?

– A vakbele miatt, ami sohasem fájt.

– Akkor minek kellett az orvos?

– Csak! Háromnaponként átcsónakáztatták Estrellát a doktorhoz. Estrella a mama jelenlétében engedelmesen vetkőzött, és a fiatal orvos alaposan

megvizsgálta. Azután a lány szépen felöltözött. A mama rejtett, de határozott szándéka az volt, hogy az orvost meghódítsák Estrellácska nagyon is takaratlan bájaival. Szegény doktor mindebből semmit sem sejtett, és sehogyan sem kapott kedvet, hogy Estrella bájainak birtokosa legyen. A mama azért távozáskor mindig megjegyezte: – Ugye, doktor, szép az alakja a kedvesnek?

– Szép! – szólt legutóbb az orvos. – De a vakbele helyett a száját kellene megoperálni.

– Többet nem eveznek át – nevet a rulettnél felszedett friss praiai értesülésen Abelardo –, mert a „Tuchauá" érkezésekor híre ment, hogy a fiatal doktor nős, megjött Amerikából a felesége.

– Joseph mit csinált Recifében? – vetem közbe.

– Semmi különöset, csak éppen ami tőle telt. Amikor Recifébe érkezett, azonmód nekiállt udvarolni egy jómódú cukornádsajtoló egyetlen lányának. Joseph talpraesett, villámgyors észjárású volt. Bár németnek született, anyja után töröknek mondta magát. Tudott ehhez vagy ezer török szót. Lendülettel udvarolt, tette a szépet a lánynak, aki egykettőre beleszeretett. Megkérte, és azonmód elvette. Dolgozni azonban sehogyan sem szeretett Joseph. Különösen a jól menő üzem árnyékában nem. Állandóan pénzért hajszolta eléggé indulatos, egyre mérgesebb apósát. Az öreg a végén mindig adott, mivel Joseph végső indokként szembeszegezte: nálunk, Törökországban ez így szokás! Apósa szeme ilyenkor mindig vérbe borult, nagyokat nyelt. Lánya sohasem engedte bántani Josephet.

Történt, hogy a fiatalasszony megbetegedett. Tüdővészt kapott. Joseph halálra rémült. Szökve elköltözött feleségétől, apósa házából. Magával vitte, amit vihetett. A felesége ékszereit, az elérhető készpénzt. Apósa hamarosan felkutatta, felelősségre vonta. – Nálunk Törökországban ez így szokás! – felelte öntudatosan Joseph. Az após nem törődött többé vele.

Meghalt a fiatalasszony. Joseph a temetésre sem ment el. Akkor is rettegett a tüdővész bacilusaitól. Csak üzente: nálunk, Törökországban ez így szokás!

Még együtt volt a gyászoló rokonság, amikor Joseph a temetés után beállított a cukornádsajtolóhoz. Magabiztosan rátért jövetele céljára. – Az örökségért jöttem! – mondta. – Nálunk, Törökországban ez így szokás!

– Nos, ha Törökországban így szokás, hát nálunk meg emígy! – hördült fel elkeseredetten a lányát vesztett apa. És a nekibőszült rokonsággal fél éjszakán át verték Josephet csuklóvastag, méter hosszúságú cukornád darabokkal. Egészen addig, míg a nádak tucatjai szilánkokká hasadoztak

rajta. Akkor a félholtra vert Josephet kidobták az éjszakába, a ház előtti köves útra. Egy irgalmas szívű, korán kelő caboclo meglelte, targoncán eltolta a kórházba. Azóta hülye Joseph. Ehhez társult súlyossá vált paralízise.

– Tehát ez Joseph története. Nem tudtam erről a hogy úgy mondjam: balesetes dolgáról – pillantok Abelardóra. Nagyot hallgatunk. A viskót megvilágítja az olajmécs. Abelardo is felköti függőágyát, vetkőzik.

– Jó éjszakát, Senhor! – hever függőágyába, magára húzva lepedőjét, ami itt a takarót helyettesíti.

– Aludjon jól, Abelardo! – helyezkedem el magam is kényelmesebben függőágyamban. Vendéglátóm úgy zuhan álomba, mint súlyos kő a Tapajósba. Patkányok zörögnek a pálmatetőben. Alomba ringatnak. Erősebb neszezéseikre felébredek. A Tapajósra nyíló kunyhóajtón rám világít a fényes telihold.

Napfény önti el a kunyhót, mikor felébredek. Kialudt, friss vagyok. Körbenézem a szűk pálmatetőt. Pókháló szövi be a sarkokat, a tető levélcsutakjainak, faérintkezéseinek folyondárkötéseit.

Abelardo mélyen alszik a szomszédos függőágyban. A sárból döngölt, vesszőfonásos falvégződésen, a pálmalevelek alatt meglátok egy lomhán mászó óriási barna madárpókot. Furcsa a hatalmas pók lassú mászóritmusa. Bal felé szőrös és tüskés, ceruzányi lábai – mintegy vezényszóra – egyszerre mozdulnak, hullámzanak előre. A barnult pálmatető sajátos ernyő módjára borul a pókóriásra. A másik hatalmas „ernyő”-re, az ősvadonra, kedves vadászó és tanyahelyemre gondolok. Lelkem szerinti, szívemből szeretett világ.

Jólesőn érzem függőágybeli nyújtózásomban a vasárnap otthoni, majdnem pusztai nyugalmát. Csakhogy odahaza sohasem találkozhatnék ilyen óriási, szinte levesestányérra is alig férő mérges pókkal. A környező őserdei világ pillanatnyi közepe az odafenn lomhán mászó barna pókóriás. Mérges jószág, és az enyém. Beszökik hozzánk a villogó fény, a kelő nap aranyfüstje a kunyhó mindkét ajtaján.

– Azt nézi odafenn, Senhor? Jó reggelt! – hallom mögöttem, szólal meg az ébredő Abelardo.

– Jó reggelt! – pillantok rá. – Igen, a pókot nézem. – Kiugrom függőágyamból. Abelardo követi példámat. Széles mozdulattal leveti ingét, amelyen néhány másféle anyagból varrt folt takarja el a szakadásokat. Abelardo barna hátán, lapockától lapockáig hatalmas heg látszik, alatta és felette a varrás durva, mogyorónyi nyomai.

Három egymásra állított benzines kannára és a szúette ruhás ládára állva, két jobb sorsra érdemes evőkanál közé fogom a lusta, időben nem menekülő, kapálódzó pókóriást.

– Megvan a caranguejeira! – szólok le. Két kanalam közt az ölő-rágóit meresztgető barna szörnyeteggel leugrom a ládáról.

– Mire nem képesek maguk, európaiak! – nevet Abelardo. – Ha ennyire szereti a Senhor ezeket a vad, kis és nagy szörnyetegeket, rajtam nem múlik, hogy még jobban összehozzam velük – lép hatalmas papucsaiba. Hátán kivilágít barna bőréből az óriási heg, a varrások mogyorónyi pontjai.

– Ahogy a hátát nézem, Abelardo, nem éppen szakmunka.

– Nem, csöppet sem az – pillog vissza. – Annál inkább számít annak, ahogy a két kanalammal kifogta a pálmalevelek alól a madárpókot. Egyébként ha éppen csak beletörli kanalát a nadrágjába, és úgy kanalazza a majomhúsból vagy a cangambából készült levest, akkor válik a Senhor igazi erdőjáróvá.

– Igen! – nevetek. – Ez a mérce. A kanállal való caranguejeirafogás, hozzá a guariba, a cangamba leves kanalazása.

A földre leszorított caranguejeira mozdulásából érzem az ősvadon hatalmát. Fél kézzel magam elé húzott iszákomból előkeresem a széles szájú ciánkális rovargyűjtő üvegem. Beleszorítom a vadul ellenkező, küzdő caranguejeirát. Rányomom a hatalmas parafadugót.

Telnek a percek. Nézem a viskó talajára állított üvegben a kimúlt madárpókot.

– Estére ezt még ki kell preparálni, akár Costát – csavarja össze a függőágyát Abelardo. Arcának sötét indulata cseppet sem biztató. Akármelyik vad kalandorfilm főszerepét eljátszhatná, annyira kifejező arcjátéka. Nem szeretném ellenségemnek. Barátomnak annál inkább, hiszen az a fajta legény, aki gondolkozás nélkül tűzbe megy, mindent vállal barátjáért.

– Nos, hogy megvan a pók, hallgassa meg, Senhor, miként szereztem hátamra az óriási heget. Találkozott már a Senhor Lampiáo nevével, rablóbandája gaztetteivel? Tudom, nemrégen érkezett ide, így elkerülhette ez a dolog figyelmét.

– Lampiáo? – csodálkozom. – Senki sem léphet brazil földre az Atlanti-óceántól a belső vadonokig, hogy nyomban ne szerezne róla, híréről tudomást.

– Akkor annál könnyebb a dolgom – nedvesíti meg nyelve hegyével ajkát

Abelardo, ami nála a belső feszültség jele.

– Még azt is hozzátehetem, hogy láttam Lampiáót.

– Látta Lampiáót? És még él a Senhor? – rökönyödik a barna bőrű legény. Rám mered, mintha kísértetet látna.

– Nos, nem éppen úgy, hogy bemutatkoztam neki – nevetek. – Csak éppen láttam néhány pillanatig.

– Bizonyosan fényképről, körözvényről.

– Nem, a maga eleven valóságában, csak akkor még rémítő meséknek véltem a róla hallott históriákat.

– Mondja, Senhor, hol és mikor látta Lampiáót? – lángol Abelardo pillantása. Süt belőle a gyűlölet.

– Egyszerű a dolog. Mikor Manausba tartva három napra kikötött a Pernambucóból érkező „Almirante Serveira" Belem kikötőjében, partra szálltam. Városnézés közben kivetődtem a Jardin de Zoologicóhoz, a Növénykerthez, amely magába foglalja az állatkertet és a Goeldi Múzeumot is. Megnézve az ottani látnivalókat, tovább indultam kifelé a városból. Kiérkezve a banánültetvények, az őserdős részek váltakozásához, az Amazonas delta forró övi növényzete fogadott. Pokolian tűzött a nap, alig vártam már az esőt, ami arra naponta megjön. Közben mindinkább beljebb hatoltam az erdei úton, szinte vonzott, hívott tömérdek újszerűségével, pompázó növényzetével a városszéli sűrűség. Pálmakunyhókhoz érkeztem, mikor az úton, az út menti erdő lombozatán peregni, majd egyszerre – mintha megnyitották volna az ég csatornáit – ömleni kezdett az eső. Fehér városi öltönyömben, szalmakalapomban beugrottam az első viskó pálmaeresze alá. Csinos fiatal nő lépett ki a kunyhó belsejéből. Mellette a kisfia, alig hároméves apróság. Engedelmet kértem, hogy az eső elől behúzódjam eresze alá.

– Csak tessék, Senhor! – mosolygott kedvesen a talán húszéves, igen csinos asszonyka. – Ha megengedi, megkínálom egy csésze kávéval.

– A férje mit szól mindehhez? – simogattam kisfia gyűrűs haját.

– Nincs férjem – nézett rám, kicsit kihívóan a fiatalasszony. – Én bárkit meghívhatok. – Odakinn verte a növényzetet, a sárossá váló utat, a kunyhótetőt az eső, s én az asszonnyal kétesnek sem nevezhető helyzetbe kerültem.

– Az asszonyka tehát afféle szabad préda, a gyerek, akiért odakerült, első botlása emléke – fürkész Abelardo.

– Igen! Annak látszott.

– Mindennapos eset. Vagy elveszi a csábító a lányt, vagy megölik, lelövik a lány hozzátartozói, ha nem szökik el idejében. Ha megszökik, a családból kivetett lány – és ezt szó szerint vegye Senhor –, az utcára kerül.

– A fiatalasszony behívott a kunyhóba, feltette a hátsó eresz alatti tűzhelyen a parázsra a feketekávét, majd az egyik szomszéd kunyhóba, az ott lakó nőhöz átvitte kisfiát. Jól jött az esőtől védő fedél, érdekelt a nem várt kaland, a környezet.

– El is hiszem! – nevet Abelardo. – Mikor csinos és kedves a vendéglátó!

– Az asszony percek múlva behozta a feketekávét, majd minden külön szó nélkül behúzta az útra néző zsalus ablaktáblákat. Odakintről ekkor beszéd hangzott. A fiatal nő riadva kipillantott a zsalu felnyitott résein keresztül. Arca rémületet árult el, mikor odalépett mellém.

– Lampiáo! – suttogta. – A rablóvezér! Hozzám jött, jaj, Senhor, meneküljön!

– Meneküljek? Miért? – borított el valamiféle harag. Lampiáo miatt?

– Lampiáo maga az ördög! Ha nem akarja, hogy megöljön, menekülnie kell, Senhor! – tuszkolt a hátsó eresz irányába. A két csésze még meg sem cukrozott feketekávé az asztalon maradt. Az asszony elől a zsalus ablaktáblákhoz léptem. A viskó belső sötétjéből kinéztem az eresz alá, ahonnan akkor távozott egy ragyás férfi, míg a másik éppen levette széles háncskalapját, kirázta belőle és leverte fekete esőkabátjáról a vizet. Negyven év körüli barna, ovális arcú, bajusztalan, határozottan gyenge állú, mondhatnám nőies férfit láttam.

– Igen, az Lampiáo! – bólint Abelardo. – Ha az álláról beszél Senhor, mintha most is magam előtt látnám. És aztán, pontosan azután, hogy meglátta, mi történt?

– Máig is restellem, Abelardo. Az asszony szinte ekstázissá felfokozott rémülete, néma, szemforgatással jelzett könyörgése, a szomszédos viskóból beszaladó kisgyerek hatott. Otthagytam a kunyhót. Amúgy is elállt az eső.

– Volt a Senhornál pisztoly, kés?

– Semmi, Abelardo.

– Nos, akkor köszönje Senhor a mennybéli szenteknek, a pokol összes ördögeinek, hogy nem találkozott Lampiáóval ott a kicsikénél.

– A kávénak – ezt hallottam utoljára a viskóból – külön örvendezett az esőverte Lampiáo.

– Tudja, Senhor, hogy mire képes Lampiáo? – pillant rám, az ördög tudja, miféle emlékekből táplálkozó Abelardo.

– Nem!

– Pokoli a szerencséje, Senhor. Lampiáo szerelmi vetélytársait, de egyéb ellenfeleit is egyszerűen elevenen megnyúzatja. Könyörületességéről beszélhet az, akit egyszerűen csak lepuffant. Nem szenvedélyesség ez, Senhor, hanem egyszerűen minden gátat elvetett, minden emberiességet nélkülöző kegyetlenség.

– Szépen lefesti nekem azt a Lampiáót.

– Lefestem? Hallgassa meg, Senhor, az én históriámat. Nem hosszú, de éppen eleget mond. Miért jöttem ide Majd elmondom. Remélem, nem gyanúsít Senhor gyávasággal, ha – tűnődve rám pillant – most elmondom, mint szereztem hátamon a vágást.

– Gyávaságot sohasem lehet Abelardo Ibirabáról feltételezni.

– Fogott mérges kígyót, Senhor? – szegezi nekem a kérdést Abelardo.

– Hogyne fogtam volna, odalenn láthatta a fazendán ketreceiket. Legalább húsz példányom van most is zár alatt.

– Nos, ha megötszörözi ezeket, felbőszíti valamennyit, és közibük keveredik, sem jelentenek nagyobb veszedelmet, mint Lampiáo.

– Valóban Lampiáónak véli azt, akit az asszony nékem mutatott? Tudtommal Belemtől délre és befelé, távolabb a tengertől tanyázik.

– Biztosan az volt, Senhor, nyugodjon meg. Lampiáónál sohasem lehet tudni semmit, éppen emiatt nem tudja ártalmatlanná tenni a rendőrség, katonaság. Mindenki retteg tőle, ebben áll hatalma. A rongyosok éppen úgy, mint az ültetvényesek, velük a városbeliek. Akik tudnak, hallanak valamit felőle, inkább nyelvűket hagynák kitépetni, semhogy továbbadják a rendőrségnek értesülésüket. Óriási a nép nyomora, Senhor, ez tartja életben Lampiáót, bandáját, akik kihasználva a rémületet, azt minden eszközzel szítják. Besúgói mindenütt fellelhetők, akik tájékoztatják zsákmányról, bajról.

– Félelmetes egy figura lehet az a híres Lampiáo – nevetek. – Majdnem meggyőz.

– Mindjárt elhagyja a „majdnem”-et, Senhor – jön indulatba Abelardo. – Lampiáo maga az ördög, akinek vadságát a legfélelmetesebb, századok előtti conquistador sem múlja felül. Életemben sok mindennel próbálkoztam, Senhor. Így a belső pernambucói vadonokban, ahol a folyók, patakok hordalékában sok a zafír, a nyers gyémánt, de arany is akad, azok mosásával. Sokat dolgoztam, sokkal többet, mint hasonló nyomorúságú társaim. Minden reményemet az egyszer csak jelentkező nagy leletbe vetettem. Helyette, és ezt

mondanom sem kell, fokozódó nyomorúságom volt a „nagy lelet”. Sohasem kerestem annyit, hogy a legszükségesebb mindennapin túl valamit félrerakhattam volna. Baj, nyomorúság, láz követett, akárhol is építettem fel pálmaviskómat, akárhol kezdtem gyémánt- vagy aranymosáshoz. Így esett, hogy az egyik helyen végre – így hittem – rám mosolygott a szerencse. A patak hordalékából a kosárba szedett, homokkal elegyes kavicsok közül hatalmas zöld zafírok, valóságos óriáspéldányok kerültek elő. Örömömben ordítoztam. Máig sem tudom, hogyan: híre ment a leletnek. Egészen Lampiáóig jutott.

– Egy reggel – lélegzik mélyet Abelardo – beköszönt valaki patak menti viskómba.

– Jó reggelt, Senhor! – mondta, és belépett.

– Jó reggelt! – Az rám nézett. Csúnyán. Nem tetszett pillantása, sunyisága.

– Mit akarsz, pajtás? – kérdeztem.

– Eljöttem, Abelardo, mivel azt mondják, vendégszerető vagy. Akik mondják, jól mondják. De most azt is megmondhatod, te ki vagy. Sohasem láttalak.

– Én, pajtás Erdei vándor, hol itt, hol ott verek tanyát. Ráadásul nem mindig örülnek jövetelemnek.

– Nálam akármeddig maradhatsz.

– Nem maradok sokáig, csak addig, míg megmondod pajtás, hová rejtetted zafírjaidat. – Kihívó, lusta pillantással méregetett. Indulatba jöttem. Máris tudtam, miféle.

– No, aztán most kifelé! – lódítottam az ajtórésnek egyáltalán nem szívem szerinti látogatómat. Az csak szembefordult velem. Dühe száz ördögé. Huzakodtunk. Nem jutottam késemhez. Ügyes volt a fickó. Egyszer csak átölelt, azt gondoltam, hogy földhöz vág. Én is átöleltem derekát. Akkor mint tüzes vas, végigszántott valami hátamon. Elhomályosodott a fájdalomtól szemem. Térddel, ököllel elvertem magamtól a fickót, akinek borotvájáról csepegett a vérem. Éreztem hátamon a meleg folyamot. A fájdalom csak lassan kapott el, vad kínt szabadítva rám. Megtántorodtam. A fickó kegyetlenül nevetett, mikor késem után kaptam.

– Gyere, ugorj be, Miguel! – szólt ki az ajtórésen. – A fickó megőrült. Kést húz, mikor a hátát majdnem kettévágtam. – A másik is bejött, hasonló bandita, mint az előző. Tüzelt a hátam, a meleg, csurgó vér elöntött. De nem adtam meg magamat könnyen. Kínos verekedésünk közben bemázolódtak a véremmel. Legyűrtek. A röhögő banditák elnyomtak, hátrakötötték

csuklóimat, majd arccal a kunyhó földjére löktek. A vér már mellém, a földre folyt. Hátamat metszette keresztbe borotvájával a bitang! Már láttam ilyen vágást kocsmai verekedéskor. A canguaceirók kedvelt fogása. Megbénítja az áldozatot.

Átkutatták a kunyhót. A sarokban, gumizsákom alatt meglelték a frissen ásott földet. Kitúrták, megtalálták odaásott bőrzacskómat. Kiborították belőle zafírjaimat, azután megvetően félrerugdalták a mesés gazdagságú leletet. Beszédükből kétségbeesve megtudtam – bár kétségbeesésem már nem volt indokolt –, hogy „zafírjaim” a zafírhoz hasonlító féldrágakövek. Megmondták nevüket is: turmalin. Úgy jártam, Senhor – pillant rám Abelardo –, mint kétszáz vagy még több év előtt az egyik híres, nevét már elfelejtettem, bandeirante vezér. Csakhogy az a bandeirante sohasem tudta meg, hogy tévedett. Én igen.

A két canguaceiro-legény után a harmadik is a viskóba lépett.

Mindenre kiterjedő gondosságukban – beszédükből megtudtam, Lampiáo rendelte így – tartalékként várt odakinn. Úgy látszik, ismerte vad híremet Lampiáo – nevet Abelardo –, így mindjárt három legényét küldte rám.

– Mondd csak, Abelardo Ibiraba! – fordult hozzám a harmadik, éppen belépő haramia. – Hol vannak az igazi zafírok Te ezeket, mi tudjuk: félrevezetésből raktad el ennyire nyilvánvaló rejtekhelyre.

– Nincs több, és ha azok a zafírok turmalinok, az én bajom.

– Tévedsz! Az a baj, ha nem adod elő a valódiakat – csikorgatta fogait az előző kettőnél is komiszabbnak tűnő bandita.

– Nem szaporítom szavaimat, Senhor! Mind nagyobb nyomatékkal kezdték követelni nem létező zafírleletemet. Gyötrésem közben sokatmondón röhögtek. Bokáimat is megkötötték. Jelezték: Nemsokára jön Lampiáo. Ő – szinte kórusban mondták – pillanatokon belül kiszedi belőlem, amit tudni akar. Nem vagyok silány természetű fickó, biztatásukra mégis, akár a vér, végigcsurgott rajtam a verejték. Lampiáo jövetele nem tréfadolog.

– Nézd, Abelardo! Te okos garimpeirónak, gyémántmosónak látszol – mondta az egyik. – Megértheted, mi nem jöhettünk el ide hiába. Add elő az igazi zafírokat, mondd meg, hová rejtetted Akkor elengedünk. Ráadásul Lampiáóval sem kell találkoznod.

– Nincs zafírom! – nyögtem bele a padló véres földjébe. – Ezeket hittem annak, amit ti most szerterugdaltok.

– Sajnáljuk, nagyon sajnáljuk pajtás! – mondta a canguaceiro, aki súlyosan megsebesített. – Ti – fordult két, revolveröves társához – elmehettek!

Hívjátok ide Lampiáót. Mire ideértek, készre jöttök. Zafírra vagy hullára – röhögött.

– Most is látom rossz, csorba, dohánytól feketült fogait – törli sötéten homlokát öklével Abelardo.

A két canguaceiro elment. Egyedül maradtam viskómban a borotváját ismét előszedő canguaceiróval. Az minden meggondolás nélkül átlépett rajtam, ráült összekötözött csuklómra, derekamra.

– Ha netán kellene – szólt kedélyesen –, idekészítem ezt is, húzta ki kését tokjából. Mellém, a véres földbe szúrta. – A borotvával kezdem, Abelardo. Amint tudod, érezhetted, hogy is mondjam: ölelésemkor, borotvám sima metszésű. – Oldalvást fordítottam sárral, véres földdel maszatolt arcom, láttam kegyetlen képét, csorba, fekete fogait. – A Lampiáo-recept kitűnő, az mindig beválik – mondta. – Ha nem tudnád, mi az, megmondom: elevenen fejtjük ki bőréből a makacs fickót, aki nem beszél. Mikor „vetkőztetjük”, igen gyorsan megindul beszéde. Az így elővett ordítva mondja el legféltettebb titkait – vigyorgott képembe. – Én most alkalmazom ezt az igen bevált módszert! – Előre hajolt. Kezében a nyelére visszafordított borotva. Óriási erővel felrúgtam magamat, magam alá rántva térdeimet. A borotvás bandita maga elé tartott karjaival átzuhant rajtam, fejjel érte a talajt. Oldalt hemperedett. Sugárban ömlött nyakából vére, esésekor saját borotvájába zuhant. Mindent vérrel fecskendezett körülöttem. Kínjában, rémületében hörgött. Felült, igyekezett markával elfogni vérét, de hamar eldőlt. Magam is vérben fürödtem. Nagy nehezen felültem, odafordultam, neki a földbe szúrt kés élének. Elvágtam csuklómon a gúzst. Pillanattal később bokáimon is a kötelet.

Felálltam. Tántorogva szedtem össze a legszükségesebbeket. Ordítottam a hátamat hasogató fájdalomtól. Mégsem tétovázhattam. Menekülnöm kellett.

A hörgő, vérét vesztett haldoklót és heverő borotváját láttam utoljára viskómban. Mellette, szerte értéktelen turmalinjaim. Kínok közt kerültem egy távoli garimpeiro tanyájára. Elmagyaráztam a riadt, Lampiáo közeli felbukkanásától rettegő gyémántmosónak, miként kell a hirtelenében előkerített zsákvarró tűvel és íjhúrnak sodort zsineggel összevarrnia hátamon a vágást. Nem nagyon gyorsan tette. Reszketett. De csak elvégezte. Ezért vastag a heg. Ehhez hozzájárult az is, hogy túl sok idő telt el, amíg eljutottam a Lampiáótól rettegő, kétbalkezes erdei „szabó”-hoz. Most itt a jel! – nevet. – Legalább nem téveszt el a rendőrség.

– Miért? Az is tud a vágásról?

– Tud! Ezért is, meg másért is jó errefelé, mivel itt csak hat rendőr és egy őrmester tanyázik. Fordék lámpával fegyverkezett rendőrei semmit sem számítanak.

– Nem mondom, szép vágás! – nézem meg ismét Abelardo barna hátát. Sok mindenre ráviszi az embert az ősvadon.

– Igen, és néha szerez az ember efféle „névjegy”-et. Azóta, hogy Lampiáo elől elhúzódom, nagyon sok viszontagság maradt el mögöttem. Lampiáóék kazalba keveredett tűként keresnek. Én pedig, mintha az ördög szállt volna belém, sokáig azon a környéken tanyáztam, ahol működtek. Mikor túl sokat láttam, mi történik Lampiáo körül, ide, a Tapajósra jöttem. Lampiáóval – rájöttem nem lehet egymagamnak szembeszállni. A bahyai ősvadonokban sem szerezhettem többet aranymosással, gyémántkereséssel, mint itt a Tapajóson halászattal – pillant rám Abelardo. – Másnak azért nem mondanám el, Senhor, mi hozott ide. Egyébként ha akkor puska van önnél, és lelövi Lampiáót, megkaphatta volna a vérdíjat, ami szép summa. Nekem – sóhajtja – nem volt ilyen szerencsém. – Most érzem az igazi, semmi mással nem mérhető vadságot vendéglátóm szavaiban. Mintha visszasüllyednék régi, mesékben sem hihető történetek közepébe, olyannak tűnik Lampiáo vadsága, kíméletlensége. Bogarakat, lepkéket jöttem ide gyűjteni, vadállatokat, mérges és óriáskígyókat befogni, helyettük rám tör a rablóvezéres erdei világ, ami elől még az olyan legény is kitér, mint Abelardo Ibiraba. Ültetvényfőnöki beosztás és Lampiáo. Sok bakonyi betyártörténetet hallottam gyerekkoromban, köztük Savanyó Józsi históriáit, de azok, amelyekről Abelardo Ibiraba 1930 nyarán beszél, alaposan ledorongolják a múlt századbeli magyar betyárvilág kegyetlenkedéseit. Megmondom ezt Abelardónak.

– Bizony, Senhor! – nevet elégedetten. – Itt, nálunk minden különleges. Túlnő azon, ami innen nagyon messzi és európai. Itt, ahol Lampiáo él, a vadság jelenti az igazi, a mindent betakaró és mindent elrejtő őserdőt. Ezt itt, Senhor, idegen elviselheti, de megszoknia, belegyökereznie sohasem lehet. Gyerünk, Senhor, megfürdünk odalenn a Tapajósban!

– Menjünk! – veszem szappanomat, törülközőmet.

Odalenn, félig a partra húzva, jókora, időtől megviselt halászcsónak hever. Mellette két izmos legény szorgoskodik. Mindkettő félmeztelen.

Jó reggelt, Pinto, és neked is pajtás – szól oda Abelardo. Ásít, leteszi törülközőjét, szappanát saját csónakja evezőpadjára. – Jó reggelt, Abelardo, és a Senhornak is! – fordul felénk az egyik barna bőrű, a csónaknál

tevékenykedő legény. Köszönnöm illene, de a szó bennem reked. A meglepődéstől. Ugyanis a csónakban álló halász vonásai pontosan olyanok, mint Abelardóé. Hasonló az arcéle, a haja, a szeme és még felfelé ívelő szemöldöke is. Mintha ikertestvérek lennének.

– Ez még semmi! – nevet Abelardo, mikor szóvá teszem a hasonlóságot. – Nézze csak meg, Senhor, a barátom hátát! Ugyanolyan vágást szerzett rá, amilyen az enyém.

– Biztosan a tökéletes hasonlóság kedvéért – jegyzi meg Pinto, komolyságot színlelve.

– No, azért ő másféle okból kapta, mint én. Fordulj csak a Senhor felé, Abelardo! – szól vendéglátóm.

– Abelardo?

– Igen, Senhor. Neki is ez a keresztneve. A családneve persze más, az Carneiro.

– Rokonok? – nézek az idegen halászra, majd Ibirabára.

– Nem, csak valami csodálatos módon hasonlítunk egymásra. Így van, Pinto?

– Így! – nevet a Pintónak nevezett sötét pillantású halász, belehajítva a csónakba a homokról felmarkolt két szigonyt, majd néhány nyílvesszővel egy halászíjat.

– A vágást nézi a hátamon, Senhor? – fordul felém féloldalt, hogy hátát mutassa, a halász. Ugyanaz a lapockától lapockáig húzódó vágás, mint Ibirabánál. Csak a varrás két hegsora finomabb. Hozzáértő varrhatta be a sebet.

– Hol szerezte? – kérdezem a hátán levő kegyetlen vágással majdnem dicsekvő halászt.

– Kocsmai verekedésnél. Ha ott összeakaszkodunk, fő fegyver a borotva.

– Az! – bólint Abelardo Ibiraba. – Ez itt a kocsmákban sűrűn előforduló verekedési mód.

– Ezt a maguknál észlelt hasonlóságot – szólok – harmadik embernél is láttam. Égy caboclo az illető, kitűnő vadász, halász. A neve: Juan. A fazendán dolgozik. Többször eljött már velem vadászni, még több esetben halászni.

– Ismerem Juant! – bólint Pinto társa.

– Szép vágás, ugye? – veregeti meg Abelardo Carneiro széles hátát Pinto. Vigyorog.

– Valóban nem rokonok? – kérdezem ismét a két Abelardót. – Hiszen

szinte hihetetlenül hasonlítanak egymásra.

– Nem, semmiképpen, Senhor! – mosolyog Ibiraba. – Ezt Praián már többször megkérdezték tőlünk. Azonfelül, hogy mindketten itt élünk, semmi közünk egymáshoz. Ráadásul apáink is elneveti magát – más-más országrészből származnak. Még csak nagyapáink sem találkozhattak.

– Csak a hátunkon levő vágás jelenti a rokonságot – mosolyog Carneiro. – Igaz, Ibiraba?

– Így van!

– Siessünk! – szól Pinto Carneiróhoz. – Jól benn járunk a reggelben. Délutánra sok halat kell vinnünk Fordlandiába.

– Jó, jó! De ne siettess, amikor éppen beszélgetek a Senhorral – szól mogorván Carneiro, és lehajol a hálókhoz, szigonyokhoz. Érdekes legény ez a Carneiro. Igazi mocsárbeli halász. Izmos, mindent elbíró. Látszik egész alkatán, hogy nehezen él, és élete, mint százezer más caboclóé, pillanatig sem könnyű. Abelardo Ibiraba közben nekikészül mellettem a fürdésnek. Mosolyog, mikor rám pillant. Élvezi a másik Abelardo, a hasonmása által keltett hatást.

– Készen vagy, Carneiro? – kérdezi Pinto. Leoldja a parti homokba vert cövekről a csónakkötelet.

– Készen, indulhatunk! – Pinto betérdel a csónakvégbe, másik lábával erős rúgással messze kilöki a vízre a halászcsónakot. Azután a csónakvégbe telepszik, evezőt szed ki maga mellől.

– A’Deus, Senhor! – kiáltja Carneiro. Pinto is visszaint. – A’Deus! – intek.

– Nos, Senhor – lépűnk a langyos vízbe –, ugye, érdekes Sohasem tapasztalt még ilyen hasonlóságot két ember között?

– Soha! Valósággal megdöbbentő. – Abelardo derül, és magára locsolva a vizet, beszappanozza magát.

– Azt hiszem, Senhor – mosolyog a szappanhabos Abelardo –, éri még errefelé, ha nem is ilyen, de legalább ennyire hatásos meglepetés.

– Elhiszem! – nézek a távolodó, a Tapajós közepére tartó csónakra, amelynek elején a félmeztelen Carneiro, végében Pinto ül. Kemény evezéssel húznak a túlpart irányába. Abelardo Ibiraba elveti magát a vízben, úszik. Magam is követem. Itt nincs kajmánveszedelem. A langyos víz, amely selymesen simogató, szappanossá válik körülöttünk, aztán mindez elkeveredik az áramlásban. Jólesik az úszás, a fürdés.

– Gyerünk ki, Senhor! – fordul Abelardo. Erős iramban úszik a part irányába. Csónakja végénél leáll. Magam is így teszek, mikor elérem a sekély

vizet. Puha, selymes a homok, ahogy a partra gázolunk. Nagy a forróság. Alig kell törülköznünk. Abelardóé a falu utolsó kunyhója. Rajta túl a mocsaras őserdő kezdődik. Arra már senkinek nincs keresnivalója. Az élet a falu túlfelén, a Ford, a „Tuchaua” irányába kezdődik.

Abelardo kitűnő házigazda. Erős kávét főz az eresz alatti tűzhelyen. Este szerzett Ford-cipókat, vajas konzervet tesz az elfűrészelt deszkákból összeszegezett asztalra. Hozzá forralt, hígított kondenzált tejet ad.

– Várjon csak, Senhor! – áll fel a korhadt ruhásládáról, székéről. – A banánlekvárt az eresz alatt hagytam. – Pirosas banánlekvárt hoz be kerek dobozban. Szeleteket vagdal belőle.

– Egye, Senhor, lakjon jól. Estig semmi sem kerül gyomrunkba. – Nem kell nagy biztatás. Abelardo sem marad el mögöttem. Evés közben nézem a szegénységet, ami kívül-belül csak úgy árad a viskóból. De azért Abelardo Ibiraba szegénysége ellenére is igazi erdei senhor, gőgös birtokló víz menti tanyáján.

Jóllakott, Senhor? – áll fel a reggeli végén.

– Köszönöm, igen. – Odakinn éled a vasárnap reggel hangulatában Praia. Többfelől is jókedvű nevetés hangzik, víztartó edények, kannák zörgése, evezők zaja, csónakosok lármája. A korán kelők kieveznek vízért a Tapajós sodrába. Csak jól benn merítik meg edényeiket. Ott már tiszta, hűs a víz, nem part menti a sodrás. Abelardo feláll, veszi felszerelését, leviszi a csónakba. Magam is követem iszákommal, nagyöbű golyósommal.

Széles peremű háncskalapom, serkenő fekete szakállam, caboclo külsőt kölcsönöz. Abelardo kedvtelve néz.

– Ha nem tudnám, Senhor, hogy magyar, a brazil vadon szülöttének nézném. – Még felmegy a parfira viskójához, betámasztja a pálmalevél ajtót. Ez a „zár”, jel, hogy nincs idehaza a gazda. Visszajön, beszállunk. Előre megyek a csónakelőbe. A hátsó evezőpad, a csónakvég mindig a gazda helye. Megmerülnek evezőink, visszanézek a falu szélső kunyhósorára, asszonyaira, akik nem tükrözik éppen az ártatlanságot. Meglátom Costát italmérő kunyhója, rulettes „bár”-ja ajtajában. Csúnyán, sárgán bámul felénk. Este még kis erdei infernót, kuriózumot jelentett számomra Praia, most csak sajnálni való szegénységet. Rossz kulisszát, amiről lemossa a kétes romantikát a napfény. Mint vénült utcalányok festéktől mart ábrázata, olyan foghíjas kunyhósorával, mögötte a felégetett, megpörkölt ősvadon maradványaival a falu.

– Mit néz úgy a parton, Senhor? – villan rám Abelardo. Megmondom. –

Valóban! – néz vissza. – Kicsit más, mint az este. – Mögöttünk kel az óriási, narancsszín izzású nap.

– Nemsokára átérünk, a folyam közepén járunk – szólok hosszú hallgatás után. Abelardo hátra, majd előre pillant. Felméri a távolságot. Bólint. Nem szól, csak evezőink koppannak a csónak oldaldeszkáin. Nézem mellém tett Winchesteremet, Abelardo fekete nyelű szigonyát. Modern és ősi fegyver.

A túlparti ősvadon közelebb kerül. Jól lenn vagyunk, túl egy őserdővel borított szigeten, túl Fordlandia, az óriás gumiültetvény ősvadonnal borított határán.

Húszöles magasságú erdőfal aljában evezünk. Előttünk a Tapajós szűk mellékága. Jobbról, a nagy folyamtól határolva, ősvadonnal borított sziget. Balra terül el a folyam kiöntéses mocsárvilága, a kajmánok, a víziemlősök, az ökörhalak sásos birodalma. Valójában sajnálom az időt, amit Fordlandiában, a fazendán töltök. Egyre tisztábban érzem, hogy át kell vennem az Abelardók, az Abiliók, a caboclók erdei és folyami életmódját, ha kell, megpróbáltatásait, hogy befogadjon, és ne vessen ki az ősvadon.

– Itt vagyunk! Ez az ingovány bejárata – szól felém Abelardo, mikor beevezünk a sásos mocsár lombtakarta, alig látszó résén. Maga a tökéletes természeti szépség tárul elém evezőm húzása közben. Aranyló napsütésben terül el előttünk a zöldellő sástenger, közte a reggeli ködök hamvasságától szürkés víz, amelyre mint óriási kék baldachin borul az azúrkék égboltozat. Sok egyszerre ez a szép valóság a könnyű csónakban. Winchesterem acélcsöve, barnult tusa, Abelardo felém pillantása aláhúzza mocsárba toppanásunk nagyszerű pillanatát. Százféle vízimadár zajban oldódó döbbenete fogad bennünket. Ember a mocsárban! – sikolt fel a maga hangján tömérdek vörös, kék, rozsdabarna és fehér madár. Szárnyra kapnak, elúsznak, eltűnnek, mint démonjaik elől a vadon indiánjai. A csónak előtt és mellett szétváló sásba belerejtőznek az apró vízimadarak. A sásszegte, naptükrözte víz egyszeriben néptelenné válik.

Evezés közben visszagondolok az alig elmúlt estére, éjszakára, a pergő rulettgolyóra, az ördög parányi kopogó harangjára. Mint szélhordta virágszirmok, kavarogtak az emberi indulatok Costa viskójában, a lámpák olajkormában. Abelardo felém pillant, valamit megérez gondolataimból. Szeme éles, mint régi szentképek ördögeié. Összenőtt vastag szemöldökei felett fekete haja alig észrevehető csúcsban lenőtt homlokán. Mindez majdnem ördögi. Nem csodálom Costa rulettasztal melletti rémületét Abelardo melléje telepedésekor. – Estére tehát megyünk Costához! – szól

felém Abelardo. – Megyünk! – Nem lehet Abelardo hívása elől kitérni. Abelardo nagyszerű mocsárbeli legény. Első hívásra eljött ide velem az ingovány természet építette katedrálisába. Szinte pogány papja vagyok Abelardo és a magam természetimádásának, a vadon, a mocsárvilág, a víz rám törő szépségeinek. Mindezt a megviselt csónakülésről látom, érzem Abelardo evezésének ritmusából.

– Szép, ugye, itt minden, Senhor? – szól felém csendesen mosolyogva. Szava méltóságos, mintha valami ősi hit szertartásán lennénk, a természet sohasem változó szentélyében. Abelardo szigonyos halász, ha kell vadász. Mi volt azelőtt? Sohasem mondja. Egyénisége a megingathatatlanság kifejezője. Mozdulatai meggondoltak, néha finomak, mégis kegyetlenséget tükrözők. Kapcsolatunk olyan, mintha láthatatlan antennán fognánk fel egymás gondolatait. Ketten együtt, ez itt a halászat, a vadászat csúcsa. Abelardo tapasztaltsága előtt megadja magát a víz, az ősvadon, a mocsárvilág minden lénye. Minden fogást, vadászmódot igyekszem tőle átvenni, cserébe Európából hozott tapasztalataimat adom.

Evezés közben elemzem hangulatomat, amely a lassan előreigyekvő csónakban rám száll. Abelardo sejti, miféle hatások érnek, váltják egymást, ütik lovaggá a vadont addig csak erdőszélről kóstolgatót.

Mélyre mártom evezőmet, húzok. Abelardo azonnal átveszi az ütemet. Befelé haladunk a kis, lombszegte vízrésen. Beljebb zöld sás áll jobbról-balról díszőrséget. Ránk, fölénk terül ünnepi kékségében az égboltozat.

– Odanézzen, Abelardo! – állok meg az evezéssel. – Látja mutatok előre –, a lombos partról vízbe dőlt fatörzsön kushadó, napozó vidrát? – Abelardo feláll, beernyőzi tenyerével szemét.

– Látom! Mi lenne, Senhor, ha rálőne?

– Mi lenne? Beemelnénk a csónakba egy meglőtt vidrát.

– Nono! – szól kétkedéssel Abelardo. – Ilyen távolságból biztosnak véli a lövést?

– Miért? Nincs több kétszáz méternél. – És csak úgy csónakból, ülve?

– Igen, csak így csónakból.

– Ha sikerül, Senhor, odaadom a lövésért legjobb borotvámat. – Köszönöm, zsilettel borotválkozom.

– Nem borotválkozni adom. Lampiáo legényeinek módjára csak borotvával lehet igazán verekedni. Csak éppen hátrahajtja a Senhor a borotvát és kész. Odavág ellenfelére, karjára, arcára, nyakára, és ha valakit külön átölel, annak nyugodtan faraghatják a sírkeresztjét.

– Köszönöm! – pillantok vissza. – Ezt a módszert semmiképpen nem kedvelem.

– Nem? – ámul Abelardo. – Pedig elég keménynek látszik hozzá a Senhor.

– Akkor sem, Abelardo.

Kezembe veszem Winchesteremet, mikor megállapodik a csónak mozgása. Beállítom az irányzékot. Kétszáz méter. Barna pont a cél a fekete fatörzsön, amely rátámaszkodik szerteálló ágaival a vízre. Abelardo figyelve ül mögöttem. Hátulról tűz a nap, a fatörzs és a vidra mögött élénkzöld a sás. Minden ragyog a napfényben.

– Lőjön már, Senhor! – súg mögöttem Abelardo. – Ha észrevesz bennünket a lontra, elmegy.

– Nem, az helyben marad. Fejen lövöm.

– Ne kísértse, Senhor, Curupirét, az indiánok erdei istenét, mert még ránk bocsátja villámnyilas mennydörgését – súgja vidáman Abelardo.

Vállamhoz emelem a barnult tust. Hosszan célzok. Úgy érzem, összenövök a puskával, a lőpor lökte golyóval, a céllal. Érzem szememben a cél biztonságát, ujjaimban a találatot. Finoman húzom a ravaszt. Dörrenés. Ráfelel az ingoványt reszkettető, madárfelhőket felverő, elhullámzó visszhang. Leeresztem a Winchestert. Abelardo feláll a csónakban. Beernyőzi szemét, úgy néz.

– Az a vidra töksüket, Senhor, nem hallotta a lövést. Lőjön rá még egyet.

– Dehogy lövök. Az a vidra már döglött vidra. – Evezzünk oda, megnézzük!

Evezés közben a mocsárvilág lassan nyugszik, felzaklatta a puskaszó. Sásszigetek mellett közelítjük a fekete törzset. A barna vidra egyre jobban látszik. Ötven evezőhúzás lehet köztűnk a távolság, majd harminc, húsz, tíz. A vidra most sem mozdul.

– Azt hiszem, túlságosan is süket – szólok vissza. – Kiáltson egyet Abelardo, talán akkor vízbe ugrik.

– Azt a vidrát a Senhor névrokonának, a Gabriel arkangyalnak harsonája sem ugratná vízbe – vakarja füle tövét Abelardo. – Fülén ment át a golyó, helyben rogyasztotta. Azt gondolom, Senhor, mi ketten a legjobb puskások közé tartozunk a Tapajóson – pillant rám.

– No, ezt a magam részéről nem nagyon hiszem, de a vidra bőre a magáé, Abelardo.

– Köszönöm, Senhor. Csak tegye a gyűjteményébe. – Abelardo berántja a fekete törzsről a vidrát a csónakba. Loccsan a fenékdeszkák alatt a víz, ahogy

odazuhan. Evezőmmel eltaszítom a csónakot a fatörzstől.

– Most merre? – nézek Abelardóra.

– Arra, befelé. Ott sok a kajmán, és ha szerencsénk van, mást is lőhetünk. Egyébként, Senhor – változtat hangján –, mikor néhány napja megbeszéltük a fazendán az idejövetelt, megfogott előttem egy csörgőkígyót. Csak úgy, puskaaggyal nyomta le, és feje mögött elmarkolva, felszedte a földről. A csörgőkígyó azonmód csuklójára csavarodott. Nem érezte akkor, Senhor, a halál szelét?

– Nem, egyszerűen örültem a cascavelnek, ahogy itt a csörgőkígyót nevezik.

– Ha nem tudná, Senhor, a csörgőkígyó gyorsabb a villámnál, és sohasem téved, ha odavág.

– Azért fogtam meg a mérges kígyót, mert kézre jött. Azonfelül szükséges néhány példány élőállat gyűjtésembe.

– Így még nem láttam földről csörgőkígyót felszedni. – Örülök, Abelardo, hogy újat mutathattam – derülök. – Különben hányadik volt az a cascavel, Senhor?

– Az első.

– Az első? – sötétedik el Abelardo arca. – Ez istenkísértés, Senhor.

– Ne féljen, sokkal nehezebb helyzetben kaptam el egy sokkal vadabb óriás-mérgeskígyót, egy surucucut, a Rio Negro menti őserdőben. Nemcsak surucucut és cascavelt fogtam, fogtam már zöld és szürke jararacát, korallkobrát, urutut, sőt még boipevaut is.

– És a mérges óriáspók, a caranguejeira, amit a reggeli felkeléskor fogott odaát, az is az első?

– Nem, a harmadik.

– Hát, Senhor! – lélegzik mélyet Abelardo. – Én ugyan nem tudok nagyon szépen írni, de szívesen kiállítom magának az erdei bizonyítványt, hogy idevaló.

Behajtunk Abelardóval két erdős sziget közt a felettünk összeboruló lombozat alatti vízrésbe. Majdnem hűvösség fogad. Mögöttünk táncol a napfény, arany színben világítja meg a legszebb zöldnél is tündöklőbb zöldet, a buja sást. A sás tömege szinte kinyomul a vízből, ráborul, valósággal kidől a partra. A zöld sástömeg mellé mindenütt húszöles erdőfal tornyosul. Olyan a térhatásuk, mintha égig érnének.

A nap felfelé kapaszkodik a túloldali, a Tapajós felőli égboltozat közepén. Vízbe és zöldbe süppedve csodálatosan félelmetesnek tűnik. Megértem az ősi

napimádókat, a keletkező istenhitek, a nap, a hold, földi lényre tett hatását. Eleget tudok az égitestekről, a világmindenségről, de egyszeribe magam is primitív földlakóvá válok, az óriási erők, hatások bénító erejét érezve.

Tovább. Fehér, sárga, acélkék és piros villanások. Röppenő, érkező, lebukó madarak vijjogásai töltik meg az ingovány forró levegőtengerét. Néhol meggyűrűzik a víz. Valamiféle állat menekül előlünk. Abelardo mindent figyelve mártogatja mögöttem evezőjét.

Árnyékban, lombtakarta vízrésben evezve, néha visszanézünk a naptól világított, elhagyott aranykapura. Előttünk a rés végén ismét aranykapu, világosság. Kiérünk. Oldalt sásmentes, dús aljnövényzettel borított erdei talaj. Esős évszakban mocsárfenék. Az erdőfal aljában evezünk. Hirtelen zörren odabenn a rőzse, a száraz avar. Bepillantok az ágak, indák szövedékébe. Még látom az elfutó hatalmas, másfél méteres óriásgyíkot, a camaleaót. Mikor visszapillantok az aranyló vízre, valósággal magányosnak érzem magamat. Olyankor is ez az érzésem, mikor az őserdőben vadászva, az elfutó állatok távoli neszét hallom. Csak a bogár-, a rovarvilág zeng, énekel mindig körülöttem.

Szúnyogok érkeznek, észrevétlenül megszívják magukat. Csak ekkor érzékelem viszkető marásukat. Sűrű odacsapásokkal kenem el az elérhetőket. Abelardo káromkodva ugyanígy cselekszik. Ezek a szúnyogok mégis kevésbé kellemetlenek, mint a Duna menti táborozásaimnál, horgászásaimnál a hazaiak. Az otthoniak még Abelardót is megőrjítenék, mivel azok az igazi vadállatok.

Abelardo hirtelen pisszent, megáll az evezéssel. Magam is megállok.

– Törpeszarvas! – súgja. – Jöjjön, Senhor! – hív maga mellé. Abelardo mutatja az irányt, hová nézzek.

– Igen, látom.

Mögéje is figyeljen, Senhor! – Jobbra, a zöld sás és az őserdő közt szikkadt, repedezett a földterület. Ott legeli a zöld, szép szín sást a hazai őznél alig nagyobb erdei törpeszarvas, a galheiro. Mögötte, és ez az, ami Abelardo arcán a feszültséget kiváltja, óriás, legalább nyolcméteres sucuriu, anaconda. A hatalmas vízi óriáskígyó rendkívül lassan mozdul. Magam is csak akkor érzékelem mozgását, ha az óriáskígyó fekete foltos tömegét a mögötte levő növényzethez mérem. Centiméterről centiméterre közeledik a törpe szarvas irányába. Messziről bőgőmajom-csürhe skálázása hangzik. Ez a galheiro előtt nyugalmasnak mutatja az ingoványt környező világot. A törpeszarvas legelgetve odábblép. Előtte ott is zöld a ás, mellette lépésnyire

virágos, öles cserje, amelyet – ezt a csónakból is hallom – ezernyi rovar, lepke röpdös körbe. Zajuk olyan int valami bolygatott kaptár izgatott lakóié.

– Arról a virágos cserjéről sok lepkét, rovart lehet leszedni, hálóval elfogni – súgom Abelardónak.

– Most akar bogarat fogni? Ej, Senhor! – sűrűsödik hangjában az ámuló megrovás.

– Igen, de a veado és a sucuriu is kell! – derülök.

– Akkor jó! – csillan mosolya.

A lepkéktől betelepült, bogaraktól körülzöngött virágos cserjétől nem vesz észre a törpeszarvas a veszedelmet. Kísértés kap el. Kedvem lenne a veado védelmében nagyot rikkantani, hujj-hózva riasztani, de leköt a látvány képen sem látott egyedülisége. A sucuriu jó combvastagságú, eléri – hogy hazai mértékkel mérjek a villanyoszlop vastagságát. Abelardo a csónakban lenéz a vidra mellé, csak pillanatra tévesztve szem elől a törpeszarvast és az anacondát. Köpűs szigonyt, karikába szedett kötelet markol fel puskája mellől a fenékdeszkákról. Figyelem minden mozdulatát.

Zúg, kavarog a lepke és bogárfelhő közeli virágosan fehérlő cserje körül. Aljában – rejtekünkből pontosan megfigyeljük – óvatlanul legeli a zöld sást a fiatal törpeszarvas. Mögötte igyekszik zsákmánya közelébe kerülni a vén ravasz, a talán száz évet is megért anaconda. Húsz lépésre rejtőzünk a vízre boruló parti cserjés árnyékában a gyanútlan zsákmányolótól és a zsákmánynak kiszemelttől. Sem a törpeszarvas, sem az óriási anaconda nem vesz észre bennünket. Mindegyik biztosnak véli helyzetét. Egyik a táj nyugalmában, a másik rajtaütése sikerében bízik.

– Abelardo, figyeljen! Maga a veadót, én a sucuriut lövöm le súgom a feszülten figyelő, szigonyát markoló halásznak.

– Nem azt tesszük, Senhor – súg vissza Abelardo. – Hagyjuk kifejlődni, ami történik.

– Nézzük a veado és a sucuriu küzdelmét, az óriáskígyó zsákmányra csapását?

– Igen, nem árt, ha a Senhor ilyesmit is lát. – Abelardo hangja szenvedélyes. Elkap szenvedélyessége.

– Igaza van! – szorítom szavaimat a légy zümmögésénél halkabbra. Vér, golyóverte lyuk nem jelent mindig hasznosat Csak vadbőrt, húst jelentő, egyszerű zsákmányolási mód ez.

Közvetlenül előttünk történik az őserdő, a víz állatainak naponta ezerszer ismétlődő drámája. Vadász, gyűjtő ilyesmit mégis ritkán lát.

Abelardo az anacondát figyelve, a szigonykötél karikáját szigonyát szedi rendbe. Nincs nagyobb távolság a támadó sucuriu és a gyanútlan veado közt, mint három lépés. Az óriáskígyó mozdulásai lassúak, törzse hullámvonala szoros. Ezzel a törzsformával úgy kilőhet a hatalmas hüllő, mintha nagyerejű rugó vetné zsákmányára. Sohasem láttam óriáskígyó támadását, még csak rajzban sem, mégis mintha minden másodperc történését előre ismerné. Formák, alakulások mutatják plasztikusan, kirajzolódón, ahogy megszabta minden állat viselkedését az alkotó természet.

– Nem izgatott, Senhor? – súg felém alig hallhatóan Abelardo.

– Nem! – Valóban nem, a legkevésbé sem vagyok izgatott. Még a legelső szabadban megfigyelt anaconda veadora támadása pillanataiban sem. Abelardo szigonnyal markában elfordul. Ekkor vagy tíz kövérre hízott szúnyogot kenek el meztelen barna hátán. Saját vérszívóim viszkető marását csak ugyanakkor érzem. Tehát mégis van bennem izgalom, és ez a fokmérője, hogy nem vettem észre a szúnyogokat. Néhány kövérre hízott szúnyog mély döngéssel menekül el. Hadd menjenek.

A virágzó nagy cserje, a zöld sás és az erdőszegély közt végső kifejlődéséhez közeledik az állatdráma. A veado rendületlenül legel. Szép és karcsú, ívelt nyakú barna állat. A fekete foltos kígyóóriás közvetlen mögötte les, a biztos rácsapás pillanatát várva.

Ragyogó színű kolibri húz el felettünk éles szárnyrebbenéssel. Olyan, mintha aranyba foglalt zöld zafír lenne. Pillanat alatt eltűnik, nem csap rá, megáll a levegőben a virágos cserje fürtjei előtt. Megriadt a furcsa lényektől, emberektől? Igen.

A veado kisebb mohósággal tépi a sást. Oldalt lép, ki a cserjeárnyékból. Szélesebb, szabadabb a mögötte levő repedezett part, jó fele magasságáig elfedi a veadót a zöld sás. A törpeszarvas elfordul, mikor mint valami előrelökött vaskos óriásrugó, rácsap az anaconda. Vadul berántja vastag, fekete foltos törzsgyűrűi közé. Óriási sustorgással egybekeveredik a kígyó és barna zsákmánya. Fúvás, surrogó zaj, keserves nyögés. Azután semmi. A zöld sás mögül látszik a folytonos mozgásban levő fel-felfeketéllő tömeg, foltos törzsgyűrűk, amelyek gyűrnek, szorítanak és törnek. Befonja vaskos, tömött törzsével zsákmányát a vén sucuriu. Csak most szabadulok a látvány kegyetlen varázsától.

Ránézek Abelardóra, aki fellép a gyökerektől átszőtt, itt meredek partra a meglóduló csónakból. Követni akarom. – Maradjon, Senhor! – int vissza. Két lépés után eltűnik előlem a zöld lomb és indafüggönytől takarva.

Visszateszem az evezőpad mellé golyósomat, amely mit sem ér ebben a helyzetben. Abelardo ócska egycsövű elöltöltője is ott hever az üres evezőpad alatt. Csak veszélyes fegyvere, szigonya hiányzik. Nézem a zöld sás mögött a törpeszarvast morzsolgató anaconda csonttördelő munkáját. A csontok ilyen erőkifejtésnél nem sokáig maradnak épségben, a támadás pillanatában kifejtett, óriási roppantást követőn. Lassan hurkaszerűvé alakul a veado, alkalmassá válik a nyelésre. Hatalmas a falat.

Mozog a vízen túli sás, amint a sucuriu csonttördelő gyűrűzése közben belécsúszik. A zöld erdőfal liánkötegei, csüngő lombjai közt feltűnik Abelardo. Barna arca vonásai kemények, feszültek, a zsákmányra csapás pillanatait tükrözik. Nyolc lépésre lehet a hatalmas, zsákmányt ejtett anacondától. A veado csontjait tördelő kígyóóriás éppen úgy nem figyel, mint legelés közben a veado.

A félmeztelen, mezítlábas Abelardo egész alakjával megjelenik a szikkadt, repedezett parton. Jobb karja hatalmasat lendül, villanva elrepül fekete szigonya, s tompán csattanva célba ér. Abelardo máris markolja, húzza középütt a zsineget, amelynek egyik vége a szakállas szigony csillanó vasával az anacondában ül, míg másik vége az erdőben egy fatörzs tövéhez hurkolódik. Vetődik a sás, befelé, a víz felé menekül a szigonytüskére vett anaconda, mely érzi, hogy rajtavesztett valamin, amelynek ereje hatalmasabb minden addigi ellenfele erejénél. Abelardo gátolni igyekszik, hogy a kígyóóriás a sásba keveredve kiszakítsa magából a szigonyt.

Erős evezőhúzással indítok, vágok ki a csónakkal a rejtekből, neki a széles sásnak, amely mögött Abelardo igyekszik a zsinegnél fogva partra vonszolni a szigonyhegyen küzdő zsákmányt.

Belehajtok a vagy hat lépés széles sásba, amelyet a csónakelőről verek, választok szerte, igyekszem a kifelé igyekvő anacondát visszaűzni.

– A csónakban levő másik szigony nyelét használja evező helyett, Senhor! – kiált felém Abelardo. – Azzal taszítsa a part felé a csónakot! – Felmarkolom az öles tartalékszigonyt. Abelardo pillanatra sem hagyja abba a ránduló, feszülő szigonyzsineg vonszolását, amelyet egyre rövidebbre fog. Biztosításként hirtelen ráhurkolja a virágzó cserje tövére.

Teljes részese vagyok az óriás anacondával folytatott küzdelemnek. Ha alszik, vagy napon sütkérezve emészt az ilyen vízi óriáskígyó, hurokkal is megfogható. Kár belé ilyenkor a szigony, amivel esetleg meg is ölhetem. Abelardo efféle kicsinységgel nem törődik. Nála a zsákmány a fontos, a mód, amivel megszerzi, nem számít. Most is nyitott a kérdés, hová hajította

szigonyát Abelardo remekelt, de mit ér ez, ha az anaconda nem most, hanem csak három nap múlva pusztul bele a szigony ejtette sérülésbe Hirtelen meglátom a sásban az anaconda vaskos, tömpe farkát. Több nem látszik az állatból. Csak zörgeti, csapdossa a sást. Zsákmánya, a törpeszarvas odakinn hever a sás szélén, ahol menekülésekor hagyta. A törpeszarvas szeme üveges, szájából véres zöld sásmorzsalék csepeg. Másféle állat, örvösdisznó, ormányos medve, jaguárnyomoktól teli part mutatja, hogy máskor is szívesen látogatott helye ez a partrész az erdei növényevőknek és ragadozóknak. Sok a lúdnyomhoz hasonló kajmánnyom. Valóságos parti nyompanoptikum. Csak legyen, aki olvasni tud belőle.

Átküzdöm magamat a csónakkal a sáson. Kiugrom belőle. Most már ketten kapaszkodunk a pendülve feszülő zsinegbe, majd közösen lekapjuk az anaconda vaskos, tömpe farkát, amelybe – most látom – a szakállas szigonyhegy kitűnő helyre vágott. Nincs nagy mozgási lehetősége az anacondának, hiszen az élő húsban mozgó, ránduló szakállas szigonyhegy egyre nagyobb engedelmességre készteti.

– Valóban, legalább nyolc méteres! – húzom kifelé a nagypikkelyű, folytonosan ránduló állatot.

– Annyi megvan! – rúgja félre Abelardo a kimúlt veadót, amelynek leffent nyelvén véres nyál csorog.

Jön már! – feszülök neki az anaconda combnyi vastag törzsének. Abelardo dereka köré fonja a tömpe farkat. Úgy feszülünk neki, hogy végre kivonszoljuk a nagy hüllőt a sásból. Az anaconda ellenkezik, de jönni kénytelen. Már nincs sok belőle a zöld sásban.

– Nem tart a sucuriutól? – ámulok.

– Ugyan, Senhor! – lihegi Abelardo. – Örül még az ilyen nagy óriáskígyó is, ha hagyja az ember. Kígyóféle, emlős csaknem mind fél, óvakodik az embertől. De azért akad kivételes eset is, mikor a mérges kígyó, a surucucu néha nekimegy az embernek. A jaguár is támad, ha már embert evett, vagy ha rossz lövésnél megsérül. Jó a nagy vadkutyától, a guarától is óvakodni. Az nekimegy az embernek, ha éhezik.

Kivonszoljuk a sásba búvt óriás anacondát. Küzd, kapdos az állat. Mikor felém vág, Abelardo elkapja a nyakát, közvetlen tenyérnyi széles, hatalmas izomdudorú feje mögött. Most már így, nyakánál fogva küzd vele. Visszafordítja az állatot a virágzó, méhkashoz hasonlóan felbolydult cserjéhez, amelynek rovarvilága, lepkéi cikázva menekülnek.

A két oldalán dudoros, széles, horgas fogazatú kígyófejet odahurkolja

Abelardo az ágtőre kötött zsineghez. Úgy csüng a csapkodó óriás állat, mintha felakasztotta volna.

– Megfullad! – ugrom oda, emlékezve egy zöld jararacára, amelyet pontosan így sikerült jobblétre szenderítenem.

– Ne tartson semmitől, Senhor! Most jön az újabb fogás! Megyek, kivágok egy fiatal fát. Azonnal jövök, vigyázzon addig a sucuriura. – Az óriási hüllő feje fél méter magasságban csüng, mellette, ugyancsak a földtől felemelve meghurkolt, szigonytüskés farka. Rándul, rángatódzik az állat, törzse hullámzón feszül, kirúg, valósággal ellök, mikor próbálom mozgásában akadályozni. Lerántom nadrágomról szíjamat, és csak úgy, késestől, tokostól átcsatolom vele a köpűs szigonyhegy felett és a fojtogató hurok mögött az anaconda farkát és nyakát. Eloldom az állat nyakát, leeresztem a földig, hogy levegőt vehessen. Abelardo nem ad efféle kicsinységre, ha a zsákmány birtoklásáról van szó.

– Kicsit soká maradtam! – nyomakodik ki jó negyedóra múlva Abelardo a sűrűből. Vállán hatméteres, karvastagságú, levagdalt lombozatú fát cipel. – Él még a sucuriu, Senhor?

– Igen.

Most hosszában hozzákötözzük ehhez a doronghoz. Másként nehéz lenne hazavinni. Nézem, mint dolgozik Abelardo, közben az addigiakhoz igencsak sok tapasztalatot szerzek. Az egyetlen mód, hogy az ősvadonban megfelelően éljek, vadásszak, ha Abelardo és a hozzá hasonló vadászok és halászok életmódjához, vadászszokásaihoz alkalmazkodom.

Két hurokkötés közt megmondom ezt Abelardónak. A legény rám néz, elkomolyodik.

– Tudja, Senhor – kicsit meghúzza az anacondát a doronghoz erősítő zsineget –, hogy most mekkora igazságot mondott?

– Tudom, Abelardo! – És én már úgy dolgozom a tapajósi ingoványban, mintha mindennap nyolcméteres anacondát fognék.

– Kész! – áll fel lihegve az utolsó kötés után Abelardo, a fiatal törzs, a hurkásan kilógó anaconda mellől.

– Szerencse, hogy ráfért a dorongra! – pillantok végig a szigonnyal fogott, kötéseiben csendesedő óriáskígyón.

– Rövidebb dorongra is rá lehetne kötni. Ne féltse, Senhor. Legfeljebb akkor nagyobbak lennének törzse félkörei két kötés közt.

– Elvisszük a veadót is? – nézem a kimúlt törpeszarvast. Csak megnyúzzuk, húsa tele van alvadt vérrel, véraláfutással, belső szervei is

megszakadtak.

Nekifogunk a törpeszarvas nyúzásának. Hamar elkészülünk. A virágos cserje körül megnyugszanak a lepkék, a bogarak.

– Rakjuk csónakba az anacondát! – szólok, mikor a veado összecsavart bőrét odadobjuk az elejtett vidra mellé. Nagy nehezen ráfektetjük az evezőpadokra a dorongra kötözött óriáskígyót.

– Megyünk, Senhor?

– Nem, előbb bogarászunk, lepkét fogunk. – Abelardo derül az anaconda mellett a csónakban. Nem eléggé jó színész, hogy elleplezze a bogarak iránti megvetését.

– Nem bánom, Senhor, de ne töltsünk sok időt ilyen haszontalansággal. Szeretnék még beljebb jutni, hogy megmutassam a belső, kajmánoktól, nagy halaktól nyüzsgő mocsarat.

– Ezzel az anacondával, Abelardo?

– Nem zavar, odakötjük az evezőpadokhoz a dorongot.

– Jó! – adom meg magam. Soha jobb mestert, mint Abelardo. Körbejárjuk a két méter magas, hófehér, tömött virágú cserjést. Nektártól részegült lepkék, bogarak ülnek, kapaszkodnak a virágok kelyhein, bennük. Abelardo szorgalmasan hajlítgatja a virágokat, az egyik széles szájú, rovarfogó üveg fölé, majd rányomja a megfogott bogarakra a parafadugót. A lepke- és bogárzsákmány azonmód belehullik a ciánkáli mérges gázába. Hadd tegyem hozzá: Abelardo némi undorral, megadással „dolgozik”. Pillantásaiból olvasom: sokat megtesz barátaiért az ember.

Két teljes üveg bogár, lepke a zsákmány, amelyeket áttetsző, háromszögbe hajtott lepkepapírba csomagolok. A virágzó fa körül nem szűnik a zúgás. Jön az illatozó nektárt élvezni a víz, az erdő lepke- és rovarvilága.

– Megyünk már, Senhor? – villan rám Abelardo.

– Igen!

Megy a halász a vízhez, az anacondához.

– Ezt még megnyúzzuk! – szól. Partra veti a vidrát.

A veadóbőr a csónakelő alatt, az árnyékban hever. Evezünk a napsütésben. Mögöttünk marad a virágzó cserje. – Oda tartsunk! – mutat előre evezőjével Abelardo.

Két lombkoronázta kis sziget közt haladunk. Felettük nem ér össze a növényzet. Záporoz a napsütés. Mindenütt kajmánok, kócsagok. Előttünk felbukik két nagy hal, uszonyuk hasítja a vizet. Abelardo izgalomba jön.

– Pirarucuk! – súgja. – Nézze, Senhor, fejük körül a sok kis fia-pirarucut!

Fiatalok a fiak. – Máris előhúzza szigonyát, amelynek acélját nem is olyan régen az anaconda farkából vágta ki. Feláll a lengő, lendülő csónakban, amelyet most már egymagam hajtok, követve a két, a vízfelszínt érintő uszonyt. Lustán, majdnem tallózva úsznak a halóriások. Jól ismerem a hasznos, jó húst szolgáltató pirarucut. Másfél méteres szárított szeleteik ott függnek Praia vendáinak, üzleteinek ajtófélfáin. Abelardo a kereskedők fő szállítója. Nézem a halászt, bal kezében a zsinegköteget. Lendülettel, erős ívben kiveti szigonyát, az csobbanva ér vizet. Eltűnik a fekete nyél, majd felbukik újra. Farkcsapásával szertefröccsenti a vizet a hal.

– Megvan! – markolja, húzza Abelardo nagy lélegzettel a szigonyzsineget. Odaköti ülése padjához. Evezőt vesz kézbe, meglökdösi a víz felszínén úszó, utolsókat csapdosó, majd csendesedő zsákmányt, a talán száz kilós, hegyes orrú, viszonylag kisfejű, kisfarkú pirarucut. Párja, amellyel együtt úszott, valahol mélyen a mocsárfenéken rejtőzik ivadékaival. Ezeknek védelmezése most már egyedül rá vár.

– Most hová, Abelardo?

– Ki a partra, megnyúzzuk, feldaraboljuk a pirarucut. Csak a szeleteket visszük el Praiára. Előtte azonban – pillant rám – kikötünk a Ford-fazendán, s kirakjuk az anacondát és a vadbőröket.

Áldozóban a vöröslő nap. Beevezünk a szép, széles Tapajóson a fazenda dús sásszigetek közti kikötőjébe. A kikötőhíd pallóihoz döccen csónakunk. Seregnyi fürdőző, vacsorára váró erdei munkás szalad le hozzánk. Általános ámulás, öröm. Abelardo nevet. Kivonszoljuk a csónakból, rá a kikötőhídra, majd a partra a dorongra kötözött, vaskos, farkával csapkodó anacondát.

– Vigyük, legények! – szólok két izmos caboclóhoz, akik vállra kapva nyomban elcipelik az óriáskígyót a teknőskarámhoz.

– A karámban levő három pápaszemes kajmán és az óriásteknősök nem zavarják az anacondát? – fordulok Abelardóhoz.

– Azok nem – nevet a halász. – De figyelje majd meg, Senhor, az anaconda tekintélyét.

Leoldozzuk a karámban a dorongról az anacondát. Kikapaszkodva ismét lefedjük a dróthálóval. Biztos „ketrec”. Belőle ugyan semmiféle erdei vagy vízi vad nem szökhet el. Az anaconda félelmében őrjöngve kúszik, surrognak mászópajzsai. Kiútja sehol sincs. A kétméteres kajmánok rémülete az anaconda láttán óriási, bemenekülnek előle a sarkokba. Az anaconda mit sem törődik velük. A hatalmas tartarugák, a negyvenkilós teknősök nyugodtak.

– Menjünk, Senhor! – lép mögém, teszi vállamra kezét Abelardo. – Ezek

most már meglesznek nélkülünk. A sucuriu különben sem pusztítja el fogságban a jacare tingákat, a pápaszemes kajmánokat. Hiába félnek tőle, egyiket sem bántja a közös ketrecben. Más persze a veszedelmes szabad víz. Ott az anaconda mindig halálos ellensége a kajmánnak. Úgy támadnak egymásra, mint a kutya meg a macska. Az anaconda mindig a kutya, a kajmán a macska szerepében. Mikor az anaconda összeroppantja, elpusztítja a kajmánt, nem eszi meg, otthagyja.

– Csodálatos a természetben a vadállatok néha értelmetlen küzdelme! Az is lehetséges, hogy valami előttünk ismeretlen okból teszik – nézek vissza a karámra. – Mi lenne, ha most a fazendán maradnék, nem mennék vissza Praiára – fordulok Abelardóhoz.

– Olyan nincs, Senhor! – nevet a halász. – Jönnie kell, mert Costa rulettbankját ma éjjel is robbantjuk. Praiai barátait nem hagyhatja cserben a Senhor, nos és engem sem.

– Akkor csak fürdünk, vacsorázunk, aztán evezünk Praiára adom meg magam. Ismét visszapillantok. Látom, hogy körbeállják a karámot az érkező, bámuló caboclók.

Éppen az utolsó vörös sugarait bocsátja a Tapajósra a nap, mikor felfrissülve, jóllakva elevezünk a kikötőhídtól Praia irányába. Vízzel szemben haladunk. Az anacondától szabadulva csónakunk terhelése jóval könnyebb. Csak a pirarucu-szeletek jelentenek kis terhelést. Winchesteremet a fazendán hagytam, vele rovarzsákmánnyal teli iszákomat is. Motoros zúgását halljuk mögöttünk. Visszanézek. Ford-motoros.

– Hahó! – kiáltók át, mikor egy vonalba érünk. – Vegyetek vontatóra! – A motoros vezetője azonnal leveszi a gázt, a segédgépész kihajolva elkapja a feléje hajított kötelet, ráhurkolja a vontatóbakra, a gépész máris indít. Felgyorsul a motoros, feszül kötelünk, vágja csónakunk a vizet. Abelardo maga elé veti evezőjét, nevet, élvezi a víz csapódását, a sebességet.

– Honnan, Senhores? – kiált vissza a motorzajban a gépész.

– Odaátról a mocsárból! – kiáltja Abelardo. – Elkaptunk egy sucuriut, senhor Gabriel lőtt egy vidrát, szigonyt kapott ez a pirarucu – mutat a felhalmozott vöröses hússzeletekre. A gépész és a segédgépész kíváncsian hallgatja a kiabálva elmondott történetet.

Praia előtt lassít a motoros futása, a segédgépész eloldja a csónakkötelet. Mindketten búcsút intenek. Eliramlik a motoros. A távoli Ford főültetvény cölöpkikötőjéből kiindulva ekkor dudál három hatalmasat a folyamon lefelé tartó „Tuchaua”.

– Hamar visszaindul Belembe a „Tuchaua” – nézek a sűrűsödő alkonyatban a kettős fedélzetű, fafűtéses hajóra.

– Nyilván kirakodott, elvégezte minden itteni dolgát Cordeiro kapitány.

Nem figyelünk többé a gőzhajóra, erős iramban evezünk a partnak.

Döccen a kikötött csónakok közt ladikunk.

– Hahó, Senhores, végre itt vagyunk! – örvendezik partra lépve Abelardo. Kiköti csónakját. – Jó a mai zsákmány, de még jobbnak ígérkezik az ezutáni, az éjszakai!

– Miért? Mit akarsz csinálni éjszaka? – vág közbe az egyik hozzálépő háncskalapos caboclo. Segít partra húzni a csónakot.

– Mit? Hát Costa bankját robbantani! Veletek! – int széles mozdulattal.

– Costa bankját? – nevet csúfondárosan a fekete. – No, azt ugyan nem!

– Miért nem? Az éjszaka is megesett. – Akkor igen, de többé már nem.

– Miért? Talán kifogyott Costa pénzesládája?

– Dehogy, azzal nincs baj. Nézd, Costa ott utazik a Tapajóson, a „Tuchaua” fedélzetén. Vele minden holmija, rulettgépe, berendezése.

– A keservét neki! – fordul Abelardo mély indulattal az alkonyi sötétségben hajló folyam, az előttünk elfüstölgő „Tuchaua” irányába. – Miért ment el?

– Miért? Nem bolond – ezt mondta Costa –, hogy ilyen rulettezési móddal szemben mindig veszítsen, ráadja pénzét, kövérre hizlaljon minket. Reggel összecsomagolt, most biztosan idenéz, búcsúzik Praiától, hogy túljárt az eszeden Abelardo.

– Hát, Senhor! – pillant rám elkedvetlenedve a halász. – Valóban kár volt eljönnie a fazendáról. A játékmódot azonban már ismerem, és csak találok egyszer valahol egy rulettest, aki leáll velem játszani. Különben – néz az elfüstölgő „Tuchaua” irányába – nem csodálom, hogy Costa elszökött. Mit tehetett azon felül, hogy igen gyorsan felszedve sátorfáját, elköszönt Praiától. – Abelardo hamar leküzdi csalódását, nevet. Hiába, az itteniek könnyen túlteszik magukat mindenféle csalódáson. A növekvő sötétségben a kivilágított hajó után nézek.

– Az éjszakát kénytelen vagyok magánál tölteni, Abelardo.

– Szívesen látom, Senhor. Amúgy is itt kellett volna aludnia. Tessék! – enged előre.

– Egész Praia rulettezni akart ma este! – kiáltozza felém a sűrűn körbeálló caboclók közt hozzám igyekvő vén fekete foghegyező.

– Híre ment a tegnap éjszakai rulettbank-robbantásnak – magyarázza a

másik fekete. Abelardo félrehárítja a körénk tolongókat. Indulok utána. Hunyorognak felettünk a melegövi óriási csillagok. Száz cigarro, kabócaféle cirpel a viskók mögötti növényzetben. A szélső sor viskóiból lámpák fénye villog kifelé. Néhol fakón lobog az olajmécs. Nők surrannak a vízpart és a kunyhósor közti úton a sétáló férfiak közt. Abelardo elől, aki szigonyait, elöltöltőjét viszi, kitérnek. Mögöttünk két hatalmas kosárban cipelik a pirarucu szeleteket a halász hozzánk csatlakozó barátai. Még most az este kiakasztják szikkadni. Néha felhangzik a Boa noite!, a Jó éjszakát!

Abelardo viskójában olajmécs világol. Felkötjük függőágyainkat a tartóoszlopokra. Csendesen örvénylik Abelardo faluvégi viskója előtt a Tapajós. Odafenn már zörögnek a patkányok.

– Holnap reggel korán kelünk Abelardo, mivel meg kell állítanom a fazendára tartó motorost.

– Igen, Senhor! – húzza magára pizsamáját Abelardo. – Én is indulok majd odaátra. A fazendáig elvontatja az én csónakomat is a motoros?

– Igen! – Elömlik rajtunk az egész napi munka kemény fáradtsága, beleheverünk függőágyainkba. Abelardo elkoppintja az olajmécset.

– Látta a vén foghegyezőt, Abelardo Mennyire sajnálta, hogy Costa menekülésszerűen felszedte sátorfáját és elutazott!

– Láttam, Senhor! Az öreg fekete most is magában hordozza a régi rabszolgaidők minden babonáját. Mit hallott különben Senhor az 1888-as rabszolgafelszabadításról? Sohasem beszéltem ilyesmiről extrangeiróval. Magam sem tudok valami sokat a végső tényeken túl. Ilyesmi nem marad meg az ősvadonban túl soká az események hűségében.

– Ha nem fáradt, elmondom erről, amit tudok.

– Hallgatom, Senhor! – hangzik a kunyhóba beszüremlő csillagfényben.

– Vagy nyolcvan esztendeje, a XIX. század közepén – mint bizonyára tudja – morajlott, zengett minden Brazíliában a rabszolgatartók körül. Forrt minden a mélyben a rabszolgák viskóiban. Nemcsak rabszolgák kerültek a szebb, jobb jövendőért küzdők közé, hanem azok a fehérek is, akik a rabszolgafelszabadítás mellé álltak. Nagyon is későn, mint mondta Abelardo: 1888-ban történt Brazíliában a felszabadítás. – A mai caboclók java része, valószínűleg a vén foghegyező is, rabszolgaságban született.

– Igen, és a komolyabb küzdelmekhez nyolcvan esztendővel kell visszamenni. Emlékezem a történelmi eseményekre, hiszen minden érdekel, ami összefügg a régi és a mai Brazíliával.

– 1850. Folytonos küzdelmek, ellenküzdelmek közepette hirdeti ki II.

Pedro brazíliai császár kormánya határozatát: tilos a fekete rabszolgák adásvétele.

– Igen, ezt a rendelkezést – vág közbe Abelardo – a feketéktől mindmáig áldott Eusebio de Queiros adja ki.

– A rendelkezés meghozza a felszabadítás-pártiak győzelembe vetett hitét. Minden lehetőséget megragadnak, hogy keresztülvigyék millió és millió néger rabszolga felszabadítását.

1861. Észak-Amerikában Lincoln Ábrahám megindítja a harcot, a rabszolga-felszabadítás hatalmas és véres küzdelmébe bocsátkozik. 1865-ig tart a polgárháború, amely a déli rabszolgatartó államok vereségével végződik. Lincoln győzelme új erőt adva segíti a brazil rabszolgafelszabadítás híveit, az abolicionistákat.

1866. II. Pedro, Brazília császára is kiáll a rabszolga-felszabadítás mellett. Mindenfelé, így Bahyában és Pernambucóban a rabszolgák munkaerejére alapozódnak az aranyat ontó cukornád- és egyéb ültetvények. A milliomos földbirtokosok tehát minden erejüket latba vetik a rabszolgafelszabadítás gondolata ellen. Ennek ellenére roham indul a rabszolgafelszabadítás érdekében, a rabszolgatartás ellen, amelyben nemcsak politikusok, képviselők, hanem költők és újságírók is részt vesznek. Csatlakozik a rabszolgafelszabadításhoz Castro Alves, a híres brazil költő.

II. Pedro – mást nem tehet – segíti azokat az erőket, amelyek a rabszolgafelszabadításért küzdenek.

1880. Lánglelkű harcos, a volt rabszolga Luiz Gama áll a küzdelem élére. A vad ellenszegülés, a haladást akadályozó erők ellenére a politikus Joaquim Nabuco társaságot alapít a rabszolgák mielőbbi felszabadítása érdekében. Ugyanakkor a rabszolgaság mellett kiálló politikusok és földbirtokosok kinyilvánítják: a rabszolgafelszabadítás elpusztítja Brazíliát.

1885. A kormány az erőteljes népmegmozdulásokra felszabadít minden hatvanadik életévét betöltött rabszolgát. Erre még inkább fellángol a valamennyi rabszolga felszabadításáért vívott harc.

São Paulolo államban már nem üldözik a fazendákról az őserdőbe szökött tízezernyi rabszolgát. Hiába lép fel a kormány a többi államban a katonaság ellen, hogy megtartsák a rabszolgabefogási törvényt, nem ér el eredményt. A katonaság zendüléssel fenyegetőzik. Rövid idő alatt négyszázezerrel csökken a rabszolgák száma.

II. Pedrót akkoriban betegség gyötri: orvosai európai kezelést javasolnak. A császár távolléte idejére kinevezi kormányzó hercegnővé a királyi család

tagját, Donna Izabellt.

II. Pedro Európába indulása után katonatisztekből álló csoport keresi fel Donna Izabellt. Arra kéri, tiltsa be, hogy a fazendákról megszökött rabszolgákat üldözzék. A hercegnő – ezt a brazil történelemből idézem – fordulok Abelardóhoz – az abolicionisták oldalára áll. A nép ünnepli a kormányzó hercegnőt, mindenkit eltölt a rabszolgafelszabadítás eszméje. Az, ami 1861-1865 között Észak-Amerikában szörnyűséges vérontás árán ment végbe, Brazíliában örömteli, tüntető, vérnélküli tömegmegmozdulás.

1888. május 8. Ünnepnap Brazíliában. Felvirrad a rabszolgafelszabadítás napja, a végleges diadal ideje.

Rodrigo Silva földművelésügyi miniszter – idézek ismét a történelemből – előterjeszti a riói Kamarában a rabszolgák felszabadításáról szóló, egyetlen törvénycikkelyből álló javaslatot. Az utcákon örömmámorban ünnepel a nép. A tüntető megmozdulás hatására a Parlament mindkét háza nyomban elfogadja a javaslatot. A Kamarában mindössze tizenkét, a szenátusban ötven képviselő szavaz ellene.

Donna Izabell ugyanazon a napon, délután három órakor aláírja a rabszolgák felszabadításáról szóló dekrétumot. Nabuco, a rabszolgafelszabadítás apostola kihirdeti a népnek az óriási fordulatot jelentő törvényt.

A rabszolgafelszabadítás alapjaiban megrendíti az addigi feudális gazdasági rendet. Válság veszi kezdetét. A köztársasági mozgalom erre egyre erőteljesebben fokozza támadásait a császárság intézménye ellen. A köztársaságiakat a katonaság is támogatja. Szervezkedésük főhelye a riói Katonai Iskola. A hangulat országszerte forradalmi. A köztársasági érzelmek mind nagyobb erővel jutnak kifejezésre. Mindenfelől köztársaságok veszik körül a brazíliai császárságot. São Paulolo a köztársasági mozgalom fő erődje.

II. Pedro a rabszolgafelszabadítás utáni politika és gazdasági bajok hírére sietve indul Brazíliába. Mire visszaér, nincs hatalma. Erőteljesebb intézkedéseire katonai lázadás tör ki. A kormány megrémül, lemond.

1889. november 15. Híres nap Brazília történetében. A felvonuló katonaság és a vele tartó nép nyomására megalakul az első köztársasági kormány. A távolabbi országrészek nem sokat tudnak az eseményekről, sőt Rio közvetlen környékén sem tudják meg azonnal, hogy a hadsereg a néppel vállvetve véget vet a császárságnak. II. Pedróhoz ultimátumot intéz a hadsereg: a császári családdal együtt huszonnégy órán belül hagyja el

Brazíliát. Megtörténik.

1893. Fellázad a brazil haditengerészet. Floriano marsall leveri a zendülést.

1896-1897. A caundas-háború, a fanatikus caboclók, erdőlakók lázadása.

– Erről a parasztlázadásról sokat beszélnek ma is, Senhor! – fordul felém Abelardo.

– Van mit. Híres könyvet írt róla Euclides da Cunha. Os Sertoes címmel. „A vadonbeliek” – mondom. – Az erdei polgárháború során barbár módon lemészárolja a katonaság a fanatikus caboclókat, akiknek Antonio Couselgheiro a vezérűk.

– Nehéz idők jártak akkoriban! – sóhajt a sötétben, függőágyában jobban elhelyezkedve Abelardo. – Lampiáót és több száz főnyi bandáját is az akkori nyomorúság, a koldussors hozta össze. Saját nehéz tapasztalataimból tudom, kegyetlenek, tudatlanok, ezerféle babonával terheltek.

– Igen! Amint tudom, Lampiáo annyira babonás, hogy a portugál gyarmati időkből visszamaradt ördöghitnek is hivője. Hiszi, hogy éjfélkor a keresztúton személyesen megjelenik az ördög, mint ahogy ezt északon, az Amazonas-medencében az erdei gumicsapolók, vadászok sokfelé hiszik.

– Más babonáktól is terheltek a banditák, ahogy itt nevezik, a canguaceirók – veti közbe Abelardo –, így az indián démonhit is hatással van rájuk. Curupirében is hisznek, a vadonok bosszuló szellemében.

– Lampiáo viszonylag felvilágosult, mégis amint említettem, hivője olyan badarságoknak, mint az ördög éjféli jelentkezése a keresztúton. Különben Lampiáo nem átallja rablásaihoz, gyilkosságaihoz a szentek segítségét kérni.

– Igen, ezt teszi! – derül Abelardo. – De ez sem mentette meg attól, hogy jobb szemét úgy megüssék egyik verekedésekor, hogy többé ne lássa azon a napvilágot. Az is hírlik, hogy babonás északiak olyasféle ördögi praktikákkal ruházzák fel, hogy láthatatlanná tud válni, sőt egyszerre több helyen is képes megjelenni.

– Nem mondom, ilyen kitűnő tulajdonságokkal könnyű kimenekülni az üldöző katonaság gyűrűjéből!

– Ne nevessen, Senhor! Lampiáo félelmetes és kegyetlen ellenfél, ha rájön vérivó kedve. Senkinek és semminek nem kegyelmez. Azonfelül, és itt az ellentétes természete, néha jót is cselekszik. Ezeknek a jótetteinek híre elterjed, és a jóságos canguaceiro hírét kelti, amely éppen annyira valótlan, mint akármelyik róla szóló dicsőítő rigmus. A földhözragadt erdei nép nem őt vádolja, hanem a katonaságot és a rendőrséget. Még verseket is költenek róla.

– Aludjunk Abelardo, elálmosodtam! – helyezkedem el jobban

függőágyamban.

– Valóban elég volt, Senor, a rabszolgaidőkből, Lampiáóból, a végén majd még róla álmodom, ami – elkomorodik – nem jelentene zavartalan álmot.

– Jó éjszakát, Abelardo! Később amúgy is szót ejtünk még ennek a betyárnak a viselt dolgairól. Szeretnék még többet hallani róla.

– Nem bánom, de csak módjával, Senhor!

– Jól van, Abelardo. Legyen kívánsága szerint.

– Magának is jó éjszakát, Senhor! – húzza magára lepedőjét. Ráborul a csend a viskóra, amely a csillagfényben belesüpped a falu csendesülő éjszakájába.

Eltűnik a csillagfény, lassú felhősödés indul. Mikor a tetőbeli patkányzörgések közepette kipillantok az ajtórésen, mintha sűrű függöny takarná el az eget. Kopogva megindul az eső. Szeretem a melegövi eső álmosító dobolását a kunyhótetőn. Abelardo mit sem hall már belőle. Alszik. Jobban magamra húzom az esőhozta hűvösségben takarómat. Az eső altatón kopog. A patkányok futkosása sem zavar.

Ránk köszönt a viskóban a kora reggel eső utáni hűvössége, az első kellemes érzés, amivel a hétfő reggel fogad. Nyújtózom függőágyamban, recseg kötélzete. Odafenn a korhadó tetőzetben éppen csak aludni tértek a barnult pálmalevelek közt a patkányok. Nem mondom, mulatságuk eléggé zajos, de ezt már odalenn, fazendai kunyhóm pálmatetőzetében megszoktam. Kevéssé zavar az ilyesmi. Különösen olyan nap után, mint a tegnapi.

Bebocsátást kérő taps hangzik a kunyhó előtt. Erős férfitenyerek verődnek össze.

– Szabad! – hallom a hirtelen ébredő Abelardót a szomszédos függőágyból. A tapsoló senhor belép. Kövérkés, nagyhasú férfi. Legkevesebb, ha azt mondom róla, tekintélyes jelenség. Mellén, mint az amerikai vadnyugat sheriffjeinek, fényes, nem csillag, hanem Ford-emblémával díszített szám.

– Jó reggelt! – köszön.

– Hasonlóképpen, Senhor! – kelek ki függőágyamból. Abelardo Ibiraba csak bólint, szeme résnyire nyílik, mintha célozna. A tekintélyes ember a lámpás Ford-rendőrség főnöke. Abelardo nem szeretheti az ilyen személyiség túl korai látogatását. Nagyon is látszik ez óvakodó húzódásán az ajtónyílás felé. Pillanatra megállva takart mozdulattal kiemeli ócska elöltöltőjét a

sarokba állított szigonyai, íjai, nyílvesszői közül. Közte és a rendőrfőnök közt két függőágy, hátul az őserdő, a szabadság.

– Engedelmet kérek, kicsit korán jöttem, Senhores! – mentegetődzik a főnök. – De amint tudom, senhor Gabriel kora reggel visszakészül a motorossal a fazendára. Elhoztam a „Tuchaua”-n szombat este érkezett leveleit, újságjait és könyvcsomagját.

– Köszönöm! – veszem át igen nagy örömmel a jókora postát. Tehát csak így, pusztán a jó cselekedetért a baráti látogatás. Abelardo Ibiraba szemében megszűnik a gyanú, helyében mosoly csillan, az ajtórésből visszalép függőágyához. Lerúgja papucsait, visszaállítja szigonyai, szerszámai közé az ócska flintát. A velem beszélgető, délcegen kövér, jóindulatú rendőrfőnök mit sem vesz észre az egész közjátékból a félárnyékos kunyhóban. Élvezi örömömet, és az egyik csomagból kiszakadt magyar újságok képeit.

– Még egyszer köszönöm! – pillantok rá. Rendőr soha ilyen örömet nem hozott Abelardo viskójába, mint ez a kövér senhor. Mosolyogva néz himlőhelyei, borostái közül. Mögötte – most látom csak – két széles kalapú, afféle vadnyugati cowboyt utánzó háncskalapú, számlapos legénye. Azok is bejönnek a viskóba. Kezükben az éjszakai szolgálatot jelentő, vastag nyelű nikkeles villanylámpa. Abelardo vállam felett belenéz leveleimbe.

– Sok jött? – kérdezi.

– Igen.

– Nagyon jó, bár kora reggel rendőrnek nem mindig egészséges postás szerepében megjelenni. – Odakinn a három rendőr jöttére kíváncsian tolong Praia fele férfilakossága, asszonynépe. Eljöttek csudát látni. Mit keres ilyenkor a rendőrfőnök és két legénye Abelardo viskójában Ahol ráadásul ott aludt senhor Gabriel. Abelardo most már nagy kényelmesen törülközőt vet vállára, szappant markol, átbúvik mindkét maga fölé lebbentett függőágy alatt, kiballag a viskóból. Le a Tapajós partjára. Mint ilyentájt minden reggel.

– Csak a senhor Gabriel postáját hozta a rendőrfőnök – veti oda néhány kérdezősködő halásznak.

– Csak ezért jött? – hangzik némi csalódással egy szenzációt váró asszony szava.

– Csak ezért. – Széled a kíváncsi tömeg.

– Nem értem, hogy a hivatalára büszke rendőrfőnök és két rendőre miért csap fel kora reggel postásnak – kínálom hellyel a főrendőrt. – Effélét nem művelnének akkor sem, ha történetesen én lennék a londoni British Museum fontokkal megrakódott főigazgatója, nem a fillér nélküli magyar gyűjtő.

– Kéréssel jöttem – telepszik Abelardo ládájára a főnök. A két lámpás rendőr kilökdösi a mögéjük kerülő néhány caboclót. – Senhor! – folytatja kis krákogással a számlapos rendőrfőnök. – Hálás köszönettel tartozom önnek. Nemcsak én, de az egész Ford-társaság.

– Miért?

– Nem is tudja a Senhor, miféle nagy eredményt ért el Praián. – Ugyan miféle eredményt?

– Köszönjük a Senhor ügyes sakkhúzását, amivel elkergette innen a rulettes Costát. Tehetetlenek voltunk vele szemben, mivel itt mindenki ott létesít játékbarlangot, ahol akar. – Abelardo visszajön a viskóba. Leteszi ládájára törülközőjét és szappanát. Szeme megint résnyi. Ismerem ezt az arckifejezését. Mindig ilyen, ha feszültség keletkezik benne, vagy nevet valamin.

– Hm... – krákog ismét a rendőrfőnök. – Azért jöttem, mivel szeretném, ha nekem is elmagyarázná a Senhor a fortélyos rulettjátékot, mert ugye, ezzel robbantotta a caboclókkal Costa rulettbankját – A két rendőr, mint két tejre vagy egérre éhes kandúr, közelebb nyomulnak főnökűk mögé. Egyetlen szót sem akarnak elvesztegetni a válaszból.

– Semmi az egész, Senhor! – felelem. – Szívesen elmondom.

– Semmi? – ámul a kövér főrendőr. – Tudja-e, hogy valósággal fekély volt Praián az a bandita Costa Mindenki kíváncsi Boa Vistán – int széles gesztussal –, mi is az ön játékmódja?

Igen sebesen jegyez noteszébe a főrendőr, amint elmondom a cseppet sem fortélyos módot. Vele ír a két lámpás, nagykalapos segédje. Nem hinném, hogy írtak valaha is ekkora buzgalommal.

– Köszönöm, Senhor! – szorít velem elégedetten kezet az írás végeztével, a növekedő melegben kifényesedett ábrázatú főrendőr.

– Sohasem felejtem el önnek ezt a nekünk tett szolgálatot. Kikísérem vendégeimet.

– Senhor Gabriel! – veregeti meg vállamat a rendőrök távoztakor jókedvűen Abelardo. – Ezek voltaképpen nem a posta kedvéért, hanem a rulettszisztémáért jöttek.

– Tudom!

– Tudja-e, Senhor – nevet Abelardo –, hogy a szisztémával hosszú időkre elvadította Praiáról a ruletteseket?

– Remélem is. Costa sürgős elutazásából ilyesmire következtetek.

– Senhor! – robban be a viskóba kávéfőzés közben Abelardo, mikor

végzek függőágyam, holmim gumizsákba való csomagolásával. – Praia fele költözik. Indulnak Costa után, és azért hogy felkeressék a santaremi, manausi, belemi meg az ördög tudja, hol lelhető ruletteseket.

– Megbolondultak.

– Nem, csak megjött az eszük, a most már nyereséges ruletthez. A szerelem istennői is mind megbokrosodtak, mind mennek innen.

– Azzal a szisztémával nem lehet sokat nyerni, Abelardo. Éppen csak megél belőle a nagyon szorgalmas játékos.

– Igen, de munka nélkül. És ez nagy dolog, Senhor! – mosolyog Abelardo.

– Csak nem akar maga is Costa után menni? – nézek a halászfelszerelést válogató legényre.

– Nem – komolyodik el. – Én eleget játszottam, és nem csak rulettet. Odakinn egyébként felforrt a kávé, Senhor. Cipót és vajat is hoztam. Jöjjön reggelizni. – A főrendőr éppen akkor megy el a viskó előtt, rendőrei kísérik. Abelardo kipillant. Szeme megint résnyi, derűje elvész, pillantása vad, a támadó ragadozóé. Vagy csak én látom ilyennek? Abelardo már nem törődik a rendőrökkel. Kimegy a hátsó eresz alá, az izzó faszénnel teli, agyagból vert tűzhelyhez.

Végzünk a reggelivel. Abelardo ismét vidám, nagyszerű vendéglátó. Igazi brazil. Nyoma sincs rajta mindannak, ami a kora reggeli taps óta mostanáig benne lejátszódott. Vagy nem látok gondban barázdált homloka mögé. Abelardo iránti barátságom olyan, mint a ragyogóan szép lepkeszárnyon pompázó rajzos hímpor. Nem szabad durva kézzel, kíváncsian érinteni.

– Azt hiszem, Senhor – pillant rám házigazdám –, jön a fazendára tartó motoros.

– Igen! – hallgatok bele magam is a falu zajaiba. Bemegyek az eresz alól a viskóba. Veszem gumizsákomat, a sok postát. Alig várom, hogy apróra átnézzem. Abelardo betámasztja a viskó első és hátsó ajtaját. Sietve lemegyünk a homokos partra. A kunyhó és a magunk árnyéka még hosszú. Kibukik a vulkanikus alakulású, kiirtott növényzetű hegyek mögül az aranyszín nap. Vidám kiáltások, üdvözlések szállnak felénk közelről és távolról. Szép az ilyen derűs reggel. Széles peremű, igencsak megviselt háncskalapommal intek, és integet Abelardo a felénk kiáltóknak, a dübörögve közeledő motorosnak, amely a fazendán reggel levágott tehenek húsáért megy. A kékruhás, hátán piros „Ford” felírású gépész elegáns fordulóval a partnak veszi az irányt. Döccenve éri a motoros eleje a sárga homokot.

– Tessék, Senhor, szálljon be! – szól a gépész.

– Azonnal! Csak még a motoros után kötjük Abelardo, a halász és az én csónakomat. – A segédgépész átveszi a motorosbárka elején átadott gumizsákot, elhelyezi. Magam is beszállok postámmal. Igencsak ügyelek a vaskos újság- és könyvcsomagokra, a levelekre. Abelardo már jön is az egymás mögé kötött két csónakkal. A sajátjába belerakta vadász- és halászholmiját. A segédgépésszel a motoros végébe megyek, hogy megemelkedjen, elszabaduljon a homokról az eleje. A gépész indít, hátrafelé-járatra kapcsol. Abelardo mögénk evez, átveti hozzánk a csónakkötelet. Elkapom, a motoros hátsó bakjára hurkolom.

– Mehetünk, Senhor! – szólok a gépésznek.

Búcsúzva int néhány parti caboclónak Abelardo. Mikor már nem látom az erdőaljból Praiát, odatelepszem a gépész melletti padra. Előveszem régen várt, kedves hazai leveleimet. Három levél is érkezett édesanyámtól. Károly öcsém is írt, Ilonka húgom is. Az újságokat, a könyveket ők küldték. Múzeumi levél nincs. Elolvasom a leveleket.

Kinyitom az első pesti lapot. Az újságból nyomorúság, baj tárulkozik elém.

– Senhor! – hallom újságolvasás közben a gépész motorzajon is átérő kíváncsi szavát. – Elmondaná, hogyan is megy az a rulettszisztéma.

– Szívesen! – Abbahagyva a világgazdasági válság és a vele társuló hazai nyomorúság olvasását, elmondom. A gépész és a segédgépész úgy hallgatja a motorzajban szavaimat, mint az orákulumot.

– Pénzt sokféleképpen lehet szerezni – nevet elégedetten a kékruhás gépész –, de így a legkönnyebb.

Elérjük az ültetvényt. Abbahagyom a további újságok olvasását. Nézegetem a motorosból a zöldségtermesztő ültetvényt. Mindent újra kell kezdenem.

Két munkáscsapat dolgozik a főültetvényt ellátó kertészetben. Itt működött a recifei egyéb élményei során már említett „török” Joseph. A legnagyobb badarságokat művelte. Most is, mikor nézegetem a rendbe hozandó kertészet ültetvényeit, csaknem állandóan vakarom tarkómat. Joseph idejövetelem előtti művei, óriási „koporsó”-i, a hatméteres deszkakeretbe döngölt zöldségágyásai már nem is bosszantanak. Az sem, hogy a büdös, olajos amerikai Flittel permetezte, irtotta a futóbabon tanyázó levéltetveket, s a rájuk csapó tűzhangyatömegeket. A leszedett zöldbabot persze sürgősen visszaküldte Josephnek a főültetvény főszakácsa, hogy egye meg. Joseph híres csúcsteljesítménye – megírtam előző naplómban –, hogy a fazenda nagy illemhelyét a mögéje gurított, általa rosszul lezárt vashordóban tárolt

szénkéneggel felrobbantotta, valósággal elsöpörte a föld színéről. Szerencséje, hogy saját maga nem szállt a mennyekbe. Mint mostanában kiderült, Joseph a kert narancs- és citromfáinak gyümölcseit, hogy édesebbek legyenek, különös ötlettel cukoroldattal injekciózta. Mind lehullottak. Az sem kivetni való teljesítménye, hogy rántottának sütötte az Észak-Amerikából nagy költséggel légi úton tenyésztésre küldött Leghorn-tojásokat. Mindazokat, amelyeket a dicstelenül távozó másik híres „szakértő”, a vörös arcú angol Kingston Aldridge nem tudott felfalni. A sovány kis német, a mostani baromfikeltető, Henrigue Goemann azóta is mossa kezeit és röhög.

Nézem a motorosból sok egyéb mellett a tönkrement futóbabültetvényt, ahol sem levéltetű, sem tűzhangya, sem pedig futóbab nem terem többé. Eloldom Abelardo csónakját, már csak saját csónakomat vontatjuk. Integetve búcsúzunk. Nekiütődik a motoros a vastag pallókból rakott kikötőhídnak. Hazaérkeztünk. A fazendán az erdőirtás, a gyümölcsültetvényezés és négyszáz erdei munkás gondja vár.

ABELARDO ÉS AZ ÉN ZSÁKMÁNYOM LAMPIÁO, A RABLÓVEZÉR

Lemegyek a kikötőbe, hogy megnézzem a vágóhíd eldugult vérkifolyóját, mikor a közeli erdőaljból, a vízről Abelardo Ibiraba ismerős kiáltása száll felém.

– Hahó, Senhor! Megjöttem!

– Hahó! – kiáltok vissza örömmel.

Abelardo kiköt a pallóknál, ahová eléje megyek. A félmeztelen legény kapálódzó, majdnem dakszlikülsejű állatot tart kezében, lóbál felém.

– Most fogtam, Senhor! Az erdei partszakadásban, ahol röviddel ezelőtt kikötöttem. Nézze, micsoda pompás vidrakölyök – rakja elém a pallóra a talán négyhetes lontrát.

– Szép állat! – szorítunk a kis halrabló felett kezet.

Lehajolok és megsimogatom a barna szőrméjű lontrát, mialatt Abelardo alig győzi megtartani a mindenáron vízbe igyekvő kis állatot.

– Gyerünk hozzám a kunyhóba! – hívom vendégemet.

– Hallotta, Senhor Joseph tegnap Praiáról a főültetvény kórházába került súlyos alkoholmérgezéssel – újságolja Abelardo. Megivott egy hasas üveg cukornádpálinkát. Mint Recifében, tegnap is talicskán tolták kórházba. Dr. Moore próbálja rendbe szedni, de nem hiszem, hogy kilábol, régen lesi az ördög.

– Ej, az a Joseph! Mindig történik vele valami?

– Bizony történik, Senhor! Az életben mindig történik egy és más. És most arra kérem, szíveskedjen helyben maradni, nem mozdulni, mert még előbb elviszi az ördög, mint Josephet. – Csuklóvastag, ölnyi vörös szalag mozdul mögöttem. Dörrenés rázza meg a levegőt. Abelardo kezében hatlövetű vakrozsdás Coltja füstölög, baljában a közben nyaka bőrén fogott vidra.

– Jó, hogy nem mozdult, Senhor. Ha mozdul, baj történik.

Abelardo mély basszusa elégedett. Nézem a végsőket tekergőző, a közeli zöld sásból mögém kúszott vörös mérges kígyót. Tűzszínű. Más szín nincs rajta, mint az égővörös.

– Tűz-surucucu! – mondom. – Az!

Abelardo felmarkolja a lelőtt tűz-surucucut.

– Szívesen megfogtam volna élve. Majdnem kétméteres példány –

mondom.

– Megnyúzzam? – pillant rám felelet helyett Abelardo.

– Ha nem okoz fáradságot. Elteszem a bőrét. Ha nem lövi szét a fejét, kifőztem volna csontvázát.

– Azt a méregfogas kígyófejet maga Gabriel arkangyal sem rakja össze, ha kürtjével az utolsó ítéletre jelez – mosolyog Abelardo.

– Amint tapasztalom, a „Gabriel”-hasonlat sűrű szavajárása.

– Igen – markolja szorosabbra bal kezével a kis vidra nyakbőrét. Revolverét elteszi. – Különben nem sokáig maradok Praián, Senhor.

– Mi történt? Csak nem nősül, és a jövendőbeli nem akar Praián maradni?

– Nem, Senhor. Rosszabb történt – neveti el magát. – A „Tuchaua”-n nekem is levél érkezett. A két hét múlva érkező „St. Elias” gőzösön Belembe kell utaznom. Ha kedve van, Senhor, beevezhetünk a mocsarakba. Szeretném elutazásomig jó erdei, ingoványbeli vadászattal tölteni napjaimat.

– Legyen a vendégem, Abelardo. Maradjon a fazendán a „St. Elias” indulásáig.

– Szívesen, Senhor! – derül örömre a halász. – Amúgy sem szeretem Praiát.

– Mit szólna, ha mindjárt ebéd után kilovagolnánk, és megnéznénk az erdődöntést a mocsárba indulás helyett?

– Nem bánom, de ne lovon, gyalog menjünk. A vidrát hová tegyem? – vált hirtelen beszédén, miközben a lövésre odacsődültek elszélednek.

– Ide! – nyitom ki odább az egyik fészer ajtaját. Közvetlen mellette áll a sodronyhálóval fedett teknőskarám, amelyben három kajmán és két óriásteknős közt a vasárnap megszigonyozott hatalmas anaconda hever.

Abelardo berakja a kis vidrát egy ládaketrecbe. Rácsukja a fedelet. Behajtom a fészer ajtaját.

– Ezzel meg mi van? – megy oda az anacondához.

– Nem sok, alig mozdul. Nagyon érzi farkában a szigony okozta sebet, nos és azt, ahogy kivágta a szakállas vasat. A fogság sem vigasztalhatja különösebben.

A tűző forróságban egymás mellett megyünk. A vágóhíd pálmatetőzete alatt betonpadozat, benne a tehenek vágásakor használt vaskarikák. Oldalt hosszú sorban acélkampók a marhanegyedek számára. Lombos fák állják körül a vágóhidat. A fákon fekete, kopasz nyakú dögkeselyűk, urubuk.

Égett csont bűze vág felénk. Abelardo a füstölgő, nagylángú kemence felé néz.

– Égetik a reggeli vágásból származó belsőrészeket és csontokat?

– Igen, a nyersbőröket meg jól besózva a vágóhíd betonmedencéibe rakják a mészárosok.

– Most is napi kilenc milreiszért, háromnegyed dollárért végzik ezt a munkát az itteni cabocló-mészárosok?

– Igen!

– Nem sok!

– Ahogy elmondta nekem Abelardo, kevesebbért is dolgozott már a Felső-Amazonason, mikor gőzbárkák számára tűzifát vágott egy társával.

– Igen, Senhor, de akkor a magam ura voltam. Nincs jobb ennél a világon. Sokat láttam akkoriban. Néha túl sokat.

– Mondja el nekem ezeket, Abelardo. Történetei mindig érdekesek.

– Köszönöm az elismerést, Senhor! – hajol meg mosolyogva, tréfásan Abelardo. – Szívesen elmondom azokat a történeteket, de nem most, hanem este. Akkor inkább megjön eseményeket, történeteket idézgető kedvem. Jó néhány bugyorra való történetem van.

Kezdve Virgulino Lampiáótól, a de Santa Clara testvérek bocsánatos históriájáig. Mivel mást nem tehetek, keresztényi szívvel megbocsátok nekik.

– Kíváncsivá tesz, Abelardo.

– Az a világ, amelyben olyan sokáig éltem, nagyon változatos. Sok feketénél feketébb krónikát tudok.

– Akkor este várom azokat a históriákat, erdei történeteket.

– Nem jutunk azoknak, Senhor, egyetlen este a végére. A történetek elbeszélése sok estét venne igénybe. Hétfőn pedig elutazom a „St. Elias”-on.

– Kár. Előbb kellett volna rájönnöm, micsoda nagyszerű elbeszélő Abelardo Ibiraba.

– Magam is sajnálom.

– Jöjjön, Abelardo. Ha árnyékba tettük a tűz-surucucu bőrét, megfürdünk a Tapajósban.

– Gyerünk! – Hirtelen megáll, rám pillant. – Senhor, kérjen szabadságot, és jöjjön a „St. Elias”-on Belembe. Rendes fickó szeretnék maradni, ha már belekóstoltam ebbe az életmódba a Tapajóson. Fékre lenne szükségem, és Belemben csak olyan barátaim akadnak, akik nemhogy kötik, de kioldják a féket.

– Nem mehetek, Abelardo. Ideköt munkám. Egyébként ha így áll a dolog, ne menjen Belembe, menjen Recifébe.

– Még rosszabb, Senhor. Rióba már a fél világért sem mennék. – néz végig

az elkomorult Abelardo a széles Tapajóson.

Délidő előtt végzünk a piros bőrű, szép tűz-surucucuval. Pálmakunyhómban kényelembe tesszük magunkat. Törülközőt, szappant adok a kígyót nyúzó halásznak. Magam is rászorulok a nyersbőr kifeszítése után a Tapajós langyos hullámaira. Átlépünk a kunyhó vízre néző magas küszöbén, és leballagunk a Tapajóshoz.

Lubickolunk, úszunk. Mintha kajmánnak híre-hamva sem lenne a tájon. Pedig óriásiak a Tapajós fekete kajmánjai. Ilyenkor és itt, a fazenda melletti vízben nincs veszély. Sokáig fürdünk, majd a napon szárítkozva, törülközve felmegyünk a hűvös kunyhóba, rezidenciámba, ahol Abelardo sorba nézegeti a fal mellé állított, régi benzines ládákból összeszegezett mérges kígyós ketreceimet.

– Sok az új mérgeskígyója, Senhor. A múltkor még nem láttam ennyit.

– Igen, nemcsak én fogom. A favágók és az ültetvényezők is hoznak. Mindent összefognak, ami útjukba kerül az ősvadon vágásakor, erdei munkák közben.

– Dicséretes szokás! – bólint Abelardo.

– Tessék, Senhores, kész az ebéd! – kukkant be hirtelen a kunyhóba a fekete szakács. Libben fehér köténye, ahogy tálalni siet a konyhába.

Széles és „ebédlő”-nek igen alkalmas kunyhóm árnyékvető ereszalja. Kitűnő pad és terített asztal vár bennünket. Amíg fürödtünk, az egyik indián konyhalegény megterített.

– Micsoda jó illatok – szimatol körülpillantgató erdei barátom. A szakács és a soros indiánlegény tálal. Bőségesen hoznak levesből, marhasültből, édesburgonyából.

– Hát ez jó volt! – nyújtózik elégedetten Abelardo az ebéd végeztével. Visszadugja öve tokjába kését.

– Estére tehát itt marad, Abelardo. Adok egy függőágyat a raktárból. Holnap együtt járhatjuk majd az őserdőt, az ingoványt.

– Köszönöm, Senhor! – Felállunk, bemegyünk az árnyékos, hűvösnek tűnő kunyhóba, hogy elkészüljünk a délutáni erdei útra. Abelardónak duplacsövűmet adom, hozzá fél doboz töltényt, amely teljesen kitölti nadrágzsebét. Magam iszákomat, nagyöbű Winchesteremet viszem.

Kilépünk a tűző napsütésbe. A belső fazenda ilyenkor teljesen elhagyott. A több száz erdei favágó és ültetvényező csak velünk, alkonyatkor tér vissza. Addig pedig – nézek fel a fehér izzású napra, amely vakít és káprázt at. – Vajon mit vet elénk előrehatolásunkban az őserdő? Az erdei út – gyaloglás –,

ahogy Abelardót ismerem, nem ígérkezik könnyű sétának.

Mögöttünk marad a fazenda. Előttem egész világom, mivel mindazt, amit az ősvadon vadász- és gyűjtőgyönyörűségben nyújthat, elém teremti.

Abelardóval elérem az ültetvényhatáron a fatörzsekből hasított, földbe ásott, kétméteres cövekekre szegezett ötsoros drótkerítést.

A hajókon idehozott, partra kirakott teheneket, zebukat tartja vissza ez a kerítés az őserdőben való elbitangolástól.

Átjutva az embermagas szögesdrót-kerítésen, mocsaras irtásra jutunk. Júniusban eddig hatol a Tapajós, most éppen fogy, sorvad az apadó vízzel a mocsár. Kajmánok kedves tanyahelye. Harminc lépésre viskómtól a mocsár valóságos szúnyog-eldorádó. Hatalmas halak jönnek be ide ívni. Abelardóval is ebben a kis ingoványban találkoztam először. Akkor történt ez, mikor egy óriási, vagy mázsás jaut, a mi harcsánkhoz hasonló halat szigonyozott ki. Fejszét jött kérni tőlem, hogy elbánjon a kerítés egyik cövekéhez kikötött, a szigonyzsinórt rángató, azt eltépni igyekvő halóriással. Szigonyzsinórja mentén gázolt az övig érő vízbe, vágta szét a jau fejét. Odahúzta csónakját, nagy nehezen beemelte a hatalmas halat, majd kikötött. Mindez kunyhóm tőszomszédságában történt. A szépen megmosott fejszét visszahozta a halász, akkor barátkoztunk össze.

Egymás nyomában tapossuk az ingovány sáros, cserjés talaját. – Tudja-e, Senhor – fordul vissza Abelardo, és bevár, mialatt meghúzza nadrágszíja rézcsatját –, olyan sok mérges kígyót, mint kunyhójában, csak a belemi Goeldi múzeumban láttam, ott is csak kitömve.

– Nem sok az a kígyó, Abelardo. Sok fajból nincs is példányom. – Majd csak kerül azokból is! – neveti el magát. – Nem szabad türelmetlenkedni. Nem hasznos tulajdonság az ilyesmi a kígyóvadász esetében.

Vörös, igen gyors futású tűzhangyák fészkei mellett haladunk. Alig győzzük a cserjékről ránk hulló, veszedelmesen maró tűzhangyákat magunkról leverni. Tizedét sem érik el ezek a tűzhangyák a magyar erdők vöröshangyáinak, de tízszer veszedelmesebb marásúak. Akár a tüzes vas érintése, olyan az itteni vöröshangyák marása. Sietve menekülök Abelardóval a tűzhangyáktól fertőzött mocsaras, alacsony cserjékkel borított részről.

Bekerülünk az őserdőbe. Körülnézek. Árnyékos, folyondáros a sűrű. Mint mindenütt, itt is némaság fogad. Elég sok a termesz. – Sauva! – figyelmeztet Abelardo, és egy nagycsápú, óriás termitára mutat.

– Igen! – felelem. – A fazendán megfigyeltem, hogy a szénkéneggel irtott termesztanyák maradék népe a talajszintre halomba hordja az elpusztult

sauvákat. A holt termeszekből épített halmok elérik néha az arasznyi magasságot. Magas fokú szervezettség mutatkozik ebben a munkájukban is, mint ahogy a sauvák minden életmegnyilatkozásában ezt tapasztalni. Szinte sajnálom az ültetvényen pusztulásra ítélt kis termitaállamokat, amelyek népét irtanom kell, hiszen behúzódnak a telepített fák gyökereihez, az ásott és puha földbe.

– Az ilyen narancs- vagy egyéb gyümölcsfa végül is mindig elpusztul – feleli Abelardo.

– Gyümölcsfa, banáncserje ültetvényezésnél általában igen nagy baj ez, mert ekkor már csak olyan adag szénkéneggel, furmissidával lehet irtani népesedő seregüket, hogy a fa, a banáncserje ne pusztuljon ki. Ilyen adag pedig nem mindig hatásos. – A sauva gyengécske csápjainak emberbe akaszkodása semmiféle kellemetlenséggel nem jár – nevet Abelardo –, annál inkább a tűzhangya marása.

– Afféléket is olvastam már „izgalmas” útleírásokban, bár ilyesmit sohasem láttam – lépkedek Abelardo mellett –, hogy itt kilométer széles, négy-öt kilométer hosszú, mindent felélő, elpusztító, vándorló húsevő hangyatömegek is léteznek, amelyek elől őrjöngő félelemmel menekülnek az őserdő gumigyűjtői, vadászai, sőt a hangyafolyam útjába eső falvak lakói.

– Ez is olyan dolog, Senhor, mint a harminc méteres, hajókémény vastagságú anaconda, amelyet minden fecsegő, tisztesség nélküli cabocló legalább havonta egyszer „lát”.

– Ismerem az ilyen cabocló-meséket. Különben az eddig ismert leghosszabb, hitelesen mért anaconda tizenegy méter és huszonnyolc centiméter. Egyébként ezekben a páradús, nedves észak-brazíliai erdőségekben mindennél gazdagabb a bogár-, rovarállomány.

– Ilyenképpen megfelelő a számtalan fajú hangyaféle táplálékellátása – pillant rám Abelardo –, mert bogarakkal, rovarokkal szívesen élnek.

– Azt is megfigyeltem, hogy sérült állatot, amely beszorult valahová, megölnek, befednek avar- és földrészekkel a tűzhangyák, valóságos boltozatot építve a kínban kimúlt állat teteme fölé.

– Beszorult kígyófélékkel többnyire így cselekednek.

– Azt is tapasztaltam, hogy a tűzhangyák a bolyaikra kitett állati koponyákról rövid idő alatt elhordják az izomzatot.

– Alkalmas módszer a preparálás könnyítésére! – nevet Abelardo.

– Hát ennyi feltétlenül igaz a húsevő hangyák működéséről felelem. Felpillantok a boltozatba, egy színes harkályféle röptére, amely pillanat alatt

belevész az árnyékos növényzetbe.

Odakinn – belátszik ide – az irtás határán, a cserjés ingovány partján hevesen tűz a nap, kéklik az égbolt. Idebenn vad arculatát mutatja az őserdő. Az erdőszélen beleavatkozott a természet rendjébe az ember és fejszéje.

Régen élt, ma már porladó gumigyűjtőktől vágott ösvényre térünk. Abelardo elöl halad, felhúzza a 16-os dupla csövű kakasait. Magam is felhúzom nagyöbű golyósom kakasát. Zsákmányt kutató erdei lesvetőkké változunk. Ősi, indián módra, zaj nélkül, osonva jutunk előre a sűrűn kanyargó, gumifától gumifáig vezető ösvényen. Torzultak az ember munkájától, hadd tegyem hozzá: kegyetlen munkájától az évtizedeken át csapolt, alul hasas, palackszerűen duzzadt, rücskös kérgű gumifák.

– Milyen keserves munkát jelentett a gumicsapoló számára egy-egy ilyen seringua-óriás – állunk meg egy méteres átmérőjű, három méter magasságig duzzadt, szürkésbarna kérgű gumifánál.

– Nézze csak, Senhor, amott elrozsdásodott bádogcsészék hevernek az avarban. Valaha ezekben fogták fel a gumitejet, beszorítva a fa felvágott kérge alá.

Tovább indulunk. Abelardo szorosan markolja puskáját. A kanyargó régi ösvény lépésről lépésre törpeszarvas, vadmacska, aranynyúl, mellettük tucatnyi más emlős és madár zsákmányát ígéri. Körülöttünk néma az inda- és lombtömeg. Ritkán hallani madárhangot, vidám csivitelést. Komoran és mélyen hallgat a sűrű. Egyik erdei állat azért kushad, rejtőzik, mert fél, hogy zsákmányul esik, a másik, mert nesztelenségével zsákmányt remél.

Néhol fény fut le a vastag avarra, át az őserdő résen. Szürke pókhálók csillannak, rejtőző, zsákmányra éhes pókokkal az ágtöveken. Bőgőmajmok, guaribák szólalnak meg felettünk. Nem vesznek észre. Abelardo felnéz, megnyalja ajkát. Önkéntelen cselekedet, az emberben jelenlevő éhes vadállaté. Abelardo szereti a majomhúst.

– Lőjek egyet, Senhor? – kérdezi súgva.

– Nem, mit kezdjünk vele? Azonfelül – elmosolyodom – nem akarok a rokonevés, a kannibalizmus bűnébe esni.

– Jó, akkor menjünk! – nevet Abelardo. Gyors, csaknem futólépésszerű az iram. Hirtelen zaj csap fel előttünk. Bumm! – szól előttem hatalmasat a torpanó Abelardo markában a tizenhatos. Majd a legény hátának ütődöm, annyira hirtelen megállása a lövés pillanatában.

– Megvan, Senhor! – szól vissza. Balra behatol az ösvényt boltozó sűrűbe, ahol nagy a zörgés, fúvás, vetődés.

– A keservét! – kiált fel Abelardo.

– Megint elbitangolt fazenda-tehén? – kérdezem.

– Az, Senhor! – szól vissza bosszúsan a lombtakarta legény. – Sűrűn esik itt most errefelé ilyen zsákmány Fordék jóvoltából. Magam is lőttem jó néhányat! – nevetek.

– Kihúzzuk ide az ösvényre, hogy megleljék, akiket majd a húsért küld a Senhor! – Lerakjuk puskáinkat, iszákjainkat. Abelardóval kivonszoljuk az ösvényre az elbitangolt, évezredek során teljesen hiába háziasított, kimúlt tehenet, amely az ősvadonban kószáló vadállattá vált.

– Úgy hiszem, még sok elvadult tehén kószál ebben a sűrűben néz körül Abelardo.

– Igen, és már nem tudnak kimenni az irtásokra, le a zöld parti sáshoz, mert áll az erdőszélen végigvezető szögesdrótkerítés, az óriás karám, amelynek lezártuk utolsó szakaszát.

– A hajókon idehozott tehenek csordái, a Ford-ültetvény számára húst szolgáltató barmok így valóban nem szabadulhatnak be az őserdőbe, de azok sem juthatnak ki, amelyek már odabenn vannak néz rám Abelardo.

– Bizony nem!

– Igen sovány tehén ez, alig három mázsás – nézi meg Abelardo. – Alighanem nagy jót tettem vele, hogy megszabadítottam az éhség kínjaitól, a mérgező növények lassú pusztításától.

– Valóban, ha nem a puskagolyó, akkor a mérges növények, az éhség végez ezekkel az őserdőből többé ki nem hajtható állatokkal.

– Vagy éppen a könnyű zsákmányra ideóvakodó jaguárok, pumák, esetleg a hosszú lábú erdei vadkutyák, a guarák végeznek velük.

– Ezek néha még a jaguárnál is veszedelmesebbek.

– Gyerünk, Senhor! – pillant rám Abelardo. Mögöttünk marad a lelőtt sovány tehén.

– Tudja-e, Abelardo, hogy vadász legyen a talpán, aki ezeket, az ember veszedelmét jól ismerő teheneket elejti?

– Tudom, de azért az ilyen zsákmányt nem nagyon tekintem dicsőségnek, Senhor! – derül Abelardo.

Töprengve nézem az előttem siető Abelardo széles hátát, amelyet foltozott ing takar. Szinte átsüt rajta az óriási borotvavágás, a durván varrt régi seb.

Patak menti faóriások, léggyökeres és vízben gyökerező folyondárok, pálmatörzsek közt vezet a kanyargó ösvény. Nem könnyű az előrehatolás. Cserélek Abelardóval. Most én haladok elöl.

Sötét, félárnyékos az őserdő.

– Senhor! – szól utánam Abelardo. – Nézze, micsoda hatalmas póklyuk. – Visszanézek. Abelardo az ösvény fordulójában, a patak mentén guggol. Szava olyan, mint a harangkondulás.

– Nos, lássuk! – guggolok Abelardo mellé.

– Minden ilyen lyukban hatalmas, barna madárpók tanyázik magyarázza erdei barátom. – Éjszaka járnak csak zsákmányra, ha lehet, fészkeikben szunnyadó, apróbb madarakra vadászva. Most odalenn pihen a pók, valószínűleg jóllakva.

– Mi lenne, ha kifognánk, Abelardo? – Lehet! De kiásása elég soká tart.

– Nem így szerezzük meg, Abelardo, rövidebb úton.

– Hogyan lehetne másként, mint késsel kiásni? – pillant rám guggoltából a legény. Magam is megnézem a vastag urucuri pálma aljában a gyökerek közt meredeken lefelé vezető lyukat. Egészen félrekotrom az űreget elzáró pókfonadékot, amit alulról szőtt a hatalmas pók.

– Jól behúzódott lyukába – mondja a duplacsövűjét maga mellé fektető legény.

– Igen, de egy kalapnyi víz majd kihozza.

– Kitűnő! – örvendezik Abelardo. – Hogy erre eddig soha nem gondoltam!

Megmerítem odalenn a patakban háncskalapomat, belezúdítom a vizet a lyukba. Nyeli a vizet a meredek falú üreg, majd hirtelen, mint maga a rémület megtestesítője, vizesen, csatakosan megjelenik a sötétbarna pókóriás, karmos első lábpárjaival kiveti magát a lyukból, a lyuk szélére, ahol Abelardo leszorítja egy száraz ágdarabbal. Nyitott ciánkális üveget borítok rá, széles szája alatt éppen csak elfér a pók hatalmas tora, potroha, lábait sorra alálökdösi Abelardo az ággal.

– Ez hát megvan! – nézem az üveg alatti óriás pókot. – Nem abból a fajtából való, amit praiai viskójában fogtam – fordulok Abelardóhoz. Gyors mozdulattal fordítom, ledugaszolom az üveget. Iszákomba rakom a zsákmányt.

– Mehetünk! – állok fel, vállamra vetve iszákom hevederét, felvéve puskámat. Fejembe nyomom vizes háncskalapomat.

– Én azt hittem, hogy az ilyesmi sokkal nehezebben megy, Senhor.

– Minden könnyen megy, ha megvan hozzá az alkalmas mód. Szaporán lépkedünk. A pókzsákmány megéri az elvesztegetett időt.

Többször halljuk elfutó erdei állatok zaját, recseg az avar, törik a rőzse.

– Hallja a favágókat, Senhor? – áll meg előttem hirtelen az emelkedőn

Abelardo.

– Igen!

– Nemsokára elérjük a munkahelyeket – pillant rám.

A meredek ösvényen felérkezünk a már levágott, felégetett irtás szélére. A szögesdrótos óriási karám, amely több száz hektáros területet foglal magába, elmarad.

Aranyszín napfény dől az erdőszélen túli irtásra, amelyen mindent elpusztított az ember fejszéje, tüze.

Mögöttünk marad a leégett, elpusztult rész. Másik ösvényre fordulunk, mivel itt kezdődik az új erdővágás. Előttünk több ölnyi vastag, levágott növénytömeg tornyosul. A nem is olyan régen még zöld erdei lombot vörösre, sárgára égette a forró övi nap. Tökéletes a táj pusztulása.

– Ez bizony szomorú kép! – néz körül Abelardo a még álló őserdő szélén.

– Gyerünk tovább! – szólok.

Erdei dombháton vezet az ösvény. Balra még áll az őserdő, jobbra levágva. A levágott növénytömeg a völgy meredélye irányába dőlt. Kivágták a gumifákat is az ösvény mentén. Vigasztalanok a dudoros csonkok. Jobbról minden áll, balról minden döntött, ameddig a völgy és a túloldali levágott növénytömeggel teli domboldal a kilátást engedi.

Ha majd megszárad a néhai őserdő fatömege, és megfelelő irányú szél támad, száz caboclo több száz helyen egyszerre gyújtja fel a másutt kincset érő fatömeget. Elégnek a nemes faféleségek, a papír nyersanyagának, a cellulózénak is alkalmas fatömegek százezer tonnái. Így történt ez már eddig ötvenezer hektáron. Ezt a pusztítást egymillió-kettőszázezer hektárra tervezik. Ez ezerkétszáz négyzetkilométer, Magyarország területének egy egész három tized százaléka. Száz fejsze munkáját hallom. Szelvényenként vágják a favágók az őserdőt, alulról felfelé, a hosszú gerinc irányába. Minden fatörzset a völgy felőli részén kétharmadáig bevágnak, azután otthagyják. Feljebb lépnek, újabb törzshöz. Azt is bevágják. Majdnem egy vonalban haladnak. Lenn, a már bevágott fatörzsek közt nem maradhat ember. Az már halált jelentő terület.

– Idefenn, a gerincen eldöntik majd az utolsó fatörzseket? – áll meg Abelardo, mikor beérkezünk a félhomályos, nem sokáig élő őserdőrészbe.

– Igen, a felső törzsek indítják el, döntik le a bevágott őserdőt. Így sok munkát megtakarítunk. – Abelardo szertepillant a tájon. Nyugaton leszállóban a nap vöröslő korongja. Ha nem zárná el arrafelé a kilátást a tüzektől vörösre égett, vulkanikus eredetű irtásos dombvonulat,

megláthatnánk a Tapajóst, a távoli Praiát.

– Fordék levetkőztetik itt a Tapajós vidékét – villan Abelardo szemében a cseppet sem dicsérő vélemény.

Végigmegyünk az ösvényen a vágásra kerülő erdőszelvény határáig. Néhány fejszés már az ösvény mentén vágja a fákat. Izzadtak, verejtékesek. A többiek is felfelé kapaszkodnak, vágják a törzseket. Markukban kétélű amerikai fejsze. Húsz caboclo vagdalja előttük a liánokat, folyondárokat, fiatal fákat, aljnövényzetet. Lefelé mindenütt bevágottak a fatörzsek. Fehérek, néhol vörösek, másutt sárgák, sőt feketék a fatörzsek körüli faforgácsok, a fák színei szerint.

Nedveznek a nemes és nem nemes faféleségek sebei, bogarak érkeznek a csorduló lére.

– Nem megyünk le oda bogarakért? – szól Abelardo.

– Nem! Soha többé senkire nem veti árnyékát ez a száz méter széles, egy kilométer hosszú erdősáv.

– Boa tarde! – köszönt bennünket az egyik izzadt, fáradt munkavezető. Izmos, javakorabeli brazil.

– Boa tarde! – felelek.

Segítenek egymásnak az ösvényre, a gerincre már felérkezett favágók. Aki az ösvényen végzett, odaáll társának segíteni.

Az izmos, verejtékes munkavezető végigfut a régi ösvényen, néhol leállítja a munkát, máshol erősebben dolgoztat.

Egyszerre kell ledőlni, zúgva, harsogva aláomlani a bal oldali erdőfalnak, hogy a fák súlya magával sodorja, letörje az alsó, kilométer hosszú, sebeiből vérző erdőt. Zöld lavina, százados faóriások pusztuló tömege. Mint lefelé ható szökőár, olyan ez a döntési mód.

Nézzük Abelardóval az ösvénynél dolgozó favágókat. Mindenki siet, lesi az erdő halálának színjátékát.

Fejszecsapások az erdő hosszában. Recsegés, sóhajtás súgás.

– Mindjárt kezdődik – pillantok Abelardóra. A legény bólint, mialatt mélyen behúzódunk az ösvényről a jobb oldali őserdőbe, nehogy a leváló, leszakadó ágak, roppant fadarabok lesújtsanak bennünket. Ugyanígy tesznek a favágók, az őserdő alját tisztogatók. Ez a legveszélyesebb pillanat, a gerincen azonban nem sűrűek a fák.

A munkavezetők izgatottan rohannak, intézkednek, hátra küldenek mindenkit. Szavaik, kiáltásaik elvesznek a recsegésben, a fatörzsek törésében, a lombtömeg eget-földet rázó zúgásában. Dől lefelé az erdő, mint óriások

roppant zöld kártyasora. Minden fatörzs, lomb, pálmaóriás örökre lefekszik pihenni az omlás, a zaj végén. Mintha elfáradtak volna a hosszú, évszázadokig tartó állásban.

Csend ereszkedik a tájra. Meddig tartott a zöld fatömeg ledőlése Két percig? Háromig? Fekszik a hegyoldalban az erdő zöld növénytömege, várva a szikkasztó, szárító napot, hogy a Ford embléma árnyékában elérje a tűzhalál.

Véget ért a fadöntés. Szedelőzködnek a fáradt, izzadt munkások. Víg terefere hangzik, a napi munka végét jelző öröm. Korábban elkészültek a döntéssel, mint várták. Nincs több tennivaló. Indulhatnak vissza a fazendára. Reggel az őserdős völgyben újabb erdősávba állnak.

A munkavezetővel elintéztem a lelőtt tehén dolgát. Néhány fiatal, gyors lábú caboclót előreküld, nyúzzák meg, darabolják fel a tehenet, vigyék a nyersbőrt és a négy negyedet a fazendára. Sietve tűnik el a kis csapat az ösvény fordulójában. Néhány favágó Abelardóhoz lép. Hangosan érdeklődnek Costa dicstelen megfutása, ivó- és rulettháza vége felől. Abelardo unja a sok kérdést, de felelget.

Hosszú sorban vonulnak a fáradt és izzadt fejszések a gerincen. Abelardo leül pihenni az alkonyi naptól most már szabadon megvilágított új irtás szélére. Jómagam behatolok az őserdőbe, amely egy ideig egyenes, majd erős lejtőbe fordul. Indás, iszalagos sűrű. Megállok, körülnézek. Egyszeriben majd lenyom a körülöttem levő, új és csodálatos némaság. Az erdődöntés robajának visszhangja már csak múló emlék. Belefigyelek a némaságba. Olyan ez nekem, mint gyermekkorom tengeri kagylóinak súgása. Zöld lomb és barna avar, nedvesség, csend. A természettől egységbe kovácsolt környező vad világban bogarak, rovarok kapaszkodnak, kúsznak számomra ismeretlen céljaik felé. Szeretek így nézelődni, elmélkedni, érezni a vadon szívverését, hallgatni a csend valóságos szimfóniáját. Erdő iránti szerelmem írja ehhez a kottákat. Olvasni, átérezni most még csak én tudom. Lehetséges, később mások is megtanulnak benne olvasni, megismerik az ősvadon most csak kevéssé ismert szépségeit. Odahaza is meg-megszállt ilyen erdei hangulat, gyerekkorom szép bakonyi kalandozásainak sűrűjében. Az akkori vadnefelejcs kéksége most a rám boruló forró övi égboltozat kékségében tündököl, az erdei harangvirágok szívemben kondulnak. Jó ez a rokoni emlékeztető az itteni szépségek érzékelésére. Láthatatlan ez a minden köteléknél erősebb lánc, amely a mondabeli Prométheusz módjára ideláncol az őstermészet óriási sziklájához. A vadon sok alakban jelentkező keselyűje,

a láz, a nélkülözés, hárítható és háríthatatlan bajok forrása, sűrűn belém szaggat. Soha senki itt ingyen nem kap semmit. Fizetni kell errefelé mindenért, a csend szimfóniáiért, az eget zengető, villámterhes mennydörgésekért, az őserdő avaráért, a legparányibb és a legnagyobb zsákmányért. Néha szinte visszalépek, mikor az őserdő fellebbenti előttem valamelyik titkát rejtő fátylát, vagy felém mutatja foga fehérjét. De ezért sohasem haragszom, hiszen mindig háríthatok.

Acélt markolva állok most is az őserdőben. Emellett nagy erőt jelent az önmagamba vetett hit. Néha ezt a hitemet – elmosolyodom – nagyon is megcsúfolja a vad, fékezhetetlen természet. A belső erő azonban mégis éltet, folytonosan előre, előbbre visz. Soha nem hagy sem szellemi, sem fizikai tespedésben.

Többször hallottam panaszképpen Amazonas-szerte gyűjtő európai vadászoktól, hogy „üres” az őserdő. Üres bizony annak, akinek üres a szíve és belső világa, nincs igazi erdei elhivatottsága. Igénytelen indiánként, erdei caboclóként kell itt élni, osonni a járatlan vadonokban. Sokszor lépésnyi távolságból kell elejteni a riadó, hirtelen kelő, menekülő állatot. Ha ezzel a vadásztudással, az indiánok osonásának készségével rendelkezik az európai, az őserdő, az ingovány egyszerre élettel, vaddal, szépséggel telik meg.

Fordulok, mélyül a folyondáros sűrűben az árnyék.

Kiérkezem Abelardóhoz, magam mögött hagyva a némaságában súgó ősvadont. Abelardo már vár. Indulunk lefelé a gerinc taposott, tört avarú ösvényén.

Besötétedik. Mindenki megtér a fazendára. Világítanak a petróleumlámpák, a mécsfények. Felettünk villódzó csillagtenger ragyog.

A pálmalevelekből rakott, erdei fákból ácsolt, harminc méter hosszú, tíz méter széles szállásokon tömérdek függőágy. Lefekvéshez, alváshoz készülnek a caboclók. Rövid az éjszaka, sűrű egymásutánban kihunynak a lámpák, az alig világító mécsek.

Viskómban drótra akasztott petróleumlámpa világít. Abelardo felköti a vesszőfonásos, szemközti falak közé kölcsön függőágyát. A közeli mocsárban sűrűn nyögnek a kajmánok mély torokhangon. Mintha csukott szájjal nyögdécselne több, sötétben rejtőző kísértetsereg.

A fehér köténves konyhalegény odakinn takarítja a pálmaeresz alatti asztalt, hordja az edényeket. Akárcsak mi, pillanatig sem törődik a kajmánokkal, patkányokkal. Olyan ez itt, mint nálunk odahaza a tücsökcirpelés, békabrekegés. Aki megszokja, nem is hallja.

A szűk kunyhó fala aljában mérges kígyós ketreceim. Némelyikben nagy a mozgás. Abelardo egy ideig figyeli, majd odamegy a lámpához, leakasztja kormos drótjáról, és sorra bevilágít minden mérges kígyós ketrecbe.

– No, Senhor! – fordul felém. – Sohasem aludtam még ilyen szép kígyótársaságban. Egyébként – teszi a lámpát helyére – ez a viskó cseppet sem különbözik az enyémtől.

– Igen, ez a kunyhó is a régi gumicsapoló időkből, a gumi tapajósi aranykorából való.

– Nem azért, Senhor! – nevet. – Azért egyforma a két viskó, mert itt éppen annyi patkány szaladgál, fenn a pálmatetőben, mint az enyémben.

– Valóban! – pillantok a tető korhadt pálmaleveleire. Nehezen hatol fel odáig a lámpa fénye. Zörögnek, futkosnak a félsötétben a fejlett és kövér patkányok, amelyek bizony nem tudom, miből élnek?

Felkötöm függőágyamat a hűvös esti szellőtől szabadon átjárt viskóban. Abelardo felhúzza ócska pizsamáját, lerúgja papucsait, kényelmesen belehever gépcsipkével díszített függőágyába.

– Akkor kezdem, Senhor, Lampiáo történetét.

– Várom, Abelardo! – heverek függőágyamba.

A kormos petróleumlámpa, mint a brazil pálmakunyhók soha nem változó cégére – innen már saját szavaimmal mondom Abelardo históriáját –, pókhálósan, olajosan függött görbe drótján a tengerparti Sao Pedro halászfalu kocsmájában. Feketült üvegén és a körülötte szállongó vastag dohányfüstön alig tört át fénye. Zaj, káromkodás, részeg röhögés verte fel a vékony fatörzsekből, pálmalevelekből rakott helyiséget. Sovány és vékony lábú, túl cingár feketék, fél és tiszta vérű indiánok, fehérek izzadtak a sörtől, pálinkától, borultak részegen szuszogva a mocskos deszkaasztalokra. A fekete kötéldohány erős füstje tömörré sűrítette az áporodott levegőt, Domingo, a kocsmáros viskójában. Az éghajlat és a szesz forrósága kitüzelt az arcokon. Némelyik részeg bárgyúsága már a zebuökköréhez volt hasonló. A csorba, rossz fogú részegek szája, alvásukban elnyílva, bűzös barlangoknak látszott. Néhány sör- és pálinkafoltos asztalnál lócákon ülve kiabáltak vagy éppen gyűlölködtek a tétjeiket elvesztő kártyások. Piszkos kártyalapok álltak össze kezűkben kilencekké, nyolcakká, ötösökké, nullákká. Káromkodás, szitok, dühödt kérdés: bevágjon-e a játékos ötre Makaót játszottak.

A kormos lámpától meglehetősen távol, a minden kikötőben más nevű Jorge Dourado tartotta a bankot. Körülötte sörös- és félig teli pálinkáspoharak. Bal csuklóját három kiirthatatlan óriás szemölcs csúfította.

A vele szemben ülő koromfekete néger, a szintén hírhedt, hamisan játszó Manuel de Santa Clara élesen figyelte Jorge Dourado finom ujjait, lapos pillantásait. A játékban harmadikként vett részt a fukarságáról híres, hideg természetű Carlos de Santa Clara, Manuel ikeröccse. Ez utóbbi hirtelen átnyúlt az asztalon, és rátette tenyerét Jorge lapot csúsztató finom kezére.

– Csalsz, Jorge! És nagyon is pimaszul! – pillantott rá. Szava csendes volt, koromszín izzadt arca, nyugalma éppen olyan sötét, mint óriási forgópisztolyának csöve, amely az asztal szélére fektetve Jorge Dourado gyomrának irányult. A bankot adó hamiskártyás arca elszürkült. Remegve ejtette el Carlos tenyere alatt a figurák közt az ötös lap mellé csúsztatott négyest.

– Ne, ne! – kapta ki holtra válva a pisztolycsőre meredve Carlos szorításából kezét. – Lampiáo küldött közétek – nyögte. Carlos de Santa Clara fekete arca a Lampiáo névre megmerevedett, a pisztoly ravaszán lassan görbülő ujja megállt. A máskor kérlelhetetlen pisztoly eltűnt Carlos kabátja alatt.

– Lampiáo küldött? – szólt. Nyelve, mintha számum söpört volna át a viskón, úgy kiszáradt. Manuel, az idősebb de Santa Clara is rámeredt a kártyásra, vele mindazok, akik mellettük ülve hallották Lampiáo említését. Többen rémülten pillantottak az ajtó irányába, melyen át az éjszaka feketeségéből a kikötő raktárainak bűze áradt be. A kiszüremkedő fényben éppen csak látszottak az út túloldalán levő banános öles, két arasz széles zöld levelei.

– Miért küldött Lampiáo? – törte meg a hallgatást, nézett sötéten Jorgéra Manuel de Santa Clara.

– Azért, hogy megtudja, miért jöttetek ide, mit kerestél Itánál, Manuel, és hogyan, milyen fortéllyal játszotok?

– Mit hallok, hogy Lampiáo Virgulino küldött ide? – lépett az italt hozó kocsmáros Jorge mellé.

– Igen, Virgulino küldött – ásított unottan a bajból éppen csak szabadult hamiskártyás.

– Tudod-e, Jorge, hogy Lampiáo megöl, ha megtudja, hogy elfecsegted utasítását – remegett a kocsmáros.

– Előtte azonban elevenen megnyúzat, és az sokkal rosszabb, mintha Carlos egyszerűen a gyomrodba lő – könyökölt a kártyáit letevő fekete Manuel a sörfoltos asztalra. Tágult a csődülő tömeg. Nagy hirtelen lecsúsztak a szomszédos asztalok lócáiról is a hirtelen kijózanodók. Lampiáo akár már

odakinn állhat a sötétben. Revolver- vagy puskagolyói nem válogatnak.

Baljós rémület szállta meg a petróleum-, dohány- és pálinkabűzös kocsmát. Virgulino Lampiáótól mindenki rettegett. A félelemtől verejtékes Domingo gyorsan szedte a kifelé igyekvőktől a pénzt.

– Tehát most is azt állítod, hogy Lampiáo küldött? – nézett tűnődve Jorgéra a fekete Carlos. Manuel biztonságérzete megcsúszott, úgy látta, hogy a rémületes Lampiáo névre a koromszín üvegű petróleumlámpa, a drót is vibrál. Elhúzta kezét szeme előtt. Félt. Jorgét is megszállta valami, különösen Carlos pillantása nyomán. Remegő ujjakkal szedte össze piszkos kártyalapjai közül papír, ezüst és réz milreiszeit.

– Hol van most Lampiáo? – hajolt át a sörfoltos asztalon Manuel.

– Ahonnan az este eljöttél, a viskósor végén, Ita, a széplány kunyhójában. Odagyűlnek legényei is. Érzik ezek – intett sokatmondón a kifelé lóduló embergomolyag irányába. – Különben elmondom, hogy reggel meglátogatja a kikötőben Olafsonék, a hajós, halász és halkereskedő irodáját, hogy elvigye a páncélszekrényben levő, ma este odavitt pénzt. – Manuel de Santa Clara Jorgéra meredt, fogai összekoccantak. Ita miatt. Nemcsak pénzért járt hozzá, szerelemért is. Ilyesmit nem tűr a hódításaira hiú haramia. Szép mellű, karcsú, szerelemre termett fekete lány a kikötői Ita – gondolta. Nem csoda, hogy Lampiáo féltékeny.

Odakinn az éjszakában semmi sem történt. Domingo rémülete lassan alábbhagyott.

– Nem biztos, hogy idejön Lampiáo – nyögte a tétova ikrek felé. – Lampiáo a múltkor elnéző volt, mikor egyik részeg legénye pénzét elnyertem kártyán. Akkor azt mondta: ha ebben a kocsmában még egyszer kiejtik nevemet, akkor számolunk! Most ez a hitvány Jorge kimondta Lampiáo nevét – meredt gyűlölködve Jorgéra.

– Sajnálom! – nevetett cinikusan Jorge. – Külön kár, hogy abbamaradt a szép kártyaparti.

– Egyébként tudod, Domingo, hogy tegnap húszezer milreiszre emelték a Lampiáóra kitűzött vérdíjat? – sistergett Manuel szava. Úgy fortyogott benne a gyűlölet, mint a tüzes vasra cseppentett víz.

– Csak egy óvatos, óvakodó látogatás kellene a kikötőrendőrségen, és meglenne a pénz! Húszezer! – törölte verejtékét kapzsiságában Domingo.

– És a haramiák bosszúja? – nézett rá Carlos.

– Ugyan, ki tart Virgulino Lampiáo bandájától, ha nincs vezére – legyintett Domingo. Manuel hirtelen felállt. Jorge Dourado, mint valami ugrásra kész,

alattomos macska, figyelt. Eddig bevették meséjét, hogy itt van Lampiáo. Különben keze ügyében a revolvere. Az első gyanús mozdulatra lelövi a cseppet sem jó hírű ikreket. Barmok! – gondolta. Simán bevették a kártya „baleset”-kor a Lampiáo-mesét. Effélét is csak ő élhet túl. Szerencse, hogy Lampiáo innen kétszáz kilométerre lopja az ültetvényesek marhacsordáit. Este hallotta ezt a hírt az Olafson-cég tengeri halászaitól, akik bárkáikon igen nagy távolságot bejárnak. A holnapi fizetés dolgát is a pénzüket váró halászoktól tudta. Beszőtte a dologba Lampiáót is. Olafsonék különben a 4-es Armazemben levő irodájukban fizetnek. Kár, hogy éjszaka őrzik a hatalmas, különben is betörésbiztos páncélszekrényt – sajnálkozott töprengve.

Manuel megkerülte az asztalt. Átlépett a lócán, és mintha dolgára menne, kiment a sötétbe. Pisztolya neki is, mint éppen akkor másfelé távozó szótlan ikeröccsének, kidudorodott kabátja alól.

A kocsmában Jorge és Domingo egyedül maradt.

A sör és pálinka szaga árulta csak el, hogy nem is olyan régen még részeg kártyások, italozók tolongtak a helyiségben.

– Sose tarts olyasmitől, Domingo, hogy idejön Virgulino – nevetett nyugtatón Jorge. – Egyszerűen túl közelinek tűnt de Santa Clara pisztolycsöve, azért találtam ki az egészet. Reggelre messze leszek. Sohasem láttam Lampiáót, csak hírét hallottam. Ha nem csalódom, Manuel de Santa Clara a kikötőrendőrségre szaladt. Hogy mit kap majd ott holnap, ha kiderül a vaklárma?

– Nem mondom – nyelt nagyot Domingo –, ha mindez így igaz, régi barát, majdnem cégtárs létedre vad tréfát űztél. Szinte sajnálom is, hogy mindez hazugság. Különben csodáltam, hogy ilyen kitűnő értesüléssel nem te szaladsz a rendőrségre.

– Nincs a világnak annyi pénze, hogy mostanában ilyesmit megtegyek. Túl sok, hm... bűnügyi fénykép készült rólam az utóbbi időben – fésülte verejtékes haját Jorge.

– Ej, Senhores, mindez valóban nagyon méltánylandó! – hangzott hirtelen az ajtó felől a koromszín éjszakából. Vékony, színtelen volt a borzongató hang. Domingo rémületében macskaként perdült. Reszketve kipillogott a sötétbe. Rámeredt a belépőre. Jorge kezében megállt a fésű. – Derék dolog, amit mondtatok fickók. Effélét Virgulino Lampiáo nem felejt el!

– Virgulino, maga – hördült a kocsmáros. Jorge tátogott.

– Igen, személyesen – mosolygott a citromarcú, gyenge állú, vászoninges, nadrágos, tornacipős férfi. Lövésre fogott Winchestere túlságosan aláhúzta

szavait. – Gyanús, hogy ma este ilyen hirtelen kiürült a kocsmád, Domingo. Különben innen valaki elrohant a rendőrségre. Ennek alig pár perce. Itát is említették, a fekete Vénuszt, hogy nála megkaphatnak. Nyilván úgy véli a rendőrségre futó, hogy ott lelőhetnek.

– Senhor! – nyögte Jorge Dourado. – Úgy tűnik, hogy ön itt, ennél az asztalnál, éppen mellettem ült. Eltakarta arcát kendője, széles peremű háncskalapja.

– Jó az emlékezeted. Domingo észre sem vett, és Manuel sem, akivel szemben, ikeröccse mellett ültem. Éppen csak a puskámért mentem ki, amit – elmosolyodott – odakinn hagytam a banánosban.

– Mit akar tenni, Senhor Virgulino? – nyögte Jorge.

– Semmi különöset, fiacskám, csak éppen hogy megöllek benneteket – nevetett Lampiáo. – Bár az ilyen gazembereket inkább mintának kellene eltennem. Tudjátok mit? Hangulatom ma kegyelmes. A félelem jó szájkosár, sokszor jobb, mint a halál. Így még hasznomra is lehettek, amit máskülönben nem tehetnétek – szavai ingerkedők voltak.

Jorge holtra válva topogott Lampiáo rámeredő puskacsöve előtt a cigarettavégekkel teliköpdösött padlón.

– Bocsánat! – nyögte. – Megengedi, hogy ez esetben összeszedjem kártyáimat? – szeme, mint Domingóé, Lampiáo puskája füstös csőtorkolatán függött. Keze – rá sem pillantott az asztalon heverő kártyákra – keresgélte, csomagba rakta a piszkos lapokat. Néhány lap lehullott az agyagpadlóra, a lóca mellé. Lehajolt. Mikor felemelkedett, csövénél tartott hatlövetű Coltját nyújtotta Lampiáónak.

– Tessék a pisztolyom! – hajolt meg alázatosan.

– Lám, ez az igazi hűség! A csövénél nekem nyújtott Coltoddal ugye azt akarod mondani, hogy guggoltodból lelőhettél volna?

– Amint mondja, Senhor! – bólintott kicserepesedő ajakkal Jorge.

– Kitűnő, óriási vagy, fickó. Gyávaságod mindent ver. Lelőhettél volna, ha nem félsz, hogy elhibázod. Én viszont sohasem hibázok. Egyébként régen mulattam annyit, mint ma este melletted a lócán. Hallod ezt, Domingo?

– Hallom, Virgulino, irgalmazz!

– Alaposan tűzbe hoztad emlegetésemmel Jorge azokat a bolond ikreket. Különösen Manuelt, aki egyenesen a rendőrségre szaladt. Egyébként köszönöm az ötletet – gúnyolódott. – Reggel Olafsonékhoz megyek. Az ilyen gyáva, revolverét csak csövénél markoló fickó különben nem méltó az életre. Eljátszottad a lehetőséget, Jorge. Dobd le azt a Coltot! – Jorge remegve dobta

a padlóra Coltját. – Eredj ki, ki a sötétbe! – rivallt magas hangján Lampiáo. Jorge rábámult, szeme üvegesen csillogott.

– Nem, ezt nem teheti velem, Virgulino!

– Nem? Hé, Domingo! Te ugye az emberem vagy?

– Az vagyok – reszketett a kocsmáros.

– Végezz vele! Itt a késem, kapd el – vetette feléje hosszú, erős markolatú kését. Domingo röptében elkapta.

– Eredj ki előttem, Jorge. Virgulino parancsolja – lökte kegyetlenül maga elé a hamiskártyást Domingo. Jorge kitántorgott. Mindketten eltűntek a sötétben. Lampiáo gúnyosan elmosolyodott, amint két hörgést is hallott a kinti sötétből.

– Éppen most jutottak le a pokolba, Virgulino – lépett be a kocsma ajtaján egy komor, verejtékes arcú legény. Megtörölte véres kését Domingo földről felvett kötényébe, majd a kést övében levő tokjába dugta.

– Egyik sem él?

– Egyik sem, főnök!

– Akkor hozd vissza a késem. Domingo mellett megleled, aki elhitte, hogy ilyesféle munkát, cserébe az életéért, rábízok. – Farkasnevetése többi, belépő legényét is megborzongatta. Lampiáo átvette a behozott kést, visszadugta tokjába. – Úgy vélem, Senhores – pillantott végig háncskalapos, puskás legényein –, mehetünk.

Lampiáo kilépett a sötét, csillagos éjszakába. Megállva, pillanatig hallgatta a tenger odáig hallatszó hullámmoraját.

Jorge Dourado a banános szélén, az aláomló, széles levelek alatt feküdt. Óriási önuralommal visszafojtva nyögését, hallgatott. Akár a mellette heverő holt Domingo. Hóna alja vérzett. Fél arasszal elcsúszott Domingo döfése az inge alatti üres pisztolytáska szíján. Azonnal elzuhant, halálos szúrást tettetve. Az odalépő, Domingóval elbánó háncskalapos haramia már csak megrúgta, mozdul-e? Nem mozdult.

Most elmentek Virgulinóék – gondolta. Minden viskó, kunyhó sötétségbe merült, eloltott lámpák mögött reszketett Sao Pedro lakossága. Senki sem mert előjönni. Lassan feltápászkodott. Átvánszorgott a banánoson, ki a tengerpartra. Északi irányba fordult. Recife! – nyögte. Mikor éri el? Lampiáóval nem kíván több találkozást. Sebe irtózatosan fájt. Gumizsákjáért sem ment be Domingo kocsmájába. Nem szabad Lampiáónak és embereinek nyomot hagynia. Botladozva haladt. Szitkot mormolt kínjában. Együgyű volt, hogy éppen Sao Pedróban akarta a két de Santa Clarat megkopasztani.

Mindegy. A fontos az, hogy mégis él. Nézte a sötétben elpiszkolódott, alvadó vértől tocsogó fehér kabátját, ingét.

Nyögve taposta a csigákkal, kagylóhéjakkal teli puha, tengerparti homokot. A csigák töredezve ropogtak vánszorgó léptei alatt. Fölötte ragyogtak a „Dél Keresztje” ragyogó csillagai, a forró övi csillagok.

Sebláz gyötörte. Vacogva kívánta, hogy Lampiáo fekete emléke örökre eltűnjön. Szorosabban övezte a banditától való félelem, mintha bilincsek szorították volna. A tengeren kivilágított hajó haladt Recife irányába. Jó lenne fedélzetéről, korlátjának támaszkodva nézni a messzi, sötét partot, a kókuszpálmákat, az őserdőt. Mindezt jobban, erőteljesebben kívánta, mint azelőtt bármi mást. Riadt, rémült volt, bár érezte, sebe fájdalma ellenére sem súlyos. Szerencséje nagyobb, mint a rémült Domingo esze, aki, hogy életét mentse, Lampiáo-hóhérnak is beállt. Lampiáo puskacsöve rémülettel töltötte el. Sohasem érezte magát olyan közel a véghez. Itt még a kutya sem ugatna utána.

Vánszorgott a mély homokban. A messzi tengeren haladó fényes hajó eltűnt egy kókuszpálmás földnyelv mögött. Nem, nem megy be a pálmák közti, mécsekkel világított halászkunyhók egyikébe sem – határozott. Túl közeli Virgulino, Manuel de Santa Clara és a semmiképpen sem kedves rendőrség.

Sebe vérzése egy idő után megállt. Óvatosan tapogatta. Megtörölte ujjait. Cipője mélyre merült a lágy parti fövenyben. Jobb karját óvakodott mozdítani. Nehogy felszakadjon a seb.

Az éjszaka koromsötét volt. Felhők takarták el az eget. Ropogtak a csigaházak cipője talpa alatt. Súgva futott ki a hullám a vizes homokra, elomlott taréja, majd visszazúdult, hogy a tenger újabb lélegzetvételénél ismét ráomoljék a következő taréjos hullám. Jorge nem érezte, érzékelte a természet szépségeit, csak a menekülési ösztön hajtotta. El innen, minél előbb. Virgulino nem felejt és kérlelhetetlen.

A szép Ita fekete testéről ledobva takaróját, félálomban töprengett holdárnyékos viskója egyetlen luxust jelentő rézágyában. Koromszínű bőre mandulaszappantól illatos. Nem is olyan régen, még az este ment el tőle Manuel de Santa Clara. Gavallér úr, elegáns. Kapzsi öccse kiáltó ellentéte. Szúnyoghálója sátoros tüllje alatt pálmafonásból készült ajtajára pillantott. Mikor egyedül van, az ajtó soha nincs betéve. Soha nem akarnak tőle elvenni

olyasmit, amit maga is ne adna szívesen.

Lépések közeledtek, távolabb többen is jöttek. Ilyesmi talán üzletet jelent. Néha, mint Manuel esetében, szerelmet. A kettőt sokszor eredményesen társítja. Manuel de Santa Clara látogatása után fáradtan szunnyadt, és most – elmosolyodott – álmot látó szűz lány édes szendergéséből ébredt. Rézágya szúnyogoktól védő finom tüllhálója alatt lustán nyújtózott meztelen, sötétbe vesző teste. Különben – hófehér fogait rejtő szép formájú ajkai mosolyra nyíltak – a kikötőben levő régi, törött márványszobron kívül nehéz lenne a környéken szűz lányt találni.

– Ki az? – fordult féloldalt a pálmalevélből font ajtó felé, mikor az halkan és óvatosan kinyílt. Szavára azonmód kivágódott az ajtó. Erős fényű lámpák gyúltak, puskacsövek meredtek befelé. Rendőrök nyomakodtak a viskóba. Pillanat alatt mindent átkutattak, lövésre fogott puskával kotorva az ágy alá. Ita lepedőjét magára rántva, ijedten húzódott ágya sarkába.

– Hol van Lampiáo? – dörrent rá a szúnyoghálót felrántó rendőrőrmester. Puskája csövén fekete, halált ontó kis lyuk.

– Jaj, sohasem láttam, soha! Esküszöm az élő Jézusra! – suttogta holtra válva Ita. Lampiáo említése, és hogy nála keresik, őrjöngő félelemmel töltötte el. – Csak egyetlen Senhor, Manuel de Santa Clara járt nálam az este, aki tőlem Domingo kocsmájába ment. Hívott, menjek vele, nem mentem. Esküszöm, más nem járt nálam – borította el fekete bőrét a félelem verejtéke. A rásugárzó erős villanylámpák fénye bénítón félelmetes volt.

– Manuel, te itt voltál? – ordította dühödten a rendőrőrmester. Hátulról előre lökdösték a rendőrök az őrmesterhez az elegáns fekete gavallért.

– Itt, itt voltam, Senhor! – nyögte Manuel. Az őrmester lobbanó dühvel mellbe vágta a puskatussal.

– Más nem járt itt, senkit sem vársz? – tajtékzott az őrmester Itához fordulva.

– Nem, Senhor! Senki nem járt itt Manuelen kívül, és senkit nem várok.

– Te disznó, ezért a vaklármáért meglakolsz! – kiáltott az őrmester Manuelre. – Kitalálsz mindenféle bárgyú mesét, idecsődítesz bennünket. Reggel jelentkezel a kikötői rendőrségen. Érted?

– Ahogy parancsolja, Senhor! – reszketett Manuel de Santa Clara.

– Elvonulni! – adta ki a parancsot az őrmester. – Hogy is hihettünk ennek a fekete cápának, hogy itt éjszakázik Lampiáo?

– Én is elhittem, és elhitte az őrszoba minden legénye – nevetett a kifelé nyomakodók között az egyik puskás rendőr.

– Hogyne hittük volna el? – veszi át a szót a másik –, hiszen a vérdíj felét nekünk ígérte ez a fekete Rómeó.

– Na, mindegy – mérgelődött indulattal az őrmester. – Ez az éjszaka az ördögé. Gyerünk! – indult kifelé, állt odakinn emberei elé. Lépteik nesze hamar beleveszett a pálmás, holdárnyékos, gyenge csillagfényű fekete éjszakába.

Ita még ezután is sokáig rémülten utánuk figyelt a kunyhó sötétjében, a beszüremkedő enyhe holdfényben. Manuel, az elegáns fekete senhor, akit otthagytak, eközben egy ládára rogyva reszketett.

– Te Ita! – nyögte –, ha ezt megtudja az a Lampiáo! Nagyon veszélyes lehet rendőrségi látogatásom?

– Hogy veszélyes? – sikoltotta Ita. – Nem vagy eszednél, Manuel. Mint maga az ördög, olyan kegyetlen és bosszúálló Lampiáo. Mindig ott van, ott bukkan elő, ahonnan nem várják.

– Mint most is, tisztelt Senhorita! És Senhor! – lépett be csendesen a rendőröktől tárva hagyott ajtón egy háncskalapos, vászoninges, nadrágos, tornacipős férfi.

– Lampiáo!

– Igen, engedelmükkel személyesen. Akit az imént a rendőrök kerestek, és akit – hajolt meg a vacogó Manuel felé – ön a rendőrökkel itt akart a vérdíjért lelövetni. A minden eshetőségre itthagyott két rendőr különben összekötözve, pőrén fekszik odakinn. Egyébként Jorge Dourado, továbbá Domingo, a kocsmáros sem él már.

– Nem élnek? – suttogta inkább, mint mondta Santa Clara.

– Nem szeretem a fecsegőket – Virgulino magas hangja nyájas volt. – Ám lássátok, Lampiáo nem öl mindig. Emberséges is, különösen ha ilyen szép és kedves lányt lát, mint te vagy, Ita. De viszont miért jöjjön hozzád máskor az ilyen hitvány gavallér, mint Manuel de Santa Clara? Megérdemel téged?

– Nem, soha többé, Senhor! – sikoltotta Ita.

– Akkor jó – bólintott szívélyesen Lampiáo. – Sohasem akarod őt többé?

– Soha, Senhor!

– Hallottad, derék Manuel! A szép kislány nem akar többé téged. A hölgyek óhaját én mindig tisztelem. Hé, Rodrigo! – tapsolt. Nagy termetű, szakállas legény lépett a viskóba.

– Tessék, főnök!

– Jöjjetek be néhányan, és hívjátok be a felcsert. Talán vállal egy kis túlmunkát.

– Nem, ne! – ordította rémülten a magát földre vető Manuel. Öten álltak már mellette.

– Tessék, főnök, mit kívánsz? – lépett be egy torzonborz bandita.

– Nézd, te kitűnő felcser vagy. Tudsz-e szamárból ökröt csinálni? – pillantott humorral legényére Lampiáo. A szálas bandita nehézkesen, tanácstalanul topogott.

– Nem egészen értem, főnök. Nem vagyok nagyon alkalmas csodatételre. Lázárt, aki ember volt, Jézus maga is csak holtából tudta ébreszteni.

– Az lehet, de te ma mégis csodát művelsz – mulatott Lampiáo. Az öt bandita előzékenyen röhögött.

– Aha, már kezdem érteni – vihogott a felcser. – Az élénk lónyerítés, amit a Senhorok hallatnak, határozottan javítja az értelmet – pillantott az öt röhögő legényre.

Manuel élesen felvisított az erős markokban, mikor a felcser melléje térdelt. Hörgött, képtelen volt mozdulni a földön. A felcser végzett. Felállt, megtörölte kését, tokjába dugta.

– Kész, Virgulino! – A kínjában földön mászó Manuel kifelé kúszott az éjszakába.

– Tedd zsebébe azt, felcser, amit elvettél tőle! – rendelkezett Lampiáo.

– Igen! – hajolt le a felcser, és máris Manuel zsebébe nyomta a Lampiáóhoz méltó ajándékot.

– Mi nem veszünk el semmit tőled, Manuel! – nevetett Lampiáo. – Mindent magaddal vihetsz, amit idehoztál. De egyet ajánlok. Tűnj el innen. Legközelebb nyakadat metszi a felcser, ha találkozunk. – Manuel nem ért az ajtóhoz, eszméletlenül borult a viskó földjére. – Gyerünk! – pillantott hidegen legényeire Lampiáo. – Te Ita! – fordult vissza az ajtóból a reszkető fekete lányhoz. – Ajánlom, amit láttál, felejtsd el. – Lampiáo megkerülte az eszméletlenül heverő Manuelt. Elsőnek lépett ki a viskóból az éjszakába.

A kelő nap egy halászbárka árnyékát vetette a kikötői 4-es armazem hullámbádog épületére. A görgőkön mozduló hatalmas raktárajtót nehezen nyitotta egy raktári alkalmazott az Olafson-cég főnöke és főpénztárosa előtt. Két fegyveres rendőr állt a raktárajtónál.

– Jó, hogy itt vannak! – fordult feléjük örömmel Olafson. Jöjjenek be a pénztárba.

– Szívesen, ha kívánja – szólt udvariasan az alacsonyabb rendőr.

– Hallották – fordult a főpénztáros a rendőrökhöz –, halászaink beszélik, hogy az éjjel a kikötősoron Itánál, az utcalánynál járt Lampiáo. Elbántak a

cégéres gazemberrel, a fekete Manuellel. Kappant csináltak abból a túl hangosan kukorékoló kakasból.

– Igen, hallottuk az esetet – bólintott a magasabb rendőr. – Előtte a kocsmában is járt Lampiáo. Domingót megölte.

– Ide is el akar jönni Lampiáo, hozzám. Ezt most itt, az egyik munkástól hallottam – mondta a határozottan rosszkedvű Olafson. – Jó, hogy itt vannak önök! – fordult könnyebbülten a rendőrökhöz a főpénztáros. – Most már nem kell segítséget kérnünk a parancsnokságról.

– Ide akar eljönni Lampiáo? – ámult az alacsony rendőr. – Igen, így mondta Jorge Dourado az este Domingónál.

– Nem, már semmiképpen nem jön el! – mosolygott megnyugtatóan a magasabb puskás rendőr.

– Biztos helyen tartják Senhores a pénzt – érdeklődött az irodába lépőket követő sovány rendőr.

– Hogyne, odabenn abban a nagy páncélszekrényben – mutatta Olafson. – Biztosak, betörésmentesek zárai, sohasem férhet ahhoz a pénzhez Lampiáo. Mi ismerjük csak a nyitó jelszót.

– Kitűnő! – nevetett az alacsony rendőr.

– Nevethet, Senhor! Hát még ha meghallja a jelszót – humorizált jókedvűen a főpénztáros. – babonásak vagyunk, így egy hónapja: Lampiáo.

– Kitűnő a humora – rázódott a nevetéstől a sovány rendőr. Az O Cruseiro humorrovatában is megfelelne. – A főpénztáros fordult, bedugta a zárba saját és Olafson kulcsait. Bepörgette a „Lampiáo” szót a betűzáron. Kihúzta a nehéz acélajtót. – Tessék, Senhor! – fordult Olafsonhoz. – Kezdhetjük a fizetések előkészítését. Itt a lista. Lampiáo most már nem jön, mindjárt kezdődik a kikötői forgalom.

– Nem, már nem jön – fogta rájuk puskáját a sovány, igen gyenge, nőies állú rendőr. – Mivel már itt van! Én vagyok Lampiáo! – rivallt rájuk. – Ide a pénzt! – A pénztárhelyiségben levők rémülten meredtek a puskacsövekbe. Lampiáo intésére arccal a falhoz álltak.

– Csomagoljak, főnök? – szólt a magasabb rendőr. – Lehet!

Olafsonék még akkor is felemelt karral, fababaként álltak, arccal a falnak, mikor jóval később négy puskás rendőr lépett az irodába, majd benyitott a hátsó pénztárhelyiségbe.

– Mi van itt, miféle maskarát csinálnak magukból? – harsogott keményen a rendőrőrmester.

– Maguk, maguk... nem Lampiáo emberei? – fordult meg holtraválva

Olafson.

– Hogy mifélét nem hord össze a főnök úr! – röhögött puskáját vállán igazítva az őrmester. – Mi a kikötő rendőrei vagyunk. – Hát kérem – szakadt ki hirtelen a visszafojtott rémület és indulat a hajótulajdonosból –, Lampiáo valamivel korábban kelt, mint a Senhorok, és már itt járt.

– Mindent elvitt, amit vihetett – mutatott a kétségbeesetten kezeit tördelő főpénztáros a nyitva álló páncélszekrényre. – Én személyesen nyitottam ki senhor Olafsonnal – zihálta –, Lampiáónak, aki rendőrként, egyenruhában, fegyveresen jött ide egy másik, rendőrnek öltözött rablóval.

– Az Ita pálmaviskójánál őrszemnek hagyott két rendőr egyenruhájában, fegyverével jöttek! – üvöltötte el magát a hirtelen felismeréstől az őrmester. – Gyerünk! – rohant ki, át az irodán, a félrenyomott külső vasajtón, el a kikötősor irányába.

– Hát így történt az a híres dolog Sao Pedróban – ásít Abelardo. – Ita kunyhóján különben azután sem látott senki zárat, hogy Virgulino és Manuel eltűnt a környékről.

– Mondja, Abelardo, honnan a majdnem költői családi név a gazember de Santa Clara ikreknél?

– Honnan, Senhor? Csak úgy megragadt rajtuk, mint zebun a sár. Komisz rabszolgakereskedők ivadékai az ikrek, akik saját fajbelieiket árulták. Dédapjuk óta viseli családjuk a de Santa Clara nevet, aki akár kellett, akár nem, mindenre megesküdött, ha abból csak egy milreisz haszon is származott. Mindenkor Santa Clarára esküdött. Addig, amíg nem Senhor Joachimnak, hanem Senhor Santa Clarának kezdték nevezni. Az akkori gúnynév rajta maradt fián, az ikrek nagyapján, és most már nincs hatalom, ami lemosná róluk. Az ikrek nem is bánják. Különben lassan feledésbe megy nevük eredete. Én is felső-amazonasi értesülésből tudom.

– Most már értem. Tehát a Santa Clara név is csak a régi gonoszságból ered.

– Abból, és nem is kevésből, Senhor! Egyébként ha Lampiáo Sao Pedróban nem kegyelmez Manuelnek a maga módján, ma már csak Carlos viselné a szent nevet.

– Lampiáónak gyilkosan mulatságos a humora.

– Az ilyen „mulatság” nagyon egyoldalú, Senhor. Most Manuel itta meg a levét.

– Mikor gátolják meg végre a katonák és a rendőrök, hogy efféle „mulatságok” megtörténjenek? Virgulino idestova tizenhét éve cicázik a rendőrséggel és katonasággal.

– Úgy van, Senhor, de az is biztos, hogy Virgulino golyóját már valahol megöntötték. Egyszer majd csak nem talál egérutat, ahol elszökhet. Akkor célba talál az a golyó.

– Igen, de Virgulino most még szabad. Így várom a többi Lampiáo-históriát.

– Szívesen, Senhor. Akár minden este elmondok belőlük, amíg együtt vadászunk.

– Köszönöm, Abelardo! Akkor most aludjunk. Későre jár, jó éjszakát!

– Jó éjszakát, Senhor! – hangzik nagy ásítás közben a szomszédos, kényelmes függőágyból.

Odakinn csónak húz el a Tapajós sötétjében. Evező kopogása jelzi útja irányát. Tabocalba tart, a szabad lányokhoz. Komor a fekete víz, a fazendát határoló sötét őserdő.

Kikelek rojtos, gépcsipkés függőágyamból, leveszem a lámpát a kormos és görbe drótról, félig lecsavarom lángját. Odaállítom a viskó Tapajós felőli magas küszöbére. Kisfényű gátnak. Tegnap késő éjszaka ágseprővel vertem ki egy, az eresz alá betévedt, kétméteres, rémülten iszkoló pápaszemes kajmánt. Nem volt kéznél fejsze, hogy elbánjak vele. Puskalövéssel nem akartam felriasztani négyszáz caboclót, így maradt fegyvernek az ágseprő. Éppen elegendőnek bizonyult.

Visszaheverek függőágyamba. Elálmosodom. Jó éjszakát!

RÉSZEG LEPKÉK, BOGARAK. ALKONYI KÓSZÁLÁS

Rágyog a fazendára a kelő nap, a kéklő, tüzesedő égboltozat. Sok esős évszak viszontagságától himlőhelyes, vesszőfonásos sárkunyhóm környéke a folyamban fürdő caboclóktól népes. Reggel fél hat. Abelardo – átpillantok hozzá – most ébred az alacsony, barnult pálmatető alatti függőágyban. Magam is kikászálódom. Eleven jó érzés hajt ki függőágyamból. Nyoma sincs bennem az előző napi fáradtságnak. A mély földlyukból kiöntött nagy pók preparálásától az esti jelentésíráson át Abelardo történetéig mindenre jólesőn emlékezem. Mind a tizenkét csapat munkavezetője ismeri az esti rendelkezésen kiadott munkát. Megy az erdőirtás, ha nem is értek mindenben egyet a főültetvényen működő Ford-irányítóval, az amerikai Mr. Kennedy rendelkezéseivel. Ez különösen a tűzzel történő talajtisztítás módjára vonatkozik.

– No, Senhor! – csavarja össze a papucsaiba lépő Abelardo függőágyát – én csak azt mondom, hogy ezt az egész ültetvényt – int a fazenda és a főültetvény irányába – kettőnknek találták ki. Én mindig eladhatom a halat, a Senhor munkabért kap, amelyből előkészítheti későbbi vadászútjait, közben külön is végezheti gyűjtőmunkáját.

– Sok az igazsága, Abelardo! – fűzöm be bakancsomat. Felállva becsatolom nadrágszíjamat. – Amit itt szerzek, valóban nem nélkülözhetem későbbi vadász- és gyűjtőútjaimon. Pusztán az a jövedelem, amit az őserdő, a gyűjtés ad, soha nem fedezné egyetlen erdei, vízi gyűjtőutam költségét.

– Ha így van, akkor mi a haszna, Senhor, az egész erdei gyűjtésből, vadászatból? Mindent vállal, elvégez, valójában semmiért.

– Semmiért? Hát az őserdő titkainak, gyönyörűségeinek, az állatvilág, a növényvilág, a mocsarak életének megismerése: semmi? – Az ilyen szemlélet csak nagyon gazdag embereknek való – mosolyog Abelardo. – Nem az olyan nehéz körülmények között dolgozó Ford-ültetvényfőnöknek, mint a Senhor, aki tizennyolc milreiszt kap naponta. Mit tesz ki például – néz rám – a legközelebbi vadászútján a kígyómarások elleni szérumok költsége? Vele a többi, folytatva a nélkülözhetetlen vöröshagymán, végezve az evezős vadászkísérők bérén?

– Bizony, Abelardo, mindez túl sok. Kellő beosztással azonban csaknem

minden beszerezhető. A kígyómarások elleni drága szérumokról azonban lemondok. Szérum helyett fokozott óvatosságot alkalmazok a mérgeskígyó-fogásnál.

– Nagy dolgot mond, Senhor! – vakarja meg göndör, drótszerűen kunkorodó, fekete haját Abelardo.

Nem felelek, nincs mit. Elveszem a magas küszöbről a kialudt petróleumlámpát, ráakasztom a tetőről lecsüngő kormos drótkampóra.

Hat óra. Odakinn az eresz alatt csészéivel, tányérjaival zörög a fehér kötényes fekete konyhalegény. Tálalja a reggelit. Abelardo kifigyel az eresz alá, majd rám pillant.

– Ajánlanám, Senhor: reggeli után nézzük meg a kis vidrát, amelyet a horgászó caboclók az este is bőven elláttak friss hallal. A pápaszemes kajmánokat, az anacondát, az óriásteknősöket is meglátogathatnánk.

– Jól van, Abelardo! Megnézzük még a Tapajósba érő, drótkerítéses sertésállást. Azt hallottam tegnap este, hogy a vízben álló drótkerítés alatt lyukat ástak a kajmánok, és pusztítják az állományt. Meg kell keresni s lecövekelni a víz alatti búvólyukat, amelyen át a kajmánok a sertésállásba jutnak.

– Utána még azt is megnézhetnénk, Senhor, hogy a vízre boruló parti őserdősávban akad-e puskavégre capivara, vízidisznó?

– Rendben, Abelardo! Jó lenne lőni egy-két vízidisznót, hiszen egyik-másika a húsz kilogrammot is eléri. Ez a földkerekség legnagyobb rágcsálója.

– Erről a hírességéről nem tudtam, Senhor! – nevet Abelardo. Odalép szigonyaihoz, dobóhálójához, amelyeket csónakjából behozva, még tegnap a sarokba rakott.

– Senhores! – hív a fehér kötényes fekete fiú. – Tessék jönni, itt a reggeli! – Máris eltűnik. Ilyenkor sok a dolga. A homokos vízpartról a pálmatetős, hullámbádog étterembe tart a hangos caboclótömeg. A szerszámos-raktáraknál sorukat váró, már reggelizett caboclók zaja is mutatja a készülődést.

Szorgalmasan csendül az eresz alatti nagy bélyegzőóra. Fél hét előtt mindenkinek bélyegeznie kell. Nekem is. Senki sincs ez alól felmentve.

Abelardóval odatelepszünk az eresz alatti terített asztalhoz. Zabkásától a cha mateig, feketekávétól a forralt kondenzált tejen át a frissen sült cipóig, vajig mindent elénk tálaltak.

– Azok is ilyen bőven kapnak? – int Abelardo a caboclók pálmatetős ebédlői irányába.

– Igen, csak nem ennyifélét – felel helyettem az eresz alá lépő fehér kötényes legény. Abelardo, aki úgy látszik, anélkül szocialista, hogy a fogalmat ismerné, bólint. Majd rám nézve hozzáteszi. – Nem hinném, Senhor, hogy az itteni caboclók, akik nem Fordemberek, ennyit ehetnének reggelire.

– Én sem nagyon. Hiszen a kilónként fél milreiszes nyersgumi, az egy dollárt, azaz tizennégy milreiszt érő jaguárbőr értékesítéséből kenyérpótló farinhára is nehezen telik az erdei gumicsapolónak.

– Mondja, Senhor – harap óriásit egy puha vajas cipóba Abelardo –, valóban összesen tizennégy dollárral érkezett júniusban a tengerentúlról Manausba?

– Igen, de – elmosolyodom – ne rontsuk el ezt a szép reggelt efféle emlékezéssel.

Fél hetet jelez a bélyegzőórát s a munkalapokat kezelő pontador. Kiürül a fazenda. A vágóhíd és a karámok környékén tucatnyi mészáros, tehénhajcsár kezdi munkáját. Marhabőgés, kivetett pányvák suhogása, lustán szárnyaló fekete urubuk, ráncosan kopasz nyakú dögkeselyűk mindenfelé. A konyha és az éttermek felől edénycsörgés, víz zuhogása.

Abelardóval a szikrázó reggeli napsütésben a pálmabarakkhoz igyekszünk, ahová a vidrakölyköt helyeztük. Kinyitom a pálmalevélből font ajtót. A barna jószág megugrik ketrecében, otthagyja félig rágott halait, vörös piranháit. Ugrása közben kiborítja a konzervdobozban levő vizet.

– Nagyobb helyre kellene tenni – mondja Abelardo, és körülnéz. Szimatol. – Miféle édes illat ez, Senhor Már tegnap is éreztem.

– Cukornádlében erjesztett néhány kiló hámozott banán szaga. Ebben a tizennyolc literes néhai benzineskannában erjed a lé.

– Mi a csodának kell az erjesztett bananlé a Senhornak? – lép az edényhez Abelardo. Leveszi a fedelét, és megszagolja. Tömérdek apró bogarat, rovart riaszt el, amelyek körbe röpdösik, vagy éppen belecsapnak a buzogva erjedő, zöldessárga elegybe.

– Bogárcsalinak, lepkecsalogatónak kell. Hugo Carlos Boy, a manausi német rovargyűjtő mondta el készítési módját. Cserébe azért, hogy ásás helyett az óriáspókok kiöntésének titkába avattam.

– Próbáljuk ki az erjedő levet, Senhor! – pillant rám Abelardo. – Nem hittem volna ugyan magamról, hogy effélével is foglalkozzam, de akkor, ha a Senhor is megteszi, nem lehet ilyesmitől elhúzódnia Abelardo Ibirabának sem.

Jól van, Abelardo, megyünk lepkét fogni – nevetek és leemelem a barakk közepére a fényes bádogedényt. – Csak a castanhák, az erdei diók félbevágott héjait kell még megszereznünk, ha ellátogatunk az anacondához. Közben megnézzük a sertésállás drótkerítését, nos és – elmosolyodom – lövünk egy-két capivarát.

– Nem bánom, Senhor! Tartsuk be a kijelölt programot! De minek kellenek a félbevágott dióhéjak?

– Azokba öntögetjük két-három decinként a levet, s belé rakjuk a szeszes banándarabokat.

– Gyerünk az anacondához! – szól Abelardo, felmarkolva az erjedő cukornádlével, banánnal teli nehéz edényt. Kifelé indul a szűk ajtón a napsütésbe.

Hamar végzünk az anaconda s a mellőle igencsak elhúzódó kajmánok és óriásteknősök vizsgálatával.

Abelardo a sertésállásnál árnyékba állítja az erjedő lével teli kannát, majd a víz alatti lyukak keresésére csónakba szállunk. Két caboclo tart velünk. Mindegyiknél hosszú, háromméteres bot. Ezt húzzák végig a víz alatti sodronykerítés alján.

– Ez az, itt az egyik lyuk, Senhor! – kiáltja a hátsó caboclo. Megjelölik a helyet, hogy lecövekelhessék. Továbbindulunk. Még három helyen találunk lyukat.

Kiszállunk a csónakból a néhány száz röfögő disznó közt. A két caboclo fejszékért, cövekekért megy, hogy megjavítsák a kerítést. Mi meg hamar bevesszük magunkat a víz menti sűrűbe, a meghagyott erdőszelvénybe.

– No, Senhor! – néz rám Abelardo. – Itt gyorsan ráakadunk a capivarákra. Maradjon itt, ketten sohasem ejthetünk el semmit int búcsút. Eltűnik. Nekem csak a támadó szúnyogokkal akad bajom, és hadd tegyem hozzá: nem is kevés.

Negyedóra telik el. Nagy erővel beleharsog a parti erdő lombozatába a távoli lövés. Elindulok befelé, amerre Abelardo eltűnt a sűrűben. Sok az inda módra csüngő, éles szélű kardfű, belém akadnak, sűrűn megvéreznek. Zörgés, kiáltás hangzik.

– Jövök, Senhor! Várjon! – hallom Abelardo szavát. Dőlt fatörzsnél állok, bevárom.

Derűs kedvvel veti elém a korhadó fatörzsre a jókora vízidisznót.

– Szép példány! – nézem meg.

– Azt elhiszem, a legszebbet lőttem ki a csordából. Vagy húszat

riasztottam.

– Nem is tudtam, hogy ennyi capivara él a fazenda közelében? – De még mennyi. Csak éppen ismerni kell hozzájuk a járást. – Abelardo felveszi a lelőtt állatot, vállára fekteti, úgy viszi.

– Hé, Senhores! – kiált oda a sertésállásnál dolgozó két caboclónak. – Itt ez a capivara, nyúzzák meg, feszítsék ki a bőrét, és rakják árnyékba. A csontváz is kell, a lefaragott hús a maguké. Kell a hús?

– Igen! – harsog a kiáltás. – Mindjárt megyünk.

– No, akkor ez rendben van – törli le verejtékét Abelardo. Menjünk a cukornádleves kannáért.

– Kikeresünk idebenn, Abelardo – szólok –, távolabb, a több száz hektáros karám mögötti erdőben, valami régi seringueiro-, gumicsapoló ösvényt. Annak mentén rakjuk le a szeszes, illatozó lével teli dióhéjakat.

– Magam is így gondolom – pillant vissza a lombokon túli napsütésben az erdőszélre Abelardo. Ide is magával hozza duplacsövűmet. Jómagam Winchesteremet szorítom hónom alá. Iszákom húzza vállamat. Sok ebben a vadásztarisznyában a holmi, de – elmosolyodom – legkevesebb benne az olyasmi, ami ültetvényfőnöknek kellene.

– Tudja-e, Senhor? – néz rám Abelardo, mikor összekeressük, halomba rakjuk a paradió-héjakat. – A főültetvényen és Praián azt mondják, hogy a fazendán sohasem mentek olyan rendben a dolgok, mint most.

– Nem csodálom! – derülök. – Nem eszem meg rántottának a tenyésztojásokat, és nem robbantom fel az illemhelyet. Rice, a szabadságon levő öreg angol ültetvényfőnök különben nemsokára visszatér, és akkor valószínűleg új beosztást kapok.

A halász bólint, és megnézi a rovaroktól, lepkéktől körüldongott kannát.

– Az öreg Rice-nak nem sok hasznát veszik – mondja. – Mindig papucsban, narancslevet iszogatva ül a kunyhó eresze alatt. Másutt sohasem találkoztam vele – nevet jókedvűen.

– Miért van az, Abelardo? – kérdezem –, hogy most, mikor nemsokára visszaindul Belembe, nekiáll, és vadászatra, bogárfogásra jön velem?

– Ilyesmi kell nekem, Senhor. Másként – sötétedik el pillantása – nem tudom, mit tennék. A levélben, amit a „Tuchaua” hozott, írják, hogy Virgulino és néhány elszámolni kész fickója hírét vette, hogy errefelé húzódtam. Elmegyek előlük, Senhor, mert különben nagy baj keletkezik. Ha itt hiába keresnek, és elmennek, majd visszajövök. A smaragdokat kereső, nyakavágott barátjukért szeretnének elszámolni. Időben elmegyek a „St.

Elias”-on. Valahol a Tapajóson találkozik majd a két gőzös. Tiszta egér-macska játék – nevet.

– Akkor most már méltányolom, miért hagyja itt a praiai piacot.

– Abelardo elmosolyodik, sorban kiveregeti az összekeresett paradióhéjakból a korhadékot.

– Ez így jó, nagyszerű! – pillant végig Abelardo a ledőlt faóriás széles, napsütötte törzse mellett elvezető ösvényen. Legalább ezer lépés hosszan végigrakjuk rajta az illatos lével teli, félbevágott paradióhéjakat. Ennek az ösvénynek mentén öntöttem ki tegnap a hatalmas caranguejeirát, az óriáspókot. Szívesen tanyáznak a kidőlt faóriás körüli, napsütötte, avarral borított földben.

– Abelardo! – szólok a bogárvadásszá vedlett halászhoz. Amíg én ezekkel a hatalmas pókokkal foglalkozom, azalatt járhatná, összeszedhetné az erjedő lére érkező bogarakat, és a nem sérült szárnyú lepkéket.

– Szívesen, Senhor! Valóban, kettőnek nemigen van lehetősége a szűk ösvényen a gyűjtésre.

Üres a kanna. Így is illatozik. Be-becsapnak a bogarak, éhes darázsfélék, apró lepkék. Átadom Abelardónak a másik, félig teli bogárgyűjtő-üvegemet. A legény kiborítja a kimúlt bogarakat a földre.

– Kevés lenne a hely benne, ha ott maradnának az eddig fogottak – mondja.

Vállán a duplacsövűvel, kezében a széles szájú rovartartó üvegekkel elballag.

A napsütötte erdei lombszakadás, a kidőlt faóriás menti ösvényen néhány beszőtt póklyuk mellett óhatatlanul ajkai gyerekkori emlékeimre, a dombon ürgét öntő cigányokra gondolok. Igencsak gazdag ürge-”paradicsom” a Csingervölgy és Ajka közt elterülő hatalmas domb, ahol két vödör víz meghozza akár a legnagyobb létszámú, és hadd tegyem hozzá, a legnagyobb szegénységben élő cigányfamília napi ellátását. Elemista koromban a legnagyobb mulatságaim, vadászkalandjaim közé tartozott, mikor csatlakozhattam a krajcárért rókatáncot járó purdék és a komoly, barna bőrű, pipázó felnőttek vizes vödröket cipelő csoportjához. A dombot birtokló uraság, nem bánta ezt, sőt, mivel búzatermő földek is voltak arra, szemet hunytak erdészei, gazdatisztjei is az ilyesféle ürgepusztító hadjáratok láttán. Most is elevenen emlékszem még az ürgelyukba öntött fél liter víz, a rémülten kifelé igyekvő ürge, a lyuknál lesben várakozó, az ürgevadászat hevében izzó indulatú cigánylegényre. Kezében döfésre készen állt az

ürgenyárs. Fényes ív köti össze gondolatomban az ajkai dombot, és a fazenda melletti őserdőt a földben tanyázó pókok selymesen sűrű fonattal elzárt üregeivel. Ha jó a víz ürgére, miért ne lenne jó óriáspókra? – gondoltam annak idején a Rio Negro mentén, mikor az első óriáspókot kiöntöttem. Az efféle póklyukak, amelyek bakancsom előtt rejtőznek a korhadó avarban, mindig izgatóak a rovarvadász számára, szép, selymesen szőtt lyukzáró hálójukkal. Mindenfajta erdei zsákmány alkalmas vadász- és gyűjtőszenvedélyem táplálására. Nincs az a fáradság, amit ne viselnék el miattuk.

Olyan körülöttem a csend, mintha valami folyondárokból, lombokból rakott kultikus szentélyben lennék. Gyűjtő- és vadászkedvem jobban élénkít, mint fél liter erős kávé koffeinja. Az első zsákmány úgy kisöpri belőlem a fáradtságot, mint ahogy a szél kapja, sodorja magával a tollpelyhet. Abelardónak, aki szorgalmasan gyűjtheti az édes létől részegült bogarakat, neszét sem hallom. Közelemben csobog a patak. Leviszem magammal a kannát. Nagyot iszom a hűs vízből, majd megmosdom a patakban. Jószerével fürdésnek is beillik.

Meghozva a vizet, átkapaszkodom az óriás, valamikor nagyon régen elzuhant fatörzsön. A szakadás forróságából az ösvény hűvösébe jutok. Nagy a hőmérséklet-különbség a néhány lépésnyi úton. Szomjúságom ismét jelentkezik. Mintha külön lény lenne bennem, akinek éltetője a növekvő tömegű víz.

Félméteres meredek, kiszakadt gyökérzetű fiatal fa üregében póktanyák, lyukak. Csupa öt pengő nagyságú lyukbeszövés. A kanna víz most igencsak kifizetődik. Leteszem az avarral borított partra Winchesteremet. 12 mm-es dumdumlövedékeivel valóságos kis ágyú. Iszákom hevederje vállamba vág. Szúnyogok zizzennek körülöttem. Oldalamon egészen átizzadt a nadrág, ahol az iszák érte.

Rezeg a túlhevített levegő a holt óriástörzs merev, feketült ágai felett. Odahaza a lassú izzású parázs felett télidőben láttam ezt a remegő jelenséget. Különösen a disznóvágásos, szalmapörköléses hideg hajnalokon.

Kéklik felettem az égbolt, a tisztás körüli ősvadonban nedvesség, félhomály uralkodik.

Zengőn visszhangzik a túloldali napsütéses erdőfal több száz guariba, bőgőmajom harsogásától. Vad erdei „bohémek” ezek a majmok, amelyek úgy és addig élnek, ameddig lehet. Tanyát, fészket nem építenek, mint ahogy nem épít egyetlen Amazonas táji majomfaj egyede sem. Csak járnak,

kapaszkodnak a sűrű lombozatban, madárfiókára, madártojásra, bogárra, finom rügyekre vadászva. Közben „énekelnek”. Csacsogó hangjuk le és fel skálázik.

Az anyamajmok – jól látom – nyakukban hordják magzataikat, vagy mint kis tarisznyát, hátukra vetik. A kis „tarisznya” leleményesen kapaszkodik. Akkor sem marad le anyjáról, ha az farkán lóbázva magát, ölnyire vetődik át másik ágra. Elpusztítójuk is a hangos, messze hangzó csacsogás, amelyre sasok, fákra kúszó emlősragadozók minduntalan felfigyelnek. A bőgőmajmok valósággal halálba „éneklik” magukat. Az ősvadon többi majomfaja sokkal óvatosabb, nem hangos. A guaribákra még az a külön szerencsétlenség is rászakadt, hogy az ősvadonok indiánjai s nyomukban a caboclók is kedvelik húsukat.

– Igen, a guaribák! – nézek odaátra. Félhangos szavaimat meghallják a majmok. Veszekedett gyorsasággal menekülnek. Csend borul az őserdőre.

Vizsgálom a beszőtt póklyukakat, amelyek mélyén nagy és szőrös pókok várják a zsákmányt hozó éjszakát. Nappal úgyszólván soha nem találkozom ennek a fajnak egyedeivel. Csakúgy éjszakai életet élnek, mint a kajmánfélék s az őserdő vadjainak nagy része. Igen sok erdei és vízi állat alkalmatlannak tartja a nappal világosságát zsákmányszerzésre.

Zizzenve érkeznek az éhes, elszánt szúnyogok. Viszketek sűrű szúrásaiktól. Nekidöntöm magam egy mögöttem levő, derékban eltört fiatal törzsnek, és jólesőn nyögve, ősi módra, azon vakarózom. Észak-Amerikában így döntötték ki a bölények a múlt század nyolcvanas éveiben a prérin felállított távíróoszlopok ezreit.

Az egyik féldiót belemerítem a kanna vizébe. Félrekotrom az első lyukzáró fonadékot, belecsurgatom a meredek lyukba a vizet.

Fele sincs benn, máris vizesen, igencsak nagy igyekezettel mászik kifelé a hatalmas barna, ceruzányi lábú pók. Leszorítom egy ágdarabbal, zsineghurkot vetek tora és potroha közé. Néhány másodperc múlva benn kapálódzik a hatalmas rovartartó üveg parafadugója alatt a ciánkáli gázában, hamar elpusztul. Kiemelem a zsinegnél fogva. Kell a hely a többinek is. Következik a másik elzárt póklyuk a gyökerektől kitépett szakadásban. Ismétlődik az előbbi fogás. Azután sorban a többi.

Harmincnál is több pókot öntök ki, már az utolsóba csurgatom a maradék vizet. A pók innen is vágtatva száguld kifelé. Egész kis halom, mondhatnám, kalapra való pókóriásom van. Eléggé ritkák ezek, de mivel pillanatnyilag sok van belőlük, irántuk érzett lelkességem némiképp lohad. Munkát igencsak

sokat adnak, mert preparáláskor potrohaikat fel kell metszeni, s formalinos gyapottal kitömni. Akármelyik múzeum tárolójának díszei lehetnének.

Mint valami tálcára, hatalmas kéregdarabra gyűjtöm a pókokat. Egész kis kupac képződik. Mihelyt megjön Abelardo, a zöld lepkehálóban, mint valami zöld zsákban, kivisszük a póktömeget a fazendára.

Dél. Ismét a fazendán. Abelardo nyomban ebéd után visszaindul az őserdőbe, rovarokra, lepkékre vadászni.

A kora délután forróságában egymás után preparálom a pókokat. Végre elkészülök. Néz közben a szakács, kíváncsiskodik a fehér kötényes konyhalegény. A mészárosok közül is odajönnek, körbeállnak néhányan. Hátratolom viskómban székemet. Törülközőt, szappant veszek, lemegyek a Tapajósra, hogy megfürödjem. Nem szeretem a formalin szagát, nos és a pókok ronda potrohtartalmát sem. Az csak a fekete és vörös hangyáknak okoz örömet, amelyek százával gyűlnek a lukulluszi lakomához.

Délután. Jön Abelardo. Fáradtan és diadalmasan. Iszákja tele van üvegekkel, dobozokkal.

– Nos, Senhor! – örvendezik. – Ennyi bogárral, lepkével még soha nem találkoztam! Részeg caboclót láttam ezret is, de részeg bogárral, lepkével még nem akadtam össze eddig. Kár, hogy sok az erdei teknős, a jabute, ezek Senhor, sorra meglelik, feldöntögetik az ösvényen a paradióhéjakat. Befalják a szeszes banánt, bevedelik a levet, majd odahevernek a részeg lepkék mellé szintén részegen.

– Tehát reggelre már egyetlen dióhéjban sem marad lé? – nevetek. – Nem baj. Az erdő megadta mai vámját.

– Meg, Senhor!

Abelardóval nekiülünk a lepke- és bogárválogatásnak.

– Sohasem hittem volna Senhor, hogy ez ilyen izgalmas foglalkozás – pillant rám az újsütetű bogarász.

Alkonyodik. – Abelardo – szólok –, kis ideig még elég a világosság, bemegyek vadászni az őserdőbe.

– Rendben, Senhor, csak azután igyekezzen kifelé sötétedés előtt. Komisz dolog sötét erdőben kiutat keresgélni, mikor mindennek, fának, kőnek, vízmosásnak nekimegy az ember, és még jó, ha baj nélkül kiér.

– Igyekszem, Abelardo!

Félrehajtom az indákat, kezemben Winchesterem, vállamon elmaradhatatlan iszákom. Mintha valami elvarázsolt kastély kusza, indákból szőtt ajtaja zárult volna mögöttem. Voltaképpen „civilizált” őserdőben járok,

hiszen hat kilométerre dolgozik a főültetvény. Áramfejlesztővel, gőzfűtéssel, víztoronnyal és száz más modern, nagyvárosba illő dologgal. A fazenda már saját rezidenciám. Négyszáz caboclóval, kertészettel, vágóhíddal. Igaz, éjszakákon át folytonosan nyögdécselnek szomszédságomban a kajmánok. Országút, vasútvonal errefelé sehol nincs. Csak Boa Vistáig, a Fordültetvényig hajóútvonal a Tapajóson. Nos és néhány ilyen régesrégi gumicsapoló ösvény, amin most befelé haladok.

Alkonyati árnyékokat vető lombsátor borul fölém. Folyondárok kuszasága, ösvényen keresztbe dőlt fák, mohos kövek. Nem borítok fel egyetlenegyet sem, pedig mióta itt vagyok, ez kedves, sokat ígérő szórakozásom. Sokszor akad egy és más alattuk. Néha rovarevő, szűkszájú sárga kígyó, amelyet feje és farka egyformasága miatt „kétfejű” kígyónak is neveznek a caboclók. Skorpiókat, százféle rovart, bogarat, néha korallkobrát is találok. A fekete szakács azt állítja, kövek alatti üregében tartózkodik a támadó kedvű óriási mérges kígyó, a surucucu is. Többször volt hozzá szerencsém. Így Manaus mellett, a Rio Negro vadonában, és nemrégiben egy aranynyúl üregéből ugrattam ki, ahová befüstöltem.

Osonva haladok előre, élvezem az alkonyi őserdőt, a közeledő sötétséget. Ilyenkor mindig színt vált az őserdő, és én nem tartózkodom oly régen ebben a világban, hogy ne élvezném, ízlelgetném a sokféle hatást. Minden lehetséges ebben a félárnyékos, mély erdei csendben. Csak elbitangolt tehén ne kerüljön elém. Rápuskáznék arra is, bár nemigen vált ki bennem vadászgyönyörűséget. Annál inkább kiváltaná Abelardo nevetését. Ezt szeretném legkevésbé, bár én, mikor lelőtte tegnap a karámon túli vadonban tehenét, igyekeztem, hogy még csak el se mosolyodjam.

Felfelé halad a lombboltozta ösvény, lassul iramom. Patakzik rólam a verejték. Lajhárt látok a felettem magasodó lombsátorban, majd elvonuló majmokat. Zörögve menekülnek, apró, száraz ágakat, korhadékot hullajtva rám. Madárféle rebben, de nem látom, mi? Belekuszálódom a növekvő félhomályba, ideje lenne visszafordulni. Nem, mégsem. Tovább.

Az ösvény lefelé visz. Odalenn patak folyik, távolabb, kinn az irtáson meghagyott régi pálmakunyhó, több citrom-, guiaba- és más gyümölcsfa. Tömérdek arra a törpeszarvas. Most is jó lenne egy. Igazán kitűnő a húsa, a bőre sem megvetendő.

Leérek a patakhoz. Furcsa az estében, a szürkületben a vízcsobogás, amely szüntelen hangzik. Lesbe állok egy acahi pálma törzse mögé. Várok. Lentebb végre valami jön, mozdul. Olyan, mint egy világos szikla. Koppan egy ág, és

már tudom is a hangról, hogy tehénszarv ütődött hozzá. A tehén iszik. Eddig hallom mély húzását, a víz visszacsurgását, mikor, mint veszekedett, levegőn átszálló, sötétes tömeg, rávágódik valami. Pördülve bődül a súlyos tömeg alatt a tehén. Mély hörrenéssel mar a támadó. A tehén roskadva bődül, rázuhan az ágkorhadékra. A feketés tömeg rajta kushad. Marja, szortyogtatja a jaguár az eltépett nyakütőér vérét.

Ver, rúg a tehén, feldobja farát, életösztöne utoljára fellángol, farka csapdossa a száraz avart, ez is furcsa zaj a többi közt. Winchesterrel kezemben belekutatok a növekvő sötétségbe, hová lőjek? Az onca, az őserdők jaguárja elejtette a tehenet. Nemhiába kitűnő a vadászterülete, Fordék jóvoltából sok elbitangolt tehén akad még errefelé. Nem találok hirtelenében receptet, mit kell tenni ilyenkor? Semmiféle olvasott tapasztalás nem alkalmazható. Új a helyzet, tökéletesen új. – Nehogy valamiképpen eleresszem a zsákmányt! – lélegzem mélyet. Igen, az ott, a tehénbe beletúró, a víz felett jobban kirajzolódó jaguárfej a cél. Emelem a Winchestert. Pontos, jó lövést akarok. Némileg erősebben ver szívem, lélegzésem nehezebb. Nagy bennem a feszültség. A nézőke és a célhasáb egymást fedésében alig láthatón ül a fekete, mozgó, hústmarcangoló fej. Mintha rövid, indulatába sunyt fülét is látnám. Pillanatig nem veszek levegőt. Balkezes vagyok, bal kezem mutatóujja éppen csak érinti a ravaszt. Tűz, óriási dörrenés, a jaguár, ezt csak most látom, mikor új töltényt ismételek a csőbe, kis ideig még ráhasal a nagy, elnyújtott lábú tehénre, azután szépen, mintha unná, lecsúszik róla. Csak a patak csörgedez úgy, mint az imént.

Közelebb óvakodom a sötétben, ujjam a ravaszon. Nincs szűkség újabb lövésre. A jaguár kimúlt. A tehén, amit ivás közben vágott le, szintén. Felszabadult vadászöröm kerít hatalmába, az onca elejtésének öröme. Nem volt és most sincs köztünk állatkerti rács. Megrugdosom a foltos, éppen csak látszó zsákmányt. Lehajolok és megtapintom a golyótól roncsolt széles, erős koponyatetőt. Megpróbálom, talán megérti Abelardo a fazendán, hogy hívom. Ilyenkor nagyon messze elhallatszik a lövések döreje. Háromszor – igen gyors egymásutánban – a levegőbe lövök. Zúg, harsog a rövid lövéssorozat, majd, mintha tovagördülne, visszhangja elenyészik a távolban.

Figyelek. Távoli lövést hallok. Abelardo megértette. Jön. Oldalt fordítom és nézem a kifejlett, igencsak szép jaguárhímet. Úgy átpenderítette az ólomlövedék a jaguár-vadászmezőkre, hogy azt sem tudja, hogy került oda? Belekapaszkodom karmos, nagymancsú hátsó lábába, hátrább húzom, hogy szabadabb helyre kerüljön a nyúzáshoz. Elég sok körülöttem a rőzse, jó tűzet

lehet majd rakni a nyúzáshoz. Nos és a tehén kizsigereléséhez, a használható hús kivágásához. Bőre nem ér semmit, nyaka része sem.

Tüzet gyújtok a koromsötétben. Magasra száll a láng. Jel Abelardónak.

– Hahó, Senhor! – hallom az ösvény felől az erősen lihegő, futva érkező Abelardót. – Mi történt? Miért lőtt háromszor?

– Lelőttem egy tehénre csapó oncát. Ezt, ni – rugdalom meg a hatalmas állatot.

– Onca pintada! Pettyes jaguár! – lép oda izgalommal teli örömmel Abelardo. Lehajol, megnézi. – Kitűnő, Senhor! Ez az egyetlen dolog, amire nem számítottam. Reméltem, hogy törpeszarvast lő, tehenet ejt el, esetleg párduc vagy tigrismacskát, de jaguárt? – Abelardo is hozzálát rakni a tüzet. Lobog a hatalmas máglya. Megvilágítja a tűz a patak menti letaposott aljnövényzetet, s ketten nekiállunk, hogy lenyúzzuk a nem is akármilyen onca bőrét.

– Amíg meleg az ilyen zsákmány, gyorsan és könnyen válik le a bőr – mondja Abelardo.

– A bőrben benne hagyjuk a karmos mancsokat, a combcsontokat, jól lefaragva róluk az izomzatot. Nagy segítség ez a meghagyott csont a kitömésnél a preparátornak, mert megadja a méreteket – nézem és erős mozdulatokkal nyúzom az eléggé vastag, lazuló bőrt.

– Akkor ezzel is többet tudok! – mosolyog a halász. Lobog a máglya. Dolgozunk. – Gyerünk! – áll fel guggoltából Abelardo, mikor elkészülünk a jaguár nyúzásával.

– Vegyük most elő a tehenet. – Megnézzük a tűzfényben az összemart, elvérzett sovány állatot.

– Jól helybenhagyta, végigmarta nyakcsigolyáját, eltépte ütőerét a jaguár – mondom, és nézem a megalvadt vértócsát, amelyet nem tud beinni a nedves, avarral borított föld.

Koromsötétség borul a tűz körüli fákra, mire végzünk a tehénnel. Nem látjuk már a csillagokat, felhősödik. A csaknem ép négy marhanegyedet lecsapott ágcsonkokra húzzuk. Abelardo folyondárral átköti az összecsomagolt, szárcsontokkal teli jaguárbőrt, amelybe a szép fogak miatt belekerült a roncsolt koponya.

– A Senhor hozza az oncabőrt, én egy marhanegyedet viszek szól Abelardo. – Az itthagyott három negyedért még az este küldjön el a Senhor a fazendáról három mészárost.

– A megtépett marhabőr, a belsőrész, a fejetlen, mancs nélküli jaguár

marad – nézek körül. – Kell valami az őserdő dögevőinek, rovarainak.

Indulunk az ösvényen a meglehetősen nehéz zsákmánnyal visszafelé. Mögöttünk marad a hamvadó tűz világossága.

Nehéz a koromsötétben a növényzettel benőtt ösvényen megmaradni. Abelardo halad elöl, cipelve a marhanegyedet, kapaszkodik felfelé az ösvényre boruló, benyúló sűrű lombok, indák közt. Igen jó és elégedett érzéssel haladok nyomában, bár mind nehezebb a vállamon cipelt, csonttal bélelt büdös jaguárbőr.

Eddig csak hallottam, hogy ide, a fazenda közelébe jaguárok jönnek, most végre szembetalálkoztam az egyik példánnyal. Az eleven mérges kígyók elfogásával összemérve a ragadozó elejtését, nem is látszik ez nagy dolognak. Vagy tévedek?

Mikor belenézek a körülöttem terjengő sötétségbe – idézve a röviddel ezelőtti eseményeket – a foltos jaguár elejtése, a vállamon cipelt pompás trófea minden más vadászélményt háttérbe szorít.

Vonulnak az éjszakában az égen a felhők. Odafenn nagy a szél, ami idelenn szellővé szelídül.

– Amott a pálmaviskóm, nézze Abelardo! – állok meg pillanatra. – Milyen jól látszik innen, az irtás égett dombjáról. – Ragyognak a mécsek fényei a caboclók kunyhóiban.

– Ma sokáig ébren maradunk, Senhor – pillant rám Abelardo, miközben egyik válláról a másikra veti a túl nehézzé váló marhanegyedet. – Ha akarja, elmondom Manuel de Santa Clara további történetét.

– Pompás!

– Előbb azonban kifeszítjük a jaguárbőrt és megfürdünk. Abelardo hangja mély, eltöpreng. Mintha máris a fekete ikerpárnál járnának gondolatai, akik – tudom ezt néhány elejtett szavából – nemcsak az Atlanti-óceán kikötőinek, hanem a belső vadonoknak is fekete angyalai.

Lámpa világol viskómban, s az eresz alatt deszkákra kiszegezve, kifeszítve szikkad a szépen pettyezett jaguárbőr. Néhány caboclo körbeállja, beszélgetve nézi. Nem sajnálták otthagyni függőágyukat, eljönni, és megnézni a jaguár bőrét. Keletről egészen befelhősödik. Mint a világot szárnya alá fogadó óriás madár, ráül a tájra a sötétség.

– Akkor, Senhor, ha úgy véli – hever vacsora után Abelardo kényelmes függőágyába –, elkezdeném a két fekete iker további históriáját.

– Várom a történetet, Abelardo.

– Manuel de Santa Clara – kezdődik a história – éppen csak kiheverve

Lampiáo parancsának következményét, ami lényén oly sokat változtatott, végletekig nekikeseredve állt fukar, kis haszonért is mindent elvállaló Carlos ikeröccsével a lassan kikötőbe érkező „Almirante Serveira” fedélzetén. Kedvetlenül figyelték a mind közelebbről látszó Santa Rosa, a kis tengeri kikötő gyér forgalmát. Kényelmesen nekitámaszkodtak – bár Manuel ezt igen óvatosan tette – a kopott festésű, naptól hólyagos fedélzeti korlátnak. Mellettük támaszkodtak az ünneplőbe öltözött cápa-, rák- és langustahalászok, rokoni látogatóba érkező asszonyok, szerencséjűket mindig másutt próbálgató meghatározhatatlan foglalkozású csavargók, más kikötőbe igyekvő kifestett lányok. A fedélközön a málháikat, útiládáikat rendezgetők, a kiszállásra készülődők élénk beszélgetése folyt.

Két félrészeg, csordás külsejű, arany fülbevalós barna legény lábuknál égetett agyagból készült pálinkásbutykos – guarani indián nyelven beszélgetett Manuel és Carlos közvetlen szomszédságában. Az ikrek, akik sokáig éltek a guaranik közt, minden szavukat értették. Az indiánok nevettek, és pontosan Manuel Sao Pedró-i históriájáról beszéltek. Harsogva, jókedvvel röhögtek a Virgulino rendelte operáción. Manuel de Santa Clara keserves indulattal nyögött. Öccse figyelmeztető intésére visszanyelte dühét. Manuel lassú mozgását különben belső bajnak, kiállott mocsárláznak vették az utasok. Efféle láz a brazil partok mentén közlekedő hajókon, a belső vadonban mindennapos. Ki ekkor, ki akkor esik bele. Ilyen betegeknek az „Almirante Serveira” most sincs híján.

Carlos de Santa Clara, mintha csak a mindjobban közeledő kikötőt figyelte volna, hallgatta a butykosukat sűrűn emelgető, nagyokat iszogató csordások beszédét. Elmerülve piszkálta hosszú késével hófehér fogait.

– Te! – érintette meg könyökével csendesen Manuel az öccsét. – A részegek mindent tudnak felőlem.

– Arról sokan tudnak, Manuel.

– Figyelj, másfélét is mondanak, amit nem tud mindenki. Carlos fülelt, hallgatta a suttogva beszélgető, félvad csordásokat, akik sűrűn emlegettek két sziklarést a Serra de Jupati vadonában.

– A barlangokat időnként meglátogatja Lampiáo! – kapta el Manuel és Carlos a széltől hordott hangokat. Lampiáo nevére Manuelt reszkető indulat fogta el. Belekapaszkodott a korlátba. Csak bosszúszomja térítette magához. A két háncskalapos csordás otthagyta a korlátot. A kiürült butykossal cukornádpálinkáért mentek.

– Ide figyelj, Carlos! – hajolt közelebb ikeröccséhez Manuel. Te jó ideig

kereskedtél gumicsapolók és indiánok közt a Serra de Jupati vadonában. Hallottál valamit azokról az emlegetett sziklás, víz menti hasadékokról, Lampiáo mostani rejtekeiről?

– Nem, soha! Oda különben én semmi pénzért nem mennék. Még akkor sem, ha tudnám, hol vannak – tiltakozott riadtan Carlos. – Semmiért sem húznék ujjat Lampiáóval. Sokkal rosszabbul is járhatnék, mint te, ha elkapnának.

– Rosszabbul?

– Igen, mivel egyelőre a saját bőrömben szeretnék maradni. Ha elkapnak, Lampiáo elevenen megnyúzat. Nem szólva arról, hogy veled mit csinálna.

– Carlos! Bosszút akarok állni Virgulinón és bandáján. Nem a vérüket akarom, hanem – eltorzult fekete arca – az összerabolt, a sziklahasadékokban összehordott zsákmányukat.

– Tiszteltetem kitűnő humorodat! Nézd, megint errefelé sétál a két részeg fecsegő! – súgta. – Lefogadom, Lampiáo-legények, nem marhahajcsárok.

– Nyertél! – villant Manuel szeme.

A két csordás az újabb butykos cukornádpálinkával jókedvűen, elsétált mellettük. Lehuppantak a hajókürtő árnyékába húzott több málha, útiláda közt saját nehéz útiládáikra.

– Milyen egyformák azok a sárga lécű ruhásládák! – nevetett Carlos. – Tömérdek holmi fér el bennük. Nem csoda, ha legújabban annyi van belőlük. Tízezer számra készülnek. Nemcsak mi, de minden halász, csordás ilyennel utazik.

– Szép, hogy ilyesmire is gondolsz – mérgelődött Manuel. Fordult a szél. Újra hallották a két csordás guarani nyelvű suttogását. Összehajoltak az arany fülbevalósok, ittak. Egyik kézből a másikba vándorolt a lassan ürülő korsó.

– Jobb, ha így, a málhásládákon ülve lát bennünket az itt beszálló Pinto és Ovos – hallotta Manuel és öccse a társára cinkosan pillantó széles vállú csordás szavát.

– Alig várom már, hogy leadjuk ezeket a nehéz ládákat Virgulinónak a pernambucói kikötőben.

– Gyere velem, Carlos! – súgta izgatottan Manuel. – Óriási dologra gondolok. – Néhány lépés, és eltűntek a fedélközbe vezető rézpántos lépcsőkön. Nem sokkal ezután újra megjelentek. Verejtékezve cipelték sárgalécű útiládáikat. Manuel alig bírta a magáét. Mindkettőt letették a szomszéd vaskos hajókürtő árnyékába, közvetlenül a csordások kürtője mögé.

– Te Carlos, ide figyelj! – lihegett lázas izgalomban Manuel. Azt hiszem, ezek után egyáltalán nem kell elmennünk a Serra de Jupati sziklás rejtekeibe. Alighanem mindent ideküldött Virgulino azokban a ládákban. Nyilván a négy legmegbízhatóbb Lampiáo-legény viszi a zsákmányt Pernambucóba, hogy ott átadja neki.

– Kitűnő! – súgta vissza kényszeredetten Carlos. – Most csak éppen azt mondjad meg, kedves bátyám, mint szedjük el mi ketten a négy, óvatos Lampiáo legénytől Virgulino útiládáit? Szálljunk ki Manuel, amíg nem késő. A végén felismer majd valamelyik.

– Rendben van, kiszállunk!

– Kiszállunk – ámult el Carlos, bátyja nagyon is hirtelen engedékenységén. Rég nem látta ilyennek. Egymásra pillantottak. Anélkül hogy összebeszéltek volna, felálltak a vaskos és fehér kürtő mögötti útiládáikról, elsétáltak a fedélzetkorláthoz.

– Kár, hogy itt kell hagyni azt a két teli útiládát! – sóhajtott irigyen Carlos.

– Törődj csak a kiszállással. Készülj! – reccsent rá Manuel.

– Jól van, jól, de sürgetsz! – nézett vissza sajnálkozva az útiládákra kapzsin fenekedő Carlos. Félelmén felülkerekedett fukarsága. Igencsak sajnálta, hogy az idő előtti kiszállást tanácsolta. Bátyjára pillantott. Manuel hízásnak induló fekete arca eltorzult öccsére vetett mosolyától. Régen élvezett belső gyönyörűséget érzett.

– Mostanában nem láttalak ilyen vidámnak – nézett bátyjára Carlos.

– Nem, ugye? Ezután többször látsz ilyennek.

– Nem mondom, nagy dolog, hogy időben eltűnünk, de csak megfutunk.

– Megfutunk, és ezt én így szeretem. Futás és futás közt nagy a különbség – vihogott Manuel. Ravaszul figyelte az égetett korsóval feltápászkodó, a korláthoz igyekvő két háncskalapos csordást.

– Mit akarsz most tenni? – kérdezte Carlos.

– Mit? Hát csak annyit, hogy ha tudná Lampiáo szándékomat, egészben rántaná le mindkettőnk bőrét – kuncogott ravaszul Manuel.

– Megőrültél? Hagyd abba a vihogást szerencsétlen! Nézd, a két csordás idebámul.

– Ugyan, a két legény teljesen részeg, meg sem látnak bennünket.

Az alacsonyabb csordás ekkor itta ki az agyagkorsóban levő utolsó kortyot. Megfordultak, az üres butykost belehajították a tengerbe. Mindketten odakönyököltek a korlátra. Nézték a hullámokon táncoló korsót, a közeledő kikötő pálmáit, a hullámbádog rak tárakat, a kis és nagy gőzösöket,

vitorlásokat.

– Most vigyázz, Carlos! – szólt Manuel öccsére. Éleseket kondult a gépházban a jelzőharang. Manuel szeme úgy tüzelt, mint a koromszín éjszakában a fénybe került vadállatoké.

A széles, utasokkal teli fedélzeten dolgoztak a matrózok, lebocsátották a lassan megállapodó hajótest mellé a keskeny lépcsőt, hogy az utasok partra szállító bárkákra, csónakokba lemehessenek, vagy arról feljöhessenek. Két szálas, felfelé figyelő, falusi ruházatot viselő férfi állt az egyik közeledő csónakban. A két csordás odasietett a lépcső melletti korláthoz, részegségüket leplezve integettek. Azok visszaintegettek.

– Az egyik köztük a felcser! – szürkült el Manuel. – Gyere, húzódjunk félre – rántotta el öccsét.

A két jövevény átlépett a hullámokon táncoló csónakból a feljáró lépcsőjére. Két sárgalécű, az ikrek és a csordások ládájához hasonló útiládát hoztak vállukon a fedélzetre. Letették a feljárónál levő többi málha közé. A négy legény jókedvűen veregette egymás vállát, majd, jól hallotta Manuel: citromos, cukros cukornádpálinkára hívta egyikük a röhögő felcsert.

– Micsoda műhiba! – vigyorgott kajánul Manuel. – Jó az Isten!

– Jég is van a hajón – nyomta meg a csábító szót az egyik részeg csordás. – Ilyesmi nincs a Serra de Jupati vadonában.

– Nincs bizony! – lélegzett mélyet a verejtékező felcser. – Gyerünk! – mondta legyintve.

Manuel macskaként osont a ki-beszállók tolongásában. Villámsebesen leszedte útiládáikról saját rézlakatjaikat, helyükbe dugva a csordások útiládáinak reteszeiből kivett faékeket. Azok helyébe tette a rézlakatokat.

Két hordárt, carigadort intett magához.

– Fogjátok ezt a két útiládát, jó nehezek, de megfizetem – mutatott a vaskos szellőzőkürtő melletti rézlakattal ellátott, idegen útiládákra. A hordárok Manuel és Carlos segítségével vállukra vették, és nyögve iramodtak a lejáró lépcsőjéhez, ahol az ellenőrző hajóstiszt állt.

Carlos szédült az események sodrában. Manuel mögött a lejáróra igyekezett, előttük a két málhavivő hordár. Éppen csak elosontak az utasok tolongásában a négy jókedvűen visszatérő Lampiáo-legény mellett.

– Nos, gyerünk! – mondta a hatalmas termetű felcser. – Levisszük a kajütbe az útiládákat.

– Rendben, gyerünk! – emelték vállukra a szellőzőkürtőnél maradt útiládákat a csordások. A másik kettő is elhozta a lejáróról a magáét.

– Ahogy azokat a cipekedő fickókat nézem – pillantott vissza a hajólépcsőről Manuel –, tízszer is kitelne belőlük az Ezeregyéjszaka Ali baba és negyven rablója.

– Most már csak a „Szézám” hiányzik Virgulinónál, hogy megnyíljon a „kincsesbarlang”.

– Akkor igencsak nagy csalódás éri – röhögött Manuel. Belépett a lépcső aljáról a nehéz útiládákat cipelő hordárok nyomán a bárkába. Carlos követte. Sohasem hitte, hogy ilyesmire képes a bátyja.

– Indulhatunk, Senhores! – pillantott rájuk az egyik evezős.

– Igen! – bólintott Manuel. Carlos valójában csak most eszmélt fel, csak most múlt el valamennyire félelme.

Az eloldott bárkát evezővel taszították el a hajólépcsőtől. Manuel és Carlos volt az utolsó kiszálló. Felhúzták a csigasoron függő lépcsőt. Megszólalt felettük a hajóharang. A gépházban jelzőcsengő szólt. Mozdult a hatalmas „Almirante Serveira”. Füst gomolygott a kéményekből, a szél levágta a tengerre. Pillanatra elfedte a füst a csónakot.

– Nos, Carlos! – nézett öccsére Manuel. – Most alighanem megint azzal a két, frissen bontott agyagkorsóval szórakozik a négy derék legény, amit magukkal vittek kajütjükbe.

– Egészségükre! – nevetett Carlos. Nézték, mint távolodik az „Almirante Serveira”.

Kikötöttek. Bárkákkal, csónakokkal volt teli a kikötőpart.

– Hé, carigador! – kiáltotta Manuel. – Jöjjön ide a targoncájával! – Carlos is felkapaszkodott a kikötő lépcsőjén, a csónakosok felvitték a partra a két útiládát. Carlos kifizette őket.

– Tessék, Senhores! – csörömpölt hozzájuk a targoncás hordár. – Hová parancsolják?

– Odanézz! – mutatott derűsen Manuel az erős iramban távolodó gőzösre, rá sem figyelve a targoncásra. – A fedélzeten, mintha nem lenne rendben valami. – Valóban, távoli ordítás hangzott. A fedélzeten csoportokba verődtek az utasok, köztük hajóstisztek, rendet teremteni igyekvő matrózok.

– Sajnálom, hogy benn maradt ládámban pénzem, új zsebórám és minden holmim. A jobb ruhákat és a pénzt az órával kivehettem volna – szívta a fogát keserűségében Carlos. – Még azt sem tudom, mi van az előttünk döcögő kétkerekű kordén?

– Sohasem búsulj! Én is otthagytam minden újat, szépet, amit a magaménak mondhattam. Bízom benne, hogy alighanem jó cserét csináltunk

– ragyogott Manuel arca.

– Köszönöm, barátom! – állította meg hirtelen a hordárt. Itt lerakódunk. Ide, a vendába megyünk – mutatott egy tárt ajtajú vegyeskereskedésre.

– Igen, Senhor! – húzta oda a boltajtóba kétkerekűjét a hordár. Lerakodott. Manuel pénzt csörrentett markában. Megvárta, míg a hordár eltűnik targoncájával.

– No, akkor gyerünk tovább! – emelte vállára málháját Manuel. – Fogd te is, Carlos! – s eltűntek az utcasarkon.

– Nem akartál a boltba menni? – kérdezte lihegve Carlos.

– Nem, csak a hordár miatt mondtam. Most már óvatosan kell dolgoznunk. Lampiáo miatt. – Manuel arca gyűlöletet sugárzott. A vállon cipelt sárga lécű útiládákra nézett. Az egyik nagyon nehéz, azt Carlos viszi.

Vajon mit rejtenek Milyen „cserét” csináltak – töprengett.

– Írásféle nem volt a ládában, Manuel – állt meg hirtelen rémülten Carlos. – Hogy erre nem gondoltam előbb! – Reszketett, mintha máris utolérte volna valami haragvó, bosszúálló angyal.

– Csak egy öreg imakönyv, az öreg Sao Pedró-i plébános ajándéka – állt meg pillanatra málhája cipelése közben Manuel. – Akkor adta, mikor szívességből kiirtottam házából a patkányokat.

– Soha alkalmasabb örökösöket arra az imakönyvre – nevetett Carlos. – Legalább elimádkozhatnak belőle, nos és szedegethetik az én ládámban talált fejfájás elleni porokat. Legalábbis addig, amíg Lampiáo közelébe kerülnek. Azután kicsit bizonytalan, hogy szedhetnek-e egyáltalán valamit még ebben az életben? Lampiáo sohasem tréfál. Nézd, Manuel! – váltott beszédén. – Éppen dagály van. – Letette egy óriás, vaskos kókuszpálma törzse mellé málháját. – Odalenn a pálmák közt elérjük a tengerpartot.

– Ej, de nehéz! – tette le Manuel is a terhet. – Most hová, merre? – pillantott szerte Carlos.

– Bárkát fogadunk – nézett szét a homokos, kagylóhéjakkal teli parton Manuel. – Azonnal elhajózunk innen. Santa Rosa nem egészséges kikötő a számunkra. Az „Almirante Serveira”-n rádióadó is van.

– Hm! – vakarta meg kétségbeesetten füle tövét Carlos. Lampiáónak sok cimborája van. Ezenfelül lehetséges, hogy Lampiáo is éppen itt, Santa Rosán tartózkodik.

– Ne ijesztgess! Ha nincs okosabb mondanivalód, hallgass!

– Ej, de kényes vagy – vihogott Carlos. – Sovány és ösztövér teste csupa verejték volt.

A tenger látványa megerősítette Manuelben a szabadulás, a zsákmány birtoklásának hitét.

– Odanézz! – mutatott előre. – Amott, a fáktól takart kis öbölben három halász javítja motoros bárkáját.

– Hollá, Senhores! – kiáltott oda Carlos. – Idevalósiak?

– Nem, csak a motorunk állt le. Mindjárt indulunk Recifébe.

– Elvihetnének bennünket is, lekéstük a hajót. Szívesen megfizetjük.

– Szeretjük az ilyen értelmes beszédet – nevetett az egyik cserzett képű halász. A másik kettő vele nevetett.

– Akkor megegyeztünk! – vigyorgott Carlos. – Ötven milreisz a viteldíj.

– Annyi, Senhor! – bólintott a halász. – Személyenként.

– Ember, száz milreisz? – tárta szét karját kétségbeesetten Manuel. – Ez istenkáromlás.

– Nem, de hát nem halászhattunk, elvesztegettük a napot, amíg rendbe hoztuk a motort. Ezt valakinek meg kell fizetnie. Az Isten önöket rendelte ide maga helyett, mivel – elnevette magát – minden földi dologért ő a felelős.

– Átkozottul olajos a nyelve, jól pörög – káromkodott Manuel. – Ám legyen, tehát száz milreisz!

– Annyi, Senhor! Szíveskedjen a pénzt beszálláskor odatenni a motoros önindítója mellé. Mindjárt elveszem. Úgy, köszönöm.

– Nem baj, Carlos – vigasztalta súgva öccsét Manuel. – Ha nem fizetünk, Lampiáo túl olcsón jut két ökör bőréhez.

– Osztom bátyám véleményedet – finomkodott keservesen Carlos.

– Előre, legények! – intett a halász. A bárka rácsúszott a vízre, a motor felbőgött. Manuel visszanézett a homokos, kókuszpálmás partra, a mögötte levő városszélre, a ritkás és alacsony cserépfedeles házakra.

– Recifében elérhetjük az „Almirante Serveirát”. Majd rákapcsolok – húzta teljes gázra a halász az emeltyűt. – Megérdemlik a Senhorok, hogy siessünk. Máskor két nap alatt sem keresünk ennyit. – Manuelt és Carlost kiverte ijedtükben a verejték, nyeltek. Bukdácsolva száguldott a motoros a tarajos, erős hullámjárású tengeren. Előttük messze, füst.

– Ha így rohanunk – nyögte Carlos – egy óra múlva elérjük az „Almirante Serveirát”.

. – Jól megyünk, ugye Senhores? – harsogta büszkén a halász a motorzajban. – Hamarosan átszállhatnak, mivel olyan bőkezűek voltak, az „Almirante Serveirára”. Itt a távcső! – nyújtotta Manuelnek a messzelátót. – Jól kivehető már a gőzös.

– Jól, valóban jól – pillogott a távcsőbe félelemmel Manuel. Én mégis azt gondolom – fordult a távcsövet szeméről levéve Manuel a motorost vezető halászhoz – ne állítsuk meg a hajót, menjünk egyenesen Recifébe. A motoros is megy olyan sebességgel, mint a hajó, azonfelül az sem biztos, hogy a gőzös megállna nekünk.

– Hogy nem állna meg? Csak azt figyelje, Senhor, hogyan állítja meg az öreg, mikor elébe hajt!

– Nem, ne állítsa meg! Menjünk csak egyenesen Recifébe hárította el az ajánlatot Manuel.

– Igen, én is jobban szeretem a motorost, mint a nagy hajót húzódott bátyjához Carlos.

– Nem bánom! – rántott vállán a halász. – Csak azután bírják a tengert, erősödik a szél.

– Bírjuk, csak bízza ránk! – könnyebbedett meg Manuel, vele Carlos.

– Nézzék, Senhores! Milyen izgatottak odaát azon a hajón az emberek! – szólt a motoroson az egyik halász. – Én már jó ideje figyelem. – Manuel reszkető kézzel fogta szeméhez a távcsövet, belenézett. Piros vitorlájú, kis halászbárka állt az álló, lebocsátott lépcsőjű gőzös mellett, apró emberhangyák szaladtak le a lépcsőn, ereszkedtek a vitorlásba, amely nem volt nagyobb a látcső mezejében, mint egy közepes lepke. Azután a vitorlák kifeszültek, a bárka elvált a gőzhajótól. Santa Rosa irányába fordult. Nagy sebességgel röpítette az erős szél. Manuel és Carlos sötéten nézte a motorosból a partnak iramló vörös vitorlájú bárkát, amelyben, mintha megőrültek volna, négy figura vadul táncolt.

– Mit látsz a távcsövön? – topogott bátyja mellett Carlos.

– Hogy elszabadult azon a bárkán a pokol! – röhögött nagyot Manuel. Carlos nem tudta, minek örül bátyja, de megkönnyebbülését látva maga is gondját vetve roskadt a motoros végében a padra.

– Én mégiscsak azt gondolom, hogy átszállunk az „Almirante Serveirára” – szólt látcsövét letéve Manuel. – Állítsa le a gőzöst, Senhor! – fordult a motorost vezető, a dolgot most már egyáltalán nem értő halászhoz.

– Nem ismerem ki magam, Senhor! – mérgelődött a halász. Hol nem akar kiszállni, hol meg nagyon is. Ám legyen! – fordított a kormányon. Széles ívben vágott az „Almirante Serveira” elé, leállt, integetett. A hajó futása lassult, megállt. Leengedték a hajólépcsőt, mikor odafarolt a motoros.

– Kár, hogy nem előbb érkeztek, Senhores! – fogadta Manuel de Santa Clarát és ikeröccsét a dühös kapitány. – Akkor nem kellett volna másodszor

is megállnunk. Néhány utas fontos iratokat felejtett a parton, s azon a vörös vitorlás bárkán ment vissza Santa Rosába.

– Tehát ezért siettek vissza annyira a partra – pillantott Santa Rosa irányába szórakozottan Manuel. Már alig látszott a piros vitorlájú bárka. Felhúzták a lépcsőt, a gőzös indult, a motorosból elégedetten integetett a halász. Elhúztak a távoli part gyufaszálnyi pálmái felé.

– Most mit csinálunk?

– Mit, Carlos? Úgy gondolom, nagyon is hiányzik valahol, odafenn a Felső-Amazonason két új, bárkás kereskedő. Én és te. Virgulino elől ilyenképpen úgy eltűnünk, mint két kazalba esett tű.

– Kitűnő! – húzta fel röhögve ínyét Carlos. – Hogy te milyen ravasz vagy.

– No, ugye További lehetőségeinkről azonban csak akkor döntök, ha kis időre bezárkóztunk valami kajütbe ezekkel a sárgaléces útiládákkal, mivel csak sejtem, mi van bennük. Megyek, váltok egy kajütöt. Vigyázz a málhákra, amíg visszajövök!

– Tanultál – derült Carlos. Fekete arca ragyogott az elégedettségtől. Manuel visszamosolygott öccsére. De mosolya nem volt a régi. Elveszett belőle valami.

Manuel hamar visszaérkezett.

– Itt a kulcs! – mutatta vidáman. Lecipekedtek a kabinhoz. Bedugta a kulcsot az ajtózárba. Behúzták a két útiládát.

– Így! – Manuel letérdelt az útiláda mellé. Izgatottan szedte elő a rézlakatok kulcsait. Leszedte a lakatokat, felfeszítette a zárakat. A láda csak nem nyílt.

– Leszegezték – jött rá Carlos. – Nézd, itt a bevert szegek feje.

– No, akkor valami nagyon értékeset lelünk bennük – örvendezett Manuel. – Hiába nem szegeznek le útiládát. – Carlos nem felelt. Odatérdelt, erős pengéjű kését befeszítette a láda résébe. A szegek engedtek. Manuel ujjaival benyúlt a résbe. Ahogy felrántotta, vágódva nyílt a tető. Beletúrtak az útiládába. A málhában szorosan rakott női fehérneműk voltak, beszorított puskák, pisztolyok, lőszer.

– Hát ez az, amit ennyi fáradsággal sikerült megszereznünk – káromkodott verejtékes képpel Manuel. – Az én ládámban legalább ennyit érő holmi volt. Ráadásul ottmaradt minden pénzem, órám és a régi imakönyv is.

– Hallgass, ne sírj! – káromkodott Carlos is. – Megnézzük a másik ládát. – Manuel remegő kézzel leszedte a rézlakatokat, feltörte a zárakat. Carlos kését a fedél alá dugta. Ropogva engedtek a deszkák, feltépte a tetőt.

– Ó! – bámult Carlos. Ragyogás öntötte el fekete képét. – Ez maga a mennyország, Manuel!

– Ez bizony az! Ezért kellett olyan sürgősen azoknak a bitangoknak a vörös vitorlájú bárkára szállniuk – nevetett földöntúli boldogsággal Manuel. A láda felében, sorba rakva, csupa kötegelt papírpénz volt.

– Nocsak! Tíz, húsz, ötven, száz és kétszáz milreiszesek! – vihogott Carlos, és eszeveszetten belemarkolva, egyszerre tíz köteget is felhajított a levegőbe.

– Óriási! – nyögött Manuel, belerúgva a bankjegykötegekbe. Itt hever előttünk Lampiáónak és bandájának összerabolt vagyona. – A láda másik felében fegyverek, revolverek.

– Úgy gondolom – nézett fel Carlos, mikor összeszedve a bankjegykötegeket, számba vette Manuellel a tömérdek papírpénzt –, minden fölöslegestől meg kell szabadulnunk, ami az útiládákban van. – Kimerültek. Különösen Manuel volt fáradt. Mindent visszaraktak a két útiládába. Lelakatolták és kitárva a kerek hajóablakot, felmásztak ágyaikra. Röviddel utóbb mély álomba zuhantak.

Recifében ébredtek az „Almirante Serveira” kürtje bőgésére. Odaállt a gőzös a rakparthoz, vastag kötelek hurkolódtak a vasbakokra.

A kerek hajóablakon kibámult a két fekete a kikötő zsúfolt forgalmába. Emberek, férfiak, nők kiabáltak hozzátartozóikat keresve a leszálló utasok között. Közvetlenül a kerek ablak előtt, a lejáró lépcső aljából hallották az egyik autó zajától nem értett kérdésre adott választ:

– Igen, de Santa Rosa után átszálltak a megállított hajóról egy vörös vitorlájú bárkára. A málháikat is magukkal vitték. – Valaki élesen, keményen szitkozódott. Manuel rémülten nézett abba az irányba.

– Carlos, bújj le! – lihegte. – Lampiáo! Ő beszél az egyik hajóstiszttel. Úgy néz ki, mint akármelyik falusi.

– Hát, ha mind a négyen leszálltak, nem várok tovább – hangzott Lampiáo szava. – Köszönöm!

– Kérem – nézett utána a tiszt.

– Elmegy – pillantott könnyebbülten bátyjára Carlos.

– El! – reszketett Manuel. A kezében levő, az útiládából kivett töltött Winchesterre, majd a távozó Lampiáo célpontnak kínálkozó hátára nézett. – A legnagyobb könnyedséggel végezhetnék vele mormolta. – De akkor vége lenne a gazdagságnak, a gőzbárkás kereskedő terveknek. – Bosszút szomjazó mozdulata megállt, visszatette a leeresztett kakasú Winchestert a

pénzesládába. Lampiáo vérdíja csak húszezer milreisz. Az útiládában meg több mint tízszer annyi volt. Kipillantott a hajóablakon. Lampiáo akkor tűnt el a lépcső és az ablak látószögéből.

– Te, Carlos! Lampiáo annak idején azt kérdezte attól a bitang szakállas felcsertől: Tudsz-e szamárból ökröt csinálni Most én csináltam ökörből szamarat. És a szamár: Lampiáo! – röhögött.

– Virgulino biztosan törvényt ül majd az útiládákat eltűntető legényein. Semmiképpen nem hiszi el azt, ami történt.

– Ne is higgye, jobb, ha minél előbb kimúlnak azok a fickók ebből az árnyékvilágból, akik még felismerhetnek bennünket.

– Nem kell aggódni, Lampiáónál gyorsan megy az ilyesmi.

– Készülj a kiszállásra! Nem utazunk Belembe. Jobb Lampiáo árnyékában megbújni, mint az „Almirante Serveirán” tovább utazni. Manuel és Carlos lement a hajólépcsőn. Előttük két carigador cipelte útiládáikat. Belevesztek a raktárak előtti széles kikötőút tolongásába. Daruk, gőzsípok, teherautók robaja, örvénylő bábeli zűrzavar övezte sürgős távozásukat.

Nyomor, halszaggal elegyes szemétillat lengte be a külső kikötői városrészt. Manuel de Santa Clara és ikeröccse már vállon cipelték útiládáikat, a carigadorókat régen eleresztették.

– Nem könnyű az itteni élet – nézett körül Carlos. – Mindenütt a szokásos lányok a szűk sikátorokban, a szokott kikötői nyomorúság.

– Mit fáj ez neked, és különösen a lányok? Minek kell mindig a nőket emlegetned Emlékeztetni akarsz – mérgelődött Manuel. – Nem, csak éppen valami targoncást keresek, amiatt nézelődtem. Nehéz a láda. Már jön is egy. Hahó! – intette magához, letéve ládáját válláról a piszkos, banánhéjjal teli kövezetre. Manuel válláról is lesegítette a könnyebb, a női holmikkal teli ládát. Rárakta mindkét útiládát a targoncára.

– Hová, Senhores? – kérdezte a hordár.

– A legközelebbi szállodába! – adta ki az utasítást Manuel.

– Igen, Senhores! – indított a targoncás. Manuel és Carlos megkönnyebbülten követték.

– Köszönöm, Senhor! – állította meg Manuel a hordárt. Gyanú támadt benne. Senkinek sem szabad tudnia, hol, melyik szállóban laknak. – Itt elválunk, inkább egyik barátunkhoz megyünk.

– Kérem, ahogy a Senhor parancsolja! – rakodott le a járdára a hordár. Manuel kifizette a targoncást. Mikor a hordár elment, Carlos bámulva nézte a pernambucói utca forgalmát. Kevésszer járt itt, Recifében, amelyet az állam

után Pernambucónak is neveznek.

– Gyere, Carlos! Fogd meg ezt a nehezebb ládát. A másikat ide állítjuk a kapu mellé. Fogd fel, én is megfogom, induljunk.

– A másik ládával mi lesz?

– Azt hagyd, lemondunk róla. Fél perc alatt amúgy is lába kél. A legközelebbi sarkon megállva visszanéztek az utcán hullámzó tömeg kavargásába. A kapu előtti sárgán lécezett láda már nem volt sehol.

– No, látod! Ismerem ezt a sokféle emberből tákolt kikötői népséget – nevetett Manuel.

Majd beleütköztek két festett arcú nőbe, akik a falat támasztották.

– Nicsak, Manuel! – kiáltott örömmel az egyik. – Itt vagy, szépfiú? – Átkarolta nyakát, piros rúzsnyomot cuppantott fekete arcára.

– Eredj a fenébe! – lökte el magától a cifra lányt a ládát cipelő Manuel.

– Nocsak! – sértődött meg a lány. – Mi ütött beléd, szépfiú? Azelőtt nem voltál ilyen goromba.

– Hát azóta – röhögött Carlos – történt egy és más.

– Befogd a szád! – nézett rá sötéten Manuel. A két lány sértődötten félreállt. Manuel nem szólt többet, elballagott Carlosszal. Nehezen cipelték a ládát.

– Itt megszállunk! – nézett Manuel egy hotel kopott táblájára. Ez a „Kócsag” fogadó. A tulajdonos lekötelezettem. – Bementek a kapun. A lépcső melletti kis kétrészes irodában fellélegzett Manuel. Örömmel szorított kezet a tulajdonossal. Megkapták a kulcsot, indultak az emeletre. `

– Hát! – nézett körül Carlos a kis szobában. – Eddig csak eljutottunk.

– El, és tovább is eljutunk – kötötte a falban levő kampóra a hotelbeli függőágyat Manuel. Fáradt volt. A Winchesterekkel és bankjegykötegekkel teli útiládát a sarokba állították.

Carlos kinézett az első emeleti, díszes vasrácsú ablakon. – Ez a rács meg minek? – fordult Manuelhez.

– Okos vagy! – nevetett Manuel. – Túlságosan alacsony az emelet, tehát: nehogy a szobabérlők fizetés nélkül távozzanak.

– Te, Manuel! – hőkölt Carlos, aki kipillantott az ablakrácson. – Lampiáo! Odaát megy a túlsó járdán! – Elrántotta Manuelt.

– Valóban Lampiáo! – lesett ki az ablakon rémületében óvatosan Manuel. – Vele sétál két Sao Pedró-i cimborája. Sohasem felejtem el ábrázatukat.

– Mesteri szervező vagy – riadt bátyjára kétségbeesve Carlos. – Máris nyomunkra akadt Lampiáo.

– No, ez még egyáltalán nem biztos! – remegett Manuel szája széle. – Lehetséges, hogy puszta véletlenségből jár erre – pillogott kifelé, figyelve a lenti járdát.

A három férfi lassan sétálva ismét elment a hotel előtt. Mikor eltűntek a sarkon, Manuel, vele Carlos, fellélegzett.

– Kedves bátyám! Nagyon alkalmasnak tartanám az időt a késedelem nélküli távozásra. Recife túlságosan kicsi város ahhoz, hogy Lampiáóval egy levegőt szívjunk.

– A lánya él itt – nézett az utcára gondterhelten Manuel. – Azt jöhetett meglátogatni.

– Szólni kellene a rendőrségnek – nedvesítette meg ajkát Carlos.

– Igen. És mindjárt azt is mondjam meg, hogy ketten láttuk Fogadok, fél órán belül itt lenne cimboráival az útiládáért.

– Távozzunk, amíg nem késő!

– Jó! Lemegyek, elintézem – lélegzett mélyet Manuel.

– Most ne menj! Odanézz, megint itt van! – bukott le Carlos. – Mintha őrségen lennének – torzult el Manuel arca. Carlos félelme robbanásszerűen fokozódott bátyja szavaira. Jajgatva, nyögve rogyott a padlóra.

– Elhallgass, barom! – ragadta meg öccse vállát Manuel. Lampiáo felnéz ide. – Carlos elhallgatott, szeme kimeredt.

– Olyan a hangod, mint a kandúrt hívogató nősténymacskáé! káromkodott Manuel. Félelmében belevágott öccsébe.

– Ne, ne, hallgatok! Már hatan vannak – pillantott ki az ablakon a feltérdelő Carlos.

– Ha így megy, délre tízen lesznek – szívta fogát verejtékezve Manuel.

– Találj ki valamit, Manuel. Ránk lesnek. – Ez most már biztos.

– Nézd, Manuel, köztük van a felcser is – Manuel már oda sem hallgatott. Töprengve nézte a sárgán lécezett útiládát.

– Az egyik Winchester töltve – mormogta. – Csak ki kellene emelnem, és az ablakból azt a gyengeállút célba vennem. Pontosan inge bal zsebét. Nem, mégsem lövök. Túl sok ehhez a közönség. Lampiáo elsétált cimboráival. Nevettek. A szoba levegőjét a nevetésre feszültség telítette.

– Ki kell kerülnünk Lampiáo és cimborái keze ügyéből – remegett Manuel. – Megpróbálok a hátsó kijárathoz telefonon taxit rendelni – nyitotta óvatosan az ajtót. – Odakinn senki sincs szólt vissza. Lesietett a lépcsőn. Lement az irodába.

A szomszédos benyílóban két, városi eleganciájú férfi beszélt a portással.

– Szobát kérünk! – szólt az egyik.

– Tovább kell utaznunk Senhor, Rióba – mondta Manuel a hoteltulajdonosnak, miután rápillantott a kiszögezett hajómenetrendre.

– Nagyon sajnálom, hogy elutaznak, Senhor. Tessék – a számla írt valamit egy papírlapra a tulajdonos. Manuel rápillantott az írásra: „Önökre les a portással beszélgető két Senhor! Nem rendőrségi emberek.”

– Nem kérem a számlát, tessék a szoba bére – tett le Manuel egy százmilreiszest.

– Köszönöm – vette el a papirost és a pénzt a tulajdonos. A papirost összegyűrte, beejtette a tintatartóba. – Ej! – bosszankodott. Manuel kiment. A lépcsőn támolyogva indult felfelé.

– Két idegen figyel odalenn bennünket – nyitott be a szobába. – Nem lehet telefonon taxit rendelni. – Bejelentettem, hogy a délben induló „Bagén” Rióba utazunk.

– Megőrültél? Azok fülehallatára?

– Igen! De mi az „Almirante Serveirával” az ellenkező irányba, Belembe indulunk.

– Csak azt mondanád meg, hogy miképpen? – reszketett Carlos. – Lampiáóék itt bekerítettek bennünket. Játszanak velünk, akár macska az egérrel. Biztosak a dolgukban.

– Gyere utánam! – osont ki Manuel. Lement a félemeletre a rövid lépcsőn, ahonnan a fürdőszoba, a zuhanyozó ablaka nyílott. Kinyitotta, kinézett. – Hátul még senki sincs.

– Innen, az ablakon át menekülünk – takarta el száját Carlos. – Igen, és nagyon gyorsan. Gyere vissza a szobába. Siessünk! Felrohant a néhány lépcsőfokon. Carlos követte. Már csak Manuel gondolkodott. Carlos rettegett az iszonyú Lampiáótól, legényeitől, a még iszonyúbb felcsertől. Manuel benyitott a szomszédos szobába. Senki sem volt benn. Két ócska gumizsák hevert a szegényes ágyon. Kirázta a bennük levő holmit. Benn termett velük szobájukban.

– Mit csinálunk a gumizsákokkal?

– Ügyefogyott! Kitalálhatnád. Beléjük hányjuk a pénzt. Gyere, segíts. – Manuel leszedte a rézlakatokat, felrántotta a ládatetőt. Sebesen dolgoztak. Fele pénz az egyik, fele a másik gumizsákba került.

– Csak sejteném, honnan tudta meg Lampiáo, hogy ide, a „Kócsag”-ba jöttünk? – töprengett izgatottan Manuel.

– Egyszerű! – nevetett sötéten Carlos. – A két lány révén. Akár krétával is

megjelölhettük volna idevezető utunkat.

– Az ördögbe is, nagy ökör vagyok! – nyögött Manuel. – Tudhattam volna, hogy Lampiáónak mindenfelé jók az összeköttetései. – Az, az – bólintott Carlos. – Bizony, nagy ökör vagy. Lampiáo macskaként les ránk.

– Mindegy most már – morogta Manuel. – Gyere, bekötjük a gumizsákokat. – Zsineget szedett elő. Lezárta az útiládát, rátette a rézlakatokat. A kulcsokat zsebre vágta.

– Most mit csinálunk? Minek kell a kulcs?

– Semminek, te zebu! – mérgelődött Manuel. – Gyere, vidd azt a zsákot. Én ezt viszem – kivette belülről az ajtókulcsot. Odakinn, letéve a zsákot, kulcsra zárta az ajtót. Zsebre tette a kulcsot. – Csak mindig mögöttem – sietett le a zuhanyozóba vezető lépcsőn. Carlos követte. Manuel belülről bereteszelte a zuhanyozó ajtaját. Felállt a még nedves padra, kinyitotta az ablakot. Kinézett. – Senki! – szólt le. – Gyere, Carlos! – kidobta a gumizsákot. Add ide a tiédet is. – Az is kiperdült az ablakon. Manuel kikapaszkodott az ablakon, simán földet ért. Carlos követte. Odahuppant Manuel mellé a gumizsákokra. – Gyerünk, siessünk – súgta Manuel.

Odafenn legalább féltucat ember robajlott az emeletre. Vad dörömbölés hallatszott.

– Nyissátok ki, fekete gazemberek! – hallották a magas, fenyegető hangot, Lampiáo hangját. Recsegett az ajtó, ahogy betörték. Manuel és Carlos nem várt tovább. Elosontak, be a mélyre csüngő banáncserjék közé. Átmásztak egy düledező, régi kőfalon.

Pálmák, ütött-kopott fészerek. Majd egy garázs udvarára jutottak.

– Ez alighanem a túlsó utcára nyílik – súgta reszketve Carlos. – Te! – nézett öccsére Manuel. – Most ne remegj. – Odalépett az irodaajtóhoz, amelyen egy cédulán ez állt: „Bérfuvarozó”. Kopogott.

– Tessék! – hallották belülről. Manuel benyitott.

– Jó napot, Senhor! – köszönt. – Autót szeretnénk bérelni. Sietős lenne az utunk. A „Bage” pont délben indul.

– Előbb nem tudtak jönni, Senhores? – nézett órájára az olajos overallú tulajdonos. – No, nem baj! Megpróbáljuk – lépett az ajtóhoz, kiszólt: – Hé, Luiz, állj ide a kocsival. A „Bage”-t kell elérned, a Senhorok bizonyára nem lesznek irántad hálátlanok.

– Nem. Itt van előre ötven milreisz – tette le az asztalra Manuel a bankjegyet.

– Köszönöm, Senhor! – vette el a pénzt a tulajdonos.

Rozoga Ford állt az ajtó elé. Manuel és Carlos beszálltak gumizsákjaikkal, Luiz indított. Mint megvadult bakkecske, ugrott a kocsi. Porfelhő szállt mögöttük. Luiz is fekete legény volt. Röhögött, mikor meglátta a kormány mellől Manuel és Carlos rémületét. A kocsi sebességének, a vad kanyaroknak tulajdonította. Manuel és Carlos titokban egyáltalán nem bánta a sebességet. Ezzel is távolabb kerültek Lampiáótól. Hadd növekedjék a távolság – vibrált bennük. De ezt a gépkocsivezető nem tudta.

Rázott az ócska Ford, forgalmasabb utcákra kanyarodtak.

– Itt kiszállunk, Senhor! – veregette meg a sofőr vállát Manuel, mikor befordult a kocsi a kikötőbe. – Itt a „Bage”. – A rozoga Ford csikorogva megtorpant.

– Tessék, Senhor! – nyújtott át Manuel a sofőrnek egy ötvenmilreiszest. – Az öné!

– Köszönöm! Jó utat, Senhores! – kapcsolt vidáman a fekete. Dudálva elhajtott.

– Ott az „Almirante Serveira” – mutatta Carlos. – Tizenöt perc múlva tizenkettő. Időben érkeztünk.

– Gyere! – kapta fel gumizsákját izgatottan Manuel. – Siessünk!

A 8-as armasem előtt felrohantak az „Almirante Serveira” fedélzetére a lebocsátott lépcsőn. A fedélzeten álló hajóstiszt megütközve nézett rájuk.

– Mi az, Senhores? Már megint itt? Most szálltak ki, hogy Recifében maradnak.

– Sajnos, változtak dolgaink. Úgy vélem, jegyünk azért csak jó, ha kis időre ki is szálltunk Sao Pedrótól Belemig váltottuk.

– Természetes, hogy jó – derült a tiszt. – Csak azután nem szeretném, ha mások módjára, az első szembejövő vitorlással akarnának tovább menni.

Három izzadt utas szállt még be utánuk. Odalenn gyűltek az indulásra váró, búcsúztató rokonok, ismerősök. Az utolsó hozzátartozók is leszaladtak a lépcsőn, amit ezután egy csigasoron felhúztak. Megszólalt az „Almirante Serveira” gőzdudája, hármas bőgéssel jelezve az indulást. Eloldották a vasbakokról a vastag köteleket. A hatalmas hajótest elmozdult a rakpart mellől.

Manuel a fedélzeten a kajütös harmadik osztályra ment öccsével. Vállukon cipelték a negyedéig teli, ócska gumizsákokat. A hajón sok volt az utas. Egy némileg szabad korlátrésznél maguk mellé tették zsákjaikat. Nézték a lassan távolodó rakpartot, a szomszédos, 7-es armasem előtti „Bage”-t. Nagy volt előtte a tolongás. A „Bage” gőzkürtje is megszólalt, jelezve az indulást.

Akkor pillantották meg a száguldva érkező ócska Fordot a kikötői nyüzsgésben. Alig győztek félreugrálni előle az emberek. Négy háncskalapos férfi ugrott ki belőle. Kiabálva integettek a „Bage” éppen mozduló, emelkedő lépcsője irányába. A négy férfi éppen csak felugorhatott rá. Elvált a rakparttól a Rióba tartó hatalmas gőzös.

Az ócska Fordból a néger sofőr boldogan integetett felfelé. Látszott, két ilyen jó fuvar, ennyire gyorsan egymás után nem fordult még elő életében. Ráadásul mindkét forduló utasai – hite szerint a „Bage”-on utaztak Rióba.

– Szerencsénk van, Carlos, óriási szerencsénk! – dőlt a korlátnak Manuel. Úgy nevetett, ahogy csak kifért a száján.

– Lampiáo most tűvé teszi értűnk a „Bage” minden zugát – vihogott Carlos. – Micsoda húzás ez Manuel, és Rióig meg sem állnak. A „Bagé”-ról nem lehet csak úgy kiszállni.

– Két zsák pénz jókora flastrom! – simogatta pillantásával a gumizsákokat kapzsin Manuel.

– No, gyere! – emelte vállára súlyos zsákját Carlos. – Keressük meg a kajütünket. Lejutottak a szűk, rézzel díszített, rézpántos lépcsőn a kajütös harmadik kabinsorára. Meglelték kajütjüket. Manuel benyitott. Csak odabenn oldódott feszültsége. Kipillantott a kerek, piszkos hajóablakon.

– Minden tengeri ócskaság ablaka piszkos! – állapította meg. – Mit motyogsz? – nézett rá sötéten Carlos.

– Hogy piszkos az ablak.

– Te tengeri borjú! Hogy mire nincs gondod? – ugyanebben a pillanatban majd a mennyezetig ugrott az ágya alól kifutó hatalmas patkány elől.

– A két fekete iker, így hajózott el Lampiáo elől Reciféből – mosolygott függőágyában Abelardo. Megigazítja feje alatt párnáját.

– Mi történt később Belemben? – kérdezem. Felajzott a két fekete iker históriája.

– Holnap sor kerül rá, Senhor. Most inkább aludjunk. Jó éjszakát! – Igaza van, Abelardo. Jó éjszakát!

MÉG EGYSZER ÉS UTOLJÁRA JOSEPH. A FAZENDA MENTI INGOVÁNYBAN

Reggel. Ezen a reggelen semmi sem a szokásos. Bennem él az ikrek este hallott története, az előző nap fáradalmai, élményei, a bogár- és lepkevadászat eredménye, az esti vadászat. Pillantásom ráesik a kígyóketrecek fölé feszített, hatalmas és szikkadt jaguárbőrre. Furcsa a szaga. Fekete hangyák másszák. Igencsak izgatta az éjszaka a bőrön maradt húsrész, a talpas mancsok csontja a pálmatető patkányait. Semmiképpen nem férhettek azonban hozzá.

– Nem hittem tegnap alkonyatkor, hogy mára ilyen trófeával gazdagodom – fordulok Abelardóhoz.

Rendbe rakjuk felszerelésünket. Sok caboclo jön be kunyhómba, nézegeti a vesszőfonásos falon a jaguárbőrt. Tisztelik itt az ilyen nagyságú ragadozót. Halat kedvelő caboclók horgásznak a közeli kikötő pallóin. A fekete szakács igen szívesen megsüti a korai zsákmányt, ha megtisztítva beviszik óriási tűzhelyéhez.

Lemegyünk a Tapajóshoz. Abelardo ásít, nyújtózik a vízpart még hűvös homokján. A parton tíz hatalmas csónak.

Mind útra kész. Ezek hozzák a karámokba a túloldali mocsárban vágott zöld sást. A friss sástömegre naponta idejönnek a bekerített irtás, a nagy karám marhacsordái.

– Mondja, Abelardo! – szólok. – Lenne ma kedve átjönni velem valamelyik füvet szállító csónakon a túlparti mocsárba?

– Miért ne lenne, Senhor?

– Odaát majd kérünk egy csónakot a vén portugáltól vagy valamelyik fiától, és azon megyünk tovább. Rendben.

– Rendben, Senhor.

– Goemannt is meglátogatjuk. Napok óta nem jön át a fazendára. Vagy a malária, vagy az új, trinidadi félfekete felesége gyötri – nevetek. – Végeredményben mindegy az, mindkettő egyformán vezeklés a mennyországba jutáshoz.

– Pokolbeli ördögök szabhatnak ki ehhez hasonlót az itt tanyázó

szegényekre – mulat Abelardo. – Goemann alaposan benne van, Josephről pedig most hallottam, hogy szerencsésen kiheverte az alkoholmérgezést. Tegnap átcsónakázott a kórházból a vén portugál szomszédságában lakó kövér és bizony vénecske asszonysághoz.

– Csak nem? – ámulok. – Így már hárman vertek odaát tanyát?

– Hárman, Senhor!

– Kitűnő hely az a régi házrom környéke – nézek a túlpart irányába. – Elburjánzott, öreg banánliget, a száz esztendősnél is vénebb mangófák hirdetik a néhai ültetvényezőkedvet.

– A kövér vénasszony és Joseph, mint új honfoglalók. Nem mondom, jó így betelepedni ilyen pompás gyümölcsösbe – kerekedik jókedvre Abelardo. – Ilyen áron, a vénasszonnyal terhelve azért én nem vállalnám. Josephnek alkalmasint elment az esze. Combig érő vízben fürdünk.

– Egészséges ez a reggeli fürdő, Senhor! – gázol mellém a koromszínű, pucér szakács.

– Miért? – nézek rá.

– Mert ahova a Senhorok az imént jó egészségben kiúsztak, az a vízrész már szabad vadászterülete a kajmánoknak. Egészségesnek lehet nevezni, ha nincsenek ott – vigyorog jóízűn. Oldalt nézek, ahol a karámot kerülve betör a víz a belső kis mocsárba, amelyen túl tűzhangyás a terület.

– Az éjszaka onnan is és innen is, a folyam mellől sűrűn hallottam a kajmánok nyögését – mondom Abelardónak.

– Igen, magam is hallottam, és nem úgy hangzott, mintha csupa kis példány lenne.

– Senhor Gabriel! – jön hozzám Amado, az egyik munkavezető, mikor megtörülközöm és felöltözöm. – A tervezett banánültetvény területére hány caboclóval induljak?

– Ötvennel, és folytassák az elszenesedett tuskók összeszedését, elégetését.

Jönnek a többiek, a munkavezetők. Legvégül a fűgyűjtő csónakosok csoportja következik a végső utasításért. – Fél hét! – nézek a pálmaeresz alatti nagy, a munkalapokat csengetve bélyegző órára. Abelardo idegenül nézi, mikor a kövér és papucsos pontador összeszedi a lebélyegzett kartonokat. Akkor már szerszámokkal vonulnak ki a caboclók. A pálmatetős vágóhíd mészárosai előkészülnek a vágásra. A karám vízparti részén is megkezdődik az este hozott és kirakott zöld sás etetése, az odahajtott három csordával. Nem sok jut egy tehénre. Tíz tehenet félreterelnek. Hiába bőgnek éhségükben, kár beléjük a fű. Vágásra kerülnek.

Összeszedjük Abelardóval holmijainkat. Lemegyünk a partra, beszállunk az első ladikba. Két-két sásvágó ül mindegyik csónakban. Elválik a parttól a tíz csónak. Rézsút vágunk át a folyamon, lefelé visz az erős sodrás. Abelardo hozza dobóhálóját, szigonyát. Duplacsövűm most is nála van, a szokásos tölténymennyiséggel. Használja csak, ha akad mire. Magam Winchesteremet viszem. Nos és rovargyűjtő iszákomat. Ebédünkről gondoskodtam. Két doboz olajos hal, négy kis kenyér és fél doboz banánlekvár.

– Odanézzen, Senhor! – lök meg Abelardo. Meglát egy közeledő csónakot. – Nem a félnótás Joseph evez benne?

– De igen, és milyen boldogan vigyorog. Mintha nem is pár napja vészelt volna át egy mindenki mást sírba döntő alkoholmérgezést.

– Látja, Senhor, mennyi banánt szállít csónakjában?

– Látom, két óra múlva kiköt Praián, eladja, és nagyon csodálkoznék, ha nem cukornádpálinkát vásárolna az árán.

– Úgy látszik, többet ihat a vén csoroszlya mellett, mint Fordkertész korában.

Joseph mellénk érve átint, boldog vigyor ül képén. Nagy boldogságba keveredhetett. Elégedettséget árul el minden mozdulata, evezőhúzása.

– Örülnek majd Praián a friss banánnak – szól vissza az elöl evező sásvágó. – Addig tart majd a jó üzlete Josephnek, amíg a Senhor nem telepíti be az első száz hektárt banánnal, és nem fordul termőre.

– A száz hektár banán kevés is négyezer embernek – felelem.

– Hiányzik még a narancs, a mandarin, a citrom, és az ördög tudja miért, az amerikaiaktól kedvelt keserű grapefruit.

– Majd arra is sor kerül, ha sokáig itt marad a Senhor – nevet Abelardo. – Időnként visszatér, ültetvényez egy kicsit, azután megint indul vadászni.

– Ha a Fordék vállalják ezt, én vállalom – nevetek.

– A szakács azt mondta az este, hogy addig nem lesz itt banánültetvény, amíg a Senhor nem telepít – szól felém a hátsó evezős. – Csak éppen miből? – pillantok vissza. – Száz hektár banánültetvényhez annyi banángumó kell, hogy kétszerre sem hozná el a „Tuchaua” vagy a „St. Elias”.

– Nézze, Senhor, az ott nem a vén portugál – pillant a vízre Abelardo. – Milyen nekivadultan evez felénk! Mintha megveszett volna, úgy kiment formájából az ábrázata.

– Nincs annak semmi baja – nézem meg. – Csak éppen jó üzletet akar kötni a praiai piacon a szállítmány aranybanánnal. Mert akárcsak Josephnek – neki is azzal van tele csónakja.

Elevezünk az evezőjével felénk intő vén portugál mellett, aki egy pillanatra megáll, átvet csónakunkba egy nagy fürt aranybanánt. – Egyék, Senhores! – örvendezik. – Van, aki fizesse, van, aki adja. Jóízű aranybanán! – kiabálja.

– Ha ez a fukar vénség nem őrült meg, akkor senki! – rökönyödik meg Abelardo. – Banánt ajándékoz, és egyszerre ennyit. Abelardo máris töri, osztja a banánokat. – Máskor a levegőt is sajnálja.

– Legalább tízkilós fürt – szólok.

Valamennyi csónakba jut belőle. Lehántott banánhéjakkal telik a víz felszíne.

– Tovább! – intek. – A régi romnál kikötünk! Ott kiszállunk. – Puha és meleg, selymes simaságú homokpadnak döccen ladikunk. Két kikötő helye. A felső rész a fekete asszonyságé, az alsó a vén portugálé. Alig lépünk ki a homokra, vad zenebonát hallunk a zöldből, az egymás közelében épült pálmakunyhók tájáról.

– Mi ez? – pillant rám a sásvágók evezéstől izzadt munkavezetője. – Rég elmúlt éjfél, ilyenkor elültek már a boszorkányok.

– El! – röhög Abelardo. – De nem itt! Gyerünk, Senhor! fordul felém. – Megnézzük, miért ez a háború – A tíz ladik – evezőseik semmire sem kíváncsiak – eltűnik egy lombos partkiszögellés mögött. A mély és puha homokban szedelőzködöm. Abelardo megvár. Úgy látszik, minden önbizalma ellenére sem tartja ajánlatosnak, hogy egymaga induljon neki a sistergő asszonyi hangoktól zúgó veszedelemnek. Asszonyvisítás hangzik, majd fejsze csapódása, mint amikor a földbe karót vernek. Újra visítás, majd újra karóverés.

– No, ebben nincs semmi változatosság – figyelek a hangzavarba. Abelardóval elindulunk az egyre veszedelmesebbé váló rikácsolás irányába.

– A fúriák már-már összecsapnak, úgy veszem ki a hangokból – nevet Abelardo.

– Nehogy kedvet kapjon a nősüléshez! – óvom ingerkedve.

– Nem én, Senhor, soha! – emeli esküre kezét a halász. – Amíg ilyesmit hallok, nincs az a szép lány, akinek kedvéért elhinném, hogy örök a szerelem. Hallja, Senhor – bök a duplacsövűvel a visítás irányába –, ezek is voltak egyszer, hm... ártatlanok és szerelmesek.

Az asszonyháború a közelünkben tombol. Rezegnek a fák, bokrok levelei, madárhang nincs. Ha lenne, akkor is elnyomnák az elszabadult fúriák tüzet-lángot lövellő rikoltásai.

– Odamenjünk, Senhor? – lépked egyre bizonytalanabbul Abelardo.

– Csak megnézzük a lombréseken át, azután döntünk – válik bennem is némileg visszavonulássá a szándék.

– Efféle istencsapásába nem elegyedik más, csak aki elszánta magát a kárhozatra – kerül mögém Abelardo. Lábujjhegyen, kíváncsi és csínytevő gyerekek módjára befelé lopakodunk az ösvényen az egymástól ötven lépésre épült pálmaviskók felé. Az öreg portugál cserepes kőháza odább, lentebb épült. Kétszáz éves is lehet.

– Mi ez itt, a két új viskó? – kérdezem Abelardót.

– Két őrház a határon – nevet a legény. – Nézze, most is majd kiverik egymás szemét a fejszével, amint a cövekkel a határt arasznyival idébb vagy odább akarják jelezni. Most már megértjük a sivalkodásban a szavakat is.

– Nem ott van a földünk határa, hanem itt! – toppant mérgesen a kövér fekete vénség, kirántva a levert cöveket. – Itt az igazi határ! – veri le nagy ütésekkel.

– Nem, nem ott, itt van! – rántja ki megint a portugál asszony. Dühösen leveri a tömérdek fejszeütéstől elszálkásodott cöveket. – Bolondok ezek? – néz rám Abelardo. – Befelé, lefelé és felfelé annyi földet foglalhatnak, amennyit csak akarnak. Gyerünk innen, Senhor, itt maga Belzebub sem tudna igazságot tenni.

– Kitől kérünk majd csónakot?

– Tőlük, Senhor! Menjünk vissza a partra, onnan kiáltsunk. Akkor majd abbahagyják, mert látogató érkezik. A hírekért itt még a pörpatvart is abbahagyják.

Ismét a tüzesedő homokban taposunk. A visítás odabenn artikulátlan hörgésbe megy át. Nem bírják szusszal, hanggal a szenvedélyes cölöpverők.

– Kár, hogy nincsen idehaza Joseph vagy a vén portugál. – Nem avatkoznának bele.

– Akkor kezdem! – tapsolok hangosan, melléje nagyokat kiáltva. – Hahó! Hahó! – Abelardo is segít tapsolni, kiáltani. Csak úgy ragyog a vidámságtól barna képe. Pillanatnyi mély csend. Azután odabentről rekedtes kiáltás harsan.

– Ki az? Kik vannak odakinn?

– Ez Joseph fekete madonnája! – súgja Abelardo. – Meneküljünk, Senhor! Jön! – nevet.

– Maradunk! – hallgatok bele az ágcsapódásokba. Szaporodnak a hangok. Most már a két futó gyors lihegését is hallom. Nagy hirtelen bukkannak ki az ösvénytorokból. Lomposak, vének, kezükben fejsze. A fekete vénasszony a

cöveket is hozza.

– Á, Senhor Gabriel és Senhor Abelardo! – torpan meg a kövér vénasszony. – Mivel szolgálhatok?

– Semmivel, Senhora! A másik Senhorától szeretnénk elkérni ezt a csónakot – mutatok a kikötött vízi alkalmatosságra.

– Szívesem adom, Senhor! – szól a másik, nem kevésbé veszedelmes képű fúria. – Vigyék. Mikor hozzák vissza?

– Délután, mikor a sásgyűjtő ladikokkal visszamegyünk a fazendára. Itt találkozunk velük – lépek az ócska csónakba. Abelardo úgy csapódik mellém, mint a riasztott vadmacska.

Pillanat alatt vízen vagyunk. A két fejszés és cövekes asszony, a kikötőként szolgáló homokpad elmarad mögöttünk.

– No, Senhor! – pillant rám a csónakelőből Abelardo. – Nem tudja, mitől szabadultunk!

– Dehogynem, hajtsunk! – merítem mélyre evezőmet. Nevetésűnktől hangos a széles Tapajós.

Kikötünk a belső mocsár első alkalmas pontján. Abelardo nem szűnő jókedvében fogja Winchesterét, bemegy a sűrűbe. Igen unja a tűző napfényt.

Elgyönyörködve telepszem egy kidőlt fatörzsre, mikor éles kiáltozással, suhogó szárnyalással vagy tucatnyi óriás, kék tollú papagáj érkezik. Leszállnak egy víz fölé nyúló vastag ágra. Nem vesznek észre. Kitűnő pihenőhely számukra az ág, ahonnan minden veszedelemre figyelhetnek. Csak éppen lefelé és felém nem pillantgatnak. Nincs tűz, füst, ami riasztana.

Körém ül a csend, szinte betakar puha palástjával. Winchesteremért nyúlok. Az óriás papagájok húsa valóságos „tyúk”-hús. Csak a fiataljából sikerüljön lőnöm! Többször megesett, hogy keserves tapasztalatokra tettünk szert. Sohasem lehet előre tudni, hogy az eltalált arara vagy más ilyen nagy testű papagáj egy vagy éppen százhúsz éves Egynémely szegény caboclók bosszantására valósággal matuzsálemi kort érnek meg ezek a különféle, színdús tollazatú papagájóriások. Ültömből emelem vállamhoz puskámat. Célba kapom a rejtő lombon túli első kék papagájt. Nem, mégsem lövök. A ragyogóan kék, csaknem méteres farktollú papagáj megmenekül. Belém üt valami sajnálatféle. Hátha fakeménységű, százhúsz éves hús kerülne bográcsunkba! Menjenek inkább a kék papagájok isten hírével!

Mikor felállok, tucatnyi szikrázó, kéklő tolltömeg csap fel a vastag ágról, vág neki az aranyló, meleg levegőnek. Riadalmukban szokásos ék alakú repülési alakzatukat sem veszik fel. Ez mindig a hazai vadludak őszidei

repülésére emlékeztet. Pillanat alatt eltakarja előlem kéklő csoportjukat a buján fölém terülő vadon.

Visszaülök a korhadt kérgű fatörzsre. Ez az egyetlen kényelem, amit az őserdő kínál. Ha lelövöm a kék papagájt, most csónakba szállva evezhetnék utána, hogy kifogjam.

Barna, szárnyas termeszek érkeznek, szállnak le mellém. Életükben egyszer, egyetlenegyszer repülnek ezek, mikor a here és a jövendő termeszboly királynője, az anya, nászrepülésre indul. Valahol a közelben termeszvár rejtőzik. Az bocsátotta ki ezeket a „nászutasokat”. Némelyik már tapossa is lefelé, furcsa oldalmozgással barna szárnyait. Ezek formára hasonlóak a kérészekhez, és – ez is furcsa – rajzolataikban emlékeztetnek a szitakötőkre. Szárnyak nélkül a termeszek sokkal könnyebben mozognak. Párba állnak és elvonulnak. Majd – náluk is csak így van – következnek a hétköznapok. Termeszkúp építésébe kezdenek, amely a váltakozó nemzedékek és az évtizedek során eléri valamelyik fa körül akár a több méteres magasságot. A fa „húsa”, a cellulóz és a levélzet komposztté korhasztva adja a bolyaik mélyén a „melegágy” anyagát, amibe gombatelepeiket, egyedüli táplálékukat telepítik.

Amerre figyelek, egyre új és újabb dolgokkal találkozom. Néha talányokra, ismeretlen jelenségekre bukkanok. Ezek létezése egész kérdéshalmazt tár elém. Hol lehetne például feltalálni az óriáscincér, a Titanus giganteus, a földkerekség legnagyobb bogarának lárváját Ezt a lárvaóriást még soha senki nem találta meg. Ez a bogár a maga tizenhat centiméteres hosszúságával olyan az ősvadonban, mint valami főnyeremény. Nyolcvan-száz dollárt is megér egyetlen kifejlett példánya. Még elképzelni is szép ilyen összeget. Csaknem másfél-kéthavi fizetésem.

Lemegyek a csónakhoz. Keresgélek a horgos dobozban az ólomnehezékek és a felcsavart zsinórok közt. Nos, ez jó – választom ki az alkalmasnak látszó acéldrótos horgot. Nagy aranyszín poszméh döng közelemben egy lecsapott nedvedző ágcsonkon. Lecsapom lepkehálómmal. Óvatosan beszorítom a zöld háló csúcsát a poszméhhel a ciánkális üveg dugója alá. Fél perc alatt vége. Most már kivehetem az aranyszínű rovart a lepkeháló csúcsából. Tenyeremben nézem, milyen szép példány. Gyűjtésemben is jól mutatna. Más csalim azonban nincs. Nagy hirtelen feltűzöm a horogra, mielőtt meggondolnám. A horogzsinór úszója kivénhedt parafadugó. Horgászbotom alig másfél méteres ágcsutak. Nem baj. Kimegyek csónakom végébe, ülésemhez. Csendesen pihen alattam a víz. Suhogva repül a csalis horog, és a

zsinóron levő úszó belecsobban a vízbe.

Semmi. Mintha egészében kiürült volna a mocsár máskor hallal teli bő „kamrája”. Sajnálom a pompázó poszméhet, kár, hogy csalinak tűztem a horogra.

Az itteni mocsár azonban nem hagyja cserben kenyeresét. Óriásit csap a víz. Eltűnik a dugó, vele csaknem a bot is, akkora erővel rántja valami. Elkapom a rövid bot elején a rángó zsineget, nagy erővel körbehurkolom, rákötöm az evezőpadra. Csak most nézem, miféle vízi óriás vetődik, úszik, csapkod, húz ide-oda a zsinegvégen Nem szakad le a horogról. Örvendetes, hogy acéldrótos horgot vetettem vízbe. Ezt semmiféle vízi bestia nem harapja át. Különösen nem az ilyen jau, a harcsa formájú nagy hal – ismerem meg a víz felszínén „végigszánkázó”, féloldalra fordult zsákmányomat. A kikötött csónakot hiába rángatja. A horogzsineg ötakkora halat, tízméteres anacondát is kibír. Szigonyzsinegnek is mindig ezt a több ágból sodort zsinórfélét használom.

A legalább harminc kilogrammos „kölyök”-jau, amelynek kifejlett példánya elérheti a háromszázharminc centiméteres hosszúságot, vadul küzd. Inog-mozog alattam a csónak. A jau semmiképpen nem szabadul. Mélyre nyelte a horgot. Hol levág a víz alá, hol laposan, oldalvást úszik. Néha csaknem átveti magát a csónakelőn, akkorákat dob magán. Elszáguld előttem a vízben, a félelem vad paroxizmusában. Kirántok egy szigonyt a többi szerszám közül, hogy mikor felvág a jau, belévágom. Ez azonban csak puszta szándék. Mikorra végrehajtanám, a jau már lenn bucskázik a mély vízben. A döfés lendületétől majd utána ereszkedem. Nagy nehezen nyerem vissza a lendülő csónakban egyensúlyomat.

Rövidebbre kötöm az evezőpadon a hal duplán fogott zsinegét.

A jau óriási farokcsapása teleszór vízzel, majd ismét elsuhan csónakom alatt. Ekkor túloldalt belevágom a szigonyt. Azonmód megcsendesedik, fején átdöfve csüng a szakállas szigony acélján. Kevés vért mos ki belőle a víz. Mint valami egyágú „kévehányó” villával próbálom beemelni csónakomba a nehéz halat. A művelet fele része nagy nehezen sikerül. A harcsához hasonló, széles szájú hal eleje rákerül a szigonyon a csónakperemre. Farka része belelóg a vízbe. Hirtelen lecsúszik a peremről, visszacsobban a vízbe. Ismét vonom, húzom a szigonyszakállon megakadt nehéz tömeget. Hatalmas emeléssel végre magam elé csapom a rövid nyelű szigonyon a lábdeszkákra a legalább százhatvan centiméter hosszú jaut. Nekicsúszik meztelen lábamnak a síkos, nyálkás haltest.

Kést húzok, hogy kivágjam a nyeles szigonyt. Közben igazi halászörömmel nézem a halat, amelyet kopoltyúja felett ért a szigonydöfés.

Úgy mondják a Tisza-tájon: többféle halból jó a paprikás hal. Most megelégszem a jauval. Mai menükártyámra – ha lenne ilyen – ezt írhatnám: „halászlé á la Tapajós”.

Vödörbe szedem a fenékdeszkákról a fehérhúsú jau szeleteit. A fölösleget besózom, a tüzes napra rakom kiszáradni. Rőzsetüzet rakok. Felteszem a folyékony ökörhal-zsírba kevert vagdalt hagymát és a halhúst a bográcsba, amelyet két ágvilla közé tett dorongra húzok. Azonmód körülnyaldossa a láng, barnán öleli a füst. Vajon merre lehet Abelardo Puskalövést nem hallottam.

Zörren mögöttem az inda. Abelardo jön. Fiatal, alig kétméteres giboiát, Boa constrictort hoz. Puskacsövére csavarva cipeli. Látszik rajta az elégedettség. Caboclo mindig így van a kígyófélével. Hiába nem mérges a fiatal giboia, számára mégiscsak kígyó.

Nézem, mint oldozza le a Winchesterről. Beleereszti egy kis zsákba, beköti. Egyedi elhelyezésben részesíti a csónakban a színdús rajzolatú fiatal óriáskígyót.

– Halleves készül? – pillant rám, szippant bele Abelardo a jó illatokba.

– Igen! Fiatal jaut szigonyoztam.

– Látom – néz végig Abelardo a néhai jau szeletein, maradványain.

Odábbviszi, kidönti a vödörből a hasznavehetetlen részeket. Mikor visszajön, félretolja a parazsat a bográcsalól. Minek forrjon, ha kész.

Délután három óra. Fáradtan, a jau és a Boa constrictor zsákmánnyal, kicsit lustán evezünk visszafelé a portugál és a fekete asszonyság homokpados csónakkikötőjébe. Sást gyűjtő ladikjainkat még nem látjuk, igaz, elkerültük a sásvágók vízterületét.

Mikor elcsónakáztunk a jau elejtése színhelyétől, egy helyütt partra szállva távoli lövéssel elejtettem második zsákmányomat: vöröses rőtes szőrzetű, a parányi piros kullancsfélétől, a moucuimoktól teljesen belepett elejű, hatkilós cutiát, aranynyulat. Abelardo ugyanakkor még két fekete guaribát, bőgőmajmot lőtt.

– Megígértem a szakácsnak – fordult hozzám mentegetőzve –, hogy ezt a csemegét viszem vacsorára. – A két jókora majom most az aranynyúllal a csónakfenékben hever. Nem szeretem, ha majmot lőnek.

Kikötünk a homokpadon. Abelardo kiszáll, odaköti a vén portugál cövekéhez a csónakot. A másik két cövek is foglalt. Joseph csónakja a portugálé mellett árválkodik.

– Megjöttek az aranybanán-szállítók – fordulok Abelardóhoz. – Figyeljen csak, Senhor, mit hall – Odabentről fel-felbődülő férfizokogás hallatszik.

– Ez meg micsoda? – hallgatok egy pillanatig. – Joseph sír. – Csak tudnám, miért bőg – néz rám Abelardo. – A legjobb az lenne Senhor, ha megnéznénk.

– Gyerünk! Mintha félig megnyúzott szamár bőgne – hallgatom az ösvény sűrűjéből kiörvénylő hangokat.

– Boa tarde, Senhores! – hangzik hirtelen mögöttünk a homokpadon. Az öreg portugál jön a maga ösvényén.

– Boa tarde, Senhor! – nézek rá. – Joseph sír odabenn?

– Igen, a féleszű Joseph. Reggel ellopta – dühöng – egész aranybanántermésemet az innenső ültetvényrészen. Elvitte, eladta Praián.

– Ezért bőg?

– Nem, de hogy miért, nézzék meg Senhores! – villog vészjóslón a vén tapajósi Harpagon szeme.

– Irigy aráncos vénség – súgja mögöttem Abelardo. A portugál megnézi, rendben van-e a feleségétől kölcsönadott csónakban minden Megvannak-e a fenékdeszkák, a repedt vízmérő tökhéjak, az általa saját kezűleg faragott evezők? A korhadt, összebogozott csónakkötélre is kiterjed szorgos figyelme. Mikor mindent aprólékosan átnéz, eltűnik az ösvényen. Hátra sem fordul.

– A nagy, cserépzsindelyes ház, amelyben népes családjával lakik, északabbra fekszik. Most új határőrző kunyhójához igyekszik – derül Abelardo.

Ráfordulunk a fekete vénasszony kunyhójához vezető másik ösvényre. Eközben szakadatlanul hangzik Joseph mély, fel-felcsukló bőgése. Megtorpanunk, mikor beljebb a homokos ösvényt hatalmas, már kókadó lombozatú kivágott mangófa zárja el.

– Ez meg miféle dolog? – próbálom kerülni az összetört, zöld gyümölcsökkel teli faóriásnak tömérdek kisebb fát maga alá gyűrő lombtömegét.

– Miféle őrült vágta ki ezt a vén mangófát? – káromkodik Abelardo. Sajnálkozva nézem vele együtt az éretlen, pusztuló gyümölcstömeget.

Az ösvényt elzáró mangófa lombtömegén túlról változatlanul jönnek a keserves hangok.

– Miért sír az a Joseph odaát Gyerünk, Abelardo, kerüljük meg valahogy!

– Halló, Joseph, mi van? – kiáltja Abelardo, mikor meglátja az ösvény homokján zokogó bolond fickót. – Miért bőg, mint valami szamár, és miért vágta ki ezt a mangófát?

– Mert minden itteni aranybanán-termésünket elhordta, ellopta az a galád portugál, elvitte Praiára. Mikor hazaérkeztem, jöttem csak rá, hogy eltűnt minden érett aranybanánunk. – Egymásra nézünk Abelardóval.

– Te is leszedted, elloptad, bitang, az enyémet! – tör közénk a portugál. – Csak akkor vettem észre, mikor hazaérkeztem Praiáról. – Abelardóval megint egymásra nézünk. Nevethetnékünk támad.

– Nézze, Senhor! – állítja meg Abelardo a vérben forgó szemű portugált. – Akkor voltaképpen – szeme derűsen csillan – semmi nem történt. Egymás banánját vitték el, mondjuk szívességből eladni. Egyik csónakrakomány sem ér többet a másiknál. Így van – pillant Josephre és a portugálra.

– Így! – bólint Joseph. A portugál is nagy nehezen ráinti az igen! – t, majd hozzáteszi: De én egy nagy fürtöt ajándékba adtam a Senhoroknak!

– Köszönjük, igen jól esett. Remélem, nem sajnálja? – pillant rá Abelardo. – Egyébként most sem értem – vakarja meg füle tövét –, miért vágta ki senhor Joseph a mangófát?

– Azért, nehogy ez a portugál később ellopja a termését zokogja Joseph. – Most jövök rá, hogy így nekem sincs már mangóm. Ezért sírok – rázza keservesen a zokogás. Csurog savószín, a lajhárénál is kevesebb értelmet sugárzó szeméből a könny.

– Ha ez nem teljesen hülye, akkor senki – gázol a homokos ösvényre Abelardo.

Nincs kedvem nevetni.

– Gyerünk, Abelardo! – fordulok. – Menjünk vissza a homokpadra. Hallom már a sást szállító csónakok evezőinek kopogását. Mire kiérkezünk, a zöld sással magasra tornyozott csónakok egyike kiköt értünk. Abelardo bedobálja a többivel a két guaribát és a cutiát. Beszáll, magam is utána lépek.

– Mi van odabenn, Senhores? – pillant ránk a mellénk húzó, sással rakott ladikból a munkavezető, mikor elevezünk.

– Joseph sír! – feleli mogorván Abelardo. – Senhor Gabriel elmondja, miért. – Elmondom. A takarmánysással rakott ladikokból harsány röhögés hallatszik. A munkavezető azonban nem nevet.

– Ez a vég, Senhor! – mondja.

– Nem tudom, nem saját magát siratja-e Joseph értelme utolsó szikrájával?

– nézek a másik csónakban levő munkavezetőre.

Átvág a nehezen haladó csónakkaraván a Tapajóson.

– Jó így, ilyen könnyen kilépni valakinek a drámájából – nézek vissza az őserdős partra. Abelardóval evezünk. Minél gyorsabban a fazendán akarunk lenni. Ma valahogy nem vonzó a mögöttünk maradó túloldal.

– Nem hinném, hogy a fekete vénasszonynak sokáig kell Josephre gondot viselnie – szól át hozzám a munkavezető. – Rövidesen a „Santa Casa” zárt osztályának lakója lesz.

Evezőink mélyre merülnek. Mintha sűrű gondunkat velük akarnánk a víz mélyére nyomni.

– Odanézzen, Senhor! – pillant vissza hirtelen a munkavezető. – Nem Joseph evez mögöttünk, jön utánunk?

– De igen, ő az! – nézek vissza. Ebben a pillanatban – az ördög tudja, mi hozza – minden hibája eltűnik Josephnek. – Ha a fazendára jön Joseph, segít neki a Senhor? – pillant rám Abelardo.

– Segítek. Visszaküldöm a Ford-kórházba. Valami pénzt is kell majd neki adnom, mikor elutazik. – Abelardo bólint. Valamit megért nehezülő gondjaimból. Idegen földön hányódni teljes életerővel is nehéz, összetörheti az ilyesmi még az óriást is. Joseph pedig törpe, esendő törpe.

Ha visszanézek nem is olyan régi manausi kivetettségemre, aranypalotának tűnik fazendafőnöki stallumokhoz egyáltalán nem illő pálmakunyhóm.

Aranyosra festi mögöttünk a Tapajóst az alkonyi nap tűzben áldozó vöröse. Magányosság övez itt? Nem. Csak éppen meg kell találnom önmagam. Szenvedélyeim – elmosolyodom evezés közben – a favágó caboclók közt félelmetesek. Abelardo is hasonlóképpen vélekedik róluk. Itt a csúcs a mérges kígyók eleven fogdosása. Azt is furcsán nézik, mikor virágos, illatozó cserjék alá ülve, ezer szúnyoggal etetem magamat a lepke- és bogárzsákmányért. Abelardo számára is szokatlan ez. Nehezen fogja fel a többi caboclóval, hogy aki mérges kígyóra megy, jaguárt ejt el, hogyan tud érdeklődni egy szitakötő iránt. A rövid ideje elfogott anaconda ma is látványossága a fazendának. Nem szólva a kajmánokról, az óriásteknősről.

Nézem a mellettem evező, az eléje csúszó zöld sástömeget mindig visszarugdaló Abelardót. A sás zöld halmazán Abelardo sűrűn visszanéz Joseph közeledő csónakjára, aki nagy erővel hajt utánunk.

A zöld sással teli csónakok erős ütődéssel partot érnek a fazendai karám tehenektől taposott kikötőjében. Abelardóval kiszállunk, visszük a két guaribát és a cutiát. Hangos kiáltással kezdik a fáradt csónakosok a zöld sást

kirakni. – Én azt mondom, Senhor – nézegeti kicsinylőn merev fekete majmait és a cutiát Abelardo –, ez igen kevés zsákmány. Menjünk el sötétedésig valamerre vadászni.

– Nem bánom, csak – kipillantok a vízre, a kikötőben levő motorosra – elintézem előbb Joseph dolgát.

– Jól van, Senhor, addig felviszem a két guaribát és a cutiát a szakácsnak. Estére elkészíti. Szívesen látjuk a Senhort a fekete szakáccsal hagymás majomhúsra.

– Köszönöm! – hárítom el. – Maradok a cutiánál. – Abelardo felmarkolja a gyér zsákmányt, elindul. Barna arcán, szemében sok az évődés.

A kikötő pallóin állok. A motoros balra, víz ellenébe fordul. Rá a szabad vízre. A kék overallos gépész mellett ül a megcsendesedett Joseph. Kötélre kötve vontatja a motoros Joseph csónakját. A gépész írást visz tőlem dr. Moorehoz, az orvoshoz, akihez Josephet küldöm. Derék fiú a doktor. Nemcsak mindenben segít, ellát gyógyszerrel, kininnel, némelykor vadászni is eljön. Joseph jó kezekbe kerül. Az alkoholmérgezésből is a doktor gyógyította ki, visszarántva ebbe a világba.

A motoros eltűnik a parti őserdő mögött. Óriási vörös korong a tüzes nap. Furcsán világítja a pallókat, a vágóhíd barna tetőzetét, a viskóm előtti, üdén zöldellő, éretlen terméssel teli narancsfát.

– Senhor! – lép a viskóba Abelardo. – Indulunk?

– Igen, csak veszem iszákomat, puskámat. Csónakkal megyünk, hozza szigonyát is.

– Mondja, Senhor, mi az a vaskos írásköteg a ládában? – mutat rá pár napja befejezett, zsineggel átkötött naplómra.

Kiveszek egy zöld töltényesdobozt a ládából. – Ez? Nézze meg! – adom oda neki.

– Úgy mondja a szakács és a pontador – forgatja Abelardo tanácstalanul a magyarul írott, nehéz kéziratköteget –, a Senhor sokszor ír.

– Igen, sokat és sokfélét jegyzek, Abelardo.

– Mit jelentenek ezek a nagybetűk, Senhor? – kérdezi kíváncsian.

– A naplóm címét: *A fehér arany vadonában*t.

– A borracha, a nyersgumi ugye a fehér arany?

– Igen!

– Mondja, Senhor – adja vissza a kéziratot és szedi össze holmiját Abelardo –, hogy lehet erről a csendes, esemény nélküli Tapajósról, a favágó caboclókról annyit írni? No és az ősvadonról Mert ugye ezekről írta tele azt a

tömérdek papirost?

– Ezekről, Abelardo! Az egész különben pusztán szemlélet dolga. Sok minden történik itt, csak éppen meg kell látni, pontosan le kell írni, amivel az ember naponta találkozik.

– A Senhor nemcsak nappal ír, ha ideje engedi, hanem amint hallom, éjszaka is. Minek éjfél után kelni, lámpát gyújtani, tollal, papirossal bajlódni?

– Így kell tennem, Abelardo, mert máskülönben elvesznek az események.

– Na, akkor gyerünk a csónakhoz, Senhor. Az a kisebbik ladik nagyon megfelelő – veszi a duplacsövűt. Magam is veszem Winchesteremet, iszákomat.

– Csak ide, a fazendához közeli sásos ingoványba, a vadkacsás őserdőszélre megyünk – mondom.

– Igen, jól ismerem arra a helyeket, hová ülnek ilyentájt az erdőszélre térő vadkacsák, a patók – szól Abelardo.

– Sok szúnyogra számíthatunk.

– Igen, ilyesmi azonban nem hiszem, hogy túlságosan zavarna bennünket – néz Abelardo a vízre, a széles Tapajósra. Rám száll a vadászat, a víz, az alkonyi őserdő varázsa.

Kinn vagyunk csónakunkon az őserdő melletti ingoványban!

– Senhor! – hallom mögöttem Abelardo csendes, harangkonduláshoz hasonló basszusát – mindjárt elérjük azt az ökörhalat.

– Ökörhal, peixe boi? – nézek kutatón előre.

– Igen, a part menti sást legeli. Nézze, ott lökdösi, húzza, fekteti a vízre a zöldet.

– Valóban, peixe boi – fogom le hangomat. Abelardo leteszi mögöttem evezőjét, karikába szedi szigonykötelét.

– Evezzen olyan csendesen Senhor, ahogy csak tud! – Több szó nem esik.

Ritka és becsült zsákmány a hatalmas, eleveneket szülő vízi emlős. Nem hal, bár ezt a nevet viseli. Eddig többet láttam, de csak egyet ejtettem el. Legalább kétméteres – próbálom felbecsülni hosszát. Barna, sima bőrű, ökéréhez hasonló a feje, szája formája. Meglepő külsejű. Csodálatos az is, hogy megél ennyi vízi ragadozó, kajmánféle, nos és halász közt – gondolom. Húsa jó, zsírja is. Állítólag még meg is szelídíthető, ha fogságba kerül.

– Nem lehet elfogni. Túlságosan széles és mély a Tapajós felé nyíló mocsár vize – súgja felém a csendet megtörve Abelardo.

Kis távolságra mozog előttem a sás. A vízben sötét tömeg, hatalmas feje, ökör szája néha felnyúlik, tép a sásból. Hersen, szakad a széles, ujjnyi levél, a

sás vastag szára. Az ökörhal falánk, mit sem vesz észre a mögötte fenyegető veszedelemből. Abelardo feszülten figyel, szigonnyal, zsinegköteggel kezében méregeti a távolságot. Evezőm húzásakor nem éri a csónak peremdeszkáját. Mintha szélben, és nem vízben eveznék. Húzásom lassú, az evező mögötti vízörvénylést sem hallani. Az is riasztaná a vadat. Mindezt soha nem tanultam. Benne él idegrendszeremben, mozgásomban. Mozdulataimmal beleillek az ősvadon kegyetlen életébe. Abelardo felemelkedik mögöttem a kopott ülésről. Az alkonyi napban vörösen csillan az acélhegy a fekete nyélen. Sivítva húz elhajított szigonya után a zsineg. Erős csobbanás, tajtékozva ver a víz, óriásit bukik az állat, csapdos erős farka. A zsineg megfeszül Abelardo markában. Ráhurkolja a laza részt az evezőpadra. Lenyúl, kiemeli a vízből a zsinegről lehúzott fekete nyelet. Az ökörhal eltűnik, semmitmondó a vízfelszínt gyűrűztető mozgás.

– Kész, Senhor! – lélegzik mélyet Abelardo. – Jól evezett. Mintha mindig peixe boira vadászott volna.

– Ugyan, összesen csak egyet ejtettem el. Nagyot húz a zsinegen Abelardo.

– Elég könnyen behoztuk Senhor. Nézze, legalább egy mázsa. – Már a csónak mellett lóg a szigony vasán a kimúlt emlős, olyan, mintha valami furcsa fóka lenne. Csakhogy ez a „fóka” nem hallal, hanem növényzettel, sásfélével él. Beemeljük a csónakba, amely féloldalt dől az ökörhal súlyától. A fenékdeszkák alatti vizet loccsantva visszadöccen a csónak. – No Senhor – néz rám –, most kisüthetem, szétmérhetem ennek a peixe boinak a zsírját. Szeretik Praián.

– Adja el így egészben valakinek, megveszik.

– Valóban! – derül Abelardo. – Az iszákos Jones, a kereskedő megveszi. Odaadom neki fele áron – hajol zsákmánya fölé, és kivágja a tüdőbe vágott szigonyt. Elégedett. Fordulunk, több helyen fehér kócsagokat, garcákat rezzentünk. Flamingók kelnek szárnyra, velük sokféle apró vízimadár. Hat kilométerre délre fekszik a főültetvény. Közben Praia. Odáig a parton minden őserdős ingovány. Mögötte vulkanikus, kiirtott növényzetű földgyűrődések. Mint a fazenda mögött. Pillantásom szétterül a tájon, befogja az egész irtásos, őserdős vidéket.

– Amott elöl kajmán! – szólok Abelardónak.

– Eresszen rá egyet, Senhor!

Kihúzom ülésem alól Winchesteremet. A legalább háromméteres erős kajmán lemeríti farka és háta kúpját, ami nyugalmi helyzetéből való kimozdulását jelenti. Csak két bögrényi szeme, mint két óriás csigaszarv áll

ki a vízből. Veszélyes dúvad. Irtjuk mindenütt, különösen a fazenda közelében.

– Jó lenne a bőre és csontváza gyűjtésembe – mondom a puska mellől. Eget zengetőn szól a nagyöbű golyós. Óriásit csap a kajmán, tajtékosra verve a vizet, megbukik, és mintha láthatatlan tengelyen forogna, félkörbe hajtva magát, hatot is fordul, majd mély fúvással elmerül.

– Minden fejlövésnél így pörögnek – pillant rám Abelardo.

Letéve puskámat, szapora húzásokkal merítgetjük evezőinket, mégsem érjük el a merülő állatot, hogy szigonyt vetve belé, megmentsük gyűjtésem számára. Csak néhány buborék száll fel eltűnése helyén.

Abelardo lenyúl a szigony fekete nyelével. Nem éri el a feneket. – Ennek vége – mondja. Visszadobja a csónakfenékbe szerszámát. Evezőt fogunk.

– Menjünk vissza a fazendára, nemsokára besötétedik – nézek Abelardóra, a környező ingoványra. Sokszor látott, szép, gyönyörűséges az itteni világ. Vízbe érő, az alkonyatban vízben tükröződő az őserdő, a zöld sás. Mindez a búcsúzó napfény sötétvörösében. A roppant tűkör, a víz elsötétedő lapján magunkat nézegetve evezünk. Csak úgy teszünk, mint a vonuló felhők, az alattuk éjszakai pihenőre térő fehér, kék, barna, vörös madarak.

– A patókat ma már békében hagyjuk – mondom. A csónakfenékben heverő szép ökörhalra nézek, amely mindebből nem lát már semmit. Békélten, zöld sással, vízzel többé nem törődve heverészik, evezőhúzásainkra ringatózva.

Besötétedik. A ránk köszöntő este csillagfényében érjük el a kikötőt. Caboclók futnak le hozzánk, s nézik a csónakban heverő peixe boit.

– Egyéb nincs, Senhores – furakodik érkezésűnk lármájára a caboclók közé a fekete szakács.

– Nincs. Benn maradt a vízben. Elsüllyedt lövésem után egy pápaszemes kajmán, egy jacare tinga.

– Kár! – csóválja sajnálkozón fejét a szakács. – Kitűnő sülve a jacare tinga farkahúsa.

– Abból ugyan most már csak a többi kajmán eszik, ha kerül hozzá gusztusuk – nevet Abelardo.

– Magam is úgy vélem! – rakodom ki a csónakból, kilépve a pallókra.

– No, Senhor! Akkor Isten áldja, elviszem Praiára Jonesnek a peixe boit. Vacsorára, a hagymás guaribahúsra visszajövök.

– Praiára indulsz, Abelardo? – lelkesedik egy, mögötte több fekete és félfekete legény. – Elmegyünk mi is.

– Jó, nem bánom! – nevet a barna, derűs kedvű legény. A Senhor majd ad még három evezőt, mivel Abelardo Ibiraba csónakjában nincs sétautazgatás. – Abelardo mindig fékezhetetlen energiájú és fáradhatatlan. Nézése néha, mint a döfésre ingerelt bikáé, de ha megjön vidámsága, olyan a képe, mint tejfelt nyalogató kisgyereké.

Odavetek a legénynek az egyik csónakból három evezőt. Hárman elkapják, a negyediknek az általam használt evező jut. Mindegyik beszáll Abelardóhoz, aki a csónakvégbe ül. Beszélgetnek, vidám a terefere. Eleveznek. Hamar belevész a csónak a Tapajós esti sötétjébe.

Belépek a magas küszöbön át kunyhómba. Elrakom puskámat, holmijaimat. Kiülök a küszöbre, nézem a víz sötétjét, az ég magasságának csillagfényeit, a növekvő holdnegyedet. Kajmánhangok szólnak jobb felől a közeli apadó mocsár, a sás tömegéből. Gitárt pengető favágó megy el kunyhóm előtt, majd mikor elhal lépteinek nesze, közeledő gőzbárkás hajó dohogását hallom. A különös dohogó hang téveszthetetlen. Nemcsak én hallgatom a hangokat. A pálmatetős hosszú munkásszállások felől favágók, mészárosok érkeznek a partra, figyelnek az éjszakába. Újság itt a gőzbárkás kereskedőhajó érkezése. Majdnem afféle, mint odahaza a falusi búcsú, amely száz vásárfia örömét, varázsát hozza. Csakhogy ez itt nagyon szegényes „vásár”. Ki-ki módjával vehet, mert a gőzbárkán és a melléje kötött kereskedőhajón érkező boltos árai magasak. Meg kell fizetnie a vásárlónak a tűzifát, és azt, hogy egyáltalán idejön. Magam is örvendezem a kis gőzbárka érkezésének. Lőszert kell vásárolnom, amit nem árusítanak a Ford-aramasemben. A gőzlanchán kosárszám vehetek effélét, ha megvan a rávalóm.

Egyre közelebbről hallatszik a dohogás, a gőz sistergése. Jól kivehető a vén dugattyúk járása.

– Csak ne álljon meg lenn Tabocalnál! – aggodalmaskodik a közelemben egy félmeztelen, mezítlábas indián. Mongoloid vonásai jól látszanak a csillagfényben, hozzásegít az enyhén kövéredő holdvilág.

– Nem áll meg, hallom. – Néz lefelé egy koromszín fekete, aki úgy belevész az esti sötétbe, hogy csak figurája mélysötétjéből lehet kivenni helyét.

Gyülekeznek a caboclók. A szakács is megjön. A dohogás közeledik. Várom a praiai újságokat, talán a postát is, amelyet Santaremből hoz a lancha.

– Gondolom, Senhor – pillant rám a szakács –, a „Luiz Bastos” jön.

– Igen, az jön – szólal meg a félmeztelen indián. A „Luiz Bastos”-t is fával fűtik – gondolom –, mint errefelé minden gőzhajót. Hazai mértékkel bizony óriási pazarlás.

Néhány caboclo lámpafényben csónakot készít elő a kikötőben, hogy átevezzenek a parthoz közel lehorgonyzó „Luis Bastos”-hoz. A szakács is megy, hogy csónakba szálljon.

A dohogás közvetlen közelből, az őserdő melletti vízről hallatszik. Végre kibúvik a piros és zöld jelzőlámpás gőzlancha a feketeségből. Ritka szórakozás a fazendán a „Luiz Bastos” érkezése. Tulajdonosa, egy személyben kapitány is. A személyzet a régi hajótípuson egytagú. A fűtő tehát egyben gépész és matróz is.

Hatalmasat bődül a parányi hajókémény mellett a nagy gőzduda. Mint valami óceánjáróé, olyan a hangja.

Zörögnek a kikötő pallói, beszállunk, több csónakon igyekszünk az esti sötétben az előttünk harminc méterre csörögve lehorgonyozó gőzbárkához. Petróleumlámpa világítja a szűk első fedélzetet, a kormánykereket, az iránytűt.

Döccennek a csónakok, mint fekete árnyak kapaszkodnak a fedélzetre a caboclók. Magam is felkapaszkodom a kikötött csónakból a szakáccsal. Kormos lámpaüveg gyenge fénye fogad. A kereskedőbárka zárt első és hátsó része közt sorukra várnak a vásárlók. A hátsó helyiség középre nyíló pultja mögött serénykedik a vevőket kiszolgáló tulajdonos. A fűtő nekitámaszkodva a jóval alacsonyabb gőzbárka fehérre mázolt korlátjának, beszélget egy caboclóval. Mindenki sorra kerül. Jönnek és távoznak a csillagfényes estében a teli csónakok. Folyik az esti vásár. Új és érdekes forró övi színfolt. Nézem a vásárlók elégedett arcát, a sokféle olcsó holmit. Elfogynak a caboclók, ketten a csónakban várnak bennünket.

Az ingujjas kereskedőn semmiféle érzelem-megnyilvánulás. Faképű portugál, bár az is lehet, arab. Erős az ibériai félszigeten a vérkeveredés. Ükapját itt sem tartja senki különösebben számon. Nem róják fel soha senkinek indián vagy néger származását.

– Mit óhajt, Senhor? – fordul hozzám a gazda.

– Két doboz 44-es Winchester-töltényt, egy doboz 16-os sörétest kérek füst nélküli lőporral.

– Igenis! – Azonmód előttem a három doboz töltény. – Hetven milreisz! – mondja a kereskedő. Szeme sem rebben. Kifizetem. Csaknem négynapi munkabérem. A szakács következik. Hálókötésre alkalmas amerikai zsineget

keres, köpűs szigonyhegyet vásárol. Nyilván Abelardo halászsikereinek hatására.

Meglátok a bolt hátsó falának puskatartóin a golyós és sörétes puskák közt egy 22-es, kisöbű Remingtont. Odahaza igen sokszor használtam ilyen Remingtont Feketepusztán.

– Azt a Remingtont kérem – mutatok a puskára. – Megnézném. – A sovány, karvalyorrú gazda faarcára mosoly fut.

– Száz milreisz az ára – mondja. Fordul, elveszi, kezembe adja a könnyű kisöbűt. – Kicsit használt, azért ilyen olcsó – teszi hozzá, látva, hogy alaposan megnézem a puskát.

– Mennyi töltényt kaphatok hozzá? – nézem kinyitott závárzatát.

– Ugyan, Senhor! Ilyesmit csaknem sértés feltételezni a „Luiz Bastos" raktáráról. – Azonmód kitesz elém vagy tíz ötven-darabos tölténycsomagot. – Doboza tizenkét milreisz.

– Kipróbálom a lőszert és a puskát.

– Kérem, tessék. – Kibontom az első, kézügybe eső tölténycsomagot. Sorba belenyomom a Remingtonba a töltényeket. Tízet egymás után. Kifelé fordulok a Tapajós irányába. Vállhoz emelve a hat milliméteres, 22-es puskát, meghúzom a ravaszt. Pff! – sül el. Hangja nem erősebb egy tapsnál. Újra meghúzom a ravaszt – és sorban nyolcszor. Mint valami kis géppuskából, kimegy mind a tíz egyes lövés. Fennakadás nincs a szerkezetben. Valamennyi üres hüvelyt kiveti, és új töltényt ismétel a csőbe.

– Megveszem – szólok. A boltos bólint. Fizetek. Enyém a Remington, vele a tíz doboz töltény. Vadonatúj birtokosa vagyok a használt Remingtonnak.

– Tessék, Senhor! – számol elém a boltos az összecsomagolt töltények mellé tíz Remington-töltényt. – A próbalövésekre leadott töltények helyett. – Nadrágzsebembe szórom valamennyit.

– Azt hiszem, Senhor – nevet rám, majd a boltosra a szakács –, hogy ez a tíz töltény a „Luiz Bastos" összes reklámköltsége, mióta először befűtötték. – A fűtő lentebb röhög, pult mögötti gazdája mérges ugyan, de a jó vásár miatt mégis elégedetten vigyorog.

A vízig vetődő petróleumfényben átlépünk a korláton, leereszkedünk csónakunkba. A gazda kijön utánunk a korláthoz.

– Jó éjszakát, Senhores! – köszön előzékenyen. – Legyen máskor is szerencsém.

– Jó éjszakát! – pillantok vissza. A két cabocló és a szakács megmeríti evezőjét.

Megkerüljük a hajót. A gazda akkor lép át a gőzbárka alacsony fedélzetére. Felvonja a horgonyt. A fűtő a kazán gőzt sisteregtető vasüregébe ereszkedik. A „kapitány” a kormányhoz lép, megforgatja a kereket, majd csenget, le a parányi gépházba. Odalenn megindulnak a dugattyúk, a visszafelé sodródó „Luiz Bastos” előre mozdul, sustorogva pörög csavarja, indul Praia kikötőjébe.

Kiszállunk a pallókra. Onnan nézem a zöld és piros lámpájú lanchát, a mellékötött hajót, amely uniformizált járműve az Amazonas-medence kereskedelmének. Vasútvonal, igazi országút annyi sincs egy millió négyzetkilométeren Para és Amazonas államokban, hogy egy fél órát sétálhatnék rajta. Minden közlekedés és kereskedelem többnyire ilyen gőzbárkás, kereskedőhajós megoldással történik. Egy-egy kis erdei település, gumicsapoló falu nem tudna eltartani egy kereskedőt, de több település és falu igen. Így alakult ki ez a hajózó, bárkapáros kereskedelem. Élnek is a hajózó kereskedők a kínálkozó egyeduralmi lehetőségekkel. Megfizettetik az árut, mint most velem is.

A „Luiz Bastos” eldohog a kikötő pallósora előtt. Simogatom a kis Remingtont s a nehéz tölténycsomagot. Lányt sem simogathatnék olyan örömmel, mint ezeket a vadászkedvemnek annyira kedves szerszámokat. Talán egy kis hazai, feketepusztai emlékezés is hozzáadott valamit puskát vásárló kedvemhez.

A szakács érzékeli a sötétben jókedvemet, amint Remingtonommal, a csomaggal kifelé indulok a keskeny pallósoron.

– Kitűnő az a kis puska – mondja hozzám csatlakozva. – Úgy szórja a golyókat, mint kavicsait a gyerek.

Kunyhómhoz érek, a szakács megy tovább, én átlépem a víz felőli magas küszöböt. Lámpát gyújtok. Nyugalom ül odabenn, ugyanez borítja a csendesedő, pihenő fazendát.

Várom Praiáról Abelardót. A fazenda körül szól az éjszakai őserdő, a víz, a pálmalevél-korhadékot szúként pergető tető.

Mint üveg, pattan szét a hallgatás petróleumlámpától világított viskómban, mikor belép a szakács.

– Senhor, a vacsora kész, tálaljak?

– Nem, megvárjuk Abelardót. – A fehér sapka és kőtény eltűnik. Odakintről mindkét ajtón bebámul a sötét. Rám nehezedik a fáradtság, a nappal minden eseménye. Függőágyamra pillantok. Mindent meglelek benne, tagjaim lazuló pihentetését, nyugodt álmot. Csak egyetlen dolog,

mosolyodom el, marad ki belőle, a szerelem. Nos, nem az ágy különössége miatt, mivel ilyesmi sohasem akadály falvak, fazendák, távoli vadonok viskósorában. A függőágy tisztességben megőszült házastársak ágya. Bár igaz, csak nagy szegénység késztet errefelé házastársakat állandó együttalvásra. A fizetett szerelem papnői is birtokolják és bitorolják ennek az ágynak a kényelmességét. Saját függőágyam azonban magányos. Szerelem kirekesztődött mostani életemből. Nem is gondolok rá.

Lámpám kormolva ég, megigazítom. Leakasztom a vesszőfonásos, sárból vert falról függőágyam gomolyát, kötéllel nyújtott végét Behúzom a kötelet a szembeni, a vesszőfonások közt az agyagból kikapart dorong alá. Ráhurkolom, meghúzom a függőágy kötését. Függőágyam mellett a falnak támasztott kis Remingtonra esik pillantásom. Csak természetjáró vadász érezhet ekkora elégedettséget új puska birtokában, amely kulcsa sok további erdei és vízi élménynek. Kicsi kulcs ez a Remington, de kulcs. Lehetséges, éppen olyan zárra akadok, amelyet a kis Remington nyit.

– Jó estét, Senhor! – állít be fáradtan, de jókedvűen Abelardo. Hóna alatt duplacsövűm, markában zsinegköteges szigonya, iszákja. – Megjöttem! Ez miféle? – lép függőágyamhoz, lerakja a nála levő puskát, holmikat.

– Új, golyós, 22-es Remington.

– Kitűnő! – veszi el a fal mellől. – Hol szerezte, Senhor?

– A fazenda előtt egy órája kikötött a „Luiz Bastos”, ott vettem. Egyébként igen csendesen érkezett vissza a kikötőbe, Abelardo. Nem hallottam kikötésűket, beszélgetésűket sem.

– Nem is hallhatta, Senhor, egymagamban jöttem, a többiek a praiai széplányoknál maradtak. Visszafelé könnyű volt az utazás, hozott a Tapajós.

Sikerült Jonessal a vásár?

– Igen! A három favágó a reggeli motorossal érkezik vissza. Nem állhatták meg – mosolyog –, hogy csak távolról bámulják a praiai fekete Vénuszokat – teszi helyére a Remingtont. – A „Luiz Bastos”-sal különben találkoztam útközben. Eléggé benn haladt, nem vett észre a boltos. No de aludjunk, Senhor. Alaposan elfáradtam.

Reggel bevettem magam az őserdőbe. Azóta járom. Lelket nyomorító körülöttem a némaság. Indák közti vaskos, mohos ágakon orchideák, paraziták. Az erdős völgy visszavezet egy patakhoz. A fazendára így csak ráakadok. Az őserdős mély völgy, amelyben haladok, előbb északnak, majd félkörben nyugatnak fordul. Így mindenképpen elém kerül a délről érkező Tapajós. Viszonylag szerencse – szinte örülök – hogy nem ejtettem

zsákmányt. Akkor még jobban dőlne rólam a verejték. Eddig egyetlen bogarat, lepkét sem szedtem össze. Az éjjel éreztem függőágyamban a belém települő láz rohamát.

Északnak haladok, majd balra fordulva nyugatnak. Páfrányok, mohos szirtek. Mindez némaságban, árnyékban. Vad és kíméletlen, mindent rejtő a csend. A vad őserdő idegensége teljes. Nem alkuvó.

Mocsaras a rengeteg. Puhán süppedő a mély avar. Lépéseimnél fröccsen, szortyog a mocsaras talaj növényi korhadéka. A csendnél csak vadász- és gyűjtőmunkám eredménytelensége nagyobb. Számolgatom óráim semmibe hullását. Az ősvadon néhanapján, főleg ilyenkor, rongyos nadrágú erdei filozófussá tesz. A rám települő fáradtság szinte új ént bújtat ki belőlem. Meddig kell a szűrkés erdei mocsárban gázolnom, ahol időtlen idők óta gyűlik a nedvesség Itt soha sincs napfény. Ezért nincs itt már zöld lomb, virágos inda, vörösbor színű erdőkorhadék. A növekedő nedvesség egyébként a völgyfeneket, tehát patak közellétét jelenti. Jó lenne nagyot inni.

Csurog rólam a verejték. Homlokomról, nyakamról. Izzadt evezőstrikóm megmaradt része, két vállpántja, rövid, elszakadt nadrágom, csurom-lucsok. Lábszárvédőm úgyszintén. Korhadékkal teli gumicipőmnek nincs szellőzése. Ez ilyenkor a legkellemetlenebb. Sietnem kell, hogy napszállta előtt elérjem a Tapajóst, majd annak mentében a fazendát. Fáradt vagyok Nem. Kimerült. Néha már elhomályosodik látásom. Átélem az erejét vesztett vadonjáró minden hangulatváltását. Nemcsak a vadászörömtől, rivalgó diadaltól hangos a vadon. Efféle néma tapasztalás is akad benne.

Megállok. Nem az erővesztettségtől, hanem hogy kivakarjam a belém akadt, bőrömbe ékelődött kullancsokat. Pokolian viszketnek. Ezt veszekedett erővel érzem. A kullancsok barnák és feketék. Lencse és gyufafej nagyságúak. Levetek mindent, amit lehet, és körbenézem magamat. Közben vakarózom. Szétnyomom hízott és sovány kullancsaimat. Apró pirosak is akadnak. Mouquimok. Egyik-másik kullancs feje, szívókája bennem szakad. Ujjaimat nyálazva próbálom csökkenteni a viszketést: Nehezen megy.

Felöltözöm. Csak az akaraterő az, ami tovább visz.

Puskámmal kezemben, iszákommal vállamon, menekülve törtetek ki a nedves, lombrejtette kullancs-”paradicsom”-ból.

Sehol semmi. Még majomzajongást sem hallok.

Mint furcsa és erőteljes mágnesé, olyan a Tapajós vonzása. Magamban érzem ezt a vonzást, de érzi ezt valamennyi, környezetében élő lény.

Mintha hirtelen visszalépnék a csend, a mélytengerek árnyék nélküli

világába. Olyan körülöttem minden.

Végre a Tapajós! Könnyebbülten köszöntöm a rést, ami az ősvadonból kivezet. Széles itt a Tapajós. Leereszkedem a vízhez. Csak annyi időt engedve magamnak iszonytató szomjúságomban, hogy lerakjam puskámat, iszákomat. Óriásit, vég nélkülit iszom. Számtalan összemarék vizet. Meg sem mostam előtte tenyeremet.

Megmosom arcomat, nyakamat, és visszamegyek a szilárdabb talajú sűrűbe. Körbenézek. Vizsgálódva indulok a fazenda irányába. Lassan beáll a teljes sötétség. Nagy hirtelen rám szakad az öröm, a megkönnyebbülés, mikor végre fafüst kesernyésségét érzem, beszédet hallok. A fazenda. Kilépek a lombsűrűből a Fordirtásra.

– Boa noite!

– Már azt hittük, Senhor, hogy eltévedt – lép hozzám a sárból vert kunyhónál Abelardo. – Azt beszéltük, hogy reggel a keresésére indulhatunk. Errefelé nem tréfál az ősvadon.

Jó estét, Senhores! – pillant be a széles eresz felőli ajtón a fekete szakács. – Tálalhatok?

– Lehet, és igen gyorsan, mivel ugyancsak megéheztünk! – fordul feléje Abelardo.

Késő este. Felettünk a „Dél Keresztje” négy csillaga, viskóm széles eresze alatt petróleumlámpa világít. A fekete szakács szemben ül velünk. A szakács mellett a három konyhalegény. A néhány üveg Paraense sörtől ünnepi a befejeződött vacsora. Mindkét guariba fűszeres, hagymás húsa elfogyott, mellette a cutiasült.

– Kár, Senhor, hogy egy falatot sem evett a pácolt majomhúsból – néz rám sajnálkozva a teli bendőjű szakács. Némi mesterségbeli sértődöttség is érződik szaván.

– Nem, köszönöm, majomhúst nem eszem.

Elkövetkezik majd annak is az ideje. Már most szoknia kell a fazenda konyhájából kikerülő erdei ínyencségeket – néz rám, majd a szakácsra csúfondáros iróniával Abelardo.

– Akkor jó éjszakát, Senhor! – áll fel a szakács legényeivel. Tudomást sem vesz Abelardo ingerkedéséről. – Gyertek, fiúk!

– Köszönjük a vendéglátást! – szól a legények kórusa.

– Úgy vonulnak, mint a capivarák, sorban, egymás után! – derül Abelardo.

– Mit hallott mostanában Lampiáóról? – térek hirtelen a számomra mindig érdekes témára.

– Voltaképpen semmit – lép át a padon Abelardo. – Minden a szokásos. Néhány újsághír, körözési felhívás, mind magasabb összegű vérdíj.

– Igen, ennyit én is tudok. Gondoskodnak a tájékoztatásról az újságok, a kis és nagy magazinok.

– No, nem bizsergetnek engem kellemesen az efféle históriák. Egyébként is eddig csak Manuel de Santa Clarának és ikeröccsének sikerült túljárnia Lampião eszén, akinek iszonytató mérgét környezete azóta is sínyli. A felcser és a három másik még időben lemaradt Recifében a „Bage”-ról. Csak Lampião jutott el, és nagyon is hiába három emberével Rió de Janeiróba. Azóta sem hallottam a szakállas felcserről és három társáról. Elmenekültek. Lehet, hogy több ezer kilométerre, biztonságban Lampiáótól, az őserdőben ütöttek tanyát.

– Mi történt a Lampiáót kijátszó, fekete ikerpárral? – Elmondom, Senhor!

Bemegyünk az eresz alól a kunyhóba. Felköti Abelardo a függőágyát a beszüremkedő lámpafényben. Leveti ingét, hozzákészül a lefekvéshez. Heverészve szereti történeteit elbeszélni. Amint fordul, hátáról szinte rám mered az óriási borotvametszés, a varrás durva hegsora. Nem csoda, hogy mostanában sincs sok kedve Lampiáóhoz.

Abelardo behozza a lámpát. Egyszeriben minden sárgás, tiszta fényt kap, mikor lecsavarja, leteszi szokásos helyére, a magas küszöbre. A mérges kígyók is mozogni kezdenek jöttünkre a falak alján ládaketreceikben.

Abelardo lerúgva papucsait, belehever függőágyába. Szavai nyomán rám száll története varázsa. Beleheverve függőágyamba, fáradtságot feledve hallgatom.

– Tiszta időben, ragyogó napsütésben – kezdődik Abelardo históriája és odafenn a tetőben a patkányok futkosása – maga mögött hagyta az „Almirante Serveira” a tenger sörényes, mély hullámú kék vizét, belefutott az Amazonas láthatárig nyúló sárga víztömegébe.

– Legalább ezerhatszáz kilométerre vagyunk Recifétől és százharminc kilométerre Belemtől – nézett a napsütéstől hólyagosra repedezett korlátra könyöklő Manuel öccsére.

– Délre kikötünk Belemben! – felelte Carlos. A fedélzeti árnyékvető alá pillantott, a sok fehér és félfekete utasra.

– Hatodik napja utazunk – nézett a part irányába Manuel. Egyetlen kikötésnél sem volt nyoma Lampiáónak. Úgy látszik, végleg sikerült előle elhúzódnunk.

– Csak nem aggódsz amiatt, hogy Virgulino elvesztette nyomodat? –

röhögött Carlos.

– Nehezen hiszek ilyen szerencsében.

– Nem kell aggódnod – könyökölt melléje Carlos. – Kikerültünk Lampiáo köreiből.

– Senki sem tételezi fel rólunk, még Lampiáo sem, hogy az Amazonas ember nélküli vadonaiba igyekszünk.

– Igen nagy dolog, hogy kereskedőkké, gőzbárkás hajósokká vedlünk, Manuel.

– Bizony, nagy! A Lampiáo és a köztűnk levő, növekedő távolság, hogy úgy mondjam: biztonságunk alapja – terült széles, csillogó mosoly Manuel fekete arcára.

– Olyanok vagyunk, mint két finom, nagypénzű bankár.

– Ahogy Belem kikötőjében partra lépűnk, azt már mint a „Manuel de Santa Clara & Irmao” cég tesszük.

– Mondd, Manuel, miként szerzünk rövid idő alatt gőzbárkát, kereskedőhajót, árukészletet, nos és megfelelő kereskedelmi területet? Egyszer erről is kell beszélnünk. Eddig ezt elhárítottad.

– Kedves Carlos! Lampiáo nagyon jól dolgozott, hogy e tekintetben ne legyen semmiféle fennakadás.

– A rézkulcs, amit nadrágzsebedben hordasz, minden tervünk Szezámja – mosolygott Carlos.

– Nem tévedsz. A kabin, amelyben Recifétől utazunk, inkább számít bankpáncélszekrénynek, mint kajütnek. – Könyöklésűkben nézték a sima, hullám nélküli sárga vizet, amelyben egyre jobban benne járt az „Almirante Serveira”.

Zöldellő őserdővel borított szigetek, úszó fatörzsek mellett haladtak el, amelyeket gyökerestől mosott ki a partból az Amazonas, vagy valamelyik mellékfolyója. Sásszigetek úsztak, magányosan, néhol a törzsekbe akadva.

– Carlos! – szólt Manuel. – Én úgy vélem, hogy Lampiáónak sem ragyog fenn sokáig a szerencsecsillaga. Egyszer neki is bealkonyul, akkor igazából felemelkedik saját napunk, visszatérhetünk délre.

– Ami a fizetséget illeti, a törlesztést egyelőre megkezdted! – nevetett Carlos.

– Elhallgass! Minek emlékeztetsz? – szisszent fel Manuel, s kegyetlen düh tükröződött véreres szemén.

Déli fél egy. Az „Almirante Serveira” kikötött Belemben. Manuel de Santa Clara és ikeröccse elsők közt szálltak ki gumizsákjaikkal. Betértek az üzleti

negyedben az első bank utcájába.

– „Bank of London” – nézte meg Manuel az aranyos betűjű névtáblát. Odabenn a hosszú márványpultnál garimpeiróknak, szerencsés gyémántbányászoknak mondták magukat. Senki nem kérdezett semmit.

Jelszóra helyezték el a két gumizsák csaknem teljes pénztartalmát. Ócska gumizsákjaik nélkül léptek a déli forróságban a néptelen utcára. Szobát vettek ki a szomszédos kétemeletes szállodában. Nem volt türelmük sokáig maradni a forgalmas Belemben. Féltek Lampiáótól, intézkedtek.

A hotelportástól, szobájukból lejövet, hajóügynökség címét kérték.

Cipőtalpaik alatt kongott a forró kövezet. A folyami és tengeri hajók vételével, eladásával foglalkozó ügynökséget keresték. Óriási pálmák, még nagyobb mangófák, fasorok, trópusi növényzet buja lombozatú törzsei, parkok és széles pázsitos terek szakították meg a kikötőváros, Para állam fővárosának utcasorait.

Amint múlt a forróság, benépesedtek az utcák, terek. Sétáló férfiakkal, asszonyokkal, gyerekekkel. No és kétség nem fért hozzá, milyen foglalkozású széplányokkal. Az Amazonas menti várost autó- és gépzaj jellemezte.

– Amott a hotelportástól említett vásárcsarnok, mögötte a kis kikötő és távolabb a halászok kikötője – mutatta Manuel. – Itt pedig – felnézett az utcatáblára –, amint mondták, megtaláljuk a hajópárok eladásával foglalkozó céget.

– Itt az ügynökség! – mutatta kétszáz lépéssel odább Carlos. Manuel megnézte a ragyogóra fényesített réztáblát.

– Gyerünk! – lépett be a régi ház széles kapuján. Carlos egyetlen hosszú lépéssel lépett utána.

A földszintes ház kapujából nyílt az ügynökség. Manuel kopogott.

– Tessék! – hangzott bentről előzékenyen. A fekete ikrek egymás mögött léptek az irodába.

– Jó napot, Senhor! – köszönt Manuel.

– Jó napot, tessék itt helyet foglalni – mutatott helyet egy nyakkendős, fehér öltönyös fiatalember. – Senhor Gonzales azonnal fogadja önöket.

– Meg sem kérdezi, miért jöttünk? – meredt rá ingerülten Manuel. Minden szokatlannal szemben azonnal feltámadt gyanúja.

– Nem, Senhor! A hotelportás telefonon jelezte jövetelüket.

– Az más! – mosolyodott el Manuel. – Hiába, mindenki le akarja szedni a maga hasznát.

– Kérem, senhor Gonzales! – szólt be az elegáns fiatalember a belső szobába. – Itt vannak a Senhorok!

– Kérem, fáradjanak be – hangzott belülről. A fiatalember kitárta előttük az ajtót. Az ikrek beléptek a tágas, ventillátorral hűsített irodába. Manuel rémülten, hörögve hőkölt, Carlos reszketve tapogatott hátsó zsebe felé, de ujjai nem engedelmeskedtek. Gonzales íróasztala mögül láthatóan élvezte a hatást.

– Lampiáo! – nyögte elfulladva Manuel.

– Dehogy kérem, nem vagyok Lampiáo, csak a hasonmása mosolygott az ügynökség tulajdonosa.

– Nem Ön nem Lampiáo? – nyerte vissza lassan beszélőképességét Carlos.

– Nem! Csak tökéletes hasonmása vagyok.

– Mit gondol, Senhor? – lökte vissza nadrágzsebébe revolverét Manuel –, nem jár ez a hasonlóság egyes esetekben túlságosan nagy kockázattal?

– Nem hinném. A rendőrség ismer, barátaim is.

– Csak éppen az lesz egyszer a baj, és igen nagy baj – vágott közbe Manuel –, hogy Lampiáo idetévedő ellenfelei nem ismerik fel idejében.

– Mire céloz, Senhor? – nyugtalankodott Gonzales.

– Már egyáltalán nem önre, Senhor. Eltettem revolverem – mosolygott Manuel. – Az a finom titkárféle is jól tenné – intett fejével –, ha nem állna olyan szorosan Carlos testvérem mögé.

– Túlságosan hasonlít ön Lampiáóra! – szólalt meg még mindég gyanakvón Carlos. – Nem szeretem ilyenkor hátamban az idegent.

– Menjen ki, senhor Pedro! – intett Gonzales. Mosolya közben egészen elhalványult.

– Ajánlanám, Senhor – vigyorgott Manuel –, növesszen bajuszt, vagy valami kecses szakállt, mielőtt még megjárja.

– Az ördögbe is! – törölte verejtékét Gonzales. – Igazuk van. És én eddig még igyekeztem is minél jobban hasonlítani Lampiáóra.

– Kár a fölös igyekezetért, Senhor – vidámodott Carlos. Amúgy is elhisszük, hogy közösségben dolgozik Lampiáóval. Mármint, hogy amikor az eladásra kerülő hajó árát kéri, ön is rabló!

– Önöknek – nevetett nagyon is kényszeredetten Gonzales sajátos, nagyon egyéni a humoruk. Tehát gőzbárkát, üzleti hajópárt óhajtanak.

– Igen – bólintott Manuel. – Kitűnőt, gyorsat és olcsót. Olyat, amelyet nem kell javítgatni, és a befűtés után azonnal üzemképes. – Arra is ki kell térnie a figyelmének, senhor Gonzales – ült egy székre Carlos –, hogy a mellékötött

kereskedőbárka állja a vizet, ne legyen korhadt, lyukas.

– Pontosan ilyennel rendelkezem ebben a pillanatban!

– Hol lehet látni azokat az ócskaságokat? – ült le Manuel az íróasztal szélére.

– Odakinn Senhor, a vásárcsarnok mögötti kikötőben.

– Mindjárt gondoltam, hogy nem a ház mögötti kamrában mordult Manuel. Nem hitt „Lampiáo-Gonzales”-nek.

– Merre menjünk a kikötőbe? – hátrált ki a belső irodából Carlos, nyomában Manuel. A két hátráló fekete elől rémülten tért ki az elegáns, nyakkendős titkár. Gonzales levette a fogasról szalmakalapját. Odakinn Manuel maga elé engedte. Csak most, mozdulatán, lépésén látta Carlos, valóban nem Lampiáo. Elengedte zsebében revolverét. Manuel is effélét cselekedett.

– Mondd, Manuel! – súgta bátyja mellett Carlos. – Megszabaduljunk ezektől Biztos, ami biztos.

– Ne! – szisszent vissza Manuel. – Akkor kitől veszünk gőzbárkát, kereskedőhajót Azonfelül tudja a hotelportás, hogy idejöttünk. – Gonzales és a szintén szalmakalapos, fehér öltönyös fiatalember hozzájuk csatlakozott. Kissé nyugtalanok voltak. Lesték, hogy a vad, kiismerhetetlen fekete fickók kívülre kerüljenek. Láthatóan ellenszenves volt részükre a gondolat, hogy velük közös szobában egy levegőt szívjanak.

– Gyerünk a kikötőbe, Senhores! – intett a kapu előtt Manuel. – Csak előttünk. Mi majd követjük önöket.

Nem szerette az ilyen, idegeire nagyon is rátelepedő meglepetéseket.

Carlos még az utcán is nehezen emelgette lábait. Úgy látta, hogy Manuel sem az a tökéletes modorú, bankbetéttel rendelkező üzletember, aki röviddel azelőtt belépett a Gonzales-ügynökség irodájába. Az ilyen Lampiáo-hasonmás megviseli az idegeket.

– Tessék, Senhores! – fordult ki a vásárcsarnok, a Mercadoria sarkán a kikötőbe Gonzales. – Amott a vízen az eladó hajópár. Mondhatom, egyenesen az önök számára építették, hozták ide.

– Arra a rozsdás karbiddobozra és a mellette álló cukrosládára mondja, hogy hajó – nézett megvetően Manuel a gőzlanchára, a mellékötött kereskedőhajóra, majd Gonzalesre.

– Arra, Senhor, arra. Miféle sértés ilyen nevekkel illetni azt a gyönyörű hajópárt? – tárta szét karjait mélyről szakadó kétségbeeséssel Gonzales. – Tökéletes az a kis gőzhajó, éppen úgy, mint a kereskedőbárka. Eladják a

nagyon is könnyelmű rokonok, mert, nos igen...

– Mi az, hogy: igen... – csapott rá Carlos.

– Nem bánom, megmondom. Azért adják el a rokonok féláron, nyolcezer milreiszért, mivel a Felső-Amazonason nyersgumit, vadbőrt, halhúst szállító caboclókkal nézeteltérésűk támadt. A volt tulajdonos, sajnos már csak néhai.

– Értem! – vigyorgott Manuel.

– Hol történt ez a sajnálatos eset? – kérdezte Carlos.

– A Rio Clarón – nyelt Gonzales. – Ahol senhor Levy, a másik kereskedő hajója ma is jár.

– Most egyedül kereskedik senhor Levy?

– Egyedül!

– Hm, no jó. Gyerünk a hajóra! – biccentett fejével Manuel a rozsdafoltos, valaha fehér hajópár irányába.

– Azonnal, Senhor. Hé, Silva! – kiáltott Gonzales egy csónakos halásznak. – Evezz ide!

Nagy nehezen felkapaszkodtak a csónakból a szélhordta szeméttel, pókhálóval teli gőzbárkára. Manuel és Carlos körbenézte a hajópárt. Carlos, mint néhai hajófűtő, némi szakmai érdeklődéssel. Minden csikorogva mozgott, rozsdállott, amihez csak hozzányúlt.

– Gyerünk, Carlos! – intett Manuel. Visszaszállt a várakozó csónakba. Carlos utána ereszkedett. Gonzales semmi üzletet nem remélt a nagyon hirtelen befejeződött látogatástól.

– A rozsdás karbiddoboz és a cukrosláda hasonlata kitűnő súgta fehér öltönyös segédjének. – Nekünk azonban nem az ilyen vélemény igazolása a feladatunk.

Manuel kilépett a halász csónakjából a partra, amely teli volt halszagú, nyüzsgő emberekkel, halaskasokkal.

– Senhor! – fordult vissza a csónakból kilépő Gonzaleshez. Az egész ócskavas és korhadt fatömegért háromezer milreiszt adok. – Gonzalesnek úgy tűnt, mintha angyalok harsonáznának.

– Háromezret? – ámult. Titokban örömtől reszketett. – Nem, soha! – indult neki nagy hirtelen a sokaságnak. Mögötte a fehér öltönyös segéd.

– Hadd menjenek! – röhögött Manuel. Gonzales és famulusa, mikor öt lépést tettek, és nem hangzott mögöttük a visszahívó szó, egyszerre fordultak.

– Mennyit mondott ön? – kérdezte összevont szemöldökkel Gonzales.

– Kétezer-ötszázat!

– Az előbb háromezret kínált.

– Igen, de ön öt lépést ment el innen, és nekem minden távozó lépésnél száz milreisszel kevesebbet ér a „Rio Claro”. Ha most újra elindul, már csak kétezerért veszem meg.

– Az ördögök nagyapja alkudjon önnel, senhor Manuel – nyögött Gonzales. – Rendben van, kétezer-ötszázért öné a „Rio Claro” és testvérhajója. Jöjjön az irodámba, megkötjük a szerződést, elvégezzük a kikötőhatóságnál az ön nevére történő lajstromozást.

– Igen, majd elvégezzük, ha előbb ön Senhor, átadja a gőzbárkát, befűtve, egy hétre tűzifával ellátva.

– Még ez is – pillantott rá fájdalmasan Gonzales. Carlos elfordult, megreszketett, nem tudta megszokni a gyenge állú, ovális arcú ügynök képét.

– Megy a dolog? – villant a hízásnak induló, széles arcú Manuel szeme fehérje.

– Igen – nyögte Gonzales. Manuel az üzletet megpecsételve kezet szorított.

Elindultak. A szalmakalapos, elegáns segéd odasodródott gazdájához.

– Micsoda kitűnő üzletember ön, senhor Gonzales – súgta. Fél éve rozsdásodik a nyakunkon az ócskavasnak és tűzifának való, csak a néhai nevet érdemlő hajópár. Most mégis eladta. Gonzales szerényen mosolygott. Hűségesen szolgálta ő is a kereskedők és tolvajok istenét, Merkúrt.

Abelardo elhallgat, mintha gondolataiban keresgélné a történet további szálait.

– Mi történt ezután? – kérdezem.

– Manuel de Santa Clara és ikeröccse – folytatja Abelardo büszkén járkált a három nap előtt még felismerhetetlen hajópár fedélzetén. Minden olajozottan csillogott, fénylett, kivéve a felpattogzott festéket, az alóla a vasrészekről kikívánkozó rozsdafoltokat. Carlos olajosan járkált ide-oda, nézegetve a parányi horgonyfelvonót, a kikötőbakok drót- és jutakötéleit, a füstölgő apró kéményt. Időnként meghúzta a gőzduda zsinórját, és a sistergő, sivító gőz hörögve, dudálva távozott.

– Még két légkör nyomás kell, azután indulhatunk – szólt Manuelhez, aki a kormánynál állt. Megnézte a parányi kormánykerék melletti iránytűt. Visszakerülve a jobb oldalra, lelépett a fedélzetből kiálló kis gépházba, amelynek lejárója melle magasságáig ért. Tüzes kis pokol fogadta odalenn. Az imént csak úgy, behajolva, felülről nézte a tízes számon álló, a gőznyomást mutató manométert. Kinyitotta a kazánajtót, a lobogó parázshalomra újabb fahasábokat vetett. Becsapta a vasajtót, de úgy, hogy az egész hajó beleremegett.

– Ne olyan dühödten, te ökör! – hangzott felülről. – Szétesik az egész.

Carlos felnézett, bólintott. Valóban, óvatosabban kell bánni itt mindennel.

Kikapaszkodott a kazánházból az alig méteres szélességű keskeny fedélzetre. Elől-hátul még két-két négyzetméter a gőzbárka szűk tere. Manuelhez ment, aki az alig kalapnyi kormánykerék mellől elégedetten nézte a kijavított, árukészlettel már ellátott, a gőzbárka mellé kötött kereskedőhajót. Carlos gépésze és fűtője, Manuel boltosa, egyben kapitánya volt a Felső-Amazonasra induló hajópárnak. Manuel élvezte a helyzetet.

– Szép dolog – szólt nevetve bátyjához Carlos –, hogy mindezt Lampiáo fizeti.

– Ha még egyszer a szádra veszed ezt a nevet, megnyúzlak! – komorult el Manuel. – Te fecsegő fickó, nem vágta még ki a nyelvedet Lampiáo Ha éppen ezt hiányolod, megkaphatod. – Carlos meghunyászkodott, lehunyta a szemét.

– Hé, Carlos de Santa Clara! – hallatszott a parti nyüzsgés felől a kiáltás. – Jöjjön ki a csónakkal, senhor Carlos! – Odanéztek. Gonzales szalmakalapos segédje integetett.

– Eredj ki érte! – szólt Manuel.

– Senhor Gonzales üzeni, Senhores – lépett a csónakból az alacsony fedélzetre, át a korláton az izzadó titkár –, hogy a 4-es armasem elé álljanak. Most délután három óra, mindent elintézhetnek, és reggel hattól kezdve teljesen berakódhatnak a kikötői raktárból.

– Mondja meg a gazdájának, hogy máris indulunk. Éppen jó a gőznyomás. Hé, Carlos, eredj le a gépházba. Ön is velünk tart, ugye? – fordult az elegáns famulushoz.

– Nem, Senhor. Én inkább a partra mennék.

– Ám jó! – nevetett Manuel. – Úgy látom, a Senhor attól tart, hogy kicsit túlságosan megviselt a „Rio Claro” kazánja. Hát nem! Tudja, hogy mielőtt kifizettem volna ezt az ócska alkotmányt, dugig raktuk fával a normális gőznyomáson levő befűtött kazán majd kieveztünk a partra. Ott vártuk meg, mit bír ki a „Rio Claro” gőzkazánja. Sokat, nagyon sokat kibír, fiatal barátom – nevetett Manuel. – Mondja meg senhor Gonzalesnek, hogy a „Rio Claro” nem nyolc, de tízezer milreiszt is megér.

– Különben mit gondol, hány légkör gőznyomást bír ki a kazán – bökött le Carlos a fekete, tüzes torkú, gőzt sistergető vasüregbe.

– Úgy vélem, hatot. Arra vizsgáztatták.

– Téved! – nevetett győzelmesen Manuel. – Tizenkettőt. Vidd le Carlos,

mutasd meg a manométert. Tudja, így sokkal gyorsabban mehetünk. – A fűtő derékon kapta, és nagy nevetve lehúzta magához a fehér ruhás, szalmakalapos írnokot a „Rio Claro” kis kazángödrébe. Fél perc múlva a parányi fedélzeten termett a verejtékező, szalmakalapos famulus.

– Kérem, senhor Manuel! Azonnal vitessen a partra – lihegte. – Tizenkét légkör. Ez istenkísértés! – Átugrott a korláton, belépett a gőzbárka széléről a csónakba. Carlos jókedvűen mászott utána.

– Azon az éjszakán a 4-es armasem előtt várakozott végső berakódásra a „Rio Claro” – sóhajt álmosan Abelardo. – Minden elrendezve az utazásra, hajópapírok, engedélyek kiállítva, rádiógramok útján a manausi kikötőrendőrséggel elintézve. – Abelardo hangja álmos, jelezve, hogy erre az estére véget ér a történet.

Reggel elindult Manuel és ikeröccse a Felső-Amazonas, a Rio Claro mentére – helyezkedem el függőágyamban.

– Nem, délben indultak. Manuel addig kivette teljes bankbetétjüket, és itt már a fukar, bizalmatlan, az alakuló eunuch-természet mutatkozott. A „Rio Claro” fedélzete alatt rejtette el Manuel Carlosszal a bankjegykötegeket.

– A Rio Claro vadonában később mi történt?

– Arra is sor kerül, Senhor! Hallja odakinn a kajmánok nyögését Ez a mi óránk. Elmúlt éjfél. Jó éjszakát!

– Jó éjszakát, Abelardo. – Kipillantok a növekvő holdnegyedtől megvilágított éjszakába a magas küszöb felett. A lámpa üvege sötét és kormos. Befelé fordulok függőágyamban. Odakinn csendesen örvénylik a Tapajós.

TÁVOL A FAZENDÁTÓL.
ŐSERDEI VADKUTYÁK

– Mindjárt hét óra! – szólok Abelardónak, rápillantva az eresz alatti bélyegzőórára. – Keressen valami szórakozást távollétem idejére, akár a mérges kígyóknál, akár az anacondánál vagy a vízen. Esetleg kilovagolhatna. El kell látogatnom egy távoli irtásrészre, ahol jó ideje nem járt senki. A reggeli motorossal kért a főültetvény arról az irtásrészről jelentést.

– Csak menjen nyugodtan, Senhor. Amíg odavan, meglelem szórakozásomat – mosolyog vendégem. Abelardo nagyon beletalált a fazendai életbe.

Odaülök az asztal mellé, hogy indulás előtt átnézzem a munkavezetők jelentéseit a tegnap végzett munkálatokról. El kell küldenem a munkások számaival teli sárga jelentőlapokat a főültetvényre a marhahúst szállító tehermotorossal. Ezeken a sárga lapokon minden egyes szám egy caboclót, favágót, szakácsot vagy egyéb munkakört betöltő embert jelent. Magamnak is csak számom van. Egy-egy szám mögött él, küzd, szerez néha nagyon is kellemetlen meglepetést a Ford-ültetvény számára valamelyik barna, fekete vagy éppen fehér ember. Mint például a kórházban törzsápolt Joseph. A sárga lapokon négyszáz szám. Ennyi ember munkájáról, életéről, egészségéről tartozom számot adni. Sohasem hittem volna, hogy a vadászat, gyűjtés, mindaz, amit a brazil ősvadonokban, mocsarakban a Magyar Nemzeti Múzeum számára elvégezni véltem, ilyen nikkeles, feltűzhető Ford-bilétához juttat. Ha jól megfontolom, örülnöm kell, hogy a hómani gondoskodás helyett ilyen nikkel számlapot nézegethetek ládámban, mivel a Ford-emblémás számot mégsem ingemre tűzve, hanem málhámban „viselnem”. Voltaképpen csúcsra jutottam, amit a fazendafőnöki stallum jelent. Aki azt mondja nekem ez év januárjában Feketepusztán, hogy én augusztusban Brazíliában banánt ültetek, őserdőt irtok, öt pengőt adok a humoráért. A nem is régi, nélkülözésekkel teli emlékeim, csalódásaim lánca lassanként szakadozik. Néha még visszapillantok budapesti indulásomra, a manausi nehéz időkre: emlékeztetőnek.

Minden itteni, őserdei, ingoványbeli látogatás voltaképpen mulatság, pompás szórakozás, igazi tapasztalatszerzés. Jószerével elmosolyodom – nekem kellene fizetnem Fordéknak, hogy révükön mindenhova eljutok,

ahova eljutni szándékozom. Mostanában a munka melletti vadász-, gyűjtőmulatságokhoz Abelardo történetei is odatartoznak. Energiám teljes. Kíváncsiságom, mint teljesen új világba jutott kisgyereké: kielégíthetetlen. Minden érdekel, amit forró övi környezetemben tapasztalok. A legapróbb lepkétől a legnagyobb hüllőn át a vad guarákig, az erdei „farkasok”, vadkutyák támadó kedvéig. Mindezeken túl pompás vízilényekre, halakra akadok. Háromméteres halóriásokra, jaukra, sorubimokra, pirarucukra. Rajtuk kívül a bőrös halak igen sok fajára. Mindezek a környező vizekben élnek, tülekednek. Ráadásnak számítanak ebben az élményekben gazdag világban a színdús madárcsodák, vízimadarak, amelyek repülés közben a ragyogó víztükörben csillogva nézegetik magukat. A naptükrözte víz adja táplálékukat is. Nem szeretem a magas fokú jelzőket, mégis sokszor használom ezeket. Tömörítem a rám tett, sokfelől érkező hatásokat.

Az eresz alatti asztalnál elkészülök munkámmal. Sorba rakom a sárga és aláírt jelentőlapokat.

– Vihetem a jelentéseket, Senhor? – lép mellém a papucsos, trikós pontador, a munkalapokat és a bélyegzőórát kezelő cabocló.

– Igen, tessék! – Átadom a sárga papírlapokat. A pontador papucsai elcsoszognak, majd nem sokkal ezután felhangzik a motoros robaja. Elindul kikötőnkből a hat kilométerre levő főültetvényre. Abelardo feláll mellőlem, átlép a padon, nyújtózik az asztal mellett.

– Senhor, elmegyek – fordul hozzám. – Megnézem a teknősöket, a kajmánokat és az anacondát.

– Mindjárt indulok én is – szedem rendbe holmimat. – Sietek vissza.

Fekete töltőtollam arany hegyére pillantok. Az arany hegy az egyetlen luxus – csavarom rá a kupakot –, amit itt a magamének mondhatok. Fizetésem, a napi tizennyolc milreisz óriási összeg szegénységemben is a manausi nyomorúság mellett. Akkoriban és nem is kevés ideig, napi három zsemle árából tengődtem. Voltaképpen nem a három zsemle tartott meg, hanem az őserdőben levő, régi és elhagyott tanyahelyeken talált elvadult gyümölcsfák félérett vagy túlérett termése. Némelykor nagyurak ínyencségéhez, sárga fejű érett ananászhoz is jutottam. Élvezhettem koldusságomban a királyok királyi gyümölcsét. Arany hegyű töltőtollamtól nyomorúságomban sem váltam meg.

Huszonkét esztendős vagyok. Nem mondom, akad néhanapján fiatalabb király, királynő is nálamnál, de olyan vidám és szabad, mint mostanában én, aki az itteni őserdő, a mocsár szuverén „uralkodója” vagyok, aligha kerül ki

soraikból. Az őserdő, a víz néha rám sújtani készülő korbácsát sokszor elveszem, visszasújtok vele. Ilyenkor hüllőtrófeákkal gazdagodik kunyhóm, szaporodik ládáim mérgeskígyó-állománya. Vagy – felpillantok az eresz pálmatetőzetéből dróton, zsinegen függő, összecsavart vadbőrökre, köztük a jaguár friss, szikkadó bőrére – felettem sorjázik az ősvadon gazdag állatvilága.

A tetőből csüngő zsinegeken, drótokon petróleumba mártott apró gyapotcsomók. Ezek a vadbőrre csapó hangyák, rovarok ellen védenek, a zsinegek, a drótok a patkányok ellen. A patkányok semmiféle tornászmutatványokkal nem tudnak lekúszni a jóféle falathoz, vadbőreimhez. Néhány, ládára tett szép nyersbőröm ráment már az éjszakai patkánycsemegézésekre.

– Senhor! – jön vissza Abelardo. – Most van időm, megjavítom sérült dobóhálómat. – Viszi is már a kunyhóból az alján ólmos hálót, felköti a külső ereszre, megkezdi hálókötő tűjével javítgatását.

Felállok az asztal mellől. Fordékat nemcsak az árnyékos pálmatető alatt, a vesszőfonásos, agyagdöngöléses falak közti adminisztrációval kell szolgálni.

– Abelardo! – szólok ki a magas küszöb felett a hátsó ajtón. – Tessék, Senhor! – pillant vissza a halász.

– Indulok a megkövesedett fatörzsön túli irtásra. Nem jön?

– Nem, Senhor! Két óránál is több oda a gyaloglás.

– Az igaz, de én lovon, a pejcsődörön megyek.

– Az más. Én mégis inkább a Tapajós, csónakom mellett maradok. Különben ajánlom, Senhor, ne a nagyöbűt vigye magával, és ne a duplacsövűt, hanem a tegnap este vásárolt hatmilliméteres Remingtont. Nem árt kipróbálni. Ráadásul – neveti el magát – kicsit szól, nem vadítja meg a pejt, ha nyeregből használja.

– Hát igen – nevetek –, ha a tizenkét milliméteres Winchestert sütném el a pej füle mellett, megnézhetném, hol állnánk meg. Jól van, megfogadom a tanácsát, a Remingtont viszem magammal.

– Este találkozunk?

– Igen, ha nem döntenek másként az istenek.

– Sietnie kell, Senhor, ma igen nagy a meleg, nyolc óra is elmúlt – néz fel Abelardo a napra. Fordul, visszamegy, tovább tűzdeli hálókötő fatűjével a szakadt részt.

– Máris indulok! – Visszalépek a magas küszöbtől, összeszedem holmimat. A kis Remington valóban pompás, könnyű puska az esti vásárra gondolok,

mikor kezembe veszem.

Vállamon iszák, hónom alatt a Remington, bakancs és bőr lábszárvédő, rövid nadrág és kétzsebes ing az öltözékem, nos és fejemen az ajándékba kapott hetyke brazil katonasapka. Lovaglásnál ez sokkal jobb, mint a széles peremű háncskalap, amely kitűnő szélfogó lévén, vágtánál igencsak lekívánkozik a lovasról. Álladzó madzagot nem kötök át a háncskalapon, ez cseppet sem tetszetős. Különben sem viseltem madzagos „főkötőt” csecsemőkorom óta. A caboclók nyugodtan körülspárgázzák álluk alatt a háncskalapot, náluk nincsenek e tekintetben meggondolások.

A pej a karámban a fülét hegyezi, mikor hozzálépek. Nyakát, hasa alját vérétől kövérre hízott bagócsok lepik el. Szereti, ha hozzámegyek. Szinte vár. Ilyenkor agyoncsapdosom, elhajtom róla a legyeket, vérszívókat. Nem kellemes lónak lenni ebben a bogár-”paradicsom”-ban.

A karám menti fészerből beviszem a pejhez a takarót, nyerget, a kemény zablájú kantárt. Felnyergelek. Jól húz a heveder, a pej visszanézegetve türelmetlenkedik. Fél lábbal lépek csak kengyelbe, máris indít, vágtába csap. Rövidre fogom a szárat, míg másik lábam is kengyelbe kerül. Remingtonom a nyergen előttem. Szerencsére iszákomat nyeregbeszállás előtt nadrágszíjamhoz csatoltam.

Porzik az ösvény, ahol a barna csődör vágtat. Dobognak patái a kis híd pallóin. Máris az irtásokon meghagyott, lángmarta, pusztuló castanha faóriások alatt vágtatok. Arcom mellett süvölt a szél, jólesik hűvössége. Csődöröm nyaka, ahogy mögöttünk maradnak a kilométerek, lassan nedvesedik.

Erős emelkedő, kaptató következik. A pej futása lassul. Amint néha visszapillantok, kitárul mögöttem a Tapajós széles, szép panorámája, a túlparti sűrű, bontatlan ősvadon. Körülöttem minden lejtő és domb vöröses, földben feketedő kormos fatörzsek csonkjaival tűzdelt.

Lovam ismét gyorsít, lefelé haladunk a vörös, égett porban. Már nem látom mögöttem a napban ragyogó Tapajóst. Mély csend, forróság övez. Sehol senki. Átgázolunk egy patakon, amelyből jót iszik a csődör. Lenyúlok a nyeregből, a víz langyos. Ismerem ezt a patakot, vize az ősvadonban hűvös, kitűnő. Az irtások völgyeiben megtett hosszú útján melegszik fel ennyire. Tisztasága azonban most sem hagy maga mögött kívánnivalót. A barna csődör teleissza magát. Tovább. Meghajtom, így nem árt neki a tömérdek víz. Hamar kiizzadja.

Elmarad mögöttem a vénült gyümölcsfákkal teli, talán száz év óta

elhagyott kis sithio, tanya. Körülötte hatalmas területen kiirtották, felégették az őserdőt. A tanya közepén fut át a kis patak, és a mederben hever a hatalmas, elkvarcosodott, megkövesedett fatörzs. Vulkanikus erő süllyesztette valamikor a környező őserdővel a föld mélyébe, majd évmilliók múlva újabb vulkanikus kitörés, földmozgás dobta felszínre. Most csobogva kerüli, mossa a patak. A kövesedett törzs víz alatti korhadásosnak tűnő űregeiben kicsi rákocskák vernek tanyát. Az évmilliós barlangok kitűnő leshelyek. A kövesült törzs mellől, a gyümölcsfák lombja közt a nyeregből látom, ötszáz lépésre elszáguld az irtáson egy törpeszarvas. A sithio talaja sűrűn tele nyomaikkal.

Kijutok a sithióból, lovam ismét vágtába csap. Élvezem a sebességet, a rövidülő távolságot, ami még most is jókora célomig. Ösvény már rég nincs. Az csak az elvadult sithióig vezet, ahova caboclók jönnek néhanapján gyümölcsért, citromért, kakaótobozokért.

A patak mentén a kevés zöld közt a törpeszarvas nyomok mellett nagyobb, hasított patájú állatnyomok vegyülnek. Ezek elvadult Ford-tehenek nyomai. A sithióra is elvetődnek éhségűkben, talán árnyékot is keresnek a víz mentén.

Tovább. Szeretem a friss, erős vágtát. Néha legyek, bagócsok húznak el mellettünk, érnek utol, rávágódnak lovamra, hasa alá, nyakára. Ilyenkor kap rá lovam a forróságban is a fokozott vágtára. Nemcsak kedve, de a vérszívóktól való mielőbbi szabadulás vágya is űzi. Gyors mozgása nyilván elhajtja hasáról ezeket a kínzó, kellemetlen vérszívókat. A nyakára településeket én csapdosom agyon.

A szikkadó, keményre száradt sárban kerekded, elöl benyomott macskanyomok látszanak. Jaguárnyomok. Ahol törpeszarvas, szarvasmarha tanyázik, óhatatlan a ragadozók megjelenése. Madárfélét éppen úgy nem látok, mint hüllőt, gyíkfélét.

„Toronyiránt” lovagolok át az irtáson, a kormos fatövek közt a távoli, vöröses talajú domb gerincén húzódó sötét csík, az ősvadon irányába. Lovam patája alatt porlik a száradt, vörösre égett agyag. Látni mögöttem a visszahagyott nyomokat. Azt is ki lehet venni, mikor vágtat a csődör, poroszkál, vagy csap ügetésbe.

Ismét elérem egy kiirtott növényzetű völgyben a patakot. Leszállok a nyeregből. Ismét itatok. Karomra fűzöm a szárat. Mélyen, erősen húzza ivás közben a pej a vizet. Rázza hasa bőrét, nyakát, szájával kapdos vékonya irányába. Hiába, sok a légy. Itt a víz, a patak közelében különösen sok. Alig győzöm megszabadítani.

Óriási zöld szitakötők húznak a víz felett. Araszos potrohúak. Néhol szinte „állnak” a levegőben, csak zörögve pergő szárnyaik nesze hallatszik.

Letéve puskámat, a szárat pillanatra sem eresztve magam is iszom. Versenyezve a barna csődörrel. Mikor jóllakunk vízzel, veszem a Remingtont, nyeregbe szállok. Vágtatva indít a pej. Elégedetten nyihog. Élvezzük a vágtát, a futás gyönyörűségét. Dobogás, nyeregcsikorgás, szélsüvítés. Mindezek a zajok egybeolvadnak, lélegzetvételem gyorsul. Öröm száguld bennem, szilaj boldogság kerít hatalmába.

Igen, amott az a hatalmas, kiugró, az irtásba nyúló őserdő-”sarkantyú”. Onnan kezdve mindenütt, ezer és ezer kilométeren át töretlen, ember nélküli az ősvadon.

Leszállok a nyeregből. Lovamat az erdőszélen fához kötve, az ősvadonba vetem magam. Akár ezer esztendő előtti világot érezhetek magam körül. Szeretem az ilyen erdei magányosságot, gyerekkoromban sem voltam más. Felszabadulok minden alól, ami a civilizációt, a kötöttséget jelenti. Gyönyörűség innen a körbepillantás, a lélegzetvétel. Mindent láttam, amire a főültetvényen kíváncsiak. Dúsan zöldell – ennek Fordék nem örülnek – az irtások sarjadó növényzete. Két év múlva a növekvő őserdő kezdi visszahódítani az elveszett uralmat az óriási területen.

Leoldom a törzsről a szárat, kibontott pányvával helyettesítem. Kiveszem a csődör szájából a zablát. A zabla nélküli kantárhoz kötöm a hosszú, harminc méteres pányvát, másik vége a szélső erdei törzsre kerül. Az egész erdőszél kifelé néző zöldje pörkölt, sárga, nehezen ver át rajta az újuló zöld. A levágott, felgyújtott fatömeg, a néhai őserdő pörkölése látszik az erdőszélen. Mindenütt ezt a tüzek okozta pusztítást látni. Errefelé hordhatta akkor a lángokat a szél, azért látszik erősebben a pusztulás. A nyerget nem veszem le a csődörről, csak meglazítom a hevedert.

Iszákomban rovartartó üveg. Az erdőszélen mindjárt próbálkozom is a gyűjtéssel. Rekkenő a forróság. Igen, már akad is zsákmány. Néhány hatalmas gafanhote, szép szöcske. Amott másféle, jórészt aranyos és piros vonalozású bogár.

– No, pajtás! – szólok magyarul lovamhoz. – Kicsit körülnézek odabenn, azután visszajövök – úgy néz rám, mintha értené, mást sem hallott volna életében, mint magyar beszédet. Remingtonom hónom alatt, zörren a lomb. Mire visszanézek, már nem látom sem a napsütést, sem a lovat. Erdei árnyék hűvöse borul fölém. Megnyugtató a hosszú forróság után.

A lombtömeg résén áttűző fénysugárban meglátom árnyékom irányát.

Szükséges ennek figyelése a tájékozódáshoz. Néha, és ez is fontos, egy irányba török egy-egy ágat.

– Sűrű, alacsony aljnövényzetű az őserdő. Barna avar, sziklás, mohos, néhol nehéz benne az előrehaladás. Némaság fogad. Nem tűnik túlzásnak, ha ezt ellenségesnek érzem. Erdőben nem ilyen általában a hangulatom. Most azonban a legközepébe estem. A kisöbű Remington várható kicsi hatása is hozzájárul ehhez Lehetséges. Golyója ugyan leveri a jaguárt is, ha jól találom. A kisöbű azonban mégis csak kisöbű.

Élvezem a boltozatos, sűrű, több szintű őserdőt, a madarakat, a szép orchideákat. Csendes templomóriáshoz hasonló ez az őserdő, amelynek zöldje, mint csodálatos gazdagságú baldachin borul a pádimentumra. A roppant fatörzsek elveszőn, zöldbe veszve tartják a lomb, az indabaldachinokat, amelyek közt előrehatolva mélységes, természet iránti csodálat, majdnem áhítat hatalmasodik el rajtam. Él felettem ez az óriás növénykatedrális, amelyben követem hajlandóságom szavát. Minden titok körülöttem, a következő lépés eseménye is, a feketébe olvadó indaszáraké, a lombé, amelyen túl valami vár. Micsoda Ha odaérek, átlépem a pillanat határát, ami az eseményhez visz, megtudom. Egyetlen sóhajtásnyi idővel sem előbb. Nagyszerű a vadász reménye, a gyűjtőé, aki így jut előre, előbbre.

A quero-quero madár hangja felcsattan valahol előttem, riog. Mintha nagyhangú erdei sziréna szólalna meg, amely ismeretlen ellenfél támadását jelzi. Az ismeretlen ellenfél én vagyok, a quero-quero madár – a veszedelem jelzője – valahonnan rám figyel. Most felzavarja, riasztja az őserdő állatvilágát. Elmondhatom a portugál erdei cabocló-”litániát”, amit ilyen esetekben előír a növekvő indulat. Magyarul nem lehet, akkor elveszne sava-borsa, meg akkor az ősvadon talán meg sem értené. A quero-quero változatlan hevességgel ordít, mert már egyáltalán nem lehet madárhangnak titulálni óbégatását. Nem mondom, célját eléri, de az nekem igencsak rossz. Szerencse, hogy a bogarak nem hallgatnak rá, azok immúnisak az ilyen óbégatással szemben.

Tíz kilométerre lehetek a Tapajóstól, az ottani minimális civilizációtól. Máris benn élek a legvadabb ősvadonban. Nem mintha ez nagy csoda lenne, hiszen a Tapajós mentén is áll az ősvadon, benne száz viszontagsága, lehetősége, de ehhez az őserdőhöz a belső hangulat is hozzátársul, segít átérezni egyedülvalóságomat.

Quero-quero! – hangzik szüntelen, hol közelebbről, hol távolabbról, de a kíváncsi, sehol sem látható madár, úgy látszik, nem tud elszakadni tőlem.

Követ és riog. Magyarul azt jelenti sajátos kiáltása: akarom-akarom. Csak éppen tudnám, mit akar azon felül, hogy tökéletesen elrontja vadászatomat. Odakinn a pej vajon hallja-e, azonfelül érti-e a riasztást Csak látnám valahol azt a fránya madarat, majd elvenném, és alighanem örökre – pillantok Remingtonomra – kedvét a mulatságtól. Nyugodtan mehetek gázolva az avart, hárítva a lombot, roppantva a rőzsét, semmiféle kárt nem okozok zsákmányejtési lehetőségemben. Nem lehet mindennap paprikás csirke és túrós rétes – gondolok az elmaradó zsákmányra. Azóta sem volt zsákmányban ennyire eredménytelen napom, mióta lábam a tapajósi őserdő avarára tettem. Azért cseppnyi harag sincs bennem. Dehogyis bántanálak, te kedves quero-quero madár, „aki" magad is része vagy az ősvadonnak. Ahogy az oltár galambjára sem lőnek puskával, úgy nem lövök rád én sem. Minden „áll" körülöttem, a sűrű, meleg levegő, a boltozatos növénytömeg. Csak éppen a quero-quero madár nem, az szökdécsel, zörgeti a lombot, indát. Nem láthat, csak a recsegésre riad, azt jelzi. Furcsa lenne, ha hirtelen elhallgatna. Majomfélét sem látok. Üres és kihalt az őserdő, ha eltekintek az ördöngös madártól.

Hadd kiabáljon csak! – gondolom, és szedem innen-onnan, avarról, levélről bogárzsákmányomat. Páncélos pókok sűrűn akadnak. Ezeket mindig megcsodálom. Szaporán haladok a sűrűben, indák, lombfüggönyök, orchideák, növényi paraziták közt.

Csobogás, sziklák közt folydogáló patak. A környező őserdő növényzete a patak mentén még dúsabb. Rám dől a meleg. Lecsatolom kemény bőr lábszárvédőmet, lehúzom bakancsomat. Mindezeket madzagra kötve, nyakamba akasztom. Belegázolok a vízbe. Kezemben lövésre fogott Remingtonom. Furcsán nézhetek ki, nyakamba akasztott lábszárvédőimmel, bakancsommal, mert még a quero-quero madárnak is inába szállt a bátorsága, elmarad, megszűnik kiáltozása. Lehetséges, megunva a neki jó mulatságot, másfelé szárnyalt. Vagy kifáradt?

Fél combig gázolom a hűs vizet. Jó érzés. Hirtelen – egy partba ékelődő patakbeszögellésből –, mint eleven, sötét torpedó, vaskos, hullámvonalban úszó anaconda vág ki, elcsap mellettem. Azonmód nyoma vész, csak vizet meghullámoztató menekülése jelzi röviddel ezelőtti elcsapását. Legalább hat, de az is lehet, hét méteres, combvastagságú az anaconda. Jól megugrattam, az bizonyos. A quero-quero madár mindenesetre nem kiabál. Az anaconda felcsigáz, rám száll a vadászláz, bár pillanatra arra gondolok, baj kerekedhetett volna, ha nekem támad. Megtámad Valóban El sem tudom

képzelni az anacondáról. Különben is mi az ördögöt tennék én addig, míg az egyébként gyors mozgású anaconda – felteszem – rám veti vaskos, roppantó törzsgyűrűit Mikor elhúzott mellettem az anaconda, mélyről fakadó meglepődés, sajnálkozás fakadt bennem. Ez volt az egyetlen, a zsákmány elvesztéséhez társuló gondolatom. Efféle váratlan felbukkanásoknál, eltűnéseknél érzem igazán az erdő iránti rokonszenvemet. Magam is csak afféle erdei kúszó, osonó vagyok, vadonbeli lény, „amely" alkalmazkodik a vadon adottságaihoz.

Amint tovább lábolom a patakot, mélyül a víz. Feltűrt nadrágom is vizes. Moszattal teli gyökerek közt kigázolok a magasodó partra. Vajon odakinn a pej mit csinál – gondolok lovamra, mikor felhúzom bakancsomat, lecsatolom lábszárvédőmet. Nem szeretem, és erre most jövök rá, hogy jaguár látogatta tájon fához kötve magára hagytam lovam. A pejjel szemben határozott mulasztásérzet gyötör. Majd belülről átkerülök a széles őserdő-"sarkantyú" túloldalára. Az irtásba mélyen benyúló őserdőben sohasem jártam. Az anaconda lefelé menekült, fordulok, arra megyek én is. Ez a patak az, amelyből lentebb a pejjel ittam.

Nekiindulok a part mentében lefelé, azonban a víztől valamivel távolabb, ahol nem olyan sűrű az inda, a lomb. Különben is kell a kis távolság, hogy a patakra inni járó vadakat elejthessem. Abelardo és a többiek, a caboclók tanácsa érik. A kis Remington belesimul markolásomba. Bakancsomban szoros kapcám jó járást biztosít. Különben sem árt viselete. Ilyesmit itt caboclók nem hordanak, egyrészt, mivel sokuknak bakancsuk sincs, másrészt melegnek tartják. Szívesebben járnak mezítláb.

Furcsa csacsogást hallok. Felpillantok a sűrűségbe. Igen, majmok. Sárga szőrűek, nem ismerem fajukat. Hatot is látok belőlük. Semmi sincs távolabb tőlem, mint majmot lőni, cipelni. A pej is idegenkedik effélétől. A hat majom bántatlanul tovább „beszél" odafenn. Nyilván valami fontosat, mert ügyet sem vetve rám, hadarnak egymásnak. Vagy nem vettek észre? Ez utóbbi valószínűbb. Kis Remingtonom néma. Élvezem az erdei hatásokat, gondolataimat, amelyek beleteremtődnek mostani, egyre ismertebb világomba.

Igen, ez a hely az – nézek körül –, ahol bakancsomat, lábszárvédőmet levetve belegázoltam a patakba. Most tovább, lefelé a víz mentén. A „kedves" anaconda – elmosolyodom – ez egészen biztos, rémületében vágott el mellettem. Minden vadállat, ha vízbe érkezik, lefelé menekül, a sodrás erejét is felhasználva menekülésükben. Viszont a törpeszarvas, ha az erdőben

riasztva menekül, mindig felfelé vágtat, neki a hegyoldal sűrűjének. Bizonyos, ennek is megvan a maga oka. Nyilván az üldöző nem tud olyan gyorsan felfelé haladni, reméli a veado.

Alig látok madarat, bár amott egy inambut, vadtyúkot elfuttatok. Olyan a színe, formája, akár a hazai kendermagos tyúké. Odagázolok a helyre, ahol eltűnt, a hullott rőzse, a közéjük gyökerezett folyondárok közé. Vizsgálódva nézegetem a barna, néhol majdnem vörös bor színű avart. Meglátom a fészket. Akkora, mint nálunk odahaza akármelyik tyúkfészek, csakhogy ez nem szalmaféléből, hanem mindenfajta erdei korhadékból rakott. A szép, lilásan égszínkék tojások melegek, érzem tenyeremen, mikor felszedek kettőt-hármat. Zsákmánynak ez sem utolsó, de – s az én barna pejemre gondolok – lóháton, néha vágtában hazavinni épségben azért bajos tizennyolc tojást a fazendára. Régi gazda vagyok, kétéves gyakorlattal, a pápai Mezőgazdasági Iskola tyúkos majorjával mögöttem, tehát látom: frissek a tojások. Ha régen ülné a kakas nem tévedés, inambuéknál ez a szokás, a kakas üli a tojásokat fényesek, ragyogóak lennének a meleg és puha toll csiszolásától. Helyet készítek iszákomban, avarral rakom fenekét, és abba rakva a tojásokat, avarral be is fedem. Most kerül rá a többi holmi, rovartartó üveg, lepkés doboz, zsineg, a két doboz olajos hal, a két fehér cipó, s a birsalmasajthoz hasonló banánlekvár. Nem mondom, az avarban levő, elbújt hangyák most hosszú vándorútra mennek, jól is laknak út közben banánlekvárral. De a pompázóan szép tojások megérdemlik a törődést. A bajt is, amit egynémely tojás rántottává válása jelent.

Felnézek a sötétlő, ágas-bogas indákkal teli lombozatba. Meglátom a rám pillogó óriás csőrű madarat, a kedves madár-Cyranót. A tukánnak vaskos, végén lehajló a csőre vége. Ahogy jól megnézegetjük egymást, ellibben. Belevész a sűrűségbe. Három kolibri is elhúz előttem, vad erővel. Nem több az ilyen kék-arany-zöld tollazatú madárka súlya, mint néhány gramm. Legnagyobb ellenségeik, a caranguejeirák, a szőrös madárpókok földi lyukakban élnek, ők viszont nekem kedves zsákmányaim. Caranguejeira! – pillantok körbe. Sohasem sajnálom rájuk az időt. A kolibrik különben a madárvilág legfalánkabb képviselői, egyre csak esznek, táplálék után repülnek, pillanatra sem pihenve. Szépségükhöz illik szép erdei nevük: beija flor. Virágcsókoló. Nyolcvan kolibrifaj él itt a brazíliai ősvadonokban. Jó lenne egyszer eleven kolibrit fogni, éjszaka, mint a caranguejeirának. Lehetne is, hiszen villanylámpám éles fényében megmerevedne féldiónyi fészkén a kolibri, de kalitkába tenni, őrizni és etetni már nem lehetne. Igen hamar

összezúzná magát a kalitka drótjain. Nem tudnám megadni az életfeltételeinek megfelelő táplálékot sem.

Hatalmas karvalyféle röppen fel előttem, vész a sűrűbe. Remingtonom néma marad. Forróság csap meg, rám száll a verejtékeztető meleg, csuromvíz vagyok, markolásomban nedves a Remington is. Lehúzom csapzott hajamról átnedvesedett katonasapkámat, belegyűröm iszákomba. Hadd hulljanak hajamba a hangyák, ha kedvűk tartja, hulljék a korhadék, az apró, töredező ág, csak a sűrűn szemembe csordogáló, homlokomon elkent verejtéktől kell szabadulnom. Néha, ha szemembe kerül, csíp, pillanatokra látásomat is elveszi. Újabb madár, madarak, köztük csodálatos kékségű papagájok. Óriások, akkorák, mint a főültetvényen a fogságban látott díszes tollazatú ararák. Elhúznak. Akkora zajt vernek rövid szárnyaikkal, mint az imént menekülő karvalyféle. Nem csoda, hogy a karvaly itt tanyázik, ezen az erdőrészen, ahol ennyi a madár. Igaz, víz is akad, s mellőle nem is távolodom el. Ivásra menő, a patak mentében elpihenő vadállatra, zsákmányra itt akadok a legbiztosabban.

Mintha tojásokon lépkednék, olyan az osonásom. Határozottan jó hatást gyakorol járásomra az iszákomba rakott másfél tucat kék tojás. Visszatart lódulásaimtól, minden négyzetarasznyi helyet megnézek, hová lépek, és ez jó, mert ott, a rőzseboltozat védelmében díszes rajzú kupacban szép urutut pillantok meg. Elfognám szívesen, ha lehetne, de a méteres mérges kígyó mérge, odacsapásának lehetősége túlságosan nagy tiszteletet kelt bennem. Marás elleni szérumom nincs. Ha lenne, sem kerekedne túl nagy kedvem használatához. Az urutu felém figyel, rajzos feje, mintás törzse, briliánsként ragyogó két szeme, kissé emelt feje félelmetessé teszi. Meglepi mozdulatlanságom, ahogy nézem Lehetséges. Elfogására nem gondolok. Valóságos rőzse-”vár”-ban, ráboruló rőzsefonadékban tanyázik. Alóla bármely irányba kicsaphat, és ez nem mindig hasznos a kígyóvadásznak. Nyugodtan, jókedvvel nézegetem a „rács” mögött az urutut. Kis idő múlva, mikor Remingtonomra pillantok, két lépésre tőle letérdelek az avarra. Iszákom bal lábam lábszárvédőjére csüng, majdnem ráülök. Nem használna súlyom az inambutojásoknak. Felülről nem akarom meglőni az urutut, mert szétzúzom fejét. Inkább alig emelt feje alatt akarom szétzúzni gerincét: Pontosan torkon lövöm majd, alsó állkapcsa alatt, megőrizve feje épségét. Érdekelnek méregfogai. Urutu még nincs fogságomban. Ez alkalmas lenne, de semmi kedvem mérgével véremben alászánkázni a pokolba. Mit szólna Abelardo, a fekete szakács, milyen lenne halotti beszédük? Az urutu

mindezekre nem gondol, csak bámul felém. Kitartóan. A Remington nézőkéje, célhasábja egybeáll résnyire nyitott szememmel, s az urutu torkával. Ujjam a ravaszon. Érzem a lövés pontosságát. Paff! – sül el a Remington mutatóujjam finom mozdítására.

Felállok, az iszák felemelkedik hevederén, el sarkam közeléből, csörren a széles szájú üveg. Nézem az elnyeklő urutut, amely most, elég későn szétcsavarodik, majd úgy marad. Farka vége kicsit rezeg. Számomra mindig valami új lezáródását jelenti az ilyen lövés. Egészében riasztó az urutu, különösen széles, dudoros izomzatú álltöve, majdnem kosszerű feje.

Remingtonom csövével kotrom szét a rőzsekupacot, kiszedem alóla a gerinclövést kapott urutut. Ezt odahaza megnyúzom, csontvázát kifőzöm. Egy-két szétzúzott csigolya még nem eget rengető vereség, másik urutuból pótolható. Fél kézzel fogom a Remingtont, s egy gallyon csüng az urutu teteme. A Remington töltényűrében benn ül az új töltény vörösréz hüvelye. Összeér markolásomban a rőzsedarab, rajta a mérges kígyó és a kisöbű acélcsöve. Mint viszem magammal, hogy rakom el az urutut Újabb probléma, de a szép lapulevelek, amelyek a víz mentében egy vaskos növényről csüngenek, megoldják. Kivágok néhány csuklóvastag tövet. A lapuk összehajló „barlangjá”-ból kivág néhány bőregér, elszállnak, és én – ilyesmit nem vártam – némi meglepődéssel nézek utánuk. Hiába, ez a zsákmány is kellene, mint minden, amire itt ma ráakadhatok. Ismerkedni, minden vonatkozásában ismerkedni akarok az ősvadonnal. Ez az, ami kielégíthetetlenné tesz erdei, ingoványbeli dolgokban. Valóságos ideszabadult Harpagonja vagyok gyűjtésemben a tapajósi őserdő, a mocsár, a víz világának. Szeretem ezt az életet, élek vele és benne, ahogy és ameddig lehet.

Belehajtom a vastag és nedvdús erezésű levelekbe az urutut szép a szemfedője – elrakom a puha, eléggé nagy csomagot iszákomba. Éppen csak beszíjazhatom. Most már semmi sem csörög odabenn. Ekkor és csak most ugrik el a tornyosuló avarban rejtőző béka. Erre lesett hát az urutu. Nem szeretem a békákat, sohasem szerettem őket. Azonfelül az itteni békafajokról úgyszólván alig tudok valamit. Amit tudok, az is riasztó. Mérgük – némelyik fajnál ez a helyzet – veszélyesebb, mint a mérgeskígyóké. Szerencse, hogy csak akkor hat pusztítón, ha vérző sebbe jut. Ezért gyakorlatilag elhanyagolható, én azonban eléggé összevagdalt vagyok az őserdő leveleitől, tüskéitől, ágak, vastag indák reszelőszerű horzsolásaitól. Különösen térdem tája, bal és jobb alsó karom ilyen, mert sokszor ezekkel is hárítom a

növényzetet. Osonás közben nem ér rá a magamfajta, hogy fizikai épsége különösebb védelmére gondoljon.

Aranynyúl, cutia csap fel előttem, zörren bele a sűrűbe. Sárgás, elején vöröses színű, jó húsú állat, akkora, mint valami hazai puli. Orra, feje része, szügye a vörös mouquimoktól, a tűhegynyi, igen kellemetlen kullancsoktól piros. Ezek hordozója, gazdaállata. Mit kínlódhat egy-egy cutia a tízezernyi mouquimtól? Csak elgondolni tudom, mivel engem pusztán egyetlen piros kullancs is csaknem megőrjít, ha belém mar. Soha sincs ilyenkor sürgősebb dolgom, mint lerángatni nadrágot, inget, kivakarni a fehéresre gyulladt bőrből. Körömmel esek neki, jól látni „trónján", a gyulladt bőr közepén a vöröslő csúfságot. Pohárfenéknyi helyen viszket marásakor a bőr, csak hűs víz enyhíti valamelyest a veszekedett viszketést.

Követem a patak kanyargásait, figyelek, de az óriási, a folyamból idevetődött anacondát nem látom. Az már a Tapajós felé száguld, ha ugyan rég oda nem ért. Azzal a sebességgel, amivel elhúzott mellettem, azóta a Tapajósba juthatott. Távolabbról erős recsegés hallik előttem, megtorpanok. Fájdalmas tehénbőgés, kusza kavarodás, törtetés nesze távolodik. Ezt a fájdalmas, félelemtől őrjöngő tehénbőgést már hallottam a fazenda vágóhídján, mikor a mészáros rosszul találta el a levágásra vitt tehenet. Most is ez az őrjöngő bőgés. Mi lehet az oka? Törtetve indulok a bőgés nyomán.

Előre és előbbre. Most, igen. Világosodik a sűrű. A patak kikerül a vörösre égett talajú irtásra, amelynek medrét vízinövények teszik élénkké, üdévé a tömérdek törzscsonk, kormos, elszenesedett fa mellett. Jól látok odakinn mindent, és nem lépek ki a lombok, folyondárok közül. Vadul pörög, fordul neki az irtáson az erdőből kihajtott, elgyengült, leszegett szarvával védekező tehén a támadó négy guarának. A tehén sok marástól vérzik, öklelni, földbe taposni igyekszik támadóit. Semmiféle esélye sincs a csattogó fogú „ordasokkal" szemben. Farkasvadságú a négy vadkutya. Hosszú lábaikon szökellnek, egyik ráveti magát a tehén hátára, nyakába mar, de a tehén leveti, s az pördülve kerüli el a taposó patákat. A másik ugyanakkor marjába mar, kettő túlfelől támadja. Negyven méterre lehetnek. Óriási a fúvás, hörgés, szűkölés. A szellő felém hozza a felvert vörös port. Lassan távolodnak küzdelem közben, majd közelednek. Nyilvánvaló, a guarák szándékosan hajtották ki az erdőből a tehenet, hogy odakinn a szabadban jobban védekezve, biztosabban, gyorsabban elbánjanak vele.

A tehén őrjöngve fúj, védekezik. Sohasem láttam ilyesmit, csak téli, rengetegbeli, szibériai farkashistóriák lehetnek hasonlók kegyetlenségűkben,

mikor a lovaktól vont szánt, a kétségbeesett embereket, a félelemtől száguldó lovakat farkasok támadják. Guarák a forró övön, hozzá az elbitangolt, életét reménytelenül védő Fordtehén. Furcsa kontraszt, és – sajnálom – csak a kisöbű Remington van nálam. Vagy – belém vág – éppen ez a jó? Vonyítás, düh, bőgés, negyven méter a távolság. Egy guarát biztosan lelövök, a többi elmegy, a tehén elvérzik, hiszen száz helyen is dől vére. Elsőnek azonban mégis a tehén kerül sorra. Szembefordul velem, leszegi szarvait, szinte a földig nyomja a kín. Egy guará ismét a hátára ugrik. A tehén homlokközepe a cél. Paff! – sül el a zajban 22-es puskám. Hörgés, vonyítás, a meglőtt tehénről lehemperedik a guará. A tehén megrogyik, elterül, négy lábát kirúgva remeg. A guarák nekiesnek, most már egymás ellen vonyítva, acsarkodva. A legvadabb, vért ivó, pillanatra egyhelyt maradó „farkas” a cél. Paff! Eldől, de a másik három az elhullottal, az erdőből hangzó lövésekkel mit sem törődve szaggatja a tehenet. Véres a pofájuk, szügyűk, mellső karmos lábaik. Paff! Egy másik guará is eldől, rárogy a fekvő tehén hátsó lábára. Újabb lövés, már csak egy guará szökell zavarodottan, látszik, semmit sem ért az egészből, s hatalmas szökkenéssel kerül a holt tehén mögé. Átugrik utolsókat verdeső társán, megszimatolja a másikat, majd éhsége győz, a tehén combja részén átcsüngő guará mellett belemar a prédába. Teljes oldalát mutatja, lapockáját veszem célba. Elhúzom a ravaszt, a guará óriásit ugrik, elfut, neki az erdőnek, egyenesen felém. Újabb lövés, porzik előtte a vörösre égett föld. A guará a fájdalomtól megtáltosodva, nekifordul az irtásnak. Száz métert rohan, azután elzuhan. Vergődik, körbeforog, majd elnyúlik. Beáll a csend, és én a barna pejre gondolok. Guarák itt És ennyi Hiába, a tehéncsali jó. Mind több a ragadozó. Guarát eddig csak képről láttam. Emberre is rámenő kegyetlen vadállat. Most láttam támadó, zsákmányt ejtő módját, és ez semmivel sem szelídebb, mint a szibériai ordasé. Kétségtelen, ha nagyöbű van nálam, csak egyetlen guarára telik. Dörrenése elriasztja a jaguárt is. A kis Remington kifizetődött! – állapítom meg, és csak most gondolok arra, hogy tíz kilométerre vagyok a fazendától, lovam pedig innen legalább két kilométerre, túloldalán ennek az erdőcsücsöknek. A tehén már itt marad, annak húsa, bőre mit sem ér. Örömèül szolgál az urubuknak, a dögkeselyűknek. A négy guará bőre azonban jó trófea, bár árát sohasem olvastam egyetlen újság vadbőrjegyzésében sem. Nyilván ritkasága miatt. Odakinn, a napsütésben nyúzom meg az elejtett vadakat – határozom. A patakban amúgy is sűrűn kell megmosnom késemet, kezemet.

Kimegyek az árnyékos erdőből az elejtett vadkutyákért. Remingtonom

lövésre fogom, sohasem lehet tudni, nem rezzen-e valamelyikben utolsót, nem készteti-e támadásra a távozó élet utolsó szikrája? Nincs szűkség a Remingtonra, a guarák kimúltak. Nehezek az állatok, amint hátsó lábaikat elmarkolva magam után sorban odahúzom a zöldellő patak mellett heverő tehénhez. Megnézem a vadkutyákat. Combjaik belső fele kövérre hízott kullancsokkal teli, nyakuk, fülűk tájéka szintén. Egyik vemhes. Kettő hím.

Lerakom iszákomat, holmijaimat. Veszekedetten tűz a nap. Holnapra itt minden bűzlik a tetemektől. Két guará koponyáját és lehúsolt csontvázát magammal viszem bőrbe kötve. – Megnézem késem élét. Odatérdelek az egyik guarához. Állától a végbeléig végighasítom hasát. Meleg az állat, puhán jön le a bőre. Késsel, ököllel nyomom, húzom, fejtem a bőrt. Mélyeket lélegzem, csak most érzem a vadászláz csitultával fáradtságomat. Valami végtelen nyugalomérzet száll rám, vagy ez éppen az elégedettség, a zsákmánnyal telítettség eddig sohasem érzett maximuma.

Nem mondom – pillantok körül – ez a magány, az átforrósodott táj, amely pokolbeli világra emlékeztet, sokat ad hangulatomhoz. A négy merevülő, bőrétől lassan szabaduló vad döglött kutyákra emlékeztet. Nézem a mellettem heverő Remingtont, pompás kis puska, pontosan hord, az urutunál kipróbáltam, bár: két lépésről nemigen lehet hibázni. Késem borotvaéles. Jók a Ford-féle, Észak-Amerikából származó fenőkövek. Földbe szúrom a kést, elballagok az első bőrrel az erdőárnyékba. A napon tönkremenne. Leterítem az árnyékban egy korhadó, dőlt fatörzsre. Indulok vissza, következik a második, a vemhes guará. Tömérdek növényevő emlőst, rágcsálót mentettem meg, azzal, hogy ezt az összeverődött kis guaráfalkát puskavégre kaptam. A tehén jókor került ide, és jókor kerültem ide én is. Nagy rést tapasztottam be lövéseimmel az erdő későbbi életében. Az urubuknak is nagy jót teszek a guará-dögökkel, a lelőtt tehénnel.

Mind a négy guará bőre lehúzva. Odakinn már csak a tehén, a körülötte döngő, nem tudom, honnan odakerült légyfelhő zümmög. Rakosgatom az erdőszél árnyékában a különféle hangyafajok egyedeivel teli guarábőröket, egymásra terítem üres, karmos, mancsos lábaikat befelé hajtogatva. Indaköteg hever mellettem. Az imént vágtam. Mindenütt megtalálható a kitűnő kötözőanyag a rám boruló lombban. Árnyék jelenik meg mögöttem.

– Boa tarde! – hangzik. Oldalt pillantok. Abelardo. Háncskalapján álladzóra kötött madzag.

– Boa tarde! – köszöntöm. – És a ló, lovon jött?

– Igen, odakinn vár a Senhor pejcsődöre is. Ide hoztam. Errefelé láttam

gyűlni az urubukat. Nem szeretem az ilyen látványt, Senhor, és a gazdátlan lovat sem. Jól benn vagyunk a délutánban.

– Nos, az urubuk nem az én „temetésemre” jönnek.

– Szerencsére, Senhor! – Szépek a guará-bőrök – szól megnézegetve a nehéz bőrcsomagokat. Segít áthurkolni, megkötni. Egy hím és egy nőstény guará teljes, szétdarabolt csontváza is bekerül a csomagba.

– Köszönöm, hogy idehozta a lovamat.

– Ezeket a bőröket a pejen akarja elvinni, Senhor?

– Miért ne?

– No, azt megnézem – mosolyog Abelardo. Csak most veszem észre, hogy odakinn a két ló, a fehér és a barna fokozottan nyugtalan. Nyihognak, rángatják zabláikat, a szárat, amellyel Abelardo a fákhoz kötözte mindkettőt.

– Legfeljebb nagyon hamar érkezünk haza – mosolygok. Amúgy sem ettem reggel óta – nyúlok iszákomba, az egyik cipóért. A pej mindennél jobban szereti a kenyeret, és most ezt guarászaggal egyetemben kapja. Külön is odadörzsölöm a cipót a szőrmés, csontvázas köteghez. A másik cipóval is ezt cselekszem. Magam is árasztom a vadkutya-szagot.

Megyek a két hőkölő lóhoz. Majd eltépik közeledtemre száraikat. Odanyomom a barna hátasnak a kettétört cipót, belenyomom fogai közé. Orrlyukai félelemmel tágulnak, azután beleharap, elveszi a fele cipót. Zabláját zörgetve rágja, a fehér hátas is nézi, részesül a cipó maradék felében. Mindkét ló orrlyuka tágul guarászagú kezem simogatásától.

– No, Senhor! – jön mögém Abelardo a bőrcsomagokkal, iszákommal, puskámmal. – Ezt nem hittem volna. Remélem, a bőrcsomagok sem zavarják az állatokat.

– Én is remélem, Abelardo. Jöjjön, én felülök – vetem vállamra iszákomat, fogom Remingtonomat –, feladja elém a bőrcsomagokat.

– Rendben, Senhor! – A tojásos iszákkal a táncoló, hőkölő ló nyergébe szállok. A pej táncol, forgatja fejét, rángatja a fához kötött szárat.

– Ez a ló más miatt is nyugtalan – adja fel Abelardo a két bőrcsomagot.

– Igen, alkalmasint az urutu miatt, amelyet beleraktam iszákomba.

– Urutut? – ugrik hátra rémülten Abelardo. – Az Istenért, Senhor!

– Ne tartson semmitől, már kimúlt, lelőttem. – Az más – könnyebbül Abelardo szava.

A verejtékes arcú, háncskalapos, álladzós halász eloldja a pejcsődör szárát, átveti a ló fején, elkapom, de akkor már szinte égbe szökve indít a pej.

– Mondtam, hamar érünk a fazendára! – kiáltok vissza, és ráhajolva a

vágtató ló nyakára, a guarácsomagokra, érzem hátamon nyereg mögötti iszákom enyhén verődő súlyát. Reményem sincs, hogy megmaradnak az inambu-tojások. Pedig – ez motoszkált bennem naphosszat – szerettem volna Goemann egyik keltetőgépében kikeltetésüket megpróbálni.

Süvít mellettem a levegő, jókora feladat az összekötött bőrcsomagokat, Remingtonomat, a szárat markolni, az iszákra ügyelni. Mögöttem vágtató dobogás közeledik. Abelardo! – nézek vissza. Mégsem Abelardo. Csak a túl élénk, túl ideges fehér arabs mén, az üres nyereg előtt átvetett, összekötözött két bőrcsomaggal. Kalimpálnak a vágtában a kengyelek, verődik kétoldalt az eltépett szár. Elér a fehér ló, tágult orrlyukai félelmet fejeznek ki. Pillanatig együtt haladunk, ez éppen elég, hogy jobb kézzel kinyúlva elmarkoljam, magam felé húzzam a lebegve csapódó zablaszárat. A pej és a fehér ló vágtája csendesedik, hatalmas félkörben fordulunk a kormos, elszenesedett fatörzsek közt, és már visszafelé vágtatunk. A fehér kanca nyilván eltépve a fához kötött szárat, otthagyta Abelardót, mielőtt az nyeregbe szállhatott volna.

Valóban, a vörösre égett irtáson a pörkölt erdő szélén felém futó, kalapját lengető apró alak közeledik. Abelardo. Nincs szomorúbb, mint elszabadult lovát üldöző, gyalog futó „lovas”. Abelardo liheg, káromkodik: mind a kettőt őszintén műveli.

– No, Senhor! – kapja el a szárat, összefogja, rugó módjára pattan az összekötözött bőrcsomagok mögé a nyeregbe. – Sohasem jártam így. Mikor az ön lova, az a disznó csődör, vágtában elindult, a lovam felnyihogott, és eltépve a szíjat, hasonló vágtában indult, én meg futhattam utána.

Együtt vágtatunk. A két ló, mintha kicserélték volna, nyomát sem mutatja az idegességnek, félelemnek. Felettünk urubuk húznak el, ereszkedve eltűnnek. Sokfelé látszanak még fekete pontok az égen, az égbolt felhőtlen, alkonyira forduló tisztaságában.

– Az urubukat nézi, Senhor? – néz rám Abelardo.

– Igen! Az otthagyott dögökön zabál az egész tájék dögkeselyű-állománya. Az ördög tudja, honnan, miből szereztek ennyire gyors értesülést a lelőtt tehénről, a lenyúzott, lehúsolt vadkutyákról?

– Sohasem romlik el az urubu „távíró” – nevet Abelardo. Túl jó a szemük, minden szokatlant észrevesznek. Ha ráhibáznak a zsákmányra, falánkságuktól hajtva tömegesen érkeznek. Egymásra is irigyen ügyelnek.

Vörösben áldozik a nyugati égboltozaton a nap. Odalenn már jól látszik a fazenda, a konyha füstje, a Tapajós partján a sok mozgó, apró pont, a fürdő

caboclók. A két ló fűlét hegyezi, forgatja fejét, rázza a szárat. A szőrmés bőrkötegek folyondárkötései lazulnak, szinte szétdől a két-két jókora csomag. Mögöttem – nem is jó rágondolni – mozdul, verődik az iszák a ló minden lépésére. Szerencsére vízhatlan, vastag vitorlavászonból készült. Sem be nem megy sem ki nem jön belőle a lé. Úgy összerázódott benne minden, hogy nyugodtan szorosabbra szíjazhatom.

Belovagolunk a fazendára. Abelardo nyergén duplacsövű, az álladzós, háncskalapos halász elégedett, derűs. Ha nem kapom el lovát, most sok kilométerre baktatna, útban a Tapajóshoz. Abelardo élvezi a guarábőrök okozta feltűnést. Kiáltások hangzanak, futva jönnek a pálmakunyhók felől azok is, akik már fürdés, vacsora után vannak. A fekete szakács is kirohan a konyhából, boldogan kiabál.

– Nos, Senhor! – száll le megizzadt fehér lováról Abelardo. Idehaza vagyunk. – Átveti a csomóra kötött szárat lova fején, leveszi a kantárt, a bőrcsomagokat, a zablát. Megoldva a hevedert, leemeli a nyerget, a nyereg alatti takarót. Megveregeti a lovat, az elszáguld, egyenesen bele a Tapajósba, a fürdőző favágók közé, akik a fürdeni érkező lovat nagy és vidám riogással locsolják. A barna csődört is megszabadítom a csomagoktól, nyergétől, a kantártól. Perdülve fordul, egyenesen a Tapajósba vágtat. Első dolga, hogy a vízben nyihogva, sárga fogait mutogatva beleharap a fehér kanca sörényébe.

– Udvarol! – mosolyog Abelardo. Nézem a lóidillt, a fehér kanca oldalaz a vízben, kirúg, a csődör oldala helyett majd az egyik meztelen favágót érik patái.

Elfordulok, kihúzom késem, elvágom a folyondárkötéseket, szétteregetem a guarábőröket.

– Érdemes volt megvenni a kis Remingtont – nézi Abelardo a vadkutyabőrökön a kis kerek golyóverte lyukakat. – Nem okoz nagyobb bajt, míg – a duplacsövűre néz – ha ezzel ejti el a vadkutyákat, tucatnyi sörétlyuk lenne egy-egy bőrben. – A guarák iránt nagyon érdeklődő pontador kalapácsokat, szegesdobozt hoz. Leteszi mellénk.

– Gondolom, Senhores – mutogatja a barna csődöréhez hasonló sárga fogait –, ez is kell. Máskor is szeget, kalapácsot kért a Senhor!

– Köszönöm! – veszem át. A két vadbőrből kiborított guarácsontvázat félrerakom a porban.

– Azzal mi lesz? – mutat a pontador a csontokra. – Kifőzzük, úgy preparáljuk.

Az odaérkező Goemann és a pontador segít felszegezni az új, nagy

deszkaillemhely hátuljára a négy guarábőrt. Kopognak a kalapácsok, feszülnek a szőrével befelé, a deszka felé fordított bőrök. Hamar végzünk. Goemann harsányan röhög, a bőrök szegezése közben elmondom, mit rejt iszákom.

A magas küszöbre tett teli iszákot kibontom, félreteszem a fonnyadó levélcsomagot. A pontador utánakap, kíváncsian szétrántja, azután nyüszítő ordítással – sohasem hittem volna, hogy ekkorát tud ugrani – holtraválva eldobja.

– Urutu! – nyögi. – Majdnem megmart! – Szemében iszonyat, Abelardóéban évődés.

– Az ugyan nem! Nézd, Siko! – markolja fel, tárja szét a lapukat. Az urutu mereven esik ki belőlük.

– Hehe! – nevet oldódón, kényszeredetten a pontador. – Tudtam, tudtam – ismétli. Ennél több nem fér ki torkán. Betegen továbbvánszorog. Gyomrát fogja. Bemegy a távolabbi illemhelyre.

– No! – nevet Abelardo. – Ezt is elérte ijedtében a hasmenés. – Mi van még benne? – néz Goemann gyanakvóan iszákomra. – Caranguejeira, pók? Esetleg százlábú, skorpió? Ennél az iszáknál mindig el lehetünk készülve ilyesmire.

– Már csak az inambu-tojások.

– No, azokat megnézem – borítja ki Goemann a tarisznyát. Olajos hal dobozok, lepkedoboz, bogarakkal félig teli üveg, majd tömérdek hangyaféle, széttört sárga tojáslé-elegyben. Közte – őszintén megörülök – tizenkét ép inambu-tojás.

– Nézd, ezeket mindjárt megmossuk – fordulok a némethez –, berakjuk a tojásokat a keltetőgépbe. Meglátjuk, kikelnek-e?

– Nem hiszem, mert ugye fészekaljáról szedted őket, és jó régen?

– Igen, még délelőtt, de – megfogom a szépszínű, égszínkék, majdnem lilás tojásokat – ezek most is melegek.

– Valóban! – fogja meg Goemann is. – Ezt hogy csináltad?

– Egész nap kinn volt iszákom a napon – jövök rá a talány megoldására. – Az felhevítette a benne levő holmit, az avarcsomagolást.

– Akkor siessünk! – szedi Goemann kalapjába az avarszutykos tojásokat és elrohan.

– Csak oda ne verje magát a földhöz nagy igyekezetében – pillant utána Abelardo. A pontador eközben zölden elóvakodik mellettünk. Bemegy a szerszámraktárba, ahol lakik.

– Ennek sem kell ma vacsora – néz utána Abelardo.

– Nem értem, hogy lehet ennyire megijedni egy döglött urututól? – csóválom fejem.

– Hogyan lehet? – rökönyödik meg Abelardo. – Látott már Senhor urutu mart embert?

– Nem!

– Nos, akkor majd ha lát, megérti a pontadort.

– Lehetséges, de – bepillantok a magas küszöbön kunyhómba az a vadászgyönyörűség, amivel a mérges kígyók elfogása jár, akkor sem lesz számomra riasztó.

ABELARDO TOVÁBBI HISTÓRIÁI: MANUEL A RIO CLARÓN

Sötétség ül a tájra, a Tapajós felől fúvó szellő elhordja a tűzrakás rőzsefüstjét, ami felszáll a három vízzel teli, benzineskanna alól. Két bádogkannában egy-egy guará, a harmadikban a megnyúzott urutu csontváza forr. Abelardo szítja, fadarabbal igazgatja a parázshalmot. A csontégető kemence közelében lángol a tűz. A fazendán minden sötét. Goemann távoli baromfikeltetőjében is kialudt a lámpa.

– Senhor, amíg kifőnek a csontvázak, elmondom az ikrek további históriáit.

– Szívesen hallgatom, Abelardo! – Leülünk néhány egyberakott fahasábra a tűz mellé.

– A nagyon is meghízott Manuel de Santa Clara – kezdi a maga sajátos modorában Abelardo –, mintha célozna, résnyire nyitott szemmel körülpillantott Rio Claró-i új, ötödiknek épülő kereskedőtanyáján. Úgy állt, mintha belegyökerezett volna tuskónyi kövér lábaival a Rio Claro menti erdei irtásba. Izzadt fekete arcából keményen néztek szemei, mintha minden tárgy ellensége lenne, és ezzel is, azzal is akadna elszámolnivalója. Gyűlölt mindent a ránehezedő forróságban. Az ősvadont, az irtást, az új, pálmalevelekből, fatörzsekből rakott kereskedőházát. A ház mögött élt az őserdő zöldje, szinte ráomlott a pálmalevéllel fedett széles házra, a tuskós irtásra, amelyet az erdő smaragdja és a folyó ezüstje keretezett. E túlparton is őserdő. Mindenfelé, véget nem érőn. Rongyos gumicsapolók, gyűjtők csónakjai álltak lenn a kikötőben, odahurkolva a partba vert cölöpökhöz. Félmeztelen, izzadt erdei gumicsapolók, vadászok rakódtak, cipekedtek fel vagy hoztak le csereárukat. Némelyik késsel vágta a bálák kötéseit, mérésre előkészítve a hozott vadbőrt, erdei termékeket.

Beljebb, az ezüst színű vízen, mintha valami fehér, felpattogzott festésű piszkos hajóroncs lenne, ringott a kiütköző rozsdától esztendő alatt már nevét is levető, „Rio Claro”.

Carlos, a fekete ikeröcs a homokos parton állt. A gőzbárkához s a melléje kötött kereskedőhajóhoz induló áruval teli csónakot harsányan siettette.

– Szaporán! – harsogta az igyekvő csónakok evezőseinek. A kövér Manuel oda sem pillantott. Mint fekete király, nézte a nyüzsgést az irtásra zúduló nap

fényében. Zömök volt, kövérségében félelmetes a fekete, aki, mint a kikötői vasbakra csavarodó kötél, mindent keményen tartott környezetében. Manuel de Santa Clara a Rio Claro vadonába érkezése óta – ennek esztendeje – mindenkinek hitelezője, ennek folytán egyre kíméletlenebb parancsolója. Hiába szűnt meg 1888-ban a Rio Clarón is a rabszolgaság, újkori változatát félelmetes erővel folytatta Manuel de Santa Clara. Manuel, mint valami furcsa, piszkos mágnes, magához vonzott a folyó menti ősvadonban minden milreiszt, minden erdei nyersanyagot, ami valamit is ért. Erdei örvény Manuel de Santa Clara és ikeröccse működése, amely mindent elnyel, ami belekerül „üzleti” vállalkozásuk forgatagába.

– Oda nézz, pajtás! – lökte oldalba az egyik gumicsapoló szálas, csupaín társát, Juant. – Úgy áll senhor Manuel a napsütésben, mint valami fekete, a rabszolgaidőkből itt maradt bálvány.

– Hát – nevetett Juan és odapillantott – sokat nem tévedtél. De az biztos, hogy a folyó, amit eddig Tiszta Folyóként emlegettek, ezután fenékig piszkolódik senhor Manuel bűneitől.

– Hé! – dörrent rájuk Manuel. – Mi az ördögöt pusmogtok, pillogtok ide? – törölte meg formátlanná szélesedő fekete arcát. – A „Rio Claro”-t nézzük, Senhor. Amott igen lassan rakodtat senhor Carlos. – Manuel de Santa Clara sarkain perdült. Senki sem tételezett volna fel róla ilyen fürgeséget.

– Siessetek! – harsogta az újabb caboclóknak. – Ti is disznók, te is, Carvalho! – lépett az egyik, a kereskedőbárkától érkező, csaknem merülésig rakott áruszállító csónakhoz. Egyetlen húzással, ami hatalmas erejére vallott, félig partra rántotta a ládákkal rakott, áruféleségekkel teli nehéz csónakot.

– Erős a Senhor, akár a tapír – mosolygott előzékenyen Carvalho, a két fekete főnök kesernyés, gyűlöletet és alattomosságot sok tekintetben Manuel de Santa Clarától tanult törpe írnoka. A „Manuel de Santa Clara & Irmao” cég ma már egyedül uralja a Rio Claro vadonaiban a kereskedelmet. Fél esztendeje az utolsó próbálkozó, a manausi Basil Levy is csődbe ment áruval rakott, elsüllyedt hajópárja miatt. Senkinek sem jutott többé eszébe – alázatosan elmosolyodott – konkurenciát teremteni senhor Manuel de Santa Clara számára. – Manuel rá sem figyelt az írnokra, vastuskóként állt, nézte Rio Claró-i új bázisát. Nézte, mint rakodnak fekete és barna újkori rabszolgái, akik ezt az egész települést tartozásaik egy részének jóváírása fejében építették. Manuel megunva magát a parton, jó érzésektől telítve indult, járta a munkahelyeket. A törpe, a vércsetermészetű Carvalho megszállottként rohant nyomában, intézkedett, mutatta magát gazdája előtt a zöld tetőzetű ház és a

partot érő csónakok között.

Több tucat vadász, gumigyűjtő és kis fazendás hordta, cipelte az árukkal teli ládákat, a bálákat, a farinhás kosarakat, amelyekben az itteni kenyeret tárolták.

– Tehát ide, ebbe az új kikötőbe hordjuk, senhor Manuel, ezután, amit gyűjtünk? – léptem a kövér gazda elé, mivel – pillant rám Abelardo a rotyogó bádogokból kiáramló gőz felett – én is belépek itt a Rio Claró-i történetbe. Sok viszontagság közt a tengerpartról bátyám családjához vetődtem, bele az irgalmatlan Rio Claro menti nyomorúságba, amely különösen azóta lett elviselhetetlen, hogy a két fekete iker Lampiáót is megszégyenítő fogásai érvényesültek – néz pillanatig a tűzbe Abelardo.

– Igen, és jó lenne – folytatja a guarácsontvázak felett a halász –, ha ezután még többet hordanátok, Abelardo – villant felém alulról éppen csak szeme sötét résén Manuel pillantása. – Túl sokkal tartozol te is, Abelardo. Növekszik könyvemben tartozásod összege, és te egyre többet követelsz. Most mit hoztál?

– Odalenn van, Senhor, a nyersgumi és a vadbőr a csónakomban – mutattam le a kikötőbe. – Éppen úgy, mint ahogy a többi partot érő csónak is tele volt nyersgumi-tömbökkel, vadbőrrel.

– Ej, megint csak nyersgumi, vadbőr – vált keserűvé a gazda arca. – Ki az ördög képes arra, hogy ezeket innen ilyen tömegben elszállítsa Ráadásul el is adja. Odakinn az Amazonas menti bázisokon mindennap esnek az árak. Lassan nekem kell fizetnem, hogy egyáltalán átvegyék a sok erdei, víznél alig többet érő ballasztot.

– Megint lementek az árak – néztem rá sötéten.

– Sajnos! Megint alacsonyabb átvételi árakon kell számolnom. – Pénzt nem ad, Senhor? Csak szerszámokban a szükségeset, és terhünkre írja a mindinkább növekvő különbözetet?

– Igen, és nehogy éhen haljatok, jó szívvel annyit adok, amennyi az újabb erdei gyűjtőutakra, a termeléshez elég.

– Bátyám árvái és felesége számára is vinnem kell valamit. A Senhor csak rólam beszél.

– Természetesen. Számukra csak akkor adok, ha átvállalod elpusztult bátyád tartozását, aki elég figyelmetlenül, paradió gyűjtés közben megmaratta magát azzal a mérges kígyóval.

– A Senhor számára gyűjtött akkor! Kicsapott a zöld jararaca a kétökölnyi diók közül.

– Az már az ő dolga, vagy – nevetett – most már az övé sem. Inkább a tiéd. Vállalod?

– Vállalom! – szorultak ujjaim, mintha máris Manuel torkát markolnám. Nem szóltam többet. Minek Vállamra vettem a két másik caboclótól segített nehéz szerszámosládát, és mintha abba sűrítettem volna dühömet, felrohantam az elkészülő, pálmalevelekkel fedett kereskedőházba, az új vendába.

– Átkozott kövér fekete pók! – néztem az ajtórésből visszapillantva a gazdára.

– Mi, hogy senhor Manuel átkozott kövér pók? – ágaskodott felém a törpe.

– Ezt senhor Carvalho mondja! Hallottátok, legények!

– Hallottuk! – zúdult fel körülöttem a kórus.

– Jó-jó! – törölte meg sovány képét kendőjével Carvalho. Félreértettem.

– No, csak azért – raktam le a nehéz ládát. Mindenki tudta, hogy senhor Manuel semmit sem gyűlölt jobban, mintha mérges pókhoz hasonlították. Kétszer talált addig nagy bőr pénzeszacskójában, a behúzott zsineg alatt óriási, eleven, szőrös madárpókot, és hogy ki tette oda, ráhúzva a zsineget, soha nem sikerült megtudnia. Erről csak én adhattam volna felvilágosítást – nevet Abelardo. Ilyenképpen pókról nagyon ajánlatos volt előtte hallgatni. Különösen írnokának, akit mindkét esetben meggyanúsított, hogy ő a tettes. Carvalho kakaskodó természete, ami a törpe embereknél csaknem törvényszerű, hogy ezzel is pótolják hiányosságukat, semmivé zsugorodott. Körülpillantott az épülő házban a sok caboclo közt, látta, hogy kemény, cseppet sem szelíd pillantások tüzében áll.

– Nézd, Abelardo! – lökött meg könyökével egy tagbaszakadt vadász. – Milyen méltósággal sétál a kis kullancs. – Nagyot nevettünk az apró, izzadt, mindig mérges törpén.

– Éppolyan gonosz és csaló, mint két fekete gazdája. Gyerünk, companhero! Kimegyünk a napsütésbe, a csuda vigye el, le a partra, az újabb ládáért.

Odalenn tucatnyi erdei ember rakta partra az érkező csónakok csereáruját.

– Mintha most is rabszolgaság lenne, úgy parancsolgat, főleg pedig úgy fizet a gazda – szólt felém a csónakjából kilépő régi barátom, a fehér hajú Cascadura. – Annyi pénzt sem kapunk fújta, mint valami litániát –, hogy egyszer is jóllakjunk. Csaknem valamennyi csereáru rossz minőségű szerszám, a szegényes élelem pedig csak éppen elég, míg a szűkös újat megkapjuk. Ennyi a fizetség. Koldusnak is kevés. Nem azért a munkáért,

amit végzünk.

– Mi a bajod, Cascadura? – lépett hozzá egy bálahalom mögül Manuel. Fekete disznószeme csak úgy szikrázott a dühtől.

– Semmi, Senhor! Csak éppen – Cascadura remegett a rémülettől – Basil Levy módszeréről beszéltem, akinek gőzbárkája és kereskedőhajója, hála érte a Szűzanyának, fél éve elsüllyedt.

Manuel disznószeme enyhülten, gyanakodva figyelte a köréje gyűlt erdőlakókat, azután ellépett a vénség útjából.

– Vidd a partra, amit hoztál, és siess! – szólt oda. – Ma tartozástokból leírásra dolgoztok. – Az öreg caboclo a félelemtől még akkor is bénultan, nyersgumi-bálával a vállán elindult az épülő, hatalmas vendába. Carvalho a pálmalevéllel borított zöld házfal mellett állt. Gúnyosan nézte a vén Cascadurát.

– Megint odamondogattál Vigyázz, egyszer elfogy a mindig megbocsátó, jó senhor Manuel türelme, és akkor tudod, éhen döglesz. Nem hitelez többet, azután örülhetsz, ha Isten küldte szerencsés kígyómarással szabadulhatsz a földi élettől.

– Dehogy tettem ilyesmit, senhor Carvalho, dehogy tettem. Csak éppen Basil Levyről beszéltem. Arra a Rio Claró-i haramiára tettem néhány megjegyzést. Senhor Manuel félreértett.

– Bitang! – dühöngött paprikavörösen az írnok. – Vigyázz, jön senhor Manuel! – Egyszerre léptek be előle a vendába.

Az erős fatáblákból készült ajtóból némán nézte Manuel az árnyékos, tetővel csaknem teljesen befedett házban sürgölődőket.

– Itt a hajóról partra szállított áruk lajstroma – adta át az ujjmozdulattal kihívott írnok a papirosokat.

– A caboclóktól hozott árukat ma én veszem át, mérem le. A csereáruk értékkülönbözetét senhor Carlos mindenkinél beírja a hajón levő főkönyvbe.

– Igenis, Senhor!

– Add ki, hogy megállhat a munka. Aki akarja, megfőzheti az ebédjét.

– Igen, Senhor! – Manuel fordult, kiszuszogott az árnyékos, több részes nagy házból, amely szépen, szélesen, mint az ősvadon kereskedő „vár”-a, terpeszkedett a forró napsütésben. A kikötő, az irtás képe a sűrűn kirakott holmikkal megváltozott. Nemrégen még ősvadon terpeszkedett az irtás helyén, ide parancsolta csónakos stafétáival, erdei termékeikkel a Rio Claro caboclóit Manuel de Santa Clara.

Manuel elégedetten nézett körül a parton.

– Szép tanya és egészséges – mormogta. – Itt már nincsenek szúnyogok. Túl magasan vagyunk a Rio Clarón. Közeliek a vízesések.

Többfelől tűz füstje szállt a lombos sűrűben, neki az égbolt kéklő magasságának. Hatalmas hal húsát sütötték az erdei caboclók.

A gőzbárkáról ebédfőző izzó faszén kékes füstje lengedezett. Carvalho mit sem vett észre a párti lakomából. A kazán melletti parázstartó rostélyán néhány aprócska, Carlostól fogott halat sütött. Együtt ebédelt Manuel és Carlos az írnokkal.

– Oda nézz, Abelardo! – szólt hozzám az erdőárnyékban a vén Cascadura. Milyen vékonyka az ebédfőző füst is a hajón?

Csodálkozol? – vetettem oda. – A halak olajban sülnek, pénzbe kerül a só is.

– Mondják – emelt ki Cascadura kínálásomra a sistergő serpenyőből egy haldarabot –, hogy a fukar senhor Manuel, ha árut indul beszerezni hajója számára Manausba vagy Belembe, mindig harmadik osztályon utazik. Együtt a rongyos, nélkülöző caboclókkal. Soha nem mondja ezt, de látták.

– Azért teszi, mert rosszul megy a Rio Clarón. Nemcsak tőled és tőlem, saját maguktól is ellopják, amit lehet, kivéve a zabálnivalót. Mikor Manuel esztendeje idejött a rozsdás „Rio Claró”-n, negyedannyi súlyú sem volt, mint most.

– Mit gondolsz, Abelardo? – kérdezte körülpillantva Cascadura –, Basil Levy hajószerencsétlensége is senhor Manuel műve?

– Igen, és minden baj, ami jövetele óta a Rio Clarón mutatkozik, tőle ered. – Töprengve ettünk. Olajos ujjainkkal szedtük ki a serpenyőből a forró, átsült haldarabokat. Csendben ettek a többi tűznél is az irtás árnyékos szélén.

– Hogy fogtad reggel, ideérkezésed előtt, Abelardo, ezt az óriási jaut – pillantott rám Cascadura. – Egyetlen halból fal az egész tábor, kivéve a hajón levőket. Még csak szigonydöfésnek sem volt nyoma a hatalmas, egymázsás halon.

– Ide nézzen, Cascadura! Annak idején Basil Levytől vásároltam a hozzávalót, mikor még víz felett volt a gőzlanchája – markoltam iszákomba. Kis bádogdobozt húztam elő, benne hosszúkás vörösréz gyutacsokat, néhány zsíros tapintású papirosba sodort rudat és fekete, szurkos zsinórt.

– Mi ez? – ámult Cascadura.

– Robbantó gyutacs, dinamit és gyújtózsinór. Levy azt is megmutatta, miként kell vele halászni.

– Igen, és akkor süllyedt el Basil hajója, mikor ilyennel halászott alatta

senhor Manuel?

– Akkor! Állítólag senki sem tehet róla, hogy éppen Levy hajója alatt robbant a több rúdból összekötött töltés, mivel a víz sodorta oda. Levy hajópárja most tízméteres mélységben pihen. Senhor Manuelnek nincs konkurenciája. Igaz ugyan, hogy a dolgok iránt nagyon érdeklődik a manausi rendőrség, mivel Levynek fűtőjével együtt sikerült megmenekülnie, kiúsztak, és nem hagyják annyiban a dolgot – raktam vissza zsákomba a mutatóba kivett gyutacsos dobozt, a dinamitrudakat, a gyújtózsinórt. Ajánlom, Cascadura, sohase szólj ezekről. Amit nem lát a szem, nem fáj a szívnek. – Lementem a vízhez, megmostam kezemet, Cascadura is követett. Jóllaktunk a hatalmas haldarabokkal.

Jólesőn nyújtóztam az árnyékban. Megnéztem övemből kihúzott késemet körmömön, éles-e Visszadugtam tokjába. Mindenütt mozgolódtak a parázsba omló tüzeknél. Véget ért az ebédidő.

– Cascadura! – harsogott a gőzlancháról Carlos. – Gyere, vigyél bennünket a partra! – A vénség fintort vágott felém, indult, hogy partra hozza a három embert. Hamar kikötöttek.

– Hé, Abelardo! – kiabálta a törpe írnok. – Hozd ide a mérleghez, senhor Manuelhez, amit hoztál. Kezdjük az átvételt, és ti többiek is jöjjetek. – A kis írnok ágált, pörgött a kövér Manuel árnyékában. Óriásinak szeretett volna tűnni nyüzsgésével. Nem sikerült neki.

– Ez minden, amit hoztam, Senhor – raktam negyedóra múlva a zöld tetejű venda, a hatalmas kereskedőház mérlegére az utolsó gumitömböt, vadbőrt.

– Paradió semmi. – Semmi, Senhor.

– Kár! Most annak van ára.

– Mindig annak van ára, Senhor, ami nincs. – Szemtelenkedsz, fickó?

– Nem Senhor. Pusztán emlékezem. – Hagyta, hogy elfusson füle mellett a szó. Túl sokan tódultak eléje. Valamennyien cipeltek valamit. Szuszogva mért: Az írnok is segített, Carlos jegyzett.

– A caboclók általában írástudatlanok – fordul felém Abelardo. – Számolni éppen csak úgy tudtak, ha Manuel vagy Carlos, esetleg az írnok segített.

Néztem Carlos keze alatt a számokat, amelyek oszlopba sorakoztak a ceruza gyors munkájától. Hallottam a hideg hangot.

– Összesen nyolcvan milreiszt ér, amit hoztál, Abelardo. Kétnapi, itt végzett munkád tíz milreiszt ér. Összesen kilencven milreisz. Ebből tartozásod törlesztésére fizetsz harminckét milreiszt, ötvennyolc milreiszért kiadja senhor Manuel, amit kérsz.

– Senhor Manuel! – nedvesítettem meg ajkamat. – Nekem meghalt bátyám családjáról is gondoskodnom kell. Egymagamnak is kevés két hónapra az ötvennyolc milreisz.

– Az ám! – pillantott rám a kövér fekete. – Majd elfelejtettem, hogy átvállaltad bátyád adósságait. Így persze, más a helyzet. Ám lásd, milyen jóságos senhor Manuel de Santa Clara, írd itt alá csapta fel a Carlos kezéből elvett üzleti könyvet. – Ha aláírtad, százhúsz milreiszért ad senhor Carvalho árut.

– Tessék, Senhor! – Írtam alá a hosszú számsort, amely bátyám neve alatt sorakozott. Meg sem néztem a tartozás összegét, amely pirossal áthúzott oldalon feketéllett. A piros vonal azt jelezte, hogy meghalt az adós. Manuel de Santa Clara elégedetten pillogott, nézett rám, dörzsölte kezét. Szó szerint a sírból hozott vissza jókora összeget. Egyben megszerzett engem, aki szerinte jó munkaerő vagyok. Ha úgy kívánja, akár halálig neki dolgozó caboclo maradok.

Sötéten néztem, mint rakják be a caboclók senhor Manuel új és hatalmas raktárába kéthavi munkám keserves és nehéz eredményét. Lobbant bennem a düh, de magam előtt láttam a messzi, víz menti pálmaviskót, a négy kis éhes gyereket, az asszonyt. Fordultam, mentem az írnokkal a ház másik részébe, a csereáruk raktárához. Vittem kosaraimat, zsákjaimat. Könnyen belement, amit százhúsz milreiszért kaptam.

– Itt éjszakázol a kikötőben? – fordult hozzám Cascadura, mikor lehordta a csónakba járandóságát.

– Nem, indulok. Megfulladnék, ha továbbra is egy tanyán kellene maradnom ezzel a három haramiával. Feljebb a parton éjszakázom valahol.

– Akkor én is veled evezek – lépett csónakjába Cascadura, hogy helyet készítsen rakományának. – Jobb is így, mert nézd, azok ott már részegek – mutatott az erdőárnyékba, a lehamvadt tüzekhez. – Szépen visszaadják Manuelnek sörért, cukornádpálinkáért azt, amiért felszerelést, élelmet kellene vásárolniuk, amiért két hónapon át keservesen dolgoztak.

– Mi az, elmentek? – tántorgott csónakjainkhoz Juan, a hatalmas termetű caboclo. Teljesen részeg volt. – Mi még nem megyünk – dadogta. – További raktárakat, kunyhókat építünk. Senhor Carvalho előre kifizette sörben és pálinkában a napszámot egy hétre – röhögött.

– És ettől részegedtetek le? – nézett rá megvetőn Cascadura. – Odahaza vár az asszonyod, a három gyereked, Juan. Éhesek. És tudom, sem cukor, sem só, de még farinha sincs a viskódban. – Juan részeg bárgyúsággal rám meredt,

kínlódva rároskadt a csónakszélre.

– Mit tegyek, Cascadura? – nyögte.

– Hagyd itt őket. Írja senhor Carvalho a többi mellé, amit megittál.

– Igen, vár az asszony, várnak a gyerekek – motyogta Juan. Visszatántorgott a pálmatetős kereskedőházhoz.

– Megvárjuk – néztem Cascadurára. – Igen. – Vártunk, de Juan nem jött.

– Várj, Cascadura, amint látom, az efféle dolgokat nekem kell majd elintéznem itt – tettem le evezőmet, kilépve a csónakból. Felmentem a házhoz. Odabenn dührohamok közt találtam Carvalhót, aki az előtte álló Juant káromolta.

– Maradsz és építesz! – ordította. – Ha előre megittad egyheti munkabéredet, az a te dolgod, de tartsd be a megállapodást. Amíg nincsen felépítve a nyersgumi-tömbök raktára, maradsz. Marad veled a többi részeg disznó is. – Szétválasztottam az előttem állókat, átléptem két holtrészegen fekvőn.

– Senhor Carvalho! – álltam a törpe elé. – Én nagyon barátságos és szelíd fickó vagyok, amíg nem rontják el a jókedvemet. Ilyenkor kihúzom azt a széles pengéjű és nagyon éles kést, amit, mint látja, az önök cégétől vettem, és elvágok vele valamit. Lehet, hogy egy vadbőrbála zsinegét, de az is lehetséges, hogy az ön gúnárvékonyságú nyakát. Ezek után kívánja, Senhor, hogy Juan maradjon?

– Nem, a világért sem, hiszen ha meggondolom, várják odahaza – nyögött hőkölve az írnok. Hátralépett, egészen a zöld pálmalevél falig. Babonázottan nézte, amint visszadugtam késemet tokjába. Nem szokott hozzá az ilyen véleménynyilvánításhoz. Karon fogtam Juant, fordultunk. A barna és fekete, italtól dülöngő caboclók utánunk meredtek. Csak érezték, történt valami, de hogy mi, nem fért értelmükbe. Carvalho kényszeredetten nevetett köztük. Kibontott egy agyagkorsó pálinkát.

– Ezt az én egészségemre, Senhores! – Nem is tudta, mennyire odaillik mondása. Csak egyetlen ellenkező szava kellett volna, hogy késem nyomán vére fröccsenjen.

Carvalho utánunk nézett, lelátott az ivó, daloló caboclók közt az alkonyi fényben villódzó vízre.

A kövér Manuel és Carlos a lancha korlátjánál könyököltek. Nézték a parttól elváló, a víz ellenében forduló csónakokat. Egyetlen szavuk sem volt hozzánk. Megismertek bennünket, és megismerték Juant. Tudták, én viszem el őt. Eltűntünk a lombtakarta fordulóban az új kereskedőbázis látószögéből.

Carvalho – rosszullétét leplezve – ezt már a visszamaradó caboclóktól tudtam meg, elégedetten fellélegzett. Esztendők óta élt a Rio Clarón, először Basil Levy, majd a két iker szolgálatában. Azóta, hogy Cayenne-ből megszökött, ahol gyilkosságért életfogytiglani büntetését töltötte. Sohasem érezte magát ennyire közel a véghez. Még a párizsi esküdtszék ítélethirdetése előtt sem. Fordult, átment a másik helyiségbe. Felkötötte függőágyát két szembeni dorongra. Megtapogatta gégéjét. Szememben – tudta – a halál kísértett. Akkor, abban a percben érezte George Carvalho, hogy a Rio Claróról mennie kell. Carvalho óvatos sakál, mindig tudta, mikor kell kimenekülnie a hurokból. A kés, a kés! motyogta függőágyában. – Borotvaéles volt, mint a „Manuel de Santa Clara & Irmao” cég minden kése. És itt sok gyűlölködő caboclo kése les nemcsak senhor Manuel, senhor Carlos, de az írnok nyakára is jutott a végső igazságra. A másik fal mellől többen hallgatták a törpe dünnyögő, pálinkától részegült szavait.

– Hol van Carvalho? – hallotta az elsötétülő ajtónyílásból senhor Manuel szavait.

– Itt, Senhor! A függőágyamban. Beteg vagyok – nyögte. Rám tört a láz.

– A láz? – nézett végig rajta a kövér gazda. – Mutassa a pulzusát!

– Forró lázam azt hiszem nincs, de belülről remegek.

– Azt elhiszem, maga patkány. Hallottam odakinn, mint bánt el magával Abelardo. Ráadásul Juant is elvitte. Ebben a percben azonnali hatállyal felmondok magának. Mivel amúgy is Belembe utazom, árubeszerzésre, csónakon eljön velem az Amazonasra, ott le is út, fel is út!

– Értem, Senhor – érzett George Carvalho mélységes hálát a Mindenható iránt. Sűrűn lélegzett, feltápászkodott. – Ha megengedi, Senhor, akkor csomagolok.

– Jó! De nézem, mit – dörgött rá a széles fekete. Carvalho örömmel csomagolt, rakodott gumizsákjába, kopott, penészes bőröndjébe. Manuel szótlanul leült egy ládára, nézte. – Hallja, maga nem beteg! Mintha örülne ennek – csapott benne hirtelen magas lángra a gyanú.

– Megmondtam már, Senhor, belülről remegek. – Tehát fél! – nevetett harsogón Manuel.

– Nézze, senhor Manuel. Én apró termetű vagyok, de azért éppen úgy félek a késtől, mintha három méteres lennék és hat mázsás.

– Hallja, személyeskedik?

– Nem, csak némi filozófiát szűrök dolgaimba. – Marha! Most foglalkozik efféle ostobasággal?

– Ilyesmivel is kell foglalkoznom, Senhor. Ha nem tenném, nagyon hamar elvinne az ördög.

– El is viszem, mert amint a caboclóktól értesültem, többször ördögnek nevezett – vihogott Manuel. – Egyébként csalódtam magában.

– Örülnék, Senhor, ha most, az indulás előtt elszámolhatnánk. Félévi bérem önnél van, mióta elsüllyedt Basil Levy hajópárja. Nos és azt is szíveskedjék kifizetni, amit a mérések hasznából kegyeskedett ígérni.

– Miféle mérések hasznából? – Hát a hamis mérésekéből!

– Hét, ti rongyosok! – ordította kifelé indulattal Manuel. Gyertek be, ez a patkány azt mondja, hogy hamisan mért. Ismételje meg előttük, Carvalho! Hogy mért maga?

– Pontosan, Senhor, és egyetlen gramm tévedés nélkül – hátrált Carvalho a részeg caboclók elől a pálmalevél falig.

– Akkor nincs baj, Senhores! – terelte kifelé Manuel a részeg társaságot. – Tehát mi jár magának a fizetésén túl, Carvalho?

– Semmi, Senhor! – nyelt idegesen a törpe.

– Ha most nem állok egy-két részeg caboclo útjába – nevetett Manuel –, könnyen megtakaríthattam volna fizetését.

– Tudja, Senhor, most már nem vagyok az alkalmazottja kiabált Carvalho –, megmondhatom: ön valóságos ördög, minden hájjal megkent fekete.

– Nem mondom, hogy sokat téved – derült Manuel. – Jól jön, hogy most árubeszerző útra kell indulnom Belembe. Ezért vállaltam a közbejött dolgok miatt, hogy személyesen szállítom Bananalig. Hajlandó jönni?

– Nincs más választásom! Csak az a kérésem, most, indulás előtt szíveskedjék velem elszámolni.

– Most? Nem, fiacskám. Semmi készpénzem sincs, csak csekkfüzetem, nos és az árukészlet. Remélem, nem akarja késekben, függőágyakban és női ruhaanyagokban fizetését? – Carvalho rápillantott az előtte domborodó hatalmas hasra, majd felnézett a vigyorgó, széles, holdvilág kerekségű fekete arcba.

– Jól van, Senhor! Jó a pénze az Amazonason is. Mondjuk Bananalon, az első kikötőben.

– Tehát megegyeztünk – vált vidámmá Manuel de Santa Clara. Carvalho hátán végigfutott a hideg. Különben – próbálta magát vigasztalni – senhor Manuel gyáva ahhoz, hogy embert öljön. Saját kezűleg ezt nem tudja megtenni, ez biztos. Azonban ismerte fogásait. Basil Levy hajókatasztrófája óta nagyon tisztelte. Sovány ádámcsutkája sűrűn járt. Készülődött.

– Mikor indulunk, Senhor? – nézett fel, mikor utolsó ruhadarabját is belegyűrte ruhazsákjába.

– Azonnal! – felelte Manuel, aki minden mozdulatát vizsga tekintettel ellenőrizte. – A leltárt nem fontos átadnia, Carvalho. A raktárajtót belakatoljuk, a kulcsot átadjuk senhor Carlosnak. Akkor gyerünk! – állt fel Manuel a félrecsúszott tetejű késes ládáról. Kiment. Carvalho kiemelt egy bőrtokos kést a ládából, ingébe rejtette. Felmarkolta kopott bőröndjét, gumizsákját, kilépett az ajtón. Manuel belakatolta mögötte az ajtót, zsebre tette a kulcsot.

– Isten önökkel, Senhores! – hajolt meg elegánsan a törpe a részeg, sört és pálinkát vedelő, a földön, a fák alatt elheverő caboclók irányába. Senki sem válaszolt.

A kikötőben, ahogy bőröndjét és zsákját Carvalho csónakba rakta, evezőt fogott, és a csónakba lépő, közel két mázsás Manuellel átevezett a hajópárhoz. Carlos vigyorgott, gúnyosan lebámult Carvalhóra, mikor odaértek. Leadogatta bátyjának útiholmijait. Két gumizsákot, puskát, edényfélét. Carvalho dühösen látta, hogy minden előre kitervelt. Másként honnan tudná Carlos, hogy nem kell evezős, ő megy Manuel nagyjelenete csak afféle magánszáma volt a tolvajnak.

Carlos még konzerveket adott le a csónakba. A holmikra széles, esőtől óvó pálmaborítót rakott Manuel.

Jó utat, senhor Carvalho! – szólt le a mezítlábas, bütykös ujjú, sovány Carlos. Carvalho nem felelt, sötét hangulatban taszította el evezőjével a piszkos hajóoldaltól a csónakot.

– Siessünk, Senhor! – szólt Manuelhez. – Hogy minél előbb leérkezzünk az Amazonasra.

– Sietünk – szuszogott Manuel.

Mögöttük maradt a lehorgonyzott „Rio Claro”. Manuel a csónakvégben ült. Kormányzott. Carvalho az első evezőpadon a hátsó nagy súlytól valósággal a levegőbe emelkedett.

– Rakjuk előbbre a málhát, Senhor! – pillantott vissza. – Alig érem el a vizet evezőimmel, olyan magasan ülök.

– Csak tartson ki estig a kakasülön, Carvalho – nevetett a kövér gazda. – Akkor kikötünk, éjszakai szállásra az a gazdátlan kunyhó vár bennünket. Tudja, még évekkel ezelőtt kihaltak belőle az ott lakók.

– Tudom a történetet. Sárgalázban pusztultak el.

– Nem kell aggódnia, rég elmúlt a járvány – röhögött Manuel. – De jó,

hogy mondja – mérgelődött a törpe. – Még egészen megkönnyebbülök.

– Mondja, Carvalho, most, hogy már nem vagyunk főnök-alkalmazotti viszonyban, nem lenne kedve este egyet kártyázni kikötés, vacsora után a viskóban? Hoztam karbidlámpát, jól eltölthetnénk az időt.

– Ami azt illeti – vakarta meg feje búbját Carvalho –, kedvem éppen lenne, csak kevés a pénzem, és amint tudom, önnél sincs pénz.

– Hát annyi, amennyi kell, van. – Carvalho pillanatig töprengett. Nem tudta, hol a csapda? Majd rájön! – gondolta.

– Rendben van, senhor Manuel – fordult vissza. – Játsszunk! Itt már amúgy sincs az én kezemben adu.

– Okos beszéd!

– Pókert, makaót játsszunk? – pillantott vissza Carvalho. – Mindegyik mehet!

– Holtak szomszédságában amúgy sem játszottam még – vigyorgott a törpe. – Ha valóban visszajárnak a kísértetek, mint a hír mondja, legfeljebb kibicelnek.

– No ne!

Alkonyodott. Carvalhónak minden kísértetnél félelmetesebbnek tűnt a mögötte ülő kövér fekete. Cayenne-ben el sem képzelhetett volna ledorongolóbbat rémlátásaiban, mint egy ilyen, mögötte fütyörésző, gonosz feketét. Inkább vállalna tíz Belzebubot.

A félig rom viskónál partot ért a csónak. Szokásos erdei kép fogadta a kövér gazdát és a törpét. Mélyre bókoltak a vad banáncserjék széles és zöld levelei. A forró homokban tucatnyi ananász kardszerű, tüskés élű levele ágaskodott. Némelyik banántövön súlyos, sárguló fürt.

– Azokat levágjuk, magunkkal visszük! – mutatott Manuel több aranybanán fürtre.

– Hiába, ön banánban is csak az aranyat kedveli! – Igen!

– De ma este a kártyán semmiképpen nem terem arany az ön számára – vágott a fekete felé Carvalho lapos pillantása.

– Azt sohasem lehet előre tudni – mosolygott kedélyesen Manuel. Óriási bozótkésével lecsapdosta a banánfürtöket. Egyenként legalább tízkilósak voltak. Néhány sárguló ananászt is levágott a tövekről. Azokat is belehordta a csónakba.

– Csak dolgozzon – mormolta Carvalho, mikor benézett a viskóba, majd a ház mögé ment. Szerette éjszakai szállásán alaposan, mindenre kiterjedően megvizsgálni környezetét. Cajufákat talált a feltörekvő, az irtást újra birtokba

vevő őserdőben, majd – hőkölve fordult – ráakadt a nyolc sírra, ahol a hantok alatt a sárgalázban elpusztultak feküdtek. Vörösre égett föld fogadta a néhai irtáson, az egykor elhamvadt fatörzsek helyét jelölve. Erdei szemét torlódott rajtuk. Köztük tömérdek hangya, termesz. Odament a sírokhoz. A dőlt keményfa kereszteken semmiféle írás nem állt. Félrehajtott egy húsos, fonákján piros levelű ágat. Ugyanakkor valami zöld-arany szikrázás belecsapott kalapja szélébe. Hátrapattant. Szíve majd torkába ugrott, ahogy a csivitelő, rémületében fészkéről az ősvadonba repülő kolibri után, majd az ágon tekergő, zöld, oldalain aranyos vonalozású mérges kígyóra nézett. Az mart kalapkarimájába.

– Ej, Senhor! – hallotta maga mögött a kövér fekete vihogását. – Csaknem kártyapartner nélkül maradtam estére. Ez a nyolc sír, ha sikerül a zöld jararaca marása, kilencre szaporodott volna reggelre.

– Nem kell röhögnie! – nézett vissza még mindig holtra válva a törpe. Girbegurba botot pillantott meg egy síron a zöld között. Azzal majd agyonüti a mérges kígyót, a zöld jararacát. Odanyúlt. A „bot” megcsörrent. Mintha dühösen ráznának valami diós zsákot. A közelben álló Manuel a hangra rugóként ugrott hátra.

– Csörgőkígyó! – hörögte. A törpe a szép levelű ágra nézett. A zöld, ujjnyi vastag kígyó nem volt már ott, a fészekközelben. – Elment! – motyogta. Belsejében pokoli hideget érzett, ami lassan forróságra váltott.

– Sokáig napsütéses ez a tanya – pillogott zavartan a kövér óriás. – A mérges kígyók kijönnek ide sütkérezni a sűrű, árnyékos őserdőből. Nézze csak, Carvalho, azt a két, alig csipetnyi kolibrifiókát. Benn ülnek most is az ágtövön levő gyűszűnyi fészekben. Sohasem tudhatja előre az ember, mikor cselekszik valami jót. A zöld kígyó elriasztásával nagy jót cselekedett a kis kolibrikkel.

– Kívánom magának, senhor Manuel, hogy hasonló örömben sűrűn részesüljön – fintorgott a törpe.

– Ej-ej! – ingatta hájas fejét megrovón a fekete. – Ilyesmit kíván felebarátjának Jobban tenné, ha ideadná örökösei címét. Egészen jó formában van, hogy kilépjen a földi mennyországból. Előbb a vad, késelésre mindig hajlamos Abelardo, most meg a zöld istenverése.

– Hagyjon, Senhor!

– No, jöjjön ki a kunyhóhoz, Carvalho – húzta Manuel karjánál a vízparti, sokkal szabadabb hely irányába –, idebenn a síroktól túl gyászos a környezet.

– De kedves, soha nem felejtem el az előzékenységét – hajolt meg gúnyos

udvariassággal a törpe.

– Ebben nem is kételkedem – bólintott a törpe mellett kifelé tartó fekete óriás. – Mindent meghálál.

– Én? – ámult Carvalho. – Hogy mit nem képzel felőlem, senhor Manuel? Kidob, kikötünk, hogy kártyázzunk, itt éjszakázzunk, előzően nem fizet ki, letagad bizonyos dolgokat, most mindezek tetejében valamiféle hálát remél a bolond Carvalhótól?

– Ej, túlságosan érzékeny ön, ha szabad így kifejeznem magam: barátom-uram! Tessék, itt a vacsora – bontott ki egymás után két babos konzervet. A törpe elkapta, előkotort egy kanalat zsákjából, magához húzta a farinhás, kenyérpótló, mandiókalisztes kosarat, és falni kezdett. A kövér Manuel irigyen nézte. Legalább tíz marék farinha volt, amit Carvalho gyors egymásutánban behajigált a konzervbab mellé.

– Meg kell adni – sóhajtotta –, apró termete ellenére nagyon jó az étvágya.

– Ezzel talán kizökkentem lelki egyensúlyából, Senhor – vidámodott a törpe hangulata. Ismét két marékkal szedett a farinhából. Manuel olyanféle mozdulatot tett, mintha el akarná húzni a farinhás kosarat. A törpe visszahúzta. – Még ne! – Manuel sötéten nézte, szeme villámokat szórt, mint meleg nyári estéken a közeledő zivatar.

– Megyek! – állt fel mély lélegzettel. – A babot majd később megeszem, most meggyújtom a lámpát. – A törpe utána nézett a sötétedő estében.

– Irigy disznó! – mormolta. Eldobta a kiürült babkonzerves dobozt. Az időtől roskadt pálmaviskóból kivágott a fény. Odabenn Manuel motozott.

– Kitűnő! – állt fel elégedetten zsákjáról a jóllakott törpe. Most istenigazában elbántam a farinhával, a babbal.

– Kártyázunk akkor, Senhor? – jött ki érte a viskóból Manuel. Carvalho a kunyhóban jókedvűen nézte, mikor Manuel előzékenyen föléje akasztotta a kitűnő, fényvetítős karbidlámpát. A viskót nappali fény árasztotta el.

– Kitűnő a világítás, Senhor – nevetett a törpe. – Hiába, nagy gavallér ön, és előzékeny, hogy éppen fölém akasztja a lámpát. – Mindig kedveltem önt, senhor Carvalho – udvariaskodott Manuel. – Kinek a kártyájával játsszunk? Talán az önével?

– Nem bánom – repesett Carvalho, és az estében felsorjáztak előtte hamis, de diadalmas kártyacsatái. – Persze, saját kártyacsomagját is félti fukarságában – mormogta magában. – Hadd kopjék inkább az enyém. Megállj, vén kajmán, most jön a termetben kicsiny, de kártyatudásban óriás Carvalho, minden portugál kikötő kártyazsenije.

Odalépett kopott bőröndjéhez, kiszedte a kártyacsomagot.

– Tessék, senhor Manuel, keverjen és osszon – adta a fekete kezébe, aki vele szemben egy másik régi, szúrágta tuskón ült. Köztük valamivel magasabb tuskó volt az asztal.

– Makaót játsszunk? Ki adja a bankot és mennyi a bank? – nézett pillái résén a fekete.

– Ha megengedi – felelt a törpe –, babonás vagyok, elsőnek én adom.

– Tessék – bólintott előzékenyen Manuel. – Öné az elsőség. – Carvalho repesőn kevert boszorkányos gyorsaságú ujjaival, osztott. Két-két lapot. A kártyalapok hátoldaláról azonnal látta, saját magának hármast és négyest osztott. Manuel felnézett kézbe vett kártyáiról, álmosan körbetekintett. Carvalho tudta, neki ászt és nyolcast osztott.

– Kérem, a tétről megfeledkezett, senhor Carvalho. Mennyi a bank – A törpe felnézett a viskó pálmatetőzetébe, ki a vízre, a vadonra települő sötétbe. Mosolyra húzta vékony ajkát.

– Úgy vélem, félhavi fizetésem, kétszáz milreisz legyen. Manuel is felnézett a roskadt tető résébe, ahol bevilágítottak a csillagok.

– Tartom! – Carvalho mosolygott. Látta, a következő kártyalap, amit húznia kell, négyes. Veszít, de nem baj. Jó az ilyen első nyeretés csalinak.

– Kér lapot, senhor Manuel?

– Nem!

– Mennyije van Nekem hét.

– Nekem nyolc – terítette maga elé kártyáit Manuel. – Nyertem. Mennyi a bank senhor Carvalho?

– Kétszáz milreisz, a másik félhavi fizetésem. – Manuel félresöpörte a lejátszott lapokat.

– Tartom! – nyálazta ujjait Manuel. Carvalho osztott. Manuel megnézte felvett lapjait. Carvalho a hátlapokról látta, két hármast osztott. Manuel álmosan nézelődött, fel a lámpára, a sötétbe. Olyannak tűnt, mint valami keleti bölcs. Carvalho is felvette lapjait. Ásza és ötöse volt.

– Kér lapot, Senhor? – pillantott a feketére.

– Nem – Carvalho keze reszketett. A következő lap kilences volt. Manuel felnézett, mást sem látott, mint a sugárzó, nagyfényű karbidlámpát.

– Tizennégy! – vetette maga elé Carvalho a lapokat.

– Hat! – terítette ki kártyáit szuszogva Manuel. – Nyertem. – Jti, Senhor, a dupla vagy semmit – izzadt Carvalho.

– Miért ne Egyhavi fizetése a bank!

– Rendben! – Carvalho osztott. Manuel két ászt kapott. Magának ötöst és hármast osztott. Megkönnyebbült.

– Kér?

– Kérek!

– Tessék! – gyöngyözött a verejték a törpe homlokán. Egyetlen vonás sem változott arcán. A kövér disznó hetest kap, az a következő lap. Feltétlenül megáll. Neki nyolca van, tehát nyer. A csomagban kettes következett: Nem baj. Az ördög sem vág be hétre.

– Lapot kérek – hangzott túlfelől. Tompa és álmos volt a szó. Carvalho előtt összeborult a világ. Átlökte a lapot Manuel elé. – Kilenc! És önnek, senhor Carvalho?

– Nyolc.

– Balszerencse, ej-ej... No, majd legközelebb.

A törpe szeme vérbe borult. Nem tudta, mi történik vele. Ki vág be hétre Csak őrült, más nem tesz ilyet. Ez a fekete valóságos ördög. Megtette! Barom. Nyelve taplószerűen kiszáradt. Nem, most nem megy ki egy ital vízért. Majd. És saját kártyája hagyja cserben, a jelölt kártyacsomag, amelyet jobban ismer, mint püspök a bibliát.

– Mennyi a bank? – hangzott túlfelől tompán.

– Négyhavi fizetésem, ezerhatszáz milreisz! – Manuel felvette a kiosztott lapokat, nézte, és mintha felülről, a karbidlámpa tájáról kérne feleletet, körbe kóválygott álmos pillantása. Carvalho magának is osztott. Figurája és kettese volt. Odaát ötös. A következő lap négyes.

– Kér lapot, Senhor?

– Kérek! – Carvalhónak ki kellett osztania Manuelnek a négyest. Ezután nyolcas következik. – Fuccs! – verte oda a lapokat.

– Kilencem van, Carvalho – tárta maga elé lapjait Manuel. Félévi fizetése kvitt. Nem tartozom semmivel.

– Dupla vagy semmi, Senhor!

– Bolondnak néz, Carvalho Miből fizetné a háromezer-kétszáz milreiszt, ha megnyerném a tétet?

– Nézze, Senhor! – fogta könyörgésre a dolgot Carvalho. Van száz milreiszem, a holmim is megér vagy háromszázat. Négyszáz a bank.

– Jól van, tegye ki – vihogott Manuel, és jobban elhelyezkedett a tuskón. A törpe kiszedte zsákjából a pénzt, odatette a középső nagy tuskóra, és odahúzta, mintegy jelképül, bőröndjét, gumizsákját. Remegtek ujjai, amint osztott. Sohasem érezte magát ennyire szerencsétlennek. Minden ellene

esküdött, saját kártyacsomagja, minden, beleértve azt a disznó Fortunát.

– Jól jár a lapja, Senhor! – szorította össze ajkait a törpe. – Jól, Senhor! A kártya kiismerhetetlen. Erre már rájöhetett.

– Rá, persze! – rágta körmét izgalmában a törpe. Manuel emelt, Carvalho osztott. Két lapot Manuelnek, két lapot magának. Manuelnek megint hetese volt, neki is. Most már nem vág be, ez biztos – nyelt nagyot. Hétre nem szokás.

– Lapot kérek! – jött álmosan túlról a hang. A kövér fekete pillantása állandóan kóválygott, nézelődött.

– Nincs rosszul, senhor Manuel?

– Nem, lapot kérek – hangzott könyörtelenül. Carvalho nyögött, kettes következett. Kénytelen volt osztani. Manuel elvette a lapot, megnézte, kiterítette maga elé.

– Kilenc! Önnek mennyije van?

– Nyert! – rúgta ki maga alól a tuskót ingerült dühvel a törpe. – Semmim sincs, minden a magáé.

– Igen. Ez a helyzet, senhor Carvalho – söpörte be a bankjegyeket Manuel. A bőröndöt, a gumizsákot a maga holmija mellé tette. A törpe ziláltan nézte.

– Most mit tegyek, Senhor?

– Ajánlom – kuncogott Manuel –, menjen Senhor az Amazonason járó gőzhajók számára fát vágni. Fa az mindig kell. Igaz, nem fizet valami jól. – Szélesen, röhögve állt, az egész viskót kitöltötte alakja. Fekete, hájasan dudoros arcán győzelmes mosoly tündökölt. Felpillantott, belenézett a karbidlámpa felhúzott, lehajtott, fényes, tiszta fényvetőjébe, amelyből nem saját arca, hanem az alatta levő Carvalho tehetetlen kétségbeesést mutató kezei és a szerteszórt kártyacsomag lapjai látszottak. Odalépett a lámpához, leakasztotta.

– Jó éjszakát, senhor Carvalho, és ajánlom, ne búsuljon túlságosan. – Lecsavarta a vizet a lámpán, szétbontotta, kirázta a tartályból a karbidot. Szorgosan kereste a sötétben fekete ujjaival a már szétmállott karbidsár közül az ép darabokat.

– Takarékoskodik a bitang! – sóhajtotta Carvalho. – Erre is van esze.

Manuel felkötötte függőágyát, belehevert, betakarózott szutykos, régen mosott lepedőjével.

– Hallja, senhor Carvalho! Amíg együtt utazunk, kölcsönadom magának függőágyát – nézett a ténfergő törpe felé. Carvalho morgott, nyögött, de felkötötte függőágyát. Manuel hallotta suhogását, amint belehevert a

mindenéből kivetkőztetett kártyás. Kétezer-ötszáz milreisz nem kicsiség. Ráadásul a holmi – gondolta. Carvalho nem vett észre semmit. Sohasem tudja meg, miféle ördög állt vele szemben, végeztette a legvadabb, a józan ésszel ellenkező kártyabukfenceket. Manuel elaludt. Éber álommal. Carvalho maga volt a kétségbeesés.

Suttogott a vadon éjszakája. A Rio Claro néha megcsobbant. Kajmán, vadonbeli vízre járó állat, vidra? Senki sem tudta volna megmondani. Fehéren szikrázó csillagok villództak a vízen, tükröződtek a víz koromszínén. Az omló vízesésnek tűnő, nappal zöld banánlevelek közt feketéllett az ősvadonban a viskó. Belesüppedve az éj szakába.

Világosodott. Óriási tűzgömbként kelt a nap a keleti ősvadon felett. Manuel a parton, a csónaknál állt, és vödörrel öntögette magára a vizet. Kövér és hatalmas szoborhoz volt hasonló ónixszerű feketeségében. Carvalho letörve rakodott. Már megfürdött. Korábban ébredt, mint volt gazdája. Szeme karikás volt, töprengve meredt ennivalójára. Mint örökös gépzúgás járt benne: hogyan lehettem ilyen ostoba Manuel mindennel cimborál céljai érdekében. Éggel és pokollal. Eszébe sem jutott saját cinkelt kártyacsomagja, amivel ki akarta fosztani Manuelt. Szabadulnia kell Manuel de Santa Clarától. Ott a csónakban a duplacsövű. Mire vár Korán reggel megnézte. Mindkét csöve töltve. Manuel kövér háta, amelyen lecsorgott a ráöntött víz, előtte feketéllett. Egy lépésről belelövi háta közepébe a duplacsövű söréttöltését. Azonmód átszáll a fekete ördög igazi, pokolbeli tanyájára. Óvatosan megmarkolta a 16-os sörétes puskát. Csak a kakas csattanását ne hallaná meg. Manuel olyan biztonságérzettel fürdött előtte, mintha a dadája fürdetné. Manuel bal lapockája alá célzott, ahol majd szétroncsolja fekete szívét a söréttöltés. Meghúzta a ravaszt. Éles, üres gyutacscsattanás hangzott. Manuel lustán, kényelmesen megfordult, kezében félig teli vödör. Mosolygott.

– Ej-ej, hát így vagyunk, Senhor – nedvesítette meg nyelvével kövér ajkát. Cseppet sem látszott haragosnak vagy meglepettnek.

– Meghalsz! Meg, te kövér disznó, te pokolfajzat! – ordította Carvalho, és belényilallt valami dühödt gyilkoló öröm, a vérontás fékevesztett démona. Célba kapta Manuel széles, kövér hasát, két lépésről elhúzta a jobb cső ravaszát. Ugyanaz a pattanó gyutacssülés hangzott, mint előbb. Semmi dörrenés, a holtra sebzett ember ordítása.

– Ugyan, senhor Carvalho! – hangzott megrovón. – Kérem, adja ide azt a puskát. Csak nem hiszi, hogy egy ilyen, bár törpe, de gyakorlott gyilkosnak

keze ügyében hagyok egy töltött duplacsövűt Hogy lehet ekkora naivitást feltételezni a szegény Manuel de Santa Claráról Különben, ha másfélével próbálkozna, szigonnyal tépném ki gégéjét – mosolygott a kövér fekete. – A jó senhor Manuelnek is véget érhet egyszer a türelme, nem?

– Miféle ördög, Lucifer védte meg most magát? Mondja meg, mondja! – hörögte a törpe.

– Egyszerű, fiacskám. Abból a két töltésből, amellyel este a puskát megtöltöttem, hiányzott a lőpor. Sörét, gyutacs, minden a helyén volt, csak éppen a lelke, ami közben kellene, az hiányzott.

– Túljárt az eszemen, Senhor!

– Nem történt semmi. Efféle megesik. Most én, Senhor, ezzel a két jó töltéssel, látja, amivel kicserélem a lőpor nélkülieket, simán lelőhetném magát, és még a kutya sem ugatna maga után. De mégsem teszem. Ki evezne akkor velem Bananalra, az Amazonasra – tette le az újratöltött puskát. Fordult és kézbe vette a vödröt. Megmerítette vízzel. Carvalho azonmód odaugrott, felmarkolta a puskát, hátralépett, felhúzta a kakasokat, és Manuel kövér hasának fordítva elhúzta előbb a jobb, majd a bal cső ravaszát. Két éles, halk pattanás, két magányosan elsülő gyutacs hangja.

– Senhor Carvalho! Ön nagyobb patkány, mint ahogy feltételeztem – komolyodott el Manuel. – Eddig játszottam önnel, Lampiáo módjára tréfálkoztam, de ezután inkább már csak magam evezek. – Elkapta a hiába kapálódzó törpét, óriási erejével a kézbe kapott kötéllel úgy meghurkolta, hogy halász sem köti jobban zsákmányát hálójába. Carvalho nyögött.

– Most mit akar velem? – zihálta.

– Semmit, fiacskám! Manuel de Santa Clara nem öl, csak védekezik. Ha kifogják valaha arról a fatörzsről, nézze, arról, amely ott úszik, mondja el, miért került rá Akkor majd én is elmondom a fatörzsön utazás okát. Remélem, nem kaparja le onnan túl hamar valami éhes kajmán. Ügyeljen erre. A száját nem kötöm be, errefelé jó darabon amúgy sem él az őserdőben caboclo, vadász. Inni, ha óvatosan hasra fordul, ihat a folyóból. Az evés, az más kérdés. Remélem, az esti bab – nézett csúnyán – és a tömérdek farinha elég volt. – Carvalho rábámult, sárgán a félelemtől.

– Az összes ördögök nem találhattak volna ki körmönfontabb dolgot – csukta le pilla nélküli szemhéját. Tudta, hogy a kövér Manuel harmadszorra nem ad alkalmat holmi alkalmi orvtámadásra. Hülye voltam! – gondolta. – Gyámoltalan bolond. Megérdemlem, hogy kikorhadt fatörzsön utaztassanak, és ha szerencsém van, elérem az Amazonast. Ott arról, miként kerültem a

törzsre, ajánlatos lesz mélyen hallgatni. A kétszeres gyilkossági kísérletet húszévi börtönnel büntetik. Azonkívül biztos, a letöltött húsz év után átadnának a franciáknak. Jobb megkötözve utazni egy fatörzsön, remélve az épségben Amazonasra jutást, mint különféle későbbi kellemetlenségeknek kitenni magam. A kajmánt különben is, ha felkaparna értem, jól orron rúgom. Leesni sem kell feltétlenül a fatörzsről, hogy vízbe fulladjak. – Mindezeken két evezőpad között töprengett a törpe, ahova Manuel, mint valami bekötözött zsákot, durván behajította.

Manuel beszállt a csónakba. Igyekezett az elúszó fatörzs után. Elérte. Carvalho növekvő félelemmel nézte. Mint macska kölykét, nyakánál fogva megragadta, és átemelte a fekete, töredezett törzs ágcsonkjai közé.

– Érzi a korhadó, vizes fa szagát, Senhor? – nézett alattomosan a törpére a csónakból, evezőpadjáról Manuel. – Addig jó, míg ezt érzi. Ne mozogjon túlságosan, mert ez a nedves, héj nélküli törzs nagyon csúszós. – Ellökte evezőjével a fatörzstől csónakját. – Jó mulatást! Nos és utazást! Hathavi fizetése és a holmija természetesen tegnap esti kártyanyereségem. Így nincs elszámolnivalónk. Ha a viskónál berakodtam, nemsokára utolérem. Akkor még egyszer elköszönök. Isten önnel, senhor Carvalho!

– Átkozott kövér disznó! – szikrázott Carvalhóból a gyűlölet. – Csak ne legyen annyira érzékeny, kis barátom. Tudja, nagyon is egymás közt vagyunk. Még megharagszom. Gondolja meg, mit tett volna ön, ha fordított a helyzet?

– Szeletekre vagdalnám, mint a Rio des Mortesen a savantes indiánok ellenségeiket.

– Nos, akkor lássa be, hogy Manuel de Santa Clara mégiscsak jó szívére hallgatott, mikor csak – megnyomta a szót – kiraktam ide.

– Kajmán- vagy éppen haleledelnek?

– Lehet, ilyesmi is előfordulhat. Sietnem kell, senhor Carvalho, nagyon is elsodródom a viskótól – merítette vízbe az evezőket. Nagy szuszogva elérte a parti őserdőt, víz ellenébe fordította a csónakot. Carvalho csak ebben a percben fogta fel helyzete igazi súlyosságát. Rémülete ordításba csapott át. Kétségbeesve próbálta karját, csuklóját, bokáját mozdítani. De ez legalább annyira nem ment, mint a szardíniának a dobozban. Manuel kötései tökéletesek voltak. Mind távolabbról ért a törpe fülébe az evező csónakoldalhoz verődése, a nyugodt és kényelmes csónakutazás, a biztonságos erdei élet hangja.

Két vastag, nedves ágbütyök közt elnyúlva, hanyatt fekve, hátrakötött

kézzel nézte a felette elvonuló, erős széltől hajtott felhőket. Lecsukta szemét. Nem akart semmit látni. Nyomorultnak, pusztulásra ítéltnek érezte magát. Akár a tengeren kitetté, olyan a sorsom – zihálta. – Rosszabb, mintha magányos lélekvesztőben hányódnék élelem és víz nélkül. Mi ez? – fordította riadtan egy, a törzs melletti csobbanásra verejtékes arcát. A Rio Claróban a tigriscápáknál is veszélyesebb, alattomosabb, zsákmányra leső fekete kajmánok, embernek is nekitámadó vad halak, fekete piranhák csordái élnek. Megborzongott. Pedig semmit nem látott. Már nem hallotta az evező hangját. A fekete kiköthetett valahol a viskónál. Érezte maga alatt a fatörzs enyhe ringását, amint a szélben erősödő hullámok himbálták.

Súrlódva érte a pálmaviskónál a fövenyt Manuel csónakja. Pokoli a meleg! – törölte arcát, nyakát Manuel. Fújva hajította a fenékdeszkára evezőjét. – Sietnem kell – beszélt hangosan. Ezután egymagam evezhetek. Nem kellemes mulatság. Nagyvonalúnak érezte magát csónakba rakodás közben. Kétszer is megajándékozta életével azt a patkányt, mikor az rákattantotta nagyon is gyilkos szándékkal a duplacsövűt. Ki az ördög keresné rajta Carvalhót, ha igazi töltényeket rakva puskájába, lelövi? Nem, ilyet mégsem tesz.

Fütyörészve rakodott. Nézte a csónakba halmozott, csaknem érett banánfürtöket, sárga ananászokat, amelyeket most már egyedül ehet meg. Pompás! Szerette a friss gyümölcsöt. Felvette a csónakból duplacsövűjét. Kinyitotta a závárzatot, kidobta mindkét csőből a semmire sem alkalmas, hamis, lőpor nélküli, némelykor azonban hasznos áltöltényeket. Lőporral töltött, szabályos töltényeket nyomott helyükbe. Manuel de Santa Clara eszén – gondolta – nem fog ki egy olyan hitvány patkány, mint Carvalho. Akkor sem, ha ráemeli, hátának, hasának fordítja a duplacsövűt, elkattantja a kakast. – Manuel fekete és kövér arcán egyetlen szőrszál sem akadt. Olyan sima volt bőre, mint a legigazibb indiáné. És hiú volt, veszedelmesen hiú, mint általában a heréltek. Gyűlölet, düh égett benne minden és mindenki iránt, ha ezt néha mosollyal takarta is.

Körülpillantott a homokos, cserjés parton. Sehol semmi, minden benn hevert már a ladikban. A banánfürtök közt Carvalho holmija. Eloldotta a régi cövekről a csónakkötelet, átkapaszkodott a pálmaborító mellett az evezőpadokon, beült a csónakvégbe. A ladik eleje azonmód megemelkedett. Úszott, sodródott lefelé. Vízbe mártotta evezőjét. Nehezen ment az evezés. Tegnap alkonyatig könnyen ment, addig csak Carvalho evezett.

– Az Amazonas és az első kikötő, Bananal, milyen messze is van innen! –

kesergett.

Evezett és izzadt. Minden evezőhúzás egy örökkévalóság. Izmai fájtak, dereka húzott. Sietnie kellene, hogy mielőbb elérje azt az átkozott fatörzset és összevissza hurkolt utasát. Nem gondolta meg a dolgot eléggé.

Amott elöl már látta is a fatörzset. Jól sodor a Rio Claro.

– Hahó, senhor Carvalho! – ütődött neki csónakja a szürke, nedves, kérgétől rég szabadult fatörzsnek.

– No, mi az? – mordult rá, feléje fordítva fejét a törpe. – Hogy érzi magát?

– Dög! – Carvalho utálattal elfordította fejét. Kegyetlenül fájtak, égettek a bokájába, csuklójába vágó kötések, hurkok. Ha a kötelékek átvizesednek, még jobban megduzzadnak, szorítanak, megállítják a vérkeringést. Két óra ilyen helyzetben, és akkor már csak az amputálás segíthet.

– Hallja, nem valami kedvesen köszönti jótevőjét. Kétszer is lelőhettem volna.

– Még megteheti, és jó lenne, ha minél előbb megtenné, maga fekete disznó!

– Ej-ej, ilyet mondani volt gazdájának – csóválta kövér fejét Manuel. Csak úgy rengett hájas válla. Jókedv csillant szemében.

– Menjen a pokolba, tűnjön el, maga fekete ördög!

– Nem, dehogy kedves barátom – nézett evezőtől megviselt rózsaszín tenyereire Manuel. – Mást határoztam. Érti Maga nagyon szerencsés fickó.

– Mit akar? Nem kínoz tovább? Agyonlő?

– Dehogy! Elvagdalom kötéseit, visszaszáll elöl a csónakba, és most már igazi sörétes tölténnyel töltve a duplacsövűt, én fogom majd hátának. Vállalja az evezést?

– Vágja már át ezeket az átkozott vizesedő köteleket, mert nemsokára hullát cipelhet magával. Megállt a vérkeringés karomban, lábamban.

– Ez bizony sajnálatos, mivel ilyenkor beáll az üszkösödés. Nem vagyok orvos, hogy netán amputálással segítsek.

– Lampiáo felcsere sem volt sebész, mégis értett valamit az operáláshoz!

– Hallja, kitől hallotta maga ezt a hazugságot? – hördült dühösen Manuel. Hangja sipított. Ha Lampiáo megtudja, hogy a Rio Clarón rejtőzik, mindennek vége – gondolta.

– Honnan tudom? – röhögött kötéseiben a törpe. – Ezt mindenki tudja a Rio Clarón. Röhögnek is magán eleget a gumicsapolók, vadászok, még a suttyó legények is. Nekem is csak úgy megsúgták. Tudja-e senhor Manuel, hogy mostani állapotában valami afrikai vagy arab háremben jó fizetést is

kaphatna?

– Hallgasson, maga átkozott szúnyog, úgy itt hagyom, mint urubu a ganéját!

– Bolond beszéd, Manuel. Magának, ahogy kiveszem, mindenáron evezős kell. Ezen semmiféle urubu nem segít. Különben is elég urubu maga. Egyébként ha megmondja – villant a törpe szeme –, hogy miféle trükkel győzött le saját, most már elárulhatom, cinkelt kártyáimmal szemben, leviszem az Amazonasig. Áll az alku? Tegnap este óta ezen töprengek. Kellett valaminek lenni, ami idejuttatott.

– Jól sejti, Senhor! – röffent Manuel. – Látja itt ezt a szép fényes fényvetőjű karbidlámpát – húzta elő a csónakközépből. – Látom!

– Hol függött ez a lámpa? – Hol? Hát a fejem felett!

– Milyen a fényvetője? Függőleges? – Nem, jól előre dől!

– Hová veti a fényt? Le a kártyapartira, ugye Ezenkívül mit lát benne, ha belenéz?

– Ó, maga átkozott, ezerszer bitang gazember! Hát ezért pillogott annyira fel-le, mindenfelé, hogy a lámpa beállított tükrében közben meglássa kártyáimat?

– Pontosan ezért, kedves Carvalho. Most, remélem, kielégítettem kíváncsiságát?

– Igen, ki, maga urubu! Maga a legelvetemültebb hamiskártyás, akit valaha láttam. – Mintha hirtelen változott volna valami benne, elnevette magát. – Tudja, azért lehet magától is tanulni. Nos, szabadítson ki, szent a béke.

– Jó-jó! – vagdalta el a törpe kötelékeit Manuel de Santa Clara. – Véget ért tehát a nagyon is szemléltető oktatás a Rio Clarón. Most, hadd lássa, hogy ki vagyok, visszaadom holmiját és az evezősnek járó napibért is megkapja.

– Hiába, látszik, ki az igazi úr! – dörzsölte bokáit, csuklóit a törpe, mikor visszamászva a fatörzsről a csónakba, a csónakelőre telepedett.

– Hát erre is csak rájön! – vihogott Manuel. – Pihenjen csak kicsit, amíg rendbe jön. Amúgy is lefelé sodor bennünket a folyás. Carvalho utálattal nézett vissza az elmaradó fatörzsre, a puskás feketére, aki derűsségében csaknem szétfolyva, kövéren ült a hátsó evezőpadon. Tudta, sohasem érte volna el az Amazonast. Ha a fatörzsön marad, még az éjszaka végeznek vele a vízből felcsapó kajmánok.

– Hallja, senhor Manuel! – fordult vissza. – Mégiscsak túl sok az, ami tegnap óta velem történt.

– Nyugodjon meg, sokkal több történt volna holnap reggelig, ha a

fatörzsön hagyom.

Igaz, akkor tapasztalatait már csak valamilyen pokolbeli ördögfinak mondhatta volna el – fejezi be nevetve a tűz világosságában Abelardo a történetet. Feláll. Megnézi a rotyogó, gőzfelhőket lövellő bádogedényekben a guarák kifőtt csontjait. – Kész, Senhor! Amíg a fekete és a törpe históriájával foglalkoztunk, elkészült a guarák csontjainak kifőzése.

Felállok a fahasábokról. Nyújtózom. Leveszem a tűzről az urutu apró csontjait tartalmazó, gőzt lövellő bádogot. – Lassan éjfél! – fordulok Abelardóhoz. – Kirakjuk zsákokra a csontokat, reggelig jócskán megszikkadnak.

– Akkor indulok – önti ki Abelardo az első bádogból a forró vizet. – Leviszem a csontvázakat kimosni a Tapajósra.

Követem Abelardo példáját. Kiborítom az urutu csontjait tartalmazó bádogból a forró vizet. Gőzfelhő, furcsa illatok, tapajósi éjszaka, meleg övi csillagsátor. Körülöttünk terjengő a sötétség, feketén állnak a pálmakunyhók, a fazenda épületei, a vízparton pálmakunyhóm.

– Sokfélével kell ugye foglalkoznia egy fazendafőnöknek pillant rám Abelardo.

– Bizony sokkal! – nézek jókedvűen az urutu csigolyáira, bordáira, melyek a bádog sötét mélyén rejtőznek.

VÁSÁR A KIKÖTŐPALLÓN. ABELARDO ÚJABB HISTÓRIÁJA

Abelardo a kora reggel friss, fátyolszerű ködpáráit nézve áll a vízfenékbe vert cövekekből és pallókból összeállított keskeny fazendai kikötőhídon. Bakancsom végigkopog a széles és erős pallókon, egészen a kikötött csónakokig. A félmeztelen Abelardo hosszú árnyéka ráfut a vonuló vízre.

– Nézze, Senhor! – int felém fordulva a széles, közepén őserdős szigettel díszes Tapajósra – látott mostanában ennél különösebbet, vadságában meghökkentőbbet?

– Láttam! – érek melléje.

– Hol? – pillant rám megütközve.

– A hátán. Annál a másfél araszos borotvavágásnál nemigen találok pillanatnyilag különösebbet, vadabbat.

– Mindig elkalandozik a Senhor, másra tér – enyhül meg Abelardo, mert – hiába – hiúság is van a világon. Csak én tudom, hányféle hiúságra okot adó tényezővel találkozom az erdei favágók, halászok és vadászok között. Akad caboclo, aki az újonnan kihegyezett, borotvával lepattintott, valóságos „ördög”-fogaira büszke, akad, aki afrikai őshazájából hozott, maga sem tudja, honnan származó, voltaképpen démonűző tánca hírére kényes. Pusztán szemlélet dolga ez. Különben is, aki idejön, óhatatlanul átvesz valamit a táj, s az itt élők különcségeiből. Ráragad, mint mézesbödönbe esett bogárra a méz.

Abelardo voltaképpen az én erdei csábítóm, sátánom. Külsőre is formázza. Madách Luciferje sem mutathatta nagyobb hévvel Ádámnak a maga csábító világát, mint nekem Abelardo a Tapajós-tájat.

– Sok ma a fazendai munkám, Abelardo, de magával megyek. Hová evezünk?

– Odaátra, Senhor. Lehet, hogy ejtünk valamit, amit eddig még nem, a mocsár mindig teli meglepetésekkel.

– Ezek elől sohasem szabad kitérni!

– Nem bizony, Senhor! Egyenesen mindig neki a felbukkanó zsákmánynak. Azután – mindig ezt tartom – a többit meglátjuk. – Nem mondom, megszívlelendő a mód, csak azután mi történik, ha a szembekerülő vad hasonlóképpen cselekszik?

– Ilyenkor a legérdekesebb, Senhor. Ugyan ki szereti a csendes esőt, mikor

eget zengető, mennydörgésekkel teli villámfényes zivatarban is gyönyörködhet? Ide ilyesmiért, s nem macskahalak fogásáért jön az ember. Ugye, Senhor?

– Igen. Ha meggondolom, ez a legidevalóbb igazság. – Több igazság is van?

– Igen. Teszem, azoké, akik elvetik a mi igazságunkat, és még az itteni nagykedvű szúnyogokat sem vállalják.

– Azok menjenek is messzire a saját igazságukkal. Éljék szürke, igából soha ki nem törő életüket. Nekem itt csak a saját kedvem parancsol, Senhor!

– Az ilyen kedvet én is elfogadom parancsolómnak. Azonban nekem a Ford-embléma parancsol.

– Már ameddig, Senhor. Ismerem szándékát, ha visszaérkezik szabadságáról az öreg angol Rice, akkor a Senhor kiválik a Fordszolgálatból, és megy, követi kedvét a gyűjtésben, vadászatban, halászatban. Akárcsak én. A Senhorban ilyen a vér.

– Köszönöm a jó véleményt, Abelardo!

– Indulunk, Senhor! Hozza holmiját! – mutat a csónakba már előkészültem a mai halászatra, ha úgy tetszik, vadászatra. Lepillantok a csónakba. Szigonyok, kötegbe csavart zsinórok, a duplacsövű, amit kölcsönadtam Abelardónak vendégeskedése idejére, nos és evezők, vízmerő héjak. Végül hatalmas, ólmos dobóhálója, amit sűrűn foltoz. Sok a fenékre süllyedt uszadékfa, talpas gyökércsonk. Ezek tépő karmokként pusztítják a halban gazdag Tapajós mentén a hálót. Abelardo ilyenkor majd elrepül a méregtől. Ismeri az itteni vizeket, sodrásokat, a mély vízbe merült fák helyét, de a Tapajós szorgalmas, mindig újabb, Abelardót bosszantó fatöveket, korhadó tuskókat rak merülő hálója alá. Sohasem lehet eléggé kiismerni a vizet, mint ahogy az ősvadont sem.

Fordulok a pallókon, megyek holmijaimért. A fazenda vágóhídján folyik a mészárosmunka, a tehénvágás. Lasszók, leszegett tehénszarvak, késes mindenfelé, a caboclókból kikerült mészárosok dolgoznak. Odább a sertésállások is megadják sápjukat a tapajósi Fordnál dolgozó négyezer ember húsigényének. Ismétlődő képek ezek. Füst árad a vágóhíd hulladékot, belsőrészeket, patákat égető kemencéjéből. Az éjszaka sokáig főztük mellette a guarák és az urutu csontjait. Füst árad a konyha felől, de óriási füstgomolyok törnek fel a keleti vulkanikus hegyvonulat valamelyik völgyéből is. A távoli óriási tűz a levágott, megszáradt őserdőt emészti. A tűz megeszi a ledöntött őserdőt, de megeszi a humuszt, a mikroflórát is, mindent,

ami a gumifácskák táplálására alkalmas. Eltévesztik az amerikaiak, a Tapajós-táj nem azonos Ceylon és Jáva klímájával, talajával, adottságaival. Az innen, 1876-ban, az angol Henry Wickhamtól kilopott seringua-, gumifamagvak ott szépen kikeltek, csemetékké, gumitejet adó faóriásokká növekedtek. Ugyanazt a játékot szó szerint a tűzzel itt nem lehet újra megcselekedni. A vulkanikus, vörösre égett terület, amely a kiirtott őserdők helyén kialakul, még a hamut sem képes megtartani. Egyetlen esős évszak esőzése mindent lehord a völgyekbe, belemos a patakokba, végül a Tapajósba. Csak újabb zátonyok keletkezésére, öblök feltöltésére jó az elégett föld. Gumiültetvényezésre semmiképpen nem alkalmas. Ford-"csődtömeg"-ként értékelek minden egyes távoli őserdőt égető tüzet. Pokoli a pusztítás. Nem lehet ellene tenni.

– Senhor! – hallom a víz felől. – Siessen, az égő erdő füstjét a vízről is lehet látni.

– Mindjárt jövök! – kiáltok vissza. Sietve indulok pálmatetős kunyhómba a primitív vágóhídtól, ahol csak a cementtel kiöntött padozat hirdeti „civilizációnknak" behatolását a Tapajósra.

Csónakból, evezés közben nézem a Pao d'Agua falu irányából felszálló hatalmas füstöt.

– Szép, ugye? – szólok Abelardónak.

– Szép! Mármint annak, aki élvezi az ilyet.

– Olyan ez, Abelardo, mint mikor máglyán égetnek valami pótolhatatlant. És nem lehet segíteni. Visszatérő jelenség ez naplóm sűrűn teleírt oldalain. – Felpillantok. Kék felettünk az égbolt, nincs rajta egyetlen felhőfoszlány. Megállok az evezéssel: Csak Abelardo evez, tartja az irányt. Feleúton járunk a Tapajóson, jól látni, milyen széles a folyam és milyen szép. Más az őserdő sűrűjéből, a fazendáról nézni a vizet, és más innen, a folyó közepéről. Békesség, nyugalom uralkodik el rajtam, a vízen. Abelardo csendesen evez. Aranylik a napfény, vonulnak a felhőbodrok, és a csónak alatt, körülöttünk számtalan vízilény.

Evezünk. Elér, rám telepszik a közeledő őserdő hatása. Puskáink, szigonyaink, szerszámaink sora: mindent uraló erő. Érlelődő tapasztalásaim Abelardo nyomdokain sűrűsödnek. Sohasem remélt, gyorsan érő, eredményt hozó halász-vadász biztonságot hoznak. Fel akarok nőni a természethez, az őserdőhöz, mindenhez, amit itt találhatok. Ebben az óriási, természet építette labirintusban, amely a tömérdek, egymással küzdő élet közt ezer ösvényt mutat, Abelardo és a többi caboclo gyakorlatiassága az „Ariadne fonala".

Mikor véleményt alkotok idetévedt, itt lehorgonyzó életemről, a környezet rám tett hatásairól, növekvő erőt érzek. Nemcsak a Winchester ravaszát kell elhúzni, kivetni a kígyófogó bot zsineghurokját, befogni a vízzel kiöntött óriáspókokat, lerészegíteni a a színdús, csapongó lepkéket az ember készítette csábítón illatozó itallal, hanem tárt szívvel kell szeretni, vele, benne élni, nehogy ez a világ visszasújtson. Ezt is megteszi az ősvadon, ha a figyelem csak pillanatra is kihagy. Bolond dolog itt, Abelardo csónakjában, a félmeztelen halász háta mögött ilyesfélékkel foglalkozni. Elég felfogni a tényeket, villámsebes reflexszel védekezni, szembetámadni, bevontatni, vagy bőrét, húsát venni a zsákmánynak. Igen ám, de mindaz, amiről emlékezem, akkor is körbeveszi a vadászt, ha nem vesz ezekről a tényekről tudomást. Uralkodó itt a nyers erő, a vadság. Azonban a finom, a zsákmányejtés lehetőségét növelő apró megfigyelésekről sem szabad soha lemondani. Ezer új íz, sehol másutt nem található élménysor emeli toronymagasra a többi fölé az ilyen zsákmányejtést.

– Min gondolkozik, Senhor? – fordul vissza evezőpadján Abelardo. – Átértünk?

– Igen! – pillantok körbe.

– Nézze, Senhor, micsoda óriási kajmán az ott! – mutat lefelé a folyamon Abelardo. – Már embert is evett.

– Honnan tudja, hogy embert is evett az a kajmán?

– Könnyű azt megmondani, Senhor. Nézze, nem mozdul, nem bukik le. Lesi a csónakot, bennünket. Csak két bögrényi szeme áll ki a vízből, és ha most a Senhor valami nagy jót akar tenni valami erdei asszonynak, vagy talán még meg sem született caboclógyereknek, akkor leállok az evezéssel. Egyforma sebességgel visz bennünket, és a ránk leső, az ember fogát még nem érzett kajmánt a víz. Vájja bele Senhor, abba a dögbe a „fogát”.

Szinte átsüt rajtam Abelardo gyűlölete. Csaknem négyméteres, óriási dúvad a fekete kajmán. Mereven, ellenségesen figyel bennünket, és – ez az érzésem – egyre közelebb kerül. Ötven méter a távolság! – mérem fel. Abelardo nem evez.

Mefisztói vonásai, szeme fehérje, ami kitündököl arca barnaságából, vadságot tükröz.

– Tessék, Abelardo, lőjön! – nyújtom Winchesteremet.

– Nem, Senhor! Ülve, csónakból, ezt megmutatta a vidránál, jobban tud, mint én – hárítja el a puskát.

– Az ám, a vidra! – fordítom vállamhoz a rövid csövű Winchestert. Az

négyszer ennyire volt. Nem szabad hibáznom. Hogy is mondta, Abelardo: asszony, talán még meg sem született caboclógyerek? Ennek a nagyra nőtt vízi ragadozónak tömérdek húsfélére van szüksége, és ez a dúvad egyáltalán nem válogatós. Kétségtelen, most például ránk les, zsákmányra éhesen. Jól mutatja ezt bőrlebenyes, vízből kiálló, dülledt szempárja.

A fekete kajmán semmit sem sejt, csak les ránk. Bennem is felébred a vadság. Semmit sem akarok, csak ölni. Beletalálni abba a szemközti fekete bőr-barlangba. A Tapajós semmiben nem zavartatva magát sodorja csónakunkat, s a ránk figyelő óriás kajmánt. Láttam ebből a fajból több ilyen rendkívüli méretű példányt. Hosszasan, finoman célzok. Abelardónak egészen biztosan ráérősnek tűnik ez, és már mozog, fészkelődik padján. Mélyet lélegzem. Tartom a levegőt. A puska úgy áll markolásomban, mintha belenőtt volna. Alattunk, mintha nem is víz, hanem szikla lenne. Puszta céllövés ez, és a tét: több, még meg sem született caboclógyerek élete.

Eldörren a nagyöbű. Szürkén kavargó, furcsa ízű lőporfüstöt lövell. A fekete kajmán óriásit ver. Szinte kilövi magát a vízből, hogy vastag, fekete törzs módjára visszasüllyedve körkörös forgásba kezdjen. Bukfencezik. Egyik bukfenc a másik után, ahogy neki-nekilódulva menekülne. Már nincs egyensúlyérzéke, ahogy vad erővel lapátolja a vizet mellső és hátsó lábaival, és forog, mert a golyó roncsolása kényszeríti rá.

Sohasem láttam mélyben bukfencező kajmánóriást. Nézem a vad színjátékot, amelyhez egyre közelebb kerülünk. Abelardo a kajmán felé evez, majd letéve evezőjét, már áll is a csónakban. Szigonyát markolja. Bal kezében a karikába szedett szigonykötél. Véget ér a vad bukfencezés, a kajmán mély nyögéssel – csónakunkig hallom – pillanatig elnyúlik a vízen. Abelardo fekete szigonya ívben száll, majd belevág a fúvó, elmerülő kajmánba. Abelardo a hosszú szigonyzsinór végét már köti is evezőpadjához. Kezdi befelé húzni a súlyossá vált, elmerült zsákmányt. A szigonykötélre ráhurkolva a felszínen úszik a fekete szigonynyél. Abelardo kiemeli, lehúzza a kötélről, majd ismét két kézzel markolja a vizes, csepegő zsineget. A szigonyhegy szakállas ördögpofája – köpűjén a kötél benn ül a kajmánban. Nincs ellenkezés, húzás.

A víztől csepegő szigonyzsineg csaknem könnyen jön. Érezni, holt tömeg vonszolódik a köpűs szigonyvason. Nekitámasztom puskámat az evezőpadnak.

– Evezzen kifelé, Senhor! Majd én tartom, nehogy beleakadjon valami elsüllyedt gyökértalpba, ágcsonkba. Ezekkel itt teli a fenék. – Keményen

belehúzok evezőmmel a Tapajós közömbös vizébe. Abelardo – már látom – közvetlenül a csónak mellett, a vízfelszín alatt tartja zsákmányát. Igen, az óriás fekete jacare voltaképpen az ő zsákmánya. Azzal a lövéssel, amivel meglőttem, lényegében el is vesztettem. Abelardo szigonyvető művészete tartotta meg ezt a zsákmányt.

– Annál a homokpadnál kikötünk! – mutatok előre vízből kiemelt, csepegő evezőmmel a vén házrom előtti homokpadra. Erősen rezeg a parti homok felett a levegő a forróságban.

– Jól van, csak tartson balra, Senhor. Erős itt a sodrás. Jobbra húz a kajmán.

Döccen csónakunk, a lelőtt kajmán is megfeneklik. Abelardo kilép a vízbe. Kezében a szigonyzsinór. Kivonszolja a nehéz kajmánt. Hátpáncélja hamar megjelenik a víz felett. Rücskös a nyaka, széles és dudoros homlokrésze. Szempárja boltozatos. A két szem közt – amelynek egyike golyóverte barlang – köpűjéig benn áll a szakállas szigony. A köpű széles, körben tompaszögű mélyedését tisztán látom. Abban állt a nyél, amelynek súlya, mint kalapács, verte be a vasat a kajmán fejébe. A zsákmány vad örömmel tölt el. Kettőnk zsákmánya, mert egyikünk sem boldogult volna a másik nélkül.

– Nos, Abelardo, ez hát megvan – lépek ki magam is a csónakból. Félig partra vonszolom a ladikot.

Abelardo nem felel, bólint. Barna arca mefisztói vonásai ragyognak. Most különösen hasonlít Carneiróra, a másik praiai halászra. – Jöjjön, Senhor, húzzuk ki ezt a dögöt, túl nehéz. – Odalépek, mindketten belegázolunk a vízbe. Elkapjuk a kajmán mellső, rövid, csülkös, három karmú lábait. Ujjai közt libáéhoz hasonló bőrlebenyei úszását segítették elő. A nem is régen még támadón felénk pillantgató dúvadat teljes hosszában kivonszoljuk a homokra. Furcsa a szaga. Lehet, hogy ezt csak a vadászizgalom érezteti velem. Abelardo kiemeli a csónakból fejszéjét, hogy kivágja a jacare assu szemei közül a köpűs acélhegyet.

– Nem, ne így! – állítom meg. – A bőre kell nekem. – Kell? Ennek a dögnek a bőre? – ámul Abelardo. – Igen, mivel rendkívüli példány.

– No, úgy is lehet – teszi vissza a csónakfenékbe fejszéjét. De akkor siessünk! Egy órába is beletelik, amíg megnyúzzuk. Abelardo nézi, mint csavarom, forgatom a kajmán fejében a szigonyvasat. Kifeszítem az acélszakállt a bemeneti nyíláson.

– Ez kinn van! Fordítsuk hanyatt! – gyürkőzöm neki. Sárgás a fekete kajmán kemény haspáncélja. Sakktábla négyszögeihez hasonlók a vastagon

szarusodott pikkelyek. Abelardo a csónakhoz megy, és előszedi ismét fejszéjét. Szépen, nyugodtan középütt végigvágja a jacare assu hasán a recsegve szétváló haspáncélt. – A hátpáncél vastagsága – pillant rám, letörölve verejtékét – eléri a három centimétert.

Keményen dolgozunk a vastag kajmánbőr – sokkal inkább páncél – lehúzásával. Kifordítjuk a vaskos, rövid lábakat, a rücskösen kerek pikkelyezésű bőrből. Az úszóhártyás lábak vastag karmai legalább három centiméteresek. Nem csoda, hogy a karmos talpcsapások egyszeriben végét vetik a zsákmány ellenkezésének. Legyen az asszony, gyerek, vízre menő erdei állat vagy házidisznó.

Nézem fehérlő fogkerítését az evezővel kitámasztott, közel két arasz széles, lenőtt nyelvű szájban. Alsó állkapcsa három arasz hosszú. Hozzávetőleg méteresre táthatta alsó és felső állkapcsát zsákmánya elkapásakor. A kajmánoknál úgy helyezkednek el az egymással szembeni fogak, hogy mindenik behatol a szembeni köpűbe, mint egy tokba. Így az alsó és felső állkapocs szorosan zár, nincs rés közöttük.

– Ezt a vastag és nehéz bőrt most lefedjük zöld ágakkal a csónakfenékben – áll fel Abelardo, mikor kész a nyúzás. – Ha nem tesszük, úgy megszárad a napon, hogy csak nagy kalapáccsal lehet hajtogatni. A fazendán jól be kell sózni. Nem árt, ha a Senhor berakja a marhabőrök közé a vágóhíd betonmedencéjébe. – Külön hever a homokon a vaskos, bőrétől megfosztott állati dög, külön furcsa formájú bőre.

– Rendben van, Abelardo, hozok lombot! – indulok bozótkésemmel a közeli alacsony cserjékhez. – Abelardo! – szólok hirtelen. – Jöjjön csak ide!

– Az ördögbe! – hőköl Abelardo, mikor mellőlem benéz az egyik cserje lombjába. – Az ott, Senhor, egy aranyfoltú surucucu. Zöld jararacának is nevezik.

– Hozom a zsineget, Abelardo. Megfogjuk a mérges kígyót. – Futva indulok az evezőpad alatti iszákomért.

– Ez a zöld istenverése is kell, Senhor?

– Igen!

A zsineghurok ráfeszül az ágra csavarodó zöld mérges kígyó nyakára.

– Aranyos jószág, de csak a színe szerint – mondom. Abelardo nem hajlik a tréfára, nem szereti a mérges kígyót.

– Mondja, Senhor, minek magának a kunyhóban az a sokféle istenverte mérges kígyó Elég egy is, hogy kiszabadulva igen nagy bajt okozzon. A jacare bőre kell, jó, nem bánom. Az aranyfoltú surucucu is kell, rendben, ezt

sem bánom, hiszen gyűjtő a Senhor. De ha most még az a tüskés rája is kellene, ami ott lebeg a sekély vízben a csónak árnyékában, azt nem állnám. – Indulattal lecsap egy méteres ágat, levagdossa róla a lombot, kihegyezi.

– Hol a tüskés rája? – lépek a vízhez, kezemben a levágott zöld ágra hurkolt aranyos surucucuval.

– Ott! – mutatja Abelardo. – Mérges a faroktüskéje, vérmérgezésben pusztul el az, aki a vízben véletlenül rálép.

Nézem az araszos vízben a tüskés, sütőlapát formájú ráját. Sajnálom, hogy nincs magas fokú borszeszem, tartályom, amelybe elrakhatnám. Abelardo a kihegyezett bottal a vízben csendesen megközelíti, majd erős szúrással átdöfi, kiveti a partra, ahol csapkodva, homokkal borítva, csakhamar kimúlik. Sárgásbarna, piszkos színű, szennyes tüskéjű, erős farkú állat.

Csónakba szállunk. Hatalmas halom zöld lomb alatt fekszik a jacare assu bőre. Jól láthatón, szabad helyen hever a középső evezőpad alatt a zöld, ágra kötözött mérges kígyó. A homokpadon semmi sem marad. Csak nyomainkkal teli a forró partrész. Minden dögöt, hulladékot beletakarítottunk a Tapajósba.

– Bemegyünk most még az ingoványba! – fordul felém Abelardo. – Talán esik valami odabenn az én számomra is! – villan derűsen szeme fehérje.

– Gyerünk! – húzok mélyre evezőmmel.

Minden állni látszik a tájon a pokoli forróságban. A nagy és kicsi, fehér, piros, kék és barna vízimadarak, mintha bele lennének nyomtatva a táj forró mozdulatlanságába. Ezer kilométerre sem lehetne vadabb az őstermészet, mint itt, a Ford dollármilliók a fazenda és a főültetvény szomszédságában. Odaát lánctalpas traktorok, áramfejlesztők és mint a civilizáció koronája, az irodaházban két zord páncélszekrény is trónol.

Mikor reggelenként kiszakadok a milreiszekkel teliaraszolt világból, az őserdőben nagyon furcsán csengő bélyegzőóra hatóköréből, azonmód levetem jó modorral, kultúrával átitatott mezemet, és nyomban ősvadonba illő ősemberré változom.

Csónakunk halad. Hangzik az evezők kop-kop-ja, peremdeszkákhoz ütődése. Zsákmány jelentkezésekor úgy lehalkul evezőnk, mintha vajban járna.

Most is, Abelardo alakja kissé megemelkedik az evezőpadon, ahogy csendesebben húzva, előre, messzebbre igyekszik nézni. Kimarad két evezőhúzása.

– Senhor! – néz vissza. Szava halk, mint minden vízen, erdőben járóé. Beint az előttünk nyíló, zöld sással keretezett őserdő közti belső vízre. –

Botok, boto brancok úsznak ott!

– Boto brancok – emelkedem magam is, hogy jobban lássak. Látom az erős, hatalmas állatokat, az édesvízi fehér delfineket, amelyek igencsak gyűrűztetik a vizet.

– Halásznak? – kérdezem.

– Igen!

– Szép lenne egyet elejteni közülük – támad fel bennem a gyűjtő is, az ősember is. Nem tudom, melyiké zsákmányejtő szenvedélyem.

– A boto elejtésének nincs különösebb akadálya – mozdul Abelardo. Keze megint szigonyán, kötegbe szedett zsinórkötegén. – A kajmánbőrrel a boto bőre is a sóba kerülhet, Senhor! – Abelardóban is az ősember zsákmányt ejtő vadsága dolgozik.

– Ezek nem ártalmasok az emberre? – nézem a vizet vaskos torpedók módjára szántó, hullámbarázdát vonó állatokat.

– Nem, hacsak azt nem vesszük effélének, hogy tömérdek halat pusztítanak. Odakinn, az Amazonas némelyik öblében, lassú folyású vizeiben tanyáznak a hírhedt vörös botók. Azok rámennek, Senhor, az emberre is, ha alkalmuk kínálkozik.

– A vörös botók? Amelyek éppen úgy megélnek a tengerben is, mint az Amazonasban?

– Azok, Senhor, bár azt, hogy a tengerben is megélnek, nem tudtam.

– Végre olyasvalamit is tudok, amit maga nem tud, Abelardo derülök. – A delfinfélék különben nem élnek emberhússal.

– No, ezt a vörös boto esetében egészen rosszul tudja, Senhor. A többi botóféle nem, ez lehet, de a vörös boto? Kívánom, soha ne legyen ilyen tapasztalása – zárja le a vörös boto témát.

– Én is remélem!

– Nézze, Senhor, egész otthon érzik magukat az itteni halban dús területre beszabadult delfinek – veszi át Abelardo önkéntelenül a delfin elnevezést az Amazonas-medencében szokásos boto helyett.

– Mennyi halat pusztítanak el naponta?

– Mennyit? – sötétül el Abelardo arca. Sohasem láttam ennyire igazán halásznak, mint most. – Annyit, Senhor – pillanatnyi szünetet tart –, hogy én egy ilyen delfincsapat egynapos pusztítását három hét alatt sem fogom ki.

– Az bizony sok! – Ismerem Abelardo egynapos, panaszra okot soha nem adó halászeredményeit.

– No, ugye – tüzesedik Abelardóban az indulat. – A dögök éppen itt, a

halban legdúsabb mocsárrészben garázdálkodnak.

– Akkor lennének igazán ostobák, ha nem ezt tennék. Mi is ide, ebbe a mocsárrészbe igyekszünk, és azt gondolom, a fehér botók régebben járják, mint mi, vagy éppen maga, Abelardo.

– Az mindenképpen más! – pillant rám Abelardo, és elmosolyodik. – Most én járok ide, és itt botónak, efféle halpusztítónak ezután tabu, tilos a hal.

– Ha módját ejtené, hogy ezt valamiképpen megmagyarázná nekik.

– Megmagyarázni? – néz rám Abelardo. – No, majd mindjárt meglátja, Senhor, miként magyaráz Abelardo – szedi rendbe szigonyát.

Zöld sásszigetek, a vizet langyossá tevő napsugárzás, néhol a halászó delfinek közelségéből elhúzódó kócsagok, vízimadarak öveznek bennünket.

Figyelem Abelardót, magam is szinte beállva a képbe. Az elvénült ócska házrom – ma már ismét az őserdő része – nincs ide messze. Botótanya lehetett a környező szép, tündöklően pompázó mocsárrész akkor is, mikor még nem épült ide, a tapajósi ingovány szélére a vonuló századokat látott kőház, rajta a minden viszontagságot átvészelő, vasnál is erősebb tetőszerkezet, rárakva a roppant súlyú, a gyarmati időkből származó égetett cseréptömeg, amely ma is bontatlan. Akkor is jönnek majd ide halászni fehér és másféle botók, mikor mi már régen nem leszünk, és odaát a Ford víztorony is csak málladozó ócskavassá roskad.

– Min gondolkodik, Senhor? – pillant rám Abelardo dobásra kész szigonyát markolva. – Tudom, ha így elhallgat – néz a fehér botókra –, messze szállnak gondolatai. Az ilyesmi – pirongat – nem mindig alkalmas mód zsákmányejtésre. Erre a botóra hajlik meg a dobás erőteljes ívében alakja – igazán nem lehet ráfogni, hogy ezután halat prédál. – Már húzza is farkával néhányszor csapkodó, majd másfél öles állatot csónakunkhoz. Mást már nem látni a környező vízen, a sásszigetek közt, csak a hullámokon elfekvő fehér botót, a köpűs szigonyvastól elvált szigonynyelet. A csobbanó, halászó, vizet hullámsávokkal barázdáló delfinek rég eltűntek. Húsz méterről talált céljába. A delfin életét azonnal kioltotta a szigonydobás.

A vizes zsinór Abelardo meztelen, vízcseppekkel teli lába előtt gyűlik halomba. Belehajítja a csónakfenékbe a zsinórról lehúzott öles szigonynyelet. A boto már ott ring, fejében a köpűs, vasszakállú szigonyheggyel. Vér pirosítja a vizet, a zsineget.

– Húzzon, Senhor, a partnak, kivontatjuk. Túl nehéz a boto, nem tudnánk itt a csónakba emelni. – Szava már csendes, zsinórját markolva minden gondja a zsákmány. Figyeli a partot. Meg sem látja a néhány felrebbenő,

felettünk kíváncsian köröző fehér tollazatú kócsagot. Akkor pillant fel, mikor észreveszi, mit nézek.

– Igen! – néz felfelé. – Szép a kócsagtoll. Jó lenne leszedni belőlük egyet-kettőt.

– Pár szál lengő, igen szép pluma de garáért – mondom portugálul – nem érdemes elpusztítani ilyen szép madarat.

– Egészen addig nem, Senhor, amíg keveset fizetnek a tollakért. Mikor jó árat adnak, mint most, kár megtakarítani a puskatöltényt. Jól hord a Senhor duplacsövűje, jó lenne kipróbálnom. Az enyém egycsövű, elöltöltő, ha néha magammal viszem, csak nevetnek rajtam a garák.

– Jobb is! – mosolygom. – Inkább használjuk az én duplacsövűmbe való töltényeket másra. Akad itt mire – intek körül csepegő lapátommal, pillanatra megállva az evezésben.

– Ez is szempont, Senhor, bár én azt mondom, mindig akkor kell lőni, mikor érdemes, teljesen mindegy, hogy mit. Mindegy a milreiszeknek, hogy miért adják, a mindenféle szükséges dolognak is, mindegy milyen zsákmányért szerzett milreiszeken veszik.

– Mindezeken túl gondolkozó, eszes emberség is létezik, ami gátat szab az értelmetlen öldöklésnek – próbálom a kócsagok védelmében letett garasomat védeni.

– Mindenki a maga vasát tartja tűzbe, Senhor.

– És végső fokon él vele, és elejti, mint most maga ezt a botót! – mutatok evezőmmel a partközelben megfeneklő, a tőzeges vízfenéken vonszolt állatra.

– Az ám, Senhor. A bőre, csontváza pedig kell – lép ki a csónakból a boto mellé, félcombig merülve a sárba, a felkavarodó iszapba. – A fontos, hogy a fonnyadó, zöld levélhalom alá hamarosan odakerül a fehér boto bőre is.

– Magunkkal visszük a testét is – lépek szintén vízbe, a könnyebbedő csónakot partra tolva. – Kifőzöm csontvázát, hadd kerekedjék teljessé mostani zsákmányunk.

– Akkor még egy fehér botót kellett volna szigonyoznunk pillant rám Abelardo. – A csőrös fejjel nehezen lehetne boldogulni, azon kívül lyukat vágott bele a szigonyvas.

– Akkor elmarad a boto csontváz preparálása. Amúgy sem jó mulatság ilyen melegben a lehúsolása.

– Nem kell sokáig várnunk új botóra, Senhor. Nézze, megint odabenn garázdálkodnak – jön őszinte méregbe. – Annyi halat sem fogunk itt ma, hogy megtölthetném vele a kalapom.

– Ahogy úszásukat nézem, ez valószínű.

– Itt az egyik botója, Senhor – gördíti ki a sáros vízből a hatalmas, kimúlt emlőst. – Boldoguljon vele, én mindjárt jövök csavarja ki a csőrös, hosszúkás delfinfejből a szigony szakállas vasát. Nagy lyuk tátong a vas helyén. Vérzik, még most is erősen csurog. Abelardo karikába szedi a vizes zsinórt. Ráhúzza a fekete szigonynyélre a szakállas, köpűs vasat, odahurkolja. Beletérdel a csónakba, erős lökéssel eltaszítja a parttól. Evezőt szed fel a szigony mellől. Visszafelé evez. Kétszáz méterre lehet az elveszett társukkal mit sem törődő fehér botók vizet hasító, gyűrűztető, talán halászó, talán játszó csapatától.

Abelardo a zöld, kanyargós sás mentén hamar közelükbe ér. Az újabb boto-dráma pillanatok alatt lejátszódik. Ívben vágódik a szigony, csobbanva tűnik el, húz a zsinór a víz alatt, és magával vonszolja a csónakot. Abelardo sietve evezőpadhoz köti a zsineget. Úgy utazik, mintha maga az öreg Neptun lenne delfin vontatta hajóján. Kifelé a szabad víz irányába vonszolódik Abelardo és csónakja. Abelardo serényen dolgozik, mind közelebbre köti a zsinóron küzdő zsákmányt az evezőpadhoz.

– Megvan, Senhor! – kiáltja felém. – Ezt úgy érte az arpaon, a szigony, hogy csőrös feje sértetlen.

– Köszönöm! – száll feléje kiáltásom. Ilyen visszhangosan verődő szó rég hangzott el itt. Mindkettőnk szavai elhalnak, belesimulnak a csendbe. Nézem a zsákmányát kifelé vontató Abelardót.

– No, Senhor! Itt a párja – lép partra a legény. Izzadt, verejtékes. Én is hasonlóképpen nézek ki a sugárzó napfényben. Abelardóval lehúzzuk a csőrös fejű fehér boto bőrét. Egészben hagyjuk a fejet, nem bántjuk, csak a lágy részektől tisztítjuk meg. Ezt igen alaposan végezzük. Koponyaüregét is kitisztogatom, dróttal kotorva bele, kimosogatva a víztől kihordott lágy részeket, agydarabokat. Szemei is kikerülnek, szája belső része teljesen űreges. Kitisztogatunk minden izomzatot, lágy részt.

– No, Senhor! – nézi a művet Abelardo. – Olyan, mint a jacare assu feje bőre. Most már csak a sónak akad itt dolga.

– A múzeumi preparátorról ne feledkezzen meg. – Nem, de gyerünk. Nézzük a másikat.

Erős vágásokkal húsolunk, most nem kell a botobőr, amely egészen furcsa, vékony, és nehezen képzelem el, mint boldogul majd vele az emlegetett preparátor. Mindenesetre megkíséreljük menteni, amit lehet, elérni valamilyen eredményt, remélve, hogy ügyes preparátor kezébe kerül a botobőr.

Gerincén háromfelé vágjuk a lehúsolt botocsontvázat. Így könnyebben elfér a lombhalmaz alatt a fejes kajmánbőrrel, és a másik botocsomaggal. Az uszonyokat rajtahagyjuk a lenyúzott bőrön, a csontvázon.

Sohasem nyúztam botót. Az ésszerűség, a többi állaton szerzett tapasztalás vezet. Abelardónak mindez az újnál is újabb. Botót ő sem nyúzott soha. Kíváncsi is, mi kerekedik ki ebből Nálam az is előfordul, hogy pusztán kíváncsiságom kedvéért végzek kisebb-nagyobb kísérleti munkát. A botocsontvázat mindenképpen kifőzöm, zsákba téve elrakom.

– Oda nézzen, Senhor! Már itt vannak az urubuk! – mutat Abelardo maszattól megmosott késével a felettünk levő fa kiálló ágaira. Anélkül hogy észrevettem volna, hat urubu, dögkeselyű telepedett az ágra, bámul rám féloldalt fordított, kopasz, ráncos fejjel, nyakkal.

– Hát ezek? – egyenesedem fel.

– Várják, hogy elmenjünk. Nekik is dukál valami a zsákmányból – nevet Abelardo.

A széles Tapajóson evezünk. Irány a fazenda. A zöld, fonnyadó lombhalmaz igencsak púpos, sok alatta a takarnivaló. Odakinn az őserdő és a víz közti, sziklakeménnyé száradt sáron száz urubu veri egymást, kaffog, zabál.

– Eléggé meghúzhatjuk, Abelardo – szólok előre. – Vízzel szemben, át a széles folyamon nem könnyű a hazajutás.

– Nem, Senhor! Különben egyszer sem lőttem ki a duplacsövűt, egy lövés esett, az is a jacare assura a Winchesterből.

– Nem baj, Abelardo. Nézze, milyen magas a lombhalmaz a köztünk levő csónakközépen.

– Nem mondom, az is valami, amint azonban magamat nézem, egészen mást farag belőlem a Senhor, mint aki voltam.

– Ugyan, mit?

– Nappal kedve szerinti halászt, vadászt, este afféle mesemondót.

– Remélem, ezt a jó szokást ma este is megtartja.

– Igen, Senhor. Egyébként magamnak is jólesik a beszéd, túl soká hallgattam magányos praiai viskómban. Ki mást is érdekelne itt, mint a Senhort, Lampiáo és a két fekete iker históriája?

Négy óra. Erősen keletre mutat a vízen csónakunk, a magunk árnyéka. Átérve a Tapajóson, a fazenda irányába tartunk.

– Nézze, Abelardo, a fazenda kikötőhídján amerikaiak állnak, ott a vörösbarna motoros is, a „Christ Craft”.

– Az ám, Senhor! – néz előre Abelardo. – Alighanem bennünket várnak.

– Hollá, senhor Gabriel! – integet messziről az amerikai orvos, Woore. – Mit hoz?

– Egy halom fonnyadt lombot, meg azt, ami alatta van – nevetek. Nekidöccen a kajütös motoros mellett csónakunk a kikötőhely pallóinak.

– No, kíváncsi vagyok, mit hoznak – néz le Moore, mikor Abelardo belehányja a sodródó vízbe a kókadt lombokat.

– Ez igen! – kiáltja örömmel. – Ez itt a barátom, nézze, senhor Gabriel – mutatja be társát, egy nyurga, átizzadt ingű, amerikai fiatalembert. – Mr. Dropp.

– Isten hozta! – szorítok kezet Mooreval és a sovány Dropp-pal. Dropp, mint a megszállott nézi az ágra kötött zöld jararacát, a hatalmas jacare assu bőrét, és a két fehér boto részeit.

– Senhor Gabriel! – szól végül Dropp. – Adja el nekem mai zsákmányát. Vadászni jöttem ide, öt napja járom a tapajósi őserdőket, a vizeket, de eddig semmit sem láttam.

– Semmit – ámulok.

– Hogyhogy semmit, Senhor? – szól Abelardo, mikor lefordítom neki Dropp németül mondott szavait.

– Igen, semmit. Mikor valamire rálőhettem volna, ha ugyan elém került valami, mindig elment.

– No, ezt nem csodálom. Adja el neki, Senhor, amit hoztunk – noszogat Abelardo portugálul. – Majd szerzünk másikat, és a friss pénz jó pénz.

– Tizenöt dollárt adok a négy zsákmányért – húzza ki a tíz- és ötdollárost tárcájából Dropp.

– Tessék, rakja át a motorosba – veszem el a két bankjegyet. A mérges kígyóra vigyázzanak, a kitömésre kerülő bőröket be kell sózni, és kifőzni a csontvázakat. Két vízben is – toldom meg az utasítást.

– Köszönöm, senhor Gabriel! – rakódik át a motorosba boldogan Dropp. Csak a brazil gépész szája íze keserű, neki kell majd rendbe hozni a mostanáig tiszta motorost. Moore nevet boldog barátján.

– No, Henry! – mondja. – Most azután estére igencsak kikerül neked a főznivaló.

– Ki! – ragyog Dropp. – Alig várom, hogy eltölthessem valamivel, valami értelmes dologgal mai estémet.

– Csak jól sózza be Senhor a nyersbőröket! – óvom. – Nehogy megromoljanak.

– Ne tartson semmitől, hordóba csomagolom.

– Attól tartok, hogy a boto-csontváz kifőzésével nehézségeink lesznek – töpreng gondterhelten az orvos.

– No, azon segíthetünk. Halló, Miguelzinho! – szólok egy, a parton nézelődő vénségnek. – Elmenne a Senhorral, segítene kifőzni a boto branco csontvázát?

– El, Senhor! Hogyne mennék, még úgysem próbáltam a „Christ Chraft”-ot – örül a vén caboclo, aki különben a csontégető kemence fűtője.

– Vigyen magával tőlem néhány csontfőző bádogot.

– Igen, Senhor. – Hamar berakódnak a motorosba. Abelardo segít.

– Akkor a viszontlátásra! – kiált felénk az induló motorosból Dropp. – Majd még jövünk!

– Szívesen látjuk! – intek a két vidám amerikai után. Mellettük Miguelzinho integet.

– Az a senhor Dropp meg akarja venni a Senhor összes mérgeskígyóit és a jaguárbőrt – int a távolodó motoros irányába Abelardo. – A gépész mondta az imént. Dr. Moore nem engedte, hogy ezt szóba hozza. Elegendőnek tartotta most a két nyersbőrt és a boto-csontvázat.

– Valóban, nehezen adtam volna oda mindent – pillantok eltöprengve a parti sűrűség mögött eltűnő motoros után. – Mégis mindent megkap senhor Dropp, amit kér. Tessék, Abelardo. Ez a tizenöt dollár a magáé. Ma úgysem keresett semmit, de tegnap meg tegnapelőtt sem. Ugyanígy holnap és holnapután sem.

– Köszönöm, Senhor!

Fürdünk Abelardóval a Tapajós langyos vizében a nap alkonyi sugárzásában. Körülöttünk mind több a fürdőző caboclo, aki itt mossa le magáról a napi munka fáradtságát, verejtékét. Lejön a szakács is, hogy megmártózzék. Sietve visszaöltözik, indul a konyhába. Hat órakor tálalnia kell a vacsorát.

Ránk sötétedik. Minden munkám, tennivalóm befejeződik a fazendán. Beborítja a Tapajóst, a környező vadont az éjszaka közeledő feketesége. Odakinn sűrűsödik a sötét, ragyognak a csillagok, ezüstösen kel a holdkaréj.

– No, Senhor – pillant felém függőágyából Abelardo –, elkezdem. Legutóbb a törpe Carvalhóról beszéltem. Elmondtam, mint szabadult meg semmivel sem jobb írnokától a gazfickó Manuel de Santa Clara.

– Valóban! Mi történt végül Carvalhóval? Elengedte Manuel?

– El! – nevet Abelardo. – Ahogy kikötöttek Bananalnál, a törpe kapta

kevés holmiját, és úgy eliramodott, mint aki egy szuszra szándékozik Peruig futni, ugyanis odatartott. Azt hiszem, ezután már élete végéig hátában érzi Manuel duplacsövűjét.

– És Manuel? Belembe utazott?

– Igen. Manausban is megvehette volna mindazt, amit akart, de Belemben valamivel olcsóbbak az árak. Most visszautazása históriáját mondom el. Manuel már rég nem volt az egykori Sao Pedro-i gavallér. Lampiáo felcserének kése nagyon belehasított egyéniségébe. Testben-lélekben igazi eunuchhá vált. Történetem éjszakáján Amazona-járó gőzhajón tartott Manausba, hogy ott áruját egy másik kisebb gőzhajóra átrakva, elérje a Rio Claro torkolatát, Bananalt. Carlost is oda várta.

Az éjszakában dohogva haladó hajó harmadik osztályán, a fedélköz egyik zugában ült függőágya mellett Manuel de Santa Clara. Titkolódzva falta a lopott sonkakonzervet és kekszet. Nem vetődött rá a fedélköz egyetlen olajlámpájának halvány fénye sem. Függőágyaikban alvók szuszogtak körülötte, beljebb a forró levegőjű kazánház mély négyszöge szórta a fedélköz sötétjébe a fáradt gőzt és az olaj, a szakadatlan munka zaját.

Túl a korláton a holdfényes Amazonas, a part őserdeje fekete vonal.

– Milyen sok kiló keksz! – dünnyögte elégedetten Manuel. Milyen finom! És én ezt csak most vettem észre. Ha nem viszem el a raktárból a néhány tucat sonkakonzervet, meg sem látom az első osztály fedélzeti boltjánál a teli kekszeshordót – tapogatta a lopott, még bontatlan sonkakonzerveket. Felpillantott a körülötte tornyozott, fekete tömegként álló ládáira, amelyekre igen éberen ügyelt. Sokat vásárolt Belemben. Volt miből – örvendezett. – Remek a keksz abban a kétszáz literes fahordóban – ropogtatta elégedetten a belemi Palmeira gyár termékét. – Kár, hogy ez csak az első osztályú utasok reggelizőasztalára jut. A harmadik osztály utasainak – mérgelődött – csak a morzsás farinha d’agua, a kenyérpótló jár. De – elvigyorodott – túljártam most az eszükön. Hogy is lehet oda, a fedélközbe levezető lépcső mellé állítani a finom keksszel teli hordót – Nagy és új bőröndjeire nézett, amelyek különféle árukkal teli ládái tetején álltak. Azokba sok keksz elfér – gondolta. A tolvajlás szenvedélye pillanatra sem hagyta nyugton. Utazhatna első osztályon, külön hajóra is telne, de – ezt vallotta – kár a pénzért. Odaér a harmadik osztályon is, ahová az elsőn. Féltékenyen nézte feltornyozott ládáit, amelyek minden az őserdőben szükségessel, evő- és bozótkéssel, tölténnyel, puskaporral, ruhaanyaggal, asszonyfélének való fésűvel, vásári dísszel voltak rakva. Nos és alul, a legalsó két láda! Az igen. Teli mindkettő kitűnő,

amerikai gyártmányú ébresztőórával. Két láda ébresztőóra. Csupa drága, szép és fényes óra. Pompás fogás! Ilyesmi senkinek nem juthat eszébe, csak neki. Csavarra jár az esze, nem társul, és mégis mindig akad valami nagyszerű. A dolog azon múlt – vihogott –, hogy megvett több üres, egyforma, szépen gyalult óragyári ládát a kikötői, mindennel foglalkozó nagykereskedőtől, senhor Martellótól. Azokba rakta a nagykereskedőnél vásárolt tömérdek holmit. Nagyszerű, pillanat alatt támadt ötlete – hajított ismét fél tucat kekszet hatalmas szájába a sötétben – akkor vált kézzelfoghatóvá, mikor az indulása előtti délutánon kifuvarozták a nagy, hullámbádogból épített kikötői raktárba ládáit. Ugyanabba a raktárba, amelybe aznap érkeztek a vásároltakhoz teljesen hasonló ládákban senhor Martello címére az ébresztőórák. Akkor sietve még két, félredobott, üres órásládát vett senhor Martellótól. A kikötő melletti utcában mindkettőt megrakta tűzifával és leszegezte. Így vitte vissza a raktárba. Délután már ki sem ment az elvámolásra váró ládahegyek közül. Elrejtőzve várta az esti zárást, az éjszakát. Minden pompásan sikerült.

Két napja mentek, messze dohogtak Belemtől. Mi lehet most a különben is veszedelmes tolvaj nagykereskedőnél? Mindegy! Különben is drágábban számolt, mint előző alkalommal. Csak rávert pókhasára, és máris mondta az új, felemelt árakat. Igaz, mindenki így tesz. Maga sem különb a Rio Clarón. Már nem haragudott ezért Martellóra. Egyik urubu sem vájja ki a másik szemét. Éppen ilyen elmélkedésre alkalmas – nevette el magát – az éjszakai sötét. Koromszín arca, amely a telihold kövérségével vetekedett, kiszélesedett a sötétben. Az ám, akkor éjszaka a raktárban! Az volt a pompás mulatság. Zárás után a vámraktárban várt egy órát. Csak azután látott munkához – idézte és röhögött a gyönyörűségtől. Előkereste a hasábfával rakott, leszegezett órásládákat. Kísérteties csend honolt az áruval rakott, ládákkal teli vasvázas, hullámbádog raktárban. Hamarosan meglelte Martello már elvámolt áruhalmazát. Oldalt állt a két amerikai ébresztőórákkal teli láda. Pontosan olyanok voltak, mint a tűzifával rakottak. Óvatosan, minden halk reccsenésre ügyelve, felfeszítette magával hozott szerszámaival saját ládáit. Kirakta belőlük a fahasábokat. A Martello cégnek érkezett ébresztőórás ládákat is – rendkívüli vigyázattal – felnyitotta.

Mindegyikben tizenkétszer tizenkét ébresztőóra volt. Összesen kétszáznyolcvannyolc óra. Azután a szépen csomagolt ébresztőórákat átrakta saját ládáiba. Pompásan beleillettek. A kiürített ládákat meg megtöltötte tűzifahasábokkal. Azok is illettek. A két, óvatosan visszanyomott fedelű,

most már hasábfával teli ládát visszarakta a helyére. Saját, a reggeli berakódást váró ládáihoz viszont odaállította a most már ébresztőórákkal teli ládákat. Eltakarította a zúzalékot, elvitte a raktár végében levő dobogó alá. Még a port is elcsapkodta kalapjával a betonon. Ennek eredménye, hogy vele, az Amazonason utaznak az ébresztőórák, és senki nem tud semmit. Igen elégedett volt. Miféle képet vághatott senhor Martello, mikor meglátta, hogy jóféle hasábfával rakottak az Amerikából érkezett órásládák Mehet a pokolba! Mikor elvitte a raktárból a ládákat, aláírta átvételüket. Bárhol kiszedhették az ébresztőórákat. Akár nála is. Kár, hogy csak két láda órát rendelt senhor Martello sóhajtotta. – Az is kár, hogy a többiben szétszedett hűtőszekrénymotorok, autóalkatrészek voltak. Azok igazán nem használhatók a Felső-Amazonas, a Rio Claro ősvadonában. Ki az ördög rendel Belemben ilyesmit – mérgelődött. Igen, a kekszes hordó! Ideje, hogy munkához lásson.

Manuel de Santa Clara tizedszer tette meg nagy óvatosan az utat, le és fel a rézpántos lépcsőn. Közben dohogott a hajó, ment előre az éjszakában, és a fekete, nagyon vastag árnyékot senki nem vette észre.

A hordó tartalma negyedére apadt. Manuel de Santa Clara lezárta teli bőröndjeit, szerteporolta a kekszmorzsalékot. Mély sóhajjal, mint aki jól végezte dolgát, visszahevert függőágyába. Elaludt.

Óriási ribillióra ébredt. Dühösen üvöltött felülről a szakállas kantinos:

– Hol a keksz, ti disznók, hol van Az este teli volt a hordó! – Nem tudom, Senhor! – hallotta többfelől is a fedélzetet takarító matrózok dühös szavát. – Mit gondol, fél éjszaka megeszünk csaknem egy egész hordó kekszet? Nézze meg ládáinkat.

– Meg is nézem, ti bitangok, te, te ott hátul, te vagy nekem a leggyanúsabb, mert röhögsz.

– Csak nézze, Senhor, rajta! – hangzott biztatóan, most már kórusban. Manuel de Santa Clara vihogva fordult másik oldalára függőágyában. Ismét elszunnyadt. Senki sem gyanította, hogy ő rakosgatott éjszaka. Lám, mire nem jó a sonkakonzervvel enyhített hirtelen éjszakai éhség, mikor az egy teli kekszeshordó látványával társul.

A hajón az eltűnt háromnegyed hordó keksz rejtélye kibogozatlan maradt. Egyetlen morzsát sem találtak belőle.

– Bolond maga, senhor Jones! – dörrent rá végül is a kapitány a szakállas kantinosra. – Sajnálom, hogy elhittem az ellopott keksz históriáját. Kinek kell itt annyi keksz És ha mégis, hová tette Mert megenni, ezt ugye, maga is elismeri, gyűltében senki sem tudta. – A kantinos töprengve távozott. Manuel

de Santa Clara aki mindezt a fedélközbe vezető lépcső aljából hallotta – ravaszkásan dörzsölte tenyereit. Hiába – gondolta –, ilyesmihez is ész kell. A kekszet különben nem adom el a Rio Clarón. Megtartom magamnak – határozott. Egyenek farinhát a caboclók. Abból is viszek vagy ötven húszkilós kosárral. Urak leszünk Carlossal, kekszet reggelizünk feketekávéval.

Sűrűn taszigálták a lustán heverő Manuel függőágyát a harmadosztályú utasok. Mindegyik üres vagy teli kávésbögrét, tányért tartott kezében. Aszerint, mentek-e a szakácshoz, vagy hozták-e reggelijüket Manuel is kikászálódott függőágyából bordó, szélesen zöld csíkos pizsamájában. Semmiképpen nem akart lemaradni a reggeliosztásról.

– Nos, Senhor? – pislogott rá az ugyancsak fekete bőrű szakács. – Bal vagy jobb kézzel merjem a feketekávét? Válogatni legfeljebb ebben lehet! – A hajószakács szívből utálta Manuel de Santa Clarát, aki már az első reggeliosztásnál kritizálta feketekávéját, a kenyérpótló farinhát. Manuel megvetően elvitte, amit kimértek. Mikor megitta a kávét, megette a farinhát, óvatosan körülpillantva, eldugta holmija közé a bádogbögrét és a bádogtányért. Több ilyenféle edény zörgött már bugyraiban. Egyszerűen nem állta, hogy otthagyjon, vagy éppen visszavigyen olyasmit, amit felügyelet nélkül kapott kezébe. Dédapja, nagyapja, apja kapzsi vére dolgozott benne, nem szólva azokról az ősökről, akiket már nem tartott számon. Túltett minden kikötői tolvajon.

Manuel de Santa Clara fel-felóvakodott Jones boltjához füstölnivalóért, gyufáért. A legolcsóbb cigarettát szívta és legszívesebben a gyufa árából is lealkudott volna. Nem szerette a szakállas Jones folytonos mosolyát. Az ilyen mosoly mögé sok mindent el lehet rejteni.

– Min gondolkodik, senhor Manuel? – fordult feléje a pultnál Jones.

– Semmi jelentősön. Csak arra gondoltam, mikor érkezünk Santarembe?

– Egy óra múlva! – nézett ki a kerek kajütablakon Jones. Látja, Senhor, azokat a parti viskókat, pálmakunyhókat? Itt kezdődnek a santaremi kis fazendák. – Manuel kipillantott a kerek ablakon.

Igen, látom. Ez már valóban Santaremhez közeledésünket jelenti. – Maga is jól ismerte a tájat, az Amazonast. De beszélgetni volt kedve.

– Nem unatkozik, senhor Jones? – tapogatódzott óvatosan.

– Dehogynem! Kevés a vevő, és az is, aki vásárol, csak ócska cigarettát, gyufát vesz.

– Rám céloz?

– Ha úgy vesszük!

– Szórakoztatóbb lenne kártyázni – mosolygott szélesen Manuel.

– Az igaz, de kivel?

– Velem! És ha nem akar itt a hajón, hát odakinn, amíg a hajóról Santaremben kirakják a rakományt, és felveszik a Manausba szántat.

– Magával játsszak, senhor Manuel? – Igen!

– Kevés a készpénzem, mindent áruba fektettem – dörzsölte orrát Jones. – Azonfelül elloptak a leltárból, az ördög tudja, hogyan, háromnegyed hordó drága kekszet.

– Itt a lehetőség, hogy tőlem mindent visszanyerjen – nevetett Manuel. Pillantásában fél tucat falánk jacare nézése tükröződött. Ha nincs pénze, azt sem bánom! Áruban, sörben, rumban, cukorban, vagy akár kávéban is játszhatunk.

– Kitűnő, és ön?

– Én készpénzben fizetek, ha vesztek – húzta elő tömött pénzes bőrtáskáját Manuel.

– Nagyszerű! – örvendezett Jones. – Mit játsszunk?

– Akármit! Makaót, bakkot vagy pókert?

– Maradjunk a pókernél! De megyek, mert hív az első tiszt. Kártyát majd viszek – szólt vissza.

– Mit akart az a kövér fekete, Jones? – kérdezte az első tiszt, mikor Manuel lement a lépcsőn.

– Santaremi kikötésünk felől érdeklődött. Kiszáll, amíg a hajó rakódik.

– Jól van, csak azután nehogy szóba álljon ezzel a gazfickóval. Valóságos ördög a Rio Clarón.

– Tudom, Senhor! Hallottam egy fedélközi utastól, aki ismeri. – Tehát vigyázzon! Magánál sokkal ravaszabb fickókat is a madzagjára fűzött már ez a de Santa Clara!

– Nem hiszem, Senhor!

– Nem hiszi? Jó! Én figyelmébe ajánlom az óvatosságot – lépett tovább. Jones az üres lépcsőlejáratra nézett, ahol Manuel eltűnt. Okmányaira gondolt, amelyeket pénzével és a hajóra szerződött kantinosi állással nyert az egyik belemi csapszékbe tévedt hajóstól. Annak saját, különben sem valódi okmányait adta, ráadásként felrakta egy Rióba induló hajóra.

– Csak ne féltsen engem a túl okos első tiszt – mormolta. Belenéztem én már olyan dülledt szemekbe, mint azé a kövér Manuelé – dünnyögte. Egy Manuel de Santa Clarát ismert régebben, de az karcsú, izmos gavallér volt.

Ez a kövér Belzebub különben is lassú lehet a kártyában. Én viszont – elmosolyodott – gyorsabban dolgozom, mint a lecsapó villám. – Megfordult, kinézett a kerek hajóablakon. Siettetni szerette volna a hajó futását.

Csikorogva állt neki a santaremi kikötőhídnak az ócska gőzös. Kiáltások, dobogás. A gépházban harangkondulás. A hajó leállt.

– A kantin fatáblás bolti része már zárva – dünnyögte Manuel, amint a korlátnál kiszálláshoz készülődött. Négy óra múlva, délben indulnak tovább. Addig éppen elég az idő, hogy elszámoltassa a szakállas boltost.

Jones oldalvást méregette a kissé távolabb álló, kövér kártyapartnert.

– Vajon mennyi lehet nála? – töprengett. – Délre feltétlenül elbánok vele, kizsebelem.

Két üveg hideg sör mellett ültek a Paraense-bár egyik árnyékos, hátsó asztalánál.

– Ki oszt? – villant a szakállas boltos szeme.

– Én! – húzta elő a kártyát farzsebéből Manuel de Santa Clara. – Szabad – vette el kártyát a fekete ujjak közül Jones. Megnézem! – A lapokat átpergette ujjai között. – Hát majd meglátjuk! Félidőn túl azonban az én kártyáimmal játszunk – húzta elő saját kártyacsomagját.

– Szabad – szólt viszont most Manuel. – Megnézem. – Mint az imént Jones, töviről hegyire átvizsgálta a kártyacsomagot.

– Rendben – vette vissza kártyáit Jones. Csuklóján közben felcsúszott a fehér vászonkabát. Manuel de Santa Clara babonázottan meredt a három egymás melletti szemölcsre.

– Te! – hőkölt vissza. – Te nem Jones, hanem a Sao Pedró-i hamiskártyás vagy, az akkor még szakáll nélküli Jorge Dourado. Rád ismerek szemölcseidről.

– Te meg – állt fel mély lélegzettel Jones – valójában az igazi Manuel de Santa Clara vagy, akivel ott találkoztam először. Elhíztál, ezért hittelek először a Sao Pedró-i gazfickó névrokonának. Úgy látszik, igaz, hogy elbánt veled – elnevette magát – Lampião parancsára a banda felcsere.

– Nem tévedsz, Jorge! – vigyorgott dühét elfojtva Manuel. Nem játszunk?

– Hólyag vagy, Manuel! – röhögött Jorge. – Veled?

– Tényeket sohasem lehet letagadni – törölte verejtékét Manuel.

– Mi most, legalábbis részemről ezt hiszem, nagyon mulatunk egymáson – mosolyodott el Jorge.

– Úgy van!

– Igyuk ki söreinket, tegyük el kártyacsomagjainkat. Ma egyikünk számára

sem terem kártyababér.

– Mondd, Jorge, nem lenne kedved beállni hozzám, a Rio Claro menti kereskedőházba írnoknak? Az eddigi írnokot, egy Carvalho nevű törpe fickót másfél hónapja elbocsátottam.

– Attól függ, mit fizetsz?

– Havi négyszázat, ráadásul azt, amit megszerzel melléje.

– Az mennyi?

– További, mondjuk: hatszáz.

– Vállalom! – vidámodott Jorge Dourado. – Mi nem csalódhatunk egymásban.

– Nem! Kihajózhatsz állásodból Manausban?

– Sajnos, nem. Vissza kell mennem a hajóval Belembe. Csak ott bonthatom fel a szerződésem.

– Rendben! – töprengett el pillanatig Manuel. – Gyere mihelyt leszerelsz, és hajót kapsz a Felső-Amazonasra. Bananalig kell jönnöd. Szemben a Rio Claro torkolatánál levő bázis már az én kereskedőházam.

– Kezedet rá, Manuel! – Keményen kezet szorítottak. A fekete mosolygott. Az ígért hatszáz milreiszre és a törpe Carvalhára gondolt. Birka ez a Jorge! Vele is majd elszámol valahogy. Milyen bután próbált Sao Pedróban kártya közben csalni. Kár – sötétült el koromszín arca –, hogy Lampiáo akkor elrontotta a mulatságot. Nagy volt a tét. Lampiáo bőre. Sajnos, a vesztes ott Manuel de Santa Clara maradt – sóhajtott.

– Így történt akkor Santaremben, Senhor! – helyezkedik el jobban függőágyában Abelardo. – Egymásra talált a két címeres gazember. Később Jorge Dourado beszélte el nekem a történteket. Nem valami lelkesen, ez igaz, de sorra vette a dolgokat.

– Csatlakozott később Manuel de Santa Clarához? Betöltötte az úgynevezett írnoki állást?

– Nem! – mosolyodik el Abelardo. – Egy és más történt addig.

– Elmondaná? – kérdezem a sötétben.

– Szívesen, Senhor! Azonban, ha megengedi, hagyjuk holnapra. A tapajósi ingovány nappala minden erőt igénybe vesz, éjszakája viszont igen jó dajka.

– Akkor aludjunk, Abelardo! Jó éjszakát! – Jó éj szakát!

Egyikünk sem hallgatja sokáig a patkányok zörgését.

EGY VÉN ÉS EGY MÉG VÉNEBB KAJMÁN.
ÉJSZAKA AZ INGOVÁNYBAN

Kora reggel. Szép a fazenda kikötője a napkelte szokásos aranyló fényében.

– Abelardo – fordulok jókedvűen a barna képű halászhoz, amint egymás nyomában végigdobogunk a kikötőpallókon –, úgy kerülök ebbe a lassanként túl hosszú halászat-vadászat sorozatba, mint Pilátus a Credóba.

– Valahogy így, Senhor! – nevet a félmeztelen legény. A pallókról a csónakba szállva maga után emeli gumizsákját, szigonyát, halászfelszerelését. Mögénk kerül a reggel Praiáról érkezett vén halász, Pedro. Ő is hozza holmiját, közte szigonyait, puskáját. Társai is ledobognak mögötte a pallókon csónakjukba. Mindenki hozza iszákját, fegyverét. Ilyesmit senki sem hagy csónakjában. Akkor sem, ha kis időre száll csak ki, mivel a tűző nap sok kárt tehet. A vén Pedro belép a mellettem ringó, lendülő csónakba, két társa követi. Maguk közt a vénséget csak úgy közönségesen Mahagóninak nevezik, nem tudom, arca cserzettsége vagy éppen sokat tűrése miatt. Reggelire is meghívtam a korán érkező társaságot, így most jóllakottak, elégedettek.

– Jó, hogy ennyire korán indulunk – nézek ki a két csónak felett a napsütötte vízre. – Sokat láthatunk, jól eltölthetjük az időt. – Nemcsak jól, kitűnően, Senhor! – igazít mosolyogva helyre Abelardo. – Nem árt, ha senhor Gabriel, mikor bő alkalma kínálkozik, részt vesz velünk mocsári vadászatokon.

– Úgy van! Megmutatjuk a Senhornak a lápi őserdő minden vadászmódját! – lelkesedik a vén Mahagóni.

– Köszönöm! – derülök. – Sohasem húzódom el ilyen dús halász-vadász-zsákmányt kínáló lehetőség elől – rakódom magam is Abelardo csónakjába.

Mögöttünk a fazenda beáll mindennapos életébe. Ki-ki végzi odafenn dolgát. Magam is elláttam, jó előre, legalább két napra munkámat. Mostanában, mintha pusztán ez lenne a dolgom, reggelenként átevezek Abelardóval a túlfelőli ingoványba. Ma bővül társaságunk a vén, sokat tapasztalt Mahagónival és két halászatban járatos társával. Az ősvadon mögül másik halászcsónak vág ki, tart felénk.

– Hahó! – kiáltja Mahagóni, vele két társa, akik a csónakban felállva integetnek.

– Hahó! – jön válaszképpen. – Mi is odaátra megyünk, veletek tartunk. – Elkötünk a kikötőhídtól. Az újonnan érkezettek mögénk eveznek. Ismerem a csatlakozó, barna képű legényeket, Abelardo is barátságosan integet feléjük.

– No, Abelardo, ma igen népessé válik a túlsó mocsár.

– Nem baj az, Senhor! Húszennyi halásznak is bőven jutna zsákmány, csak – elmosolyodik – a fehér botókat, azokat a telhetetlen zabálókat nem szeretem.

Mindhárom csónak gyorsan halad a túlsó part irányába. Szeretem az ilyen tájat, a némaságba süppedt vízi vadont. Ma este különben nem térünk vissza a fazendára. A mocsárban éjszakázunk Abelardóval. Unjuk a több órás reggeli és esti evezést. Ma este és holnap reggel ez elmarad.

– Mi most beevezünk a mocsárba! – mutatja Abelardo, mikor átérünk, a két csatlakozó csónak halászainak útirányunkat.

– Rendben! – bólint a mellettünk haladó csónakban a vén Mahagóni. – A Senhor és Abelardo azonban – pillant rám – ne maradjon ideát éjszakára. Igyekezzenek vissza a fazendára. Tömérdek erre a szúnyog, és nincs az a zenekar, amely jobban megtáncoltatná alkonyatkor és hajnalban az embert.

– Elhiszem ezt, Mahagóni! – derül Abelardo. – Nekünk azonban szúnyoghálónk is van. Azon át egy fia szúnyog sem juthat be hozzánk.

– Nem mondom, jó az ilyen háló, sok szenvedést takarít meg vele az erdei vadász, mocsári halász, de a nyugalomban töltött, szúnyogoktól mentes éjszaka mindennél többet ér.

– Ügyeljenek, Senhores – toldja meg a jó tanácsokat a másik halász a távolabb evező csónakból –, hogy az éjjeli tanyát naplemente előtt készítsék el. Sötétben igen kellemetlen az ilyen munka, nos és sok a kajmán is az ingoványban. Ezek néhanapján rácsapnak az emberre. Különösképpen sötétben.

– Várjuk a szíves látogatást, egyébként ne tarts olyasmitől, hogy lápi dúvad kárt tehet bennünk.

– Hagyd csak, companhero! – inti le Mahagóni a másik csónakbeli társát. – A Senhor nem egy éjszakát töltött régebben odakinn, tudok róla. Az őserdei éjszakázás nem idegen a Senhornak.

– Akkor jól van! – mosolyog a keménykötésű fiatal halász. Végignézek az evezőpadom előtt fekvő teli gumizsákomon, iszákomon, puskámon. Magam is jól beleteremtődtem ebbe a nekem annyira kedves erdei világba.

– Gyerünk, Senhor! – húz mélyet Abelardo. A két széles ladik, benne a hat praiai halász más irányba vág. – No, ezek jól elhúznak! – mosolyog elégedetten Abelardo, visszapillantva a távolodó csónakokra. – Csak fogják ki minél számosabb és nagyobb halaikat. Mi, Senhor, odabenn éjszakázunk valamelyik erdős sziget friss irtásán, tanyahelynek alkalmas homokpadján.

– Kitűnő!

Jó lenne, Senhor – néz vissza a csónakelőről Abelardo –, he megpróbálná a szigonyvetést. Nézze, amott annál a partba beívelő kicsi öbölnél kiköthetnénk a próbához.

– Nem bánom!

Csónakunk nekiütődik a szikkadt, háromujjú kajmánnyomokkal teli, zsákszerűen betüremkedő részen a partnak. Abelardo kiszáll, magával viszi mindazt, ami szükséges.

– Tudom, a szélein ólmos dobóhálóval jól bánik a Senhor mosolyog a halász. – Miért ne bánna ugyanilyen jól a szigonnyal is?

– Adja ide akkor, Abelardo – veszem át a mindenféle vízivadra, halra veszélyes szerszámot, csuklómra hurkolom az átvett zsinegköteget. Az öles nyél végén vakítóan csillan a szakállas acélhegy. Hozzám vezet róla a szigonyzsinór.

– No, most megpróbálom – hajlok hátra féloldalt a hajítás lendületében. Mégsem vetem ki a szigonyt. Csak próbálgatom. Pontosan olyan az érzésem, mintha diákkori gerelyemet markolnám. Szakasztott gerelyfogás – gondolom. – Csak éppen a vasa, a szakállas szigony, a rákötött szigonyzsinór teszi másfélévé. Némiképp zavar – balkezes vagyok – a jobb csuklómra hurkolt zsineg. Gerellyel sokat foglalkoztam odahaza. Sohasem gondoltam erre, mikor Abelardo szigonyvető művészetét csodáltam. Mintha mögöttem már nem is mocsár, őserdős szigetek lennének, hanem a pápai Mezőgazdasági Iskola „stadionja”, a szérűskert vagy éppen a pesti Millenáris sportpálya. Mostani „gerely”-hajításomat váró „közönségem” mindössze három óriás csőrű tukán, amely a felettünk magasodó faóriásról, mint valami tribünről bámul ránk. Kíváncsiságuk méltó csőrük hosszához. Humorosak az araszos, színes tollú madarak óriás csőreikkel. Mikor Abelardo látja, hová kalandozik pillantásom, felnéz. Elmosolyodik.

– Igen, így kell markolni az arpaont! – bólint elégedetten. Látja, Senhor, ott azt a homokból kinőtt széles és vastag húsú laput? Találja el. Gondolja azt, hogy nem lapu, hanem fekete kajmán – lép vissza, figyelve mozgásomat, hátrahajlásomat, szigonyt markoló öklömet. Balkezes vagyok, ezt nehezen

szokja meg, csóválja hozzá fejét.

Utána néz az ívben hajlított szigonynak. A jobb kezemben markolt zsinegköteg szála – ez a furcsa az egészben – engedelmesen, lágyan fut ki markolásomból. Ívet írva, csaknem függőlegesen beleáll a szigonyvas, a fekete nyél a harminc méterre levő húsos lapulevelek közé.

– Nem találtam pontosan a közepébe – szólok. – Mindjárt megismétlem a dobást.

– Hogy nem talált a közepébe, Senhor? – ámul Abelardo. Soha jobbat, akármelyik halász megirigyelhetné, úgy áll a Senhor kezében az arpaon. Az öreg Pedro, vele a másik öt halász hálát adna a Mindenhatónak, ha így, ennyire biztosan találná el a célt harminc méterről. Ha az a húsos lapulevélbóbita kajmán vagy pirarucu lenne, most benne állna a szigony.

– Elégedett? Jó a szigonyhajítási gyakorlat?

– Hogy jó-e? – tárja szét karjait örömében Abelardo. – A Senhor odaállhat ezzel mellém, ha nem sajnálja a fáradságot és gyakorolja.

– Megpróbálom! – indulok a lapulevelek közé beállt, homokba fúródott szigonyért. Lépésenként szedem karikába a homokon végigfekvő, a köpűs hegyhez vezető zsineget. A nehéz nyél kifordul a köpűből, mikor kihúzom a szakállas vasat a húsos levélzetű tő mellől. Visszakötöm a szakállas vasat a tompa nyélbe, meghúzva a ráerősített zsineget.

– Kész! – érkezem vele a csónaknál várakozó Abelardóhoz.

– No, most ismét próbálja eltalálni Senhor, nem azt – hirtelen az öböl vizére néz –, hanem azt ott! – mutat a csónak mellől a vízre. A mocsár és előttünk a beszögellés vize langyos, mozdulatlan. Mint óriási ezüst tükör veri vissza a nap sugarait. Benn a tükör közepében két bunkószerű, majdnem behúzott csigaszarvhoz hasonló dudor látszik.

– Azt a kajmánszempárt gondolja, Abelardo?

– Igen, de nem a szempár közé, mögé gondolom a szigonyt magyaráz Abelardo. – Ránk figyel a kajmán, kíváncsi a lelkem, talán éhes is. Etesse meg, Senhor, szigonyvassal.

– Megpróbálom.

– A szempár mögött alkalmas a nyakrész, nem túl kemény a göröngyös pikkelyzet. A hátpáncél sziklakemény, oda óvakodjék szigonyt vetni, Senhor. A faroktő, a farok páncélja ismét beveszi a szigonyt. Nincs messzebb a jacare, mint a lapulevéltő – biztat Abelardo. Lendületesebb, mintha maga vállalkozna a szigonyvetésre.

Váll- és hátizmaimban, karomban érzem az erőt, ujjaimban a

szigonymarkolás gyönyörűségét. Végső fokon új fegyvert ismerek meg, amellyel nemcsak hogy lehet, de kell is majd bánnom. Annak idején sohasem hittem, hogy elkövetkezik az idő, mikor élő célra vethetem ki ezt a kíméletlen fegyvert.

– Tehát a jacare a cél? – nézek Abelardóra.

– Igen! Most csak ökölnyi dülledt szemét mutatja az állat. Abból azonban, hogy ennyire merőn, vadul néz, fajára lehet következtetni. Valószínűleg fekete kajmán les ránk.

– Harminc méter! – mérem fel a kajmán és a köztem levő távolságot.

– Annyi az, egy méterrel sem több! Próbálja már! Nézze, szinte hívja az a kajmán a szigonyt, annyira vad, húsra éhező.

– Megkapja a szakállas „falat”-ját. Bár nem hiszem, hogy örömét leli benne.

Jobbomban a zsinegköteg, bal kezem markolásában a fekete nyél. Féloldalt hátrahajlok, csaknem hanyatt dőlve, majd lendülve, kar- és vállizmaimmal szinte célozva elröpítem a csillanó vasú, öles szigonyt. Átszáll a légen, nyomában, mint vékonyka farok száll a zsineg, csobbanva – hallom koppanását – beleáll valamibe. Tajték, víz fröccsen, a szempár alábukik. Meghullámzik, verődik a víz. A fekete szigonynyél a vízen hányódik, a zsineg markolásomban feszül, húzom vissza.

– Óriási! – üvölt mellettem Abelardo. – Eltalálta! – Örömében vadul tapossa a vízpart szikkadó, sárral kevert homokját. – Ha ezt elmondom, nem hiszi el a vén Mahagóni. – Abelardo is elkapja mellettem a zsineget, húzza kifelé. A kajmán nehezen, vonakodva jön.

– Ne olyan erővel! – próbálom fékezni a húzás hevességét. Kiszakad a szigonyhegy. Inkább fárasszuk! – emlékezem ötkilós pontyok, még nagyobb harcsák hazai horgászörömeire.

– Hogy ez kiszakad Dehogy, Senhor! Én kötöttem rá a köpűs hegyre a zsineget. Ha az élesre fent szakáll egyszer átvág a kajmán nyakpikkelyzetén, azt ugyan kés nélkül senki onnan ki nem szedi.

– Akkor rendben! – húzom magam is nagy erővel.

Abelardo húz, élvezi a neki jó, a kajmánnak azonban mindennél kellemetlenebb szórakozást.

– Mintha valami nekivadult, mesebeli mázsás szelindeket vonszolnánk kifelé – nevetek. Abelardo barna arca kegyetlenséget sugároz, meztelen felsőteste, hátán a durva heg szinte süt.

A fel-le csapó, huzakodó hüllő – már látom – legalább három és fél

méteres. Ellenkezve kerül folytonosan közelebb. Forr, szinte sistereg körülötte a víz, amely tíz méterre a csónaktól alig méteres.

Lebukik a jacare assu a fenékre, a rángatott, mozgó szigonyvas izomzatába túró fájdalma azonban ismét a felszínre kényszeríti, majd bennünket meglátva, bénult félelmében ismét alábukik. Már retteg a nem is olyan régen még zsákmánynak kiszemelt lényektől. Hol van már ránk figyelő, zsákmányra éhező vadsága Buborékként elpattant. Látni ezt rémült csapdosásából. Abelardo a pusztítás, az ölés ekszтázisában tombol. Mintha hirtelen megérezné visszás érzéseimet, rám néz. Szorosan a csuklójára csavarva a zsineg, amelynek végén a halálra szánt hatalmas kajmán verdes.

– A savantes indiánok, Senhor – zihálja –, elfogott ellenségeiket lekötik, és elevenen felszelik. Ezt tenném én is ezzel a gyilkos kajmánnal, ez is – egészen biztos – evett már embert.

– Mi nem vagyunk savantesek. – De ez a kajmán ölt.

– Akkor sem kell a végsőkig mennünk.

– Bízza ezt rám, Senhor. Elbánok vele. – Néger és indián vadság, bandeirante ősök vére, caboclo-bosszú szólal meg Abelardóban, feltörő indulatában.

– Mondja, Abelardo! – állítom meg a nekibőszült legényt. Mi lenne, ha félrerúgná azt a fejszét, amit már odahúzott a csónakból keze ügyébe, és elevenen fognánk ki a kajmánt?

– Elevenen? – bámul rám Abelardo. – Minek?

– Egyrészt kár megölni, ha már ilyen jól szigonyvégre került, másrészt ott van Moore doktor barátja, az amerikai Dropp.

– Hm! – töpreng pillanatig Abelardo. – Aztán mennyit fizetne ezért az állatért senhor Dropp?

– Legalább húsz dollárt.

– Nem mondom, szép pénz, de ez nehéz dolog. Az ilyen jacare assu hatalmasat mar, és üt a farkával, akkor is, mikor az ember már azt hiszi, féldöglött. Különben nem bánom, fogjuk ki épségben. Némi nehézséggel számolhatunk. Jó, ha a Senhor is ügyel – ránt nagyot a vizes zsinegen.

Öt lépésre küzd előttünk a lombos partú kis öböl sárrá kavart vizében a jacare assu. Ritkán találkozom ekkora példánnyal. Abelardo indulata is lohadóban. Többé nem félelmetes pusztító. Kiég belőle az ölés ekszтázisa. Vagy a húsz dollár indítja kegyesebb meggondolásra? Fejszéje a vizes homokba beletaposva. Egyre inkább partközelbe húzzuk a kajmánt.

Abelardo rám bízza a feszesre húzott vizes zsineg tartását. A homokból

kivett fejszével és a fölös zsineggel a jobb oldali, tíz lépésre levő erdő-”fal”-hoz megy. Megköti egy, a homokban tenyésző cserjetőhöz a most már húrszerűen feszesre húzott zsineget, fejszéjével bemegy a sűrűbe. Súlyos fejszecsapásokat hallok. Elég soká jön.

Nehezen vonszol kifelé két, jó karvastagságú törzset. Fejszéje mellé odafog tucatnyi szál erős, kötözésre igen alkalmas indát. Lehajítja mellém a kivágott fiatal fákat, az indákat halomba húzza.

– Most a két törzs és az indák kellenek, Senhor, nos és némi erő, mivel kis ideig birkózunk. Csak a rövid és nagykarmú lábakra vigyázzon, a csapdosó farokra, a csőrös, hatalmas fogazatú szájra.

– Tehát mindenre!

– Valahogy így! Ha ezzel a jacare assuval elbánunk, megérdemeljük az ebédet – nézi a csendesülő vízbe búvó, magát pillanatnyilag biztonságban érző nagy kajmán kirajzolódó formáit.

Jót húz a csepegő zsinegen. Mintha csak meggyőződni akarna, tartja-e a szakállas szigonyvas a kajmánt Tartja, mivel akkorát ránt, csap fel a tömzsi, széles faroktő, majd a hosszú fej, hogy lépésnyire hátrálok.

– Nincs baj, Senhor! – pillant felém barna Mefisztóként Abelardo. – Ennek a jacare assunak nemigen kerül többé alkalma, hogy marjon, szakítson.

– Remélem is! – nézek végig a halomba kotort liánszálakon.

– Mondja, Abelardo! Ennyi hozzávaló kell csak a kajmánfogáshoz? – mutatok a fákra, a gyűrt liánokra.

– Dehogy, Senhor! Kellek én, és kell még a Senhor is.

– Kevés itt a hely, kívülebb viszem a beszögellésből a csónakot – szállok be, fogok evezőt. Abelardo vízre taszítja a ladikot. Tíz lépéssel a kajmánon túl kikötök, partra húzom a csónakot. Visszamegyek Abelardóhoz.

A nap vad erővel tűz. Átmelegszik a nemrég még ezüstlapnak tűnő, hűvös víz. Az égboltozat ragyogóan kék, nyoma sincs rajta felhőnek. Körülöttünk minden csendes. A három óriás csőrű tukán rég nincs az ágon, valamerre elrepültek. Túlságosan soknak tűnhetett számukra a zaj, a mozgás.

– Most állni kell a sarat, Senhor! – pillant rám Abelardo. – És vegye ezt szó szerint, mert nézze, a kajmán lassanként mindent sárrá kavar maga körül.

– Hogyne, hiszen fél, rég oda a vadsága.

– A kajmánféle ilyen, emlékezzen, Senhor, eddigi tapasztalásaira.

– Igaza van – pillantok rá.

– No, ugye – hajt kettőbe Abelardo egy centi vastag indát. Behúzza hurokba a dupla szárat. Ezt a folyondárfélét alkalmazzák különben a

pálmakunyhók dorong- és tartóoszlop-kötéseinél. Ha megszárad, vasszegnél is erősebben tart. Abelardo megvizsgálja az indahurkot, amely olyan, mint valami városi sintér dróthurokja. – Ez így jó! – húzza meg a hurkot.

– Jobban meghúzom a kikötő szigonyzsineget – indulok a jobb oldali cserjéhez. Keményen meghúzom a szikkadó zsineget. A kajmán, mint valami ránduló, ellenkező tömeg, engedelmesen jön végül is. A széles és csőrös orr-rész a sekély, alig araszos vízben a homokpadnak áll. Abelardo meztelen talpaitól, lábikrájától, az egész embertől alig három lépésre. Abelardo indul, elhozza a csónakból másik szigonyát. Baloldalt kerül, és a jacare faroktövébe beleveri az újabb szigonyt. A kajmán összerándul. A két szakállas szigonyvas szinte lehorgonyozza. Abelardo bal felé húzza a kajmánt valósággal kimerevítő, a fájdalomtól mozdulatlanná kényszerítő másik szigonyzsinórt. Kihúzza, szorosra, szinte kiköti az állatot, amely most már sem előre, sem hátra nem képes mozdulni. Csak dülledt, ökölnyi szeme, lapos pupillái merednek ránk fenyegetőn. Vagy csak én látom ilyennek?

Abelardo felszedi a folyondárhurkot. Óvatosan, szinte elugrásra készen a valósággal szédült kajmán orr-része alá és fölé rántja. A kajmán hátrálna, ellenkezne, előre menne, de a kettős, fájdalmat okozó, kifeszítő szigonyvas semerre sem engedi. Abelardo a kajmán „csőre” köré húzott, hurokká alakított kettős folyondárszálat csomóra köti, meghúzza a hurokig. A kajmán „csőrén” tehát rajta az első kötés. Újabb folyondárhurok következik. A szakállas szigonyvasak közé kifeszített, most már a part hosszában vergődő kajmán mit sem tehet a módszeres „csőr”-bekötés ellen. Izomzatába minden mozdulásakor óriási fájdalommal vágnak a köpűs, szakállas acélhegyek. Hurok hurkot követ, a kajmán széles állkapcsai, orra szorosra kötődik.

– Ez most már nem harap! – int felém Abelardo. Odafordítja a kajmán mellé az egyik fatörzset. Drótot hoz a csónakelőből, odadrótozza a kajmán indás, át- meg átkötött száját, nyakát a törzshöz. A farokrész következik. A karmos lábak tehetetlenül vergődnek, kaparnak a sáros vízben, a part homokjában. Azokat is doronghoz köti Abelardo. A kajmán-”csőr” húz, erőlködik, feszíti az inda-, drótkötéseket, de azok kitartanak. Odakötözzük túloldalról a másik, a kajmánt teljesen kimerevítő törzset.

Abelardo kihúzza bőrtokjából bozótkését, besiet az erdőbe. Újabb hatalmas nyaláb folyondárt hoz. Együtt kötözzük, hurkoljuk a törzsekhez a kajmánt. Minden kötőanyagot felhasználunk. Folyondárt, drótot, csónakkötelet. A kajmán olyan egész hosszában, mint valami összegubancolt inda-, kötél- és dróthalmaz.

– No, ez kész! – áll fel elégedetten a kajmánhoz kötött törzsek mellől Abelardo. – Most jön, Senhor, az operáció – húzza ki tokjából rövid kését. Odalép a vízben a kajmán oldalához kötött egyik fához, miközben a lehorgonyzott, kikötött állat kétségbeesetten aprókat verdes, csapdos. Abelardo félrehúzza a kötéseket. Gyors metszéssel belevág az egyik acélszakáll elé. Máris kiveti a homokra a kirántott köpűs hegyet. A szigonyzsineget reménytelen dolog bontogatnia. Elvágja, mivel belekeveredett a sok hurkolásba. Aztán odalép a faroktőbe csapott acélszakállhoz. Azt is kimetszi. Itt egészében megmenti a köpűre kötött zsineget.

– Nos, nem menekülhet – járom körül a sárban a kajmánóriást.

– Nem! – néz végig az állaton Abelardo.

– Olyanok vagyunk – derülök –, mintha mi is a kajmánnal fürödtünk volna a sárban.

– Minden rendben, Senhor, most már csak az kell, hogy megfelelő ketrece legyen senhor Droppnak, ráadásul valóban megvegye.

– Megveszi! Ekkora állatot ne venne meg? – nézek végig a törzsek közé kötözött, tehetetlen kajmánon.

– Idehozom a csónakot, beemeljük, Senhor.

– Igen és középre, hogy úgy mondjam: díszhelyre – gázolok a kajmán mellé.

Abelardo a kajmán mellé evez a napon átmelegedett csónakkal. Mint óriási „hordágyat” markoljuk meg elől-hátul a két dorongot, emeljük be a mázsás kajmánt a csónakba. Nehezen tűri, mozgolódik. Mit sem ér vele.

Berakódunk. Beljebb tolva a csónakot, beszállunk. Abelardónak elöl és nekem hátul éppen csak valami kevés hely jut a kajmánt tartó dorongoktól.

Sokáig haladunk. Vastag és széles levelű vízinövények, növényzettel borított sziget zárja el a kilátást. Kiérünk egy szűk beszögellésből. Az evezőpadokra is lekötött kajmán súlyától mélyre merül a csónak.

– No, ez sikerült, Senhor! Most neki a mocsárnak, jó ideig magunkkal cipeljük a nagy csomaggá kötözött kajmánt. Kikerekítjük ezt a napot is valódi ingoványbeli vadászattá, halászattá.

– Rajta! Ha már ma is sikerült ide átcsábítania!

– A tizenkét munkavezetővel biztosan jól megy a munka ma és holnap a fazendán.

– Ebben nem kételkedem! – nézem jókedvűen a kajmán szemét, csőrös fejét, amely a dorongok közt hátrafelé, felém került csónakba emelésekor.

Abelardo előrefigyelve evez. Egyre jobban megismerem szilajságát, ha kell, célracsapását a mindenkori, akármilyen vad veszedelmet jelentő zsákmány elejtésekor, befogásakor. Hite önmagában, vadászmódja sikerében soha nem enged. Ez folytonos feszültségben tartja. Figyelme sohasem lankadó. Magam is sokat meglátok, de Abelardo mindent meglát. A parti és vízi növényzet, a víz minden rezdülése titkos gyorsírással mondja el neki, mi történik És én tanulom ezt a „gyorsírást”. Abelardo jó mester. Halászvadász fogást, titkot soha nem rejt előlem. Mocsárbeli, erdei dolgokban csalhatatlan.

– Nézze, Senhor, amott kiköthetünk! – mutat előre evezőjével egy homokos, ősvadonnal benőtt szigetcsúcsra. Fehérlik a homok, kéklik az égbolt. A mozdulatlan víz ezüstös. Több cserjés földhát keretezi a nagy és őserdős szigetet. A madárvilág szokásos. Flamingók, kék vízicsibék, barna vízityúkok, nos és felettünk ék alakban elhúzó ara-papagájok. Felnézek az ararákra, azok le ránk, miközben kíváncsian forgatják ide-oda erős csőrű fejeiket. Mintha nem akarnák hinni: ember itt? Ragyogó tollazatú rövid szárnyaikkal kétségbeesetten csapkodva eveznek tova, mintha nehezen tartanák fenn magukat.

Kikötünk a homokos szigetcsúcson. Abelardo kiszáll, magasra húzza a csónakot. Én már nem vízbe, homokra lépek. Tűzforró a föveny.

– Átnézzük a sűrűt – int befelé. – Együtt megyünk, egymástól nem távolabbra, mint tíz lépés. Látótávolságban kell maradnunk.

– Rendben! – veszem ki ülésem mellől nagyöbűmet és iszákomat.

– Iszák nem kell, Senhor! Ami itt akad, az nem bogárféle. Tűz a nap, árnyékban legalább negyven Celsius, a napon hatvan. Csurog rólam a verejték. Abelardo sem néz úgy ki, mintha eddig jótékony hűvösben ült volna. Egészen meztelen barna felsőteste ragyog az izzadságtól. Duplacsövűmet hozza. Nem szeretem egycsövű elöltöltőjét.

– Várunk valamire, Senhor? – pillant rám Abelardo.

– Nem! – lélegzem mélyet. – Mehetünk. – Abelardo befelé indul a sűrűbe, benn balra fordul. Megcsap a húsz Celsius hőmérsékletkülönbség hűvöse. Mögöttem marad minden. Csónak, dorongok közé kötött kajmán, tüzes homok.

Abelardo sötét, az árnyékban tónusokat felvevő alakja indák, levelek, törzsek közt kúszik. Igyekszem követni mozdulatai simaságát. Mintha olajban járna, olyan minden hajlékony, hárító, növénykerülő mozdulása. Néha felém, én feléje intek. Minden idegszálam felajzott. Lesem a kínálkozó zsákmányt, a lövés pillanatát. Pusztán csak átfésüljük ezt a szigeti őserdőt?

Miféle zsákmány eshet? Egy különösen óriás csőrű tukán, a madárvilág valóságos Cyranója, felülről ránk les. Humoros a harkálynál nem nagyobb tukán hatalmas csőre. Sok fajtája él errefelé.

Abelardo a sűrű növényzetben torpan, duplacsövűje kétszer dörren. Mozgás, ágvetődés, recsegés. Elrohan előttem az alj-sűrűben vagy tíz capivara, vízidisznó, a földkerekség legnagyobb termetű rágcsálói. Legalább tizennyolc-húsz kilósak. Winchesterem lángot vet, dörrenése visszhangja nyargalva iramlik a két előző lövés nyomába.

– Ez is megvan! – szólok oda Abelardónak. Az átnéz az indák és lombok közt, kinyitja a duplacsövű závárzatát, zsebre teszi a két kilőtt, kihúzott hüvelyt – jó ezeket újratölteni –, és két friss töltényt nyom a szürkés füstöt gomolyogtató csőnyílásokba.

Csattan a závár, a két kakas ismét hátradől.

– Két nagy capivarát lőttem! – szól Abelardo.

– Elég szép a magamé is! – török zsákmányom mellé. Winchesterem závárja csattan, kivetődik a kilőtt rézhüvely, új kerül a töltényűrbe. Ez jelenti mindig a zsákmányszerzés befejezését. Csurog a verejték arcomon, tarkómon. Szemembe is jut a sós, erdei szeméttel keveredő nedvességből. Kézfejjel törlöm.

– A három capivara-bőr megér tizennyolc milreiszt – örvendezik Abelardo. – Húsukat felszeljük, szárítjuk, odaadjuk Mahagóninak, és a többi praiai halásznak. Gyerünk, Senhor! – fűzi nyakába a duplacsövű szíját. – Vigyük ki innen őket – kapja fel kemény markolással a két megsörétezett állatot.

Követem. Cipelem saját vízidisznómat.

– Csendes ez a mocsár, Abelardo – érem utol, amint kiérve az erdőből, átgázol a forró homokon.

– Csendes, de azért élettel teli. Ide dobja, Senhor! – mutatja a helyet a dorongok közé kötött, az evezőpadokra fektetett kajmán alatt. Benyomom capivarái mellé a magam zsákmányát.

– A lövések jól elriasztották a mocsár madárvilágát. Egyetlen vízen úszó vagy repülő madarat sem látni – nézek körül.

– Igen! – követi Abelardo pillantásomat. – Amint egyébként a Senhor többször mondta, valósággal ezüstlap itt a víz az erdőárnyékban, aranylap a napsütésben.

– Induljunk, Abelardo! – tolom vízre a csónakot. Beszállok. Előszedem evezőmet a capivarák mellől. A csónak már hosszában ring a homok mellett.

– Igencsak tüzesen süti a homok a talpamat! – lép be sietve Abelardo a

ladikba. Helyére telepszik. Mellé igazítom a nagyöbűt. Iszákom az evezőpad árnyékában.

– Most merre, Abelardo?

– Amoda, az alacsony cserjés, a sásos terület irányába – mutatja evezőjével. – Nézze csak, Senhor, amott megint ránk les egy dülledő szemű vén jacare – áll meg az evezéssel. Kiemelem a dorongjai közt fészkelődő kajmán mellől Winchesteremet. Kakasát felhúzom. A dülledő szemű kajmán biztonságban érzi magát. Két kegyetlen, bögrényi szeme, mint páros periszkóp emelkedik ki a vízből, rácsapásra, zsákmányra éhesen.

– Úgy vélem, ez a kajmán túlságosan vén a gyors zsákmányoláshoz, régi erejéből pusztán vadsága maradt.

– Valóban, Senhor! Ez már valósággal kajmán-remete!

Lassan emelem a Winchestert. Nem szeretek ülve lőni és különösen csónakból nem. Most mégis sűrűn cselekszem effélét. Olyan ez, mintha zsámolyon ülnék.

– Mire vár, Senhor? – súg felém türelmetlenül Abelardo. Az aranyló „tűkör”-ből kiálló két feketés dudor, a két bögrényi kajmánszem mereven les. Abelardo szeme sürgetőn villog.

Belezúg a mocsár csendjébe a lövés. Kőlabdaként gördül végig az ingoványon, elvész a messzeségben. A két „bögre”, a kajmán körül meghullámzik a víz.

A kajmán az alacsony vízben, a sárban fekszik. – Vége! – mondja Abelardo.

– Gyerünk, megnézzük! – cserélem a Winchestert evezőre. A vén és hatalmas kajmán vízből kiálló szempárja alámerül.

– Ej! – néz vissza Abelardo meglepődve. – Most elment. A golyó nem ölte meg.

– Nem Menjünk csak közelebb – húzom erőteljesen az evezőt. Odairányítom a csónakot, ahonnan a kajmán ránk meredt. Döccen a csónak, mintha a vízben valaminek nekimenne. Abelardo lenyomja a vízbe evezőjét.

– A kajmán! És kimúlt! – ámul. Barna képén hitetlenkedés. Hogyan tudta, hogy itt a kajmán, Senhor?

– Az olyan mester mellett, mint maga, Abelardo, csak nem maradhatok örökké inas.

– Az ördögbe is, Senhor, igaza van! – derül Abelardo. Aláfeszített evezővel nyomjuk, taszigáljuk a sárrá keveredő vízben a jacare assut. Abelardo ledöf a sárba evezőjével. Az markolatáig merül.

– Nem lehet kiszállni, Senhor! Itt mély a sár!

– Az elejtett kajmánt nem hagyjuk itt, kell a bőre, csontváza. A másik bőr, és az eleven amúgy is Droppé.

– Nézze, Senhor! – pillant vissza Abelardo. – Itt jönnek Mahagóniék és a hat caboclo.

– Csakhogy megvannak! – kiált felénk a vén Pedro. – Régen keressük, Senhor! Mit lőttek? – kíváncsiskodik ladikjával közel evezve.

– Itt jól belesüllyedve a sárba egy vén jacare assu hever nyomja meg Abelardo evezőjével az állatot. – Segítsetek kiszedni!

– Szívesen! – pillant ránk Mahagóni, míg a két csónak öt halásza a dorongok közé kötött eleven kajmánt bámulja. Egyik-másik evezőjével megpiszkálja a kajmán-árnyékban heverő capivarákat.

– Szépek a capivarák! – mondja az elöl ülő. – Három egyszerre, mikor egy is szép zsákmány!

– A capivarák a tiétek! – szól oda Abelardo. – Különben a Senhor babonázott varázsgolyóval lőtte a magáét, mint ahogy ezt a kajmánt is.

– Varázsgolyóval? – hőköl Mahagóni, s vele az öt halász. Rám bámulnak.

– Dehogy varázsgolyóval, ne mondjon ilyet, Abelardo – csitítom a halászok ámuló kiáltását.

– Ne higgyetek a Senhornak, csak titkolja! – int a halászoknak Abelardo. Tréfásan csillan a szeme. – A Senhor – folytatja – igazi varázsgolyókkal lő. Nézzétek ezt a capivarát – rántja ki a kajmán alól az általam elejtett állatot. Odamutatja. – Lehet futtában így, csordából fültövön lőni a lombok, indák közt elfutó capivarát másként, mint varázsgolyóval? – A hat halász rám néz, rá a capivarára, majd Abelardóra.

– Nem! – mondja Mahagóni.

– Valóban nem csoda, hogy titkolja ezt a Senhor! – szólal meg egy fiatal halász. – Magunk sem tennénk másként, ha lenne varázsgolyónk.

– Abelardo csak tréfál! – bosszankodom. Próbálom ellensúlyozni a túlságosan is jól sikerült tréfa hatását. – Egyszerűen csak jó a puskám, töltényem. Ez az igazság.

– Jó, jó Senhor, csak mondja, elhisszük! – nevet ravaszkásan Mahagóni. – Gyerünk legények, tegyünk valamit a capivarák húsáért! Húzzuk ki a sárból a kajmánt! – Kétfelől nyomódik a szigony a lelőtt kajmánba. Megemelik, két csónak közt vontatják kifelé megkerülve a zöld sásos részt.

Kikötünk a sás melletti homokpadon. A kajmán megakad egy víz alatti, gyökeres törzsben. Most már vízbe gázolva húzzák, vonszolják partra a

halászok az elejtett jacare assut. Mahagóni köztük serénykedik.

– Végre! – nyög nagyot, és a hat félmeztelen, mezítlábas halász kigörgeti a homokra a kimúlt hüllőt. Csak most látom, micsoda hatalmas példány. Nagyobb, mint az elevenen elfogott.

Kitűnő lövés! – nézi meg a forró homokon kinyújtóztatott jacare assu szemét az egyik halász.

– Nem mondom, ezzel sem lehetett sokáig ficánkolni! – néz rám Mahagóni, körbenyomkodva a boltozatos, golyótól roncsolt szemet. Délután. Nyolcan dolgozunk a vadonatúj szálláson. A forró homok összetaposva, a három capivara megnyúzva, húsuk felszeletelve. A vén kajmán rücskös, nagysúlyú bőre, benne kihúsolt feje árnyékban hever. Mindazt kiszedtük belőle, ami romlandó. Addig csak kibírja, míg a fazendán besózásra kerül. Óriási az eldobott csontváz. A homokba ásott tűzhelyen ágasfára akasztva rotyog a capivara hússal teli bográcsok. Nemhogy főzve, sülve sem szeretem ennek a rágcsálónak a húsát. Urubuk, kopasz nyakú dögkeselyűk röpdösnek felettünk. Szemünket kell féltenünk szárnyvégeiktől, olyan közel lebbennek el. A három capivara bőre a kajmán mellett az árnyékban. A hat halász igencsak örvendezik a napon szárított, lapulevelekre kitett hússzeleteknek. Amúgy sem nagy halzsákmányukat, a délutáni halászat kiesését ezzel pótoljuk.

Az urubuk a távolabbra vonszolt kajmándögöt és a capivarák hasznavehetetlen részeit tépik.

Elkészül a lehamvadt izzó parázs felett a capivarák leveses húsa. Abelardo és a hat halász, köztük Mahagóni a bográcsok köré ül. Mellettük tökhéjakban a kenyérpótló, a morzsaszerű farinha d’agua.

A csónakszélre ülve iszákomból olajos halat szedek elő, hozzá magam is farinhát eszegetek. Evés közben a szép ingoványbeli tájat nézem. Csak az urubuk rontják hangos kaffogásukkal, verekedésükkel a táj nyugalmát. Egymás csőréből szaggatják ki a bél- és húsrészeket. Fél éve nem hittem volna, hogy ilyen látvány mit sem változtat étvágyamon. Most ez is bekövetkezett.

Alkonyatra fordul az idő. Befejeződik a késői ebéd. Körülnézek. Szép a jókora vadonnal borított sziget. Faóriásokból áll az erdő, nem különbözik a távolabbi, egybeálló rengetegtől.

– Indulnánk, Senhor! – lép elém Mahagóni. – Mivel a Senhor és Abelardo itt marad éjszakára, bízzák ránk a dorongok közé kötözött kajmánt, a másik jacare bőrét, s a három capivarabőrt. Átszállítjuk ezeket a fazendára.

– Köszönöm! – fogadom örömmel az ajánlatot. – Ez sokat jelent holnapi vadászatainknál!

– Mi köszönjük, Senhor a capivarák húsát. Kár, hogy nem evett belőle!

– – Kis ideig még szoknom kell, senhor Pedro, az ősvadont, amíg ilyesmihez hozzáfogok – veregetem meg jókedvűen az öreg szikkadt izmú vállát.

– Segítünk berakodni! – szól Abelardo. Minden csónakba kerül.

Az óriási kajmánból harmadrész súlya sem maradt, de így is megvan vastag, elszarusodott bőre, koponyája ötven kiló. Az ágakra feszített capivarabőrök is csónakba kerülnek. Mahagóni csónakjára rakjuk az eleven, dorongok közé kötözött kajmánt. Az állat már sokat nyugtalankodik, alighanem szomjas. A szeletekre vagdalt, fél nap alatt csontszáraz capivarahúst kétfelé osztja Abelardo, mindkét csónak legénysége egyformán részesedik.

Mahagóni és két társa beszáll a túlságosan megterhelt csónakba. A másik is elköt a parttól. Azt is alaposan nyomja a súly.

Annyi az urubu a homokon, hogy szinte feketéllik. És egyre jönnek, újabbak érkeznek.

– No, Abelardo! – nézek a két, távolodó csónak után. – Hamarosan ránk száll az éjszaka.

– Így jó, Senhor! Holnap nem kell győzködnünk, a mai fogást, zsákmányt cipelnünk. Isten küldte ide a vén Mahagónit, a másik, vele halászó csónakot.

– Csák ne érje az eleven kajmánt valami baj! – fordulok Abelardóhoz.

– Attól ne tartson, Senhor! Beteszik az egyik üres, drótkerítéses disznóállásba a fazendán, onnan nem törhet ki. Épségben megvár bennünket, és megvárja senhor Droppot.

– Akkor nincs baj. – Indulok a jacare-dög, a verekedő urubuk irányába a még mindig forró homokon. Az urubuk féltékenyen rám figyelnék, kaffognak. Riasztani igyekeznek. Látszik ez minden szárnyverdesésükön. Nehogy részeljek valamiképpen a maradékból. A fejetlen jacareból már nincs sok. Csupaszok csontjai. A fejetlen capivarákból még kevesebbet látok.

– Senhor, tehát itt éjszakázunk? – kiált utánam Abelardo.

– Igen! – fordulok vissza. Abelardo indul, bozótkéssel vagdalja a parti sűrűt. Magam is csatlakozom a szállásépítő munkához.

– Jókora tűzet rakunk éjszakára – néz rám Abelardo. – Sok itt a szúnyog. – Valóban, mind sűrűbben kell csapkodnunk, védekeznünk.

– Azt gondolom, ma igencsak hamar kell a szúnyogháló alá bújnunk! –

nézem az egyre sűrűbb rajokban jelentkező szúnyogokat.

Igen, és következhet Manuel de Santa Clara, meg – komolyodik el – az én históriám.

Ránk sötétedik. Az izzó parázs óriási zöld levélhalommal borított. Szélesen, terülőn gomolyog a parti erdő irtásán a szúnyogűző füst.

– Ehetnénk valamit, Senhor! – szól Abelardo.

– Nézzük, mit? – Abelardo nekikészülődik. Letérdel a tűzhöz, félrekotorja egy helyütt a sűrű füstű, parázson fonnyadó lombot. Odateszi a vízzel töltött, fekete fenekű bográcsot, majd erős fúvással szítja, lobbantja magasra a lángot. Ég a rőzse, tiszta és fényes lánggal. Megvilágítja a szúnyogűző nedves füsttel teli sötétet. Csak most érzem a mindent letipró fáradtságot, a csaknem teljes belső ürességet, ami ezzel az állapottal jár.

Rotyogva forr a bográcsban a csónak egyik rekeszéből kikerült tartalék, a kilónyi szárított tehénhús a macasherával, az édesburgonyával. Abelardo úgy-ahogy elleste mellettem a fűszeres, paprikás főzés fortélyait.

Elkészül a vacsora. Abelardo kimeri részemet az egyik hatalmas tökhéjba. Kanalazom a méregerős levest, időnként fél marék farinhát szórok utána számba. Ez csökkenti a paprika „élvezetes” hatását. Abelardo is igencsak sziszeg, mikor kanalaz.

Mikor az evéssel elkészülünk, a láng világította füstös sötétben vizet merek a kiürült bográcsba a csónak mellett, kimosom. Víztartónkat is megtöltöm. Néhány lépésre mögöttem a sziget koromszínű őserdeje. Körülöttem mindenütt vadon és víz. És mi ebben a világban keressük zsákmányunkat. Este, éjszaka és nappal. Mindenkor.

Bebúvunk szúnyoghálóink alá, függőágyainkba. A vonuló felhők mögül levilágít a hold fénylő tányéra. Az őserdő koromszínétől elütőn jól kivehető a parti cserjék holdárnyéka. Nagyot iszom a függőágyam alá tett teli víztartóból. Várom, hogy Abelardo elkezdje a históriát. A valamely állattól megcsobbanó vízre, csónakunk irányába nézek. Mit sem látok a szúnyogháló tülljén át. A szigeti lombtömegből hirtelen mozgást, ágcsapódást hallok. Függőágyamban a zaj irányába fordulok. Miféle állat motoz odabenn Előszedem függőágyam alatti iszákomból nyeles Winchester-lámpámat, felhajtom a szúnyoghálót. Megnyomom a lámpa gombját. Széles fénypászta villan bele az őserdő iszalagos növényzete sötétjébe. A fénypásztában egy lombrésen jó tíz lépésre tőlem két erősen parázsló szem, mellette másik kettő. Fenyegető a két szempár parázsló tüze. Abelardo mindezt igencsak figyelheti szúnyoghálója alól. Hirtelen mozdul, együtt kelűnk ki függőágyainkból.

Mellém kerül. Feszülten lesűnk a fényvilágította lombos erdőaljba.

Abelardo csendesen elhúzódik mellőlem. A fény határán túl, a mély sötétben belép csónakunkba. Alighanem nagyöbű golyósáért. A két pár tüzes szem az őserdőből továbbra is a fénybe mered.

A tűzön fonnyadó lomb füstjét gyenge szellő hajtja a víz fölé. Abelardo – inkább érzem, mint látom – kilép a csónakból, és eltűnik a lombsűrűben.

Semmit sem hallok. Majd a megvilágított lombok, folyondárok, a köztük mélyen benn parázsló két szempár mögött megjelenik egy sötét sziluett. Abelardo.

– Megvannak! – harsogja hirtelen Abelardo. – Juruparik, éjféli majmok.

– Ne eressze, tartsa mindkettőt. Megyek!

– Nem kell, Senhor, elbánok én ezekkel! – A lámpafény élesen bevág a lombok közé, mutatja Abelardót. Hirtelen erős káromkodás hangzik.

– Az anyátokat! – Majd tovább záporoznak Abelardo változatos kifejezései.

– Mi történt?

– Megharapta a bal karomat ez a dög – mérgelődik Abelardo. – Nesze, nesze, neked is – hallom, és látom a fényben, hogy mint két cintányért, egymáshoz verdesi a majmokat. Az éjféli majmok, indián nevűkön juruparik, most megkapják a magukét. Remélem, nem annyira, hogy egyiket a másikkal agyonüsse Abelardo.

Világítva megyek közelebb. Abelardo kijön az iszalagos lombozatból. Mindkét kezében egy-egy rémülten kapálózó nagyszemű majom. Voltaképpen nem majmok, csak a caboclók nevezik annak. A macskamedvék családjába tartozó éjjeli állat. Magyar neve: dél-amerikai farksodró.

– A puskámat odabenn hagytam, azért mindjárt visszamegyek. Az ördög tudta, hogy nem egy pár tigrismacska vagy puma les ki ránk. – Abelardo markában görcsösen ficánkolnak a juruparik. Óriási, sötétben is látó szemük üveggolyóként fénylik a lámpafényben. Rémületűkben most is fenyegetőn kapkodnak Abelardo karja, ökle után. Farkuk Abelardo csuklójára csavarodik.

– Sohasem találkozhattak még emberrel – nézem meg a majmokat. – Alighanem a mocsár időszakos kiszáradásakor vándoroltak ennek a szigetnek őserdejébe.

Abelardo összemarkolja a két majmot. Felnyitok egy, a csónakból kirántott ketrecet. Abelardo egymás után begyömöszöli a két nagyszemű majmot, amelyek termetre akkorák, mint egy házimacska. Eleven juruparit eddig nem

fogtam. Csak megbújni láttam az őserdő lombsátrában. Az is élménynek számított. Abelardo most kettőt fogott. Óvatlanok vagy túl fiatalok, hogy ez sikerülhetett Vagy Abelardo túl ügyes? Igaz, az ilyen soha nem látott fénykéve nemcsak ilyen kis állatot, hanem százéves vén kajmánt is mozdulatlanná merevít.

– Ha megtapintanám most a juruparik szíve táját – szólok Abelardónak – rémülettől pattanásig feszített szív munkáját érezném.

– Ilyesmire most nem kerülhet sor, Senhor. Túlságosan harapósak a majmok.

– Tudja, Abelardo, hogy ilyen fogásnál nem egy esetben félelmében szívbénulásban pusztul el az állat? – világítok a csónak mellé tett ketrecre, amelyet lezár Abelardo. A két óriás szemű majom két fejlett példány. Mereven húzódnak a rézhálós ketrec egyik végébe.

– Érthető a riadalmuk – nézi meg őket jobban Abelardo és nevet –, hiszen régi kígyóketrecben szoronganak.

– Hamarjában ezt rántottam ki a másik mellől. – Abelardo végül is megkönyörül a majmokon, mindkettőt átrakja a másik, nem kígyós kis ketrecbe.

– A majmok most is holtra váltak – világítok rájuk. – Rémületűk nem fokozható. Ha mi kerülnénk, Abelardo, hasonlóan kemény markú óriások kezébe, a mi szívverésűnk sem lenne csendesebb.

Abelardo kihozza az erdőből puskáját, jódot kér, és jódozza a lámpa fényében a majomharapást.

– Mit adunk majd Tapajósra visszatértünkig a juruparíknak enni? – nézek Abelardóra.

– Pálmagyümölcsöt, Senhor, és mindazt, amivel a sűrűségben élnek.

– Madárfiókát, madártojást? – derülök. – Ki az ördög mászik ilyesféle után?

– No, nem effélére gondolok – nevet Abelardo. – Vadananász, bogárféle, fiatal hajtás mindig akad. A fazendán jól elláthatjuk a nagyszemű éjféli majmokat. Banán, ananász bőven kerül.

– Igen, de addig Tudja, hogy a mocsaras ősvadonban az ilyen majomfélét a legnehezebb életben tartani, még annyi ideig is, míg a fazendára visszaérkezünk.

– Nem tart az már soká, Senhor! – jódozza tovább a harapást lelkiismeretesen Abelardo.

A fáradtság rám tör. Ami elszállt a juruparik elfogásakor, most fokozottan

jelentkezik.

– Menjünk a hálók alá, Senhor! – hajtja el Abelardo a támadó szúnyogokat. Ledugaszolja jódos üvegemet, visszateszi az iszákba. Libbennek a függőágyakra boruló szúnyoghálók, ránk borul az éjszakába forduló este hangsátra. Nemcsak sötétségből, holdfényből, vonuló felhőkből, hanem összeszőtt hangokból is fölénkbe áll az erdei „sátor”.

Minden olyan, mint negyedóra előtt, csak éppen a két jurupari veszítette el szabadságát.

– Nem mondom, Senhor – kezdi a szúnyogháló alól Abelardo, sokról, sokféléről beszéltem, amelyeket Jorge Douradótól hallottam, vagy éppen magam éltem át. Jorge Douradóval akkor találkoztam az Amazonason, mikor kereste, és hiába kereste Manuel de Santa Clarát és ikeröccsét. Különben Sao Pedróból, a néhai Domingo kocsmájából ismerte, és ismertem én is az ikreket.

– Sokat tudhat, Abelardo – lélegzem mélyet – Lampiáo dolgairól. Szeretném, ha ezekről beszélne.

– Majd máskor, Senhor. Feltéve – mélyül gondolkodóvá szava –, ha megjön rá a kedvem. Lampiáóról nem egyszerű dolog beszélni. Inkább elmondom, hogy mi történt a Rio Clarón, amikor Manuel de Santa Clara Belemből visszatért az Amazonason, csatlakozva ikeröccséhez.

– Mondja el, Abelardo!

– A Rio Clarón ért a híre – és innen már megint a magam szavaival folytatom Abelardo történetét –, hogy Manuel de Santa Clara kikötött az Amazonas menti Bananalon. Carlos elindult érte a „Rio Claro” hajópárral. Caboclo fűtőt alkalmazott az útra.

Bananalnál átrakódtak a „Rio Claró”-ra, a bárkára. Azonmód felhajóztak az új bázisra. Ott már minden elkészült. Carlos időközben odavett félindián-félnéger asszonya is várta a kegyetlen hírű, kövér gazdát. Carlos csak a hajón mondta el Manuelnek, hogy asszonyt vett magához. Tartott bátyjától.

– A bázison nem tűrök asszonyt! – ordította Manuel a fűtő füle hallatára iszonyú méreggel. Carlos elfordult, otthagyta bátyját a felfelé dohogó gőzlancha kormányánál.

Teljes nyomorúság uralkodott a Rio Clarón. A kövér gazda Bananalból indulása hírére sok gumicsapoló, vadász, paradió gyűjtő csónakba szállt, hegy élelmiszert, felszerelést szerezzen tőle. Köztük magam is. Rám különösen rossz idők jártak. A csontig soványodott asszony és négy gyereke a maláriától végsőkig elcsigázva maradt az őserdőben épített kunyhó vackain.

Elkeseredve, gyűlölettől telve eveztem lefelé, mint akkor mindenki a Rio Clarón. Az ikrek a végsőkig hazugok, szemérmetlenek voltak. A caboclóktól szállított nyersgumiért, erdei termékekért, vadbőrökért, a szárított hal és vadhúsért minden alkalommal kevesebbet adtak. És amit adtak, annak használhatóságában sem volt köszönet. Egyre kevesebbet vittek haza csónakjaikon a Rio Claro gumicsapolói, vadászai. Így én is. Alig volt érdemes számba venni, mit adott senhor Manuel az odavitt gyűjtésért.

Indulatom, nekikeseredésem már egészen túlfűtött volt, mikor elértük csónakjainkon a kereskedőbázist. Éppen akkor érkezett az áruval rakott „Rio Claro". A kövér Manuel első dolgaként korbáccsal zavarta el senhor Carlos félfekete-félindián asszonyát.

Amit ezután Manuel indulatában, mérgében elénk lökött, cserébe a hozott árukért, nem két hónapra, de két hétre sem volt elegendő. Forrt, gyűlt a kikötőben gyülekező caboclókban a keserűség, a féktelen harag, amely bennem már nem is haraggá, hanem mindennél veszedelmesebb gyilkos indulattá sűrűsödött. Feszített a gyilkos kísértés: elbánni a két, egymással is gyűlölködő bitanggal. Egyszer és mindenkorra megszabadítani tőlük a Rio Clarót. Hiába írtam alá kígyómarásban elpusztult bátyám adósságvállalását, nem javult helyzetünk.

Mikor az áruátvétel és kiadás után számba vettem a dolgokat, odamentem Manuelhez. Szóba sem állt velem, csak félrelökött, mint valami rühes, éhségtől vinnyogó kutyát. Abelardo Ibiraba ilyesmit nem tűr. Akkor sem, ha a kövér fekete disznót Carlos asszonyának jelenléte bosszantotta fel. Vad, nekikeseredő indulatomban pillanatra késemre csúszott kezem. Kihúztam.

– Ezt a „Rio Claro" kereskedőbárkán vásároltam – néztem a kés ébenfekete markolatát, a széles, borotvaéles pengét. De nem használtam. Mély lélegzettel visszadugtam tokjába. Szótlanul fordultam, lementem a kikötőbe, a sorban kikötött csónakok közt a magaméhoz. A négy csonttá soványodott, lázas szemű kisgyerekre és a beteg asszonyra gondoltam. Odalenn szintén láztól csillogó szemű fiatal és öreg caboclók várakoztak a semmire, ültek csónakjaik végében. Vártak senhor Manuel jóindulatára, mint éhségtől, nyomorúságtól végigvert, akarattal sem bíró, elvadult ebek.

Sohasem volt irigylésre méltó az élet a Rio Clarón. Akkor sem, mikor még az elsüllyesztett bárkás, Basil Levy uralta a folyó menti kereskedelem teljes területét. A folyó menti tájra mégis a két iker hozta a végromlást. Soha embert nem gyűlöltek és nem féltek úgy, mint akkor azt a két, emberségéből kivetkőzött ördögöt.

– Te, Abelardo! – lépett hozzám régi ismerősöm, a vén José. Most jöttem a Bananal alatti tűzifarakodómról. Nem akarja kifizetni senhor Manuel a senhor Carlostól több ízben hitelbe felvett tűzifát. Azt mondja, nem ő vette át, fizessen az, aki eltüzelte. Senhor Carlos meg azt mondja: neki nincs pénze. Most mit tegyek? Pedrónak, a társamnak – keseredett el – nem kell már a tűzifa ára. Akkor halt meg forró lázban, amikor elindultam ide. Éppencsak eltemethettem. Négy ideevező caboclo hozott fel. Vedd át a tűzifarakodót, odaadom háromszáz milreiszért. Ráadásul neked adom követelésemet is senhor Manueltól. Az is háromszáz milreisz.

– Ne tréfálj, José – káromkodtam. – Nem háromszáz, de három milreiszem sincs. Nézd, ezt adta Manuel két hónapra, ezt is előlegbe, hatunknak – mutattam a kevésnél is kevesebb csereárut, amit könnyen betakart a kis pálmaborító.

– Hát ez bizony kevés, nagyon kevés – töprengett el aráncos arcú vénség. – Én adnék egy jó tanácsot. Ha megfogadod, elboldogulsz még a Rio Clarón is, szemben senhor Manuellel.

– Mi lenne az, öregapám?

– Fiam, a világon mindennek megvan a maga vevője. Az égvilágon mindent el lehet adni, és annyiért, amennyit az ember érte kér, csak ki kell keresni a megfelelő vevőt, hozzá a megfelelő, az eladásra alkalmas pillanatot. Érted, fiam? Mindent el lehet adni. Mindent. Én is eladom neked a tűzifarakodót, a felszerelést. Kivárom a megfelelő pillanatot.

– Csak várja, majd a Jóisten megfizeti! Ez a legtöbb, amit ígérhetek.

– Nem a Jóisten, fiam, te fizeted meg. És lehetséges, a háromszázzal együtt, amivel senhor Manuel tartozik a „Rio Claró”-ra felvett tűzifáért.

– Hogy én neked hatszáz milreiszt fizetek a Bananal alatti tűzifarakodóért és a „Rio Claró”-ra felvett tűzifáért? – hűltem el. Még Manuel és Carlos iránti engesztelhetetlen gyűlöletemet is elfelejtettem egy pillanatra.

– Igen, fiam, csak vésd emlékezetedbe, amit mondtam. Engem megtalálsz odalenn a régi viskónál, ahol a nyolc sír van. Mutasd a késed! Igen, ez jóféle penge – vette el. – És olyan éles – próbálta körmein –, hogy szinte beszél. No, Isten veled, fiam, várlak – adta vissza késemet. A ráncos vénség belépett a négy visszafelé induló caboclo csónakjába. Eleveztek. Hamarosan eltűntek a vízre boruló őserdő aljában, a folyó fordulójában. Én ottmaradtam a parton töprengve, felkavarva. Még ádázabb gyűlölettel.

– Manuel az ördög! – csúszott kezem késem markolatára. Mit is adhatnék én el Manuelnek, Carlosnak Rongyos egy szál nadrágomat, csónakomat

Egyetlen rézpetákot sem fizetnének érte. Ötvenszeresével tartozom, ha nem százszorosával, amit csónakomért, puskámért egyáltalán kaphatnék. Bolond a vén José!

– Hé, mit akartok itt, takarodjatok! – hallottam a kikötő felől a kövér Manuel rikoltását. – Nem kaptok semmit, örüljetek annak, amit adtam. Hozzatok ami kell, és sokat, akkor megint adok. Lusta disznók, el innen, el a kikötőmből! – rúgott bele az egyik lázas, csonttá soványodott, alázatos gumicsapolóba. Kettőt léptem feléjük, óriásiakat, és akkor eszembe jutott a vén José mondása: mindent el lehet adni, és annyiért, amennyiért akarod, csak ki kell várni a megfelelő vevőt, a megfelelő pillanatot. Szótlanul fordultam, bementem az őserdőbe, hogy lehűtsem forró fejemet, rendezzem gondolataimat.

Mikor visszamentem a kereskedőbázist határoló őserdőből a partra, egyetlen csónak sem volt a kikötőben. Csak saját csónakomat láttam. Manuel csónakja a „Rio Claro” hajópár mellett ringott.

– Így a legjobb! – lélegeztem mélyet. Sietve indultam csónakomhoz. Eloldottam, beletérdeltem, és erős taszítással elrúgtam a parttól. Tíz evezőhúzás után kikötöttem a kereskedőbárkánál. Ráhurkoltam a korlátra a kötelet, és máris fenn voltam az áruval rakott tetős üzletbárkán.

– Mit akarsz, Abelardo? – dörrent rám lapos pillantással a kövér fekete, mikor meglátott. – Már elszámoltunk. – Dühösen villogtak apró disznószemei. Kövér ökleit a hajóbolt köztünk levő keskeny pultjára támasztotta.

– Tudom, hogy elszámoltunk, de szeretnék még valamit eladni – léptem eléje.

– Mit?

– Ezt! – húztam ki tokjából széles pengéjű, fekete nyelű késemet. Heves, nagyerejű mozdulattal belevágtam a köztünk levő pult kopott deszkájába. Rezegve állt a pultba a kés.

– Nem kell! Újonnan és felírásra hat milreisz az ára! – torzult el mérgében a fekete képe.

– Tudom, hogy ez az ára, hiszen magam is felírásra vettem. Most mégis eladom, és az ára – néztem az indulatos feketére hat conto de reis, hatezer milreisz.

– Megőrültél? – visított.

– Ez a kés ára. Megveszi Sajnálnám, ha nem tenné. – Kezemet a pultba vágott kés markolatára csúsztattam. Manuel lenézett a késre, azután rám.

Gyilkos indulatom lángolt.

– Megveszem, Abelardo – szavai akadozva érkeztek. Mintha torkát szorongatták volna.

– Tudtam, Senhor, hogy maga igen okos, a pillanatnyi helyzetet mindig idejében felismerő kereskedő – nyálaztam meg nyelvem hegyével ajkamat. – Tudnia kell – nevettem –, hogy mindent el lehet adni, csak éppen ki kell várni a megfelelő pillanatot. Ilyenképpen tesz mostanában a Senhor is a Rio Clarón.

– Okos, nagyon okos elv – nyögte lila szájszéllel Manuel. Mégis, nem gondolod, Abelardo, sok egy ilyen használt, túl sokat fent késért hat conto de reis?

– Nincs alku, Senhor! – néztem rá. – Egyetlen milreiszt sem engedek! A kés ára pontosan hatezer milreisz. Kifizeti?

– Igen! – nyúlt reszketve fiókjához. Kulccsal nyitotta, kihúzta. Ránéztem, majd bele a fiókba. Több köteg bankjegy és egy vakrozsdás, vén Colt hevert benne.

– Senhor! – feszült markolásom a kés nyelére. – Nem szeretném, ha eltévedne a keze. – Manuelnek ezután már eszébe sem jutott a Colthoz nyúlni. Reszkető kézzel hat tízmilreiszes bankjegyköteget emelt ki. Odaejtette elém.

– Tessék, hatezer.

– Igen! Most már csak a töltött Coltot kérem ráadásul – nyúltam a hatlövetűért. – Ha megpróbálkozna a Senhor, hogy elevezésemkor Winchestert fogjon rám, közlöm, hogy igen jól és pontosan használom a Coltot.

– Nem, Abelardo. Az ilyesmi távol áll tőlem. A kés, most ugye, véglegesen az enyém?

– Egy esetben!

– Mit akar még? – Manuel szinte eszelősen topogott.

– A tartozásomat... Szíveskedjen az egészet kitörölni üzleti könyvéből. Nem szeretnék a kellemes üzletkötés után úgy eltávozni a Rio Claróról, hogy adósságot hagyok magam és bátyám után.

– Még ezt is? – szipákolt a fekete.

– Még ezt is! – bólintottam. – Én viszont odaadom cserébe a kés tokját – vetettem elébe. Manuel totyogva fordult, elvette a mögötte levő polcról a könyvet, fellapozta. Vörös ceruzával áthúzta a nevemet, bátyámét is, tartozásunk összegét. – Kérem, írja oda azt is: fizetve! Meg a dátumot. –

Manuel reszkető kézzel írt. Tenyerem végig a pultba vert kés nyelén tartottam. Mikor Manuel elkészült, kihúztam a kést a pult deszkájából. Odavetettem a bőrtok mellé. – Tessék, az öné! – Felszedtem a hat bankjegyköteget. Manuel kétségbeesetten, meredten nézte a pénzcsomagokat.

– Nem gondolja, Abelardo – remegett a hangja –, hogy nem egészen rendes üzlet ez?

– Nem? – ámultam. – Én ezért a kitűnő, borotvaéles késért mindössze hatezer milreiszt kértem, amit ön rövid alku után meg is adott. Saját kezűleg vette ki fiókjából a pénzt, tette elém. A Coltot is – mutattam a nadrágzsebemet dudorító hatalmas hatlövetűt – maga adta ráadásnak. – A fekete egy ládára roskadt. – Örüljön, Senhor, hogy most jelentéktelen alkuval, nagyon értékeset vásárolt!

– A partról – remegett reményféle a fekete hangjában – csónakért integet senhor Carlos!

– Kitűnő! – húztam ki zsebemből a hatlövetűt. – Akkor eladok önnek ebből egy töltényt. Biztosíthatom, hogy senhor Carlos is megvenné, ha itt lenne. Nem akar a kés mellé egy töltényt venni?

– Te! – pattant felém. És nyomban ezután, megjuhászodva: Mennyiért adod?

– Hatszáz milreisz az ára. Egyben lemondok ezért az összegért a vén José tűzifaárának követeléséről. Jöjjön velem, Senhor, oldja el csónakját, hozza be a bárkára öccsét. Amint látom, senhor Carlos türelmetlen. – Manuel felém nyújtotta a hat darab százmilreiszest. Elvettem és odaállítottam a deszkára a Colt egyik töltényét.

Manuel leereszkedett a korlát mellett csónakjába. Kétségbeesve szuszogott. Én a magam csónakjába szálltam, úgy követtem.

– Jó idegeket, senhor Manuel! – szóltam át. – Óvakodjék a fölös kísértésektől. Egyébként nem megyek messze, Senhores! pillantottam a két, a csónakban és a parton álló feketére. – Csak a Bananal alatti tűzifarakodóig. Átveszem azt az öreg Josétól. Ő elutazik, mert meghalt a társa, lázban.

– És a fát ezután te vágod, Abelardo?

– Én!

– Nem esett több szó.

Erős húzással indítottam a folyón felfelé. Visszapillantva láttam, Manuel sebesen hadar valamit öccsének. Az nekikeseredett indulattal nézett utánam, majd legyintett. Ismerte Manuel gyávaságát. Ingem a hat köteg tízmilreiszestől duzzadt, nadrágzsebem a hat darab százmilreiszestől és a

Colttól. A csónakban levő élelmiszer éppen elegendő – gondoltam –, amíg leviszem bátyám családját az Amazonasra. Magammal viszem a vén Josét is.

– Ez volt az én egyetlen jó üzletkötésem, Senhor! – nyújtózik elégedetten a sötétben füstszagú függőágyában Abelardo. – Az öreg José egyébként, visszatérek a Rio Claróra, megbeszélésünk szerint várt a viskónál, mikor ötünkkel kikötöttem.

– Tudtam, fiam, hogy megértesz! – mondta. – Ezt az „üzletet” csak Abelardo Ibiraba köthette meg.

– Mi történt ezután, Abelardo? – kérdezem a sötétben. – Mert ugye nem fejeződött be az Amazonasra való leköltözéssel Manuel de Santa Clara és ikeröccse históriája?

– Nem! – A lombbal beborított tűz felől nedves füst gomolyog. Körülöttünk koromszín sötétség terjeng. – De a többit majd holnap mondom el.

HÁRPIÁK.
A JÓ ÜZLET. LAMPIÁO

Reggel. Sok a szúnyog. Abelardo felhajtja szúnyoghálóját, ásít.

– Jó reggelt, Senhor! – néz felém kényelmes heveréséből. Jómagam is csak az imént keltem ki függőágyamból.

– Jó reggelt! – intek vissza a szúnyogok támadása közben a csónak mellől.

A juruparikat fogva tartó ketrecet vizsgálom. A két éjféli majom összebújva gubbaszt a feketült rézháló mögött. Csak nagy szemük mered a rájuk törő szokatlan nappali fénybe. Láthatóan félnek. Még álmos vagyok.

Csónakunk felszerelése, a föveny, az erdei avar, még a tűzhely fehér hamuja is nedves a dús éjjeli harmattól. Annyira vizes a hamu, hogy a bőséges harmat színét is megváltoztatja.

Nyújtózom, Abelardót követőn magam is ásítok.

Ki meddig bírja az erdei magány nyomását, megpróbáltatását, egyéni dolog. Nálam ebben a vonatkozásban nincs baj. Mindazt, amit itt lelek, mintha rám szabta volna a természet. Nem mindenki találkozik ilyen jó belső állapotban a sok erdei gyönyörűséggel. Jó szemlélődni, új élményekre, vadászgyönyörűségre várni.

A kis irtás itt nemsokára elárvul. Velünk tart majd a két jurupari, az indián démonhitet megtestesítő két éjféli majom. Abelardo kikel függőágyából, ásít. Szája óriási Ó-vá tágul. Végiglátni mindkét erős fogsorát. Nyújtózik. A teljes és tökéletes izomlazulás minden kifejezése mozdulataiban érződik.

Felmegyek a kihunyt esti tűzrakáshoz, kemény roppantásokkal tördelem a rőzsét, rakom a vizes hamura. Gyufám nyomán hamarosan fellángol a rőzse.

– Itt főzzük reggeli kávénkat? – pillant rám Abelardo. – Igen! Átnézem ma a sziget őserdejét – nézek a sűrűbe. Hívogat az őserdő, s hívása szebbnek tűnik minden szerelemnél.

Reggelink után Abelardóval a szúnyogok támadó felhőjén át is elgyönyörködöm a nap aranylásában, a forró övi zöldben, az ezüstszínű vízben, amelyen, mint a füst, réteges ködök úsznak. Visszagondolok az esti, az éjszakai elbeszélésre. Abelardo életfelfogása olyan, amilyet életmódja rákényszerít. Ebből építi sajátos világát. Mindaz, ami kívülreked, nem érdekli. Abelardo voltaképpen boldog és elégedett. Örvendezik vadász-gyűjtősikereinek, cseppet sem unalmas erdei életének.

Emberi sorsom szélvésze, ami idehozott, igen jó helyre tett, hiszen – elmosolyodom – Abelardo kitűnő mester.

Abelardo izzadságtól fényes képe a szúnyogfelhő ellenére olyan derűs, elégedett, mikor rám pillant, mint valami tejföllel dugig jóllakott, élénk kisgyereké.

– Az a tegnapi nap – mosolyog felém Abelardo – meghozta a maga jó zsákmányát, Senhor!

– Meg! – bólintok.

– Jó lenne ma is hasonló zsákmányt szerezni! Annyi itt különben, Senhor, a vadászó szúnyog, hogy kilóra lehetne mérni. Mindketten nevetünk.

Abelardo indul, hogy vizes sást rakjon a tűzre, füstöt gerjesszen. Élvezem a szúnyog-eldorádóban az új füstöt, amelyet Abelardo a zöld sás tűzredobásával fejleszt.

– Hallja, Abelardo! – szólok a füstön át. – A világ összes szúnyogjai itt adtak egymásnak találkozót?

– Körülbelül, Senhor! – Szellő lebbenti a füstöt. Egyszeribe több tucat vérszívó támad rám. Alig győzöm a csapkodást. Abelardo nevet. Füst övezi, és én is melléje, a legsűrűbb füstbe állok.

– Sohasem hittem, hogy az ilyen füst is „kellemes” lehet kapdosom bokámat a szúnyogok elől, mivel a fűst lenn vékonyabb. A vérszívók a talaj közelébe húzódnak, onnan nemigen tágítanak. Ütéseim nyomán vérmaszattá zúzódnak. Nem igyekszünk félrehúzódni a mindinkább vastagodó füstgomolyok útjából.

– A forróság növekedésével nemsokára aludni térnek a szúnyogok – lélegzi be mellettem köhögve a füstöt Abelardo. – Napkeltekor mindig ilyen éhesek, támadó kedvűek.

– Akárcsak este – lesek ki könnyes szemmel a füstből. – Korán hagytuk ott a szúnyoghálóinkat. Most igencsak pácolódunk a füstben.

– A Senhornál számít a szúnyogháló, az enyém azonban csupa apró szakadás, sok a rés, amelyeket mindig igen ügyesen meglelnek a szúnyogok. Inkább füstöt csinálok. Ez hatásosabb mindennél – dörzsöli szúnyogmarta bőrét.

– Ha megfürdik, alábbhagy a szúnyogcsípések viszketése ajánlom. – Magam is ezt teszem.

– Később megfogadom a tanácsát, Senhor. Ha most fürödnék, megennének a vízben a vérszívók – legyezi maga köré a füstöt. Magam is keservesen küzdök a szúnyogförgeteg ellen. Az emberszagra jött vérszívók örvénylenek

körülöttünk. Járjuk a magunk táncát. A „vérivó” enyhe jelző vadságuk kifejezésére. Abelardo mellettem járja – anélkül hogy ismerné – az igazi csűrdöngölőt.

– Tehát eladjuk Droppnak az elevenen elfogott kajmánt, amit a vén Mahagóni a többiekkel elvitt. Alkalmasint többi gyűjtésemet is.

Jó, Senhor! Én különben már sok mindent eladtam életemben. Ragasztott szentképet, cápabőrt, gyémánt- és aranybányát, de élő kajmánt soha.

– Igen – derülök –, mert errefelé kicsi iránta a kereslet. Ezért, ha valakinek szűksége van rá, jól meg kell fizetnie.

Állunk a füstben.

Erősen, szinte lángot lövellve tűz a nap. Szél kerekedik. Abelardo már nem rakja a vizes sást a lángoló zsarátnokra. A szúnyogok lassanként elszélednek, be az árnyékos, zöld, harmattól borított lombozatba. Nem állják a tüzes napsugarakat.

Abelardo könnyebbülten szedi a homokon a levegőt, tornázik, kifújja magából a füstöt. Le-fel rugózik, kemény térdhajlításokkal, majd fordul, lefut a csónakhoz, kiteríti törülközőjét az evezőpadra, szappant tesz melléje, lerántja foltozott pizsamáját. Fél lábszárig belép a vízbe. Magam is követem. Vízbe állok a ladik mellett.

– Az anyja keservét! – terem óriási ugrással Abelardo a homokos parton.

– Mi az? Mi elől ugrott ekkorát? – lépek ki magam is a vízből.

– Majdnem ráléptem egy tüskés rájára – mutatja a csónak melletti vízben Abelardo a hatalmas – más hasonlatot hirtelenében nem találok – „palacsintasütőt”. Vaskos „nyele”: erős izomzatú, veszedelmes tüskés farka.

Abelardo kiragadja ladikjából az egyik másfél öles taszítórudat, a varát. Mellettem terem, és a hosszú rúddal, mint valami lándzsával, hatalmas erővel sújt a vízbe, ahol az óriási rája homokra terülve les zsákmányra.

– Megvan! – veti ki nagy lendülettel a partra zsákmányát Abelardo. Az átdöfött, nagy súlyú víziállat lecsúszik a taszítórúdról. Csaknem méteres átmérőjű, ovális, sügérhez hasonló érdes bőrű. Ki-be nyíló, csukódó ernyő módjára úszott életében. Ha az óvatlan halász rálép az állatra, az farkát skorpiószerűen háta felett előre görbítve beledöfi tüskéjét áldozatába. Ez a döfés többnyire halálos, mert vérmérgezést okoz, amely ellen a mocsár, az ősvadon világában nincs a caboclónak ellenszere.

– Szép példány! – nézem vergődésében a homokkal telerakódott állatot. – Kár, hogy nem tudom eltenni, preparálni. Nincs hozzá sem edényem, sem borszeszem.

– Efféle keserves zsákmányra még igen sokszor szert tehet, Senhor! Többször, mint egyáltalán szeretné – rúgja gyűlölettel vízbe Abelardo a kimúlt tüskés ráját.

– Édesvízi rája – mondom az elmerülő állat után nézve.

– Mit gondol, Senhor? – lélegzik mélyet Abelardo –, nekem nem mindegy, mi küld a másvilágra? Édesvízi vagy tengeri rája, ha balszerencsémre belém döf?

– Kávét kellene főzni, Abelardo – terelem el a rájáról a szót.

– Az ám, Senhor! Erről egészen megfeledkeztem! – Abelardo a csónakhoz fordul, belehajítva a taszítórudat. A ladikból kávésedény, kávé és kis zacskó porcukor kerül elő. Hozzá kekszesdoboz.

Felszítom a tüzet. Félrekotrom a félig elégett, megfonnyadt sást. Rőzse kerül az izzó parázsra, a tűz fellángol. Vidáman, pattogva ég. Úgy tűnik, mintha más sem lenne fontos széles e világon.

Szétterül a homokpadon a frissen főzött kávé illata. Kiürül a bádog kekszesdoboz.

– Most megint van egy kitűnő bádogdobozom a budapesti Nemzeti Múzeumnak küldendő bogár- és lepkegyűjtésem csomagolására.

– És mit kap érte a Senhor? – pillant rám Abelardo, szemében félmosollyal.

– Mit Pontosan annyit, mint maga, Abelardo.

– Az jó! – bólint. – Hallottam Boa Vistánál, a Ford-postahivatalnál, hogy csak a gyűjtés öröme a magáé, Senhor.

– Honnan tudják ezt? – ámulok.

– Onnan, hogy eddig soha még egy rézpénz sem érkezett a Senhor címére, ráadásul soha nem vár pénzküldeményt a Senhor, nem úgy, mint a manausi németek vagy a Tapajós felső vidékén gyűjtő Strimpfli nevű német.

– Kicsi a világ – teszem el a bádogdobozt. – Sok minden itt pusztul – nézek körül –, amit eszközök, szerek, postaköltség hiányában nem küldhetek haza. Milyen szívesen küldenék eleven vadállatokat a budapesti Állatkertnek. Mérges és óriáskígyók, emlősök, sokféle egyéb hüllő kerülhetne haza gyűjtésemből, ha telne a hajófuvar drága költségeire. Azonban nem telik.

– Azt hiszem, Senhor – pillant rám Abelardo –, ma nem megyek be a sűrűbe. Ahogy nézem – megtapintja pulzusát – rám tört a láz, a febre.

– Az ördögbe! – Magam is megtapintom Abelardo száguldó érverését. Abelardo kénsárga szeme fehérje heves lázrohamot jelez. Bőrén sűrűn gyöngyöző, parányi izzadságcseppek. Lázmérő nincs velem. Ki a pokol

gondolná, hogy az edzett Abelardót ennyire váratlanul ledönti, elkapja a láz Igaz, a láz elől nem lehet elhúzódni. Mikrobái szúnyogok fertőzött szívócsöveiben rejtőznek. Ha Abelardóról rám száll a vérivó szúnyog, belém döfi szívókáját, én is megkapom a lázat. Láz és láz. Előbb-utóbb én is megkapom, csak idő kérdése.

– Feküdjön vissza, Abelardo, függőágyába! – lépek a legényhez. A halász indul, én iszákomhoz megyek. Kinint szedek ki belőle. A kis üveget, amelyben tartom, nem raktam ki a fazendán. Odaviszem egy tökhéj vízzel a szúnyoghálója alá búvó Abelardónak. A halász két kininpirulát vesz be egyszerre. Az itteni adag láz esetén háromszor két labdacs. Teli bográcsvizet viszek a szúnyogháló alá, beadom az üvegben levő fél marék kinint. Abelardo hálásan fogadja.

– Menjen csak be a sűrűbe, Senhor! – biztat függőágyából, szúnyoghálója alól Abelardo. – Ne maradjon mellettem, semmi ez a láz, sűrűn jelentkezik. Megszoktam. – Érzem szavából, restelli a lázhozta gyengeséget. – Halászni is mehetne, Senhor teszi hozzá. – Délután vagy estefelé, mikor jobban leszek, visszaindulunk a fazendára.

– Itt hagyjam, Abelardo? – nézem.

– Igen, nyugodtan menjen el, Senhor – hárít el. – Megvagyok itt egymagamban is, amíg visszatér.

– Nos, jó! – készülődöm a ladik mellett. Minden szükségeset belerakok. A csónakelő alá teszem Abelardo szélein ólomsúlyos dobóhálóját.

Elevezek. Visszagondolok az éjszakai szálláshelyen hagyott Abelardóra. Mégsem kellett volna eljönnöm – töprengek. – Lázas betegre, aki vízért megy és a vízparton eszméletét veszti, könnyen rátörnek a kajmánok. Ezek a mindenre rácsapó félelmetes hüllők csak az ereje teljében levő embertől félnek. Homokon összeesőre, akit már körbeállnak az urubuk, a vízből kicsapó kajmánok a legveszélyesebbek. Gondolataim minduntalan rátérnek erre a kíméletlen képre, amelyet a langyos víz partjára rajzol képzeletem. Nem állom tovább. Erős, mély húzásokkal fordulok. Keményen húzok visszafelé. Abelardo sohasem hagyott volna egymagamban, ha engem ver le a láz.

Gyorsan evezek. Napfényes víz, némaság övez. Mindenfelé a sok, díszes tollruhájú gázlómadár. Néha kolibriket is látok a csónakból a parti ősvadonok virágai előtt. Beija flor. Virágcsókoló. Szép a portugál név magyar fordítása. Megint kolibrik. Aprók, drágakőszínűek. Ragyogó tollazatúak az óriási ararapapagájok, amelyek éles rikácsolással, ék alakban repülve elhúznak

felettem. Mindig így, ék alakban repülnek, mint odahaza a vadludak. Lázkeltette gondolat ez? Megállok az evezéssel, megtapintom pulzusomat. Határozottan gyorsabban ver. Vizet merítek a csónakban levő tökhéjba, iszom. Langy lötty. A jéghideg víz álomkép, mint holmi papagájrikácsolás libagágogássá álmodása. Mintha éreznék lázverte állapotomat a mocsár, a lombos szigetek vadjai, sorra jelentkeznek. Kajmánok dülledő szemmel figyelnek, előttem pirarucu gyűrűzi meg uszonyaival az ezüstlapként csillogó vizet. Amott barna ökörhal. A lombos sziget homokpadja mellé érek. Vízidisznók méltóságteljes vonulását látom, bemennek a vízbe, és ez igen furcsának tűnik a láz kábulatában.

Óriásira terjesztett szárnyú fehér tollú madár csap ki a szigetpart húsz öl magas lombsűrűjéből, rá az utolsónak maradó capivarára, amelyet mintha valami csodálatos, kötél nélküli daru emelne a magasba, eltűnik a lombozatban, a vad hárpia karmaiban vergődve. A földkerekség legnagyobb rágcsálóinak, a húszkilós capivaráknak kis csapata, megbontva a táj nyugalmát, eszeveszett riadalomban, nagy csobbanások közt tűnik el a vízben. Csak a belső őserdő lombozatából leáradó, több hangú és eleségváró vijjogás töri meg az ingovány csendjét.

Verejték csurran szakállas arcomon, mikor csónakomból ki- és felfelé pillantok. Benn állok magányos csónakommal az „ezüstlap”-on. Kutatom, mit érzékelhetek még az imént lejátszódott állatdrámából? Hamar elcsitulnak a hangok. Minden befejezett. Olyannak tűnik az egész, mint valami tökéletesen „leírt” mondata a Természetnek. Beleékelődik minden a nagy Egészbe, az ingoványos őserdő, a mocsár életébe.

Igen nagy odakinn a lombos földhát, a sziget, még nagyobb a belém települő kísértés. A hárpia és zsákmánya, a capivara nincs messze a partszegélytől. Jól kivehető ez az egy helyről hangzó vijjogásokból. Hárpiafészek, benne fiókák rejtőznek a magas lombozatban. Az elkapott vízidisznó egy ilyen hárpiacsaládnak éppen elegendő. Abelardóhoz való mielőbbi visszatérésem szándékát ellenállhatatlanul feloldja vadász- és gyűjtőszenvedélyem.

Ráfut erős húzásokkal irányított csónakom a part mindenféle állatnyomokkal „teleírt” homokjára. Szeretem az ilyen, a Természet írta ábécét.

Ülésem alá dugom evezőmet, amely beleakad az előredugott, kerek, szélein ólmos dobóhálóba. Tízméteres, végén hurkos, csuklóra húzható kötele lelóg róla.

Kilépek a csónakból, azután elmarkolom és jó magasra felvonszolom az égetően forró homokra. Kiemelem Winchesteremet ülésem mellől. Csak úgy, mezítláb befelé indulok a sűrűbe. Odakinn marad a napfény, a kékség és a világosság, a tűz izzása és a homok villódzó fehérsége. Minden elmarad, ami csónakomhoz, emberi világomhoz köt. Idebenn, a körülöttem leső, zsákmányoló mocsárban, őserdőben: senki. A közelben nincs más emberfia. Abelardo a sziget erdőaljában gyötrődik. Igen, efféle mindent láttató, apróságokra figyelő hangulatot hoz bennem is a láz. A LÁZ, nagybetűvel illik említeni. Sajátos orgonista, „aki" az idetévedt ember hangulata regiszterén, ezernyi sípján vad erővel játszik. Azt az óriási, a capivarát elragadó hárpiát azért megnézem – gondolom.

Visszapillantok az árnyékos ősvadon és a napfényes homok határára. Ilyenkor mindig gyönyörködve nézek vissza. Felmérem és becsülöm a különbséget, ami a két világot elválasztja. Idebenn félhomály, némaság, száz kaland, vadászélmény lehetősége. Odakinn a most nyugalmas víz ezer titkot rejtő világa. Két teljes és záruló „kör"-t látok előttem és mögöttem. Csak bele kell lépni akármelyik közepébe, hogy mindannak osztályosává legyek, amit a „kör" rejt. Most is ezt teszem.

Hív, húz valami befelé. Winchesterem valósággal „iránytűm". Benn vagyok a lombos, odakintről is tömérdeket mutató növénytömegben.

Idebenn minden változik. Jellegzetes a beszüremkedő napfény által kialakult félárnyék. Folyondárok, vastagok és vékonyak, aljnövényzet, növényi paraziták a vén és rücskös ágakon. Amott virágzó orchideák. A folyondárok sűrűje néha olyan képet kelt egybebogozásuk különlegességével, mintha fákra települt hajóroncs lenne. Vagy ezt is a kezdődő láz láttatja ilyennek? Lehetséges.

Földpúp a sziget az ingoványban. Beborítja a természet vastag zöld haja. Zöld haj! Réges-régi pesti, vurstlibeli emlékeimben él a sűrű zöld haj, amelyet annak idején az egyik méteres cipőjű bölcs bohóc viselt a Néparénában. Gondolatok, régi párhuzamok.

Előregyűröm magamat. Csupa verejték rajtam minden. Ingem, foltozott rövid nadrágom, markolásomban a Winchester. Felfelé pillantgatok. Idelenn a sűrűségben nincs túl sok keresnivalóm. Odafenn annál inkább. Oda vett irányt a lombozatba beröppenő hatalmas ragadozó madár. A hárpiának pillanatig látszott csőre két oldalán a toll-"szakálla", hatalmas, csuklóvastag lábai, nyolctíz centiméteres karmai s irtózatos csőre. Gyönyörűségem telik az ilyen látványban. Más hárpiát látni holmi múzeumi tárolóban, ahol örök

mozdulatlanságra kényszerül, mint idekinn az ősi természet élő kulisszáitól körülvéve.

Korhadt héjú vén fák, indák, növények fákra csavarodva, földig érve, ívben hajolva csüngenek. Az indaívek vége eltűnik a magas lombozatban. Vastag ágak, fa- és indatömegek boltozzák felettem az ég és föld közti teret. Az itteni, az árnyékban tenyésző lombozat azonban már nem élénkzöld. Hiányzik belőle a napfény termelte klorofill, a világosság adta éltető erő. Néhol beteges külsejűek a lombok, indák, folyondárkötések.

Némaság borul mindenre. Szuverén úr lehet itt az az idefészkelő hárpia. Amott fenn már látom is egy faóriás felmeredő vén karjai közt a rőzséből összehordott hárpiafészket. Alatta a fészekből hullatott tollak, kitúrt szemét, madártrágya. Nyomok, amelyek csak annak feltűnőek a természet rendezésében, aki látva járja az avarral, a korhadó humusszal borított sűrűt. Jól fenn, csaknem a fényben rakta fészkét a hárpia-házaspár. Hogy jól lehet idelentről látni, az csak egy lombrésnek köszönhető. Vagy a hulladék keltette fel először érdeklődésemet A fészek csábítón pillantásomba nyomakodik. Egyszeriben fellobbantva bakonyi, fészekszedő gyerekemlékeimet. Sások, karvalyok, néha színes mátyások fészkeit szedtem izgatott gyerekörömömben. Most ismét elfog valami a régi izgalom gyönyörűségéből. Erős indák függönye mögött csupasz odafenn a három, vastag törzsből szétálló vezérág. Közűkben áll a nagy fészek ággarmadája. Csuklóvastag indák vezetnek fel, húznak el mellette, beleveszve a felette zöldellő sűrűségbe. A folyondárok mellett közben is ágak és ágak, vastagok és vékonyak, sűrű, fonódó gyökérzetű parazitákkal rakodva. Idelenn is övig érő ritkás aljnövényzetben állok. Ez a legalsó szint. Nekem a legfelsőbe kell jutnom, hogy – apró, vijjogó hangokra figyelek – megszerezzem a hárpiafiókákat. Mély, erőteljes szárnysuhogás hallik le hozzám. Elröppen egy igen nagy madár. Leeresztem a lövésre fogott Winchestert. Késő. Elszalasztottam az iménti capivara és a tömérdek más erdei állat gyilkosát.

– Fiókái a fészekben maradtak, nem röppentek el – nézek fel, méregetve a magasságot, az ágakat, a mellettük csüngő vaskos, korhadékos héjú liánokat. Minden jó, csak éppen az a kérdés, miként boldogulok odafenn a vad madárapróságokkal, amelyek egyenként is veszélyesek. Ősi módon, hálóval elfoghatnám valamennyiüket, ha lenne befogó hálóm – töprengek. De – dobban bennem az öröm – miért ne lenne Abelardo ólmos dobóhálója megfelelő szerszám. Remélem, hogy közben nem érkezik vissza a két igencsak vad természetű szülő. Mindegy. Sohasem volt vadászat, vadbefogás

kockázat nélkül. Végső fokon ilyesmikért jöttem ide. Felajzottan nézek felfelé, eszembe sem jut már, hogy magas pulzusom miatt lázra gyanakodjam.

Lerakom a közeli fatörzs mellé iszákomat, golyósomat. Visszaindulok a homokra vonszolt csónakhoz.

Odakinn tüzes forróság fogad. Csak most tudom felmérni, hogy milyen sokat jelent az erdő hűvöse, bár árnyékban is legalább harmincnyolc fok a meleg. Kimarkolom a csónakvég és az evezőpad közül a súlyos, legalább tízkilós hálót, amely, ahogy kirázom, magasra emelem, ölnyi magas. Mikor a dobás lendületében szétterül a vízen, nagy területet terít.

A hatalmas törzs mellett állok, és felfelé pillantva keresem a legjobb, a legvaskosabb, az ember súlyát is elbíró folyondárt. Abelardo ólmos szélű dobóhálója nyakamban, karikába szedett kötele övemhez kötve. Nekiállok, felfelé kezdek kapaszkodni a megfelelő folyondáron.

Tíz méter magasan lehetek, mikor odalenn, a törzsnek támasztva megpillantom Winchesteremet. Kár, hogy odalenn hagytam bosszankodom. Már nem megyek le érte. Igaz, nehéz lenne vele a mászás. A háló súlya is tekintélyes, minduntalan beleakad valamibe, hurkolódik, ahogy mindkét vállamat borító tömegét felfelé viszem. Térdeim belső fele tüzesedik, sajog, a reszelőként működő korhadó kérgű inda szorításától. Mellem, alsó karom belső fele szintén érzi az inda komiszságát.

Megállok egy vastag ágon pihenni. Lenézek. Lenn minden idegennek, távolinak tűnik. Odahaza is efféle érzéseim voltak, és ezek – amint tapasztalom – gyerekkorom óta nem változtak. A földadta biztonságérzet hiánya okozza ezt? A háló használati módján tűnődöm. Dobóhálóval kitűnően lehet halat fogni, de – elmosolyodom – hárpiafiókát? A hárpiaszülők kezdenek nyugtalanítani. Ha idő előtt visszajönnek, baj, mert csak rövid nyúzókésem van velem. Más védekezés ekkor nem kínálkozik, mint a teljes sebességű visszaereszkedés. Feltéve, ha ez lehetséges?

Most már semmiképpen nem megyek vissza – határozom el, mikor ráállok egy újabb, orchideákkal teli vastag ágra. Mintha vasból öntötték volna, olyan szürke és szilárd a vastag és öreg ág. Az inda, amin kapaszkodom, észrevehetően vékonyodik, de ha eddig kitartott – remélem –, kitart ezután is. Odafenn százfelé ágazó folyondár ága tarthatja.

Már csak hat méterre lehet felettem a hárpiafészek. Széles és méltóságos, csaknem félelmetes arányú. Az újabb pihenőnek használt vastag ágról lelépve, nekihuzakodom az indának, amelyet a világért sem cserélnék el

mással, annyira jól tart. Ez most már biztos, a talajra visszavezető szál. Zihálva lihegek a nyakamba vetett nehéz háló miatt. A karikába szedett kötél kioldódott, lefelé csüng, akadozik. Alig győzöm magam után huzigálni. Csurog rólam a verejték, zörög az inda, az ág, néha a lombozat. Elérem a fészek szélét. Bepillantok. Két, majdnem uhu nagyságú, dühös kis hárpiafióka mered rám nyugtalanul. A zsákmányt hozó szülő nyilván jól megetette fiókáit a mellettük heverő véres capivaramaradékból. Felettük néhány méterrel szétágazik mind a három vastag ág. Odaigyekszem a folyondáron. Alattam húszméteres mélység. Lenn már nem is látom a talajt. Minden belevész a sötétségbe, ami innen, felülről valósággal pinceszerűnek tűnik.

Nincs időm a pihenésre, mikor zihálva a fészek feletti megfelelő ágra lépek. Leoldom nyakamból az öles hosszúságú, alul az ólomsúlyoktól szorosan záruló hálót. Olyannak tűnik szürkeségében, mint valami furcsa, ólomsúlyos lián. Csak az kell, hogy halász módra szétterítve rávessem a lenti fészekre, a kis hárpiákra. Azután – nem bánom – alul záruló ólmainak súlya lehozhatja a fészket is. Az elgondolás megfelelő, csak éppen – szertenézegetek – ne hiúsítsa meg a hárpiaszülők idő előtti visszaérkezése. Csuklómra hurkolom a dobóháló kötélvégét, amit nagy keservesen magam után húzok. Amúgy halász módra, dobásra készen – magamat nehezen tartva – megfogom a háló ólomsúlyos szélét. Egyik ólmánál fogaim közé veszem, miközben az ágra ülve, térdemmel, karommal a liánt ölelem. Jól elhelyezkedem, és kinézve a fészek feletti, az ágak közti szabad területet, erős félfordulattal – mikor a háló ólmai lendületemtől szétterülnek – kivetem hálómat a hárpiafiókás nagy fészek irányába. A halászháló tátott „pofá”-val zuhan alá.

Recsegés, riadt vijjogás, a két kis hárpia magasra felver, repülni akar, neki a rájuk zuhanó, sűrű szemű hálónak.

Húzom felfelé az ólomsúlyoktól záruló hálót, benne a két, mozdulni is alig tudó ragadozó apróságot. A háló aljába beleszorul a fele fészek, ágak, tört rőzsedarabok. Az ágon ülve, folyondárba kapaszkodva lógatom a súlyos hálót. Most érzem csak, mennyire húzza a kötél csuklómat.

Otthagyom ágülésemet, lefelé ereszkedem, csúszom az indán. Nem nyugodt, módszeres az ereszkedés, hiszen bármely pillanatban visszaérkezhet valamelyik hárpiaszülő. Ha az ógörög mondavilágban az égből a tüzet ellopó Prométheusz máját keselyűk tépték, efféle támadásnak a hárpiafiókák elrablása miatt magam is ki vagyok téve. Lehetséges, hogy az én keselyűm

nem a májamnál kezdené – szedem eléggé kellemetlen párhuzamba gondolataimat.

Aztán vaskos ágak következnek, közeledik a föld.

Előbb ólmos hálóm, benne két kis hárpiám ér földet, majd a halomba gyűrődő, hárpiákkal bélelt háló mellett magam is földre ereszkedem. Fél térdre esem a fáradtságtól. Pihenve elheveredek a háló mellett. Nézem közben a tollas, kapkodó, a hálót belülről cibáló fiókákat.

Felnézek a magasba. A rés fényében látom az üres, széjjelzilált fészket. Idelenn hever a fészek rőzsedarabjai közt az alázuhant, hangyáktól már belepett capivara-maradvány. Rám is tömérdek fekete hangya kapaszkodik. A capivaradög szaga nyomán kutatják a húst.

Felállok. Marokba szedem a hálót, mindjárt a kis és tollas hárpiák felett. Nyakamba vetem iszákomat, fogom puskámat. Kifelé lábolok a sűrű aljnövényzetből. Sehol hárpia, se másféle vadállat.

Fáradt vagyok a végletekig. Harmincméteres magasságba mászni, több, váltott folyondáron, nehéz dobóhálóval nyakamban, nem gyakori madarász feladat. A veszedelmet csak most kezdem felmérni. Igencsak nagy elhatározás kellene, amíg ilyesmit újra vállalnék – nézek felfelé a lombsűrűbe. Nem látom már a hatalmas hármas, a hárpiafészket tartó ágat.

Kiérkezem a forró homokra, a napfény sugárzásába. A nehéz, ólmos háló, benne a két madaram az evezőpad alá kerül az árnyékba. Winchesterem, iszákom melléje. Bozótkésemet kihúzom tokjából. Kardszerű, félelmetes fegyver, ha – felnézek a kéklő magasságba – a hárpiák valamelyike felfedezve vijjogó fiait, támadásba kezdene. Kikotrom evezőmet a szigonyok közül, vízre tolom a csónakot. Fél lábbal beletérdelek, majd erős rúgással vízre taszítom. Benn helyemre telepszem. Mégsem bozótkés, inkább szigony kellene a netáni védekezéshez. Közelebb húzom az acélhegyű, szakállas fegyvert. Öles hosszúságú a nyele. Agyon lehetne ütni vagy le lehetne vele szúrni a nekem repülő hárpiát.

Evezek. Vízimadarak riognak, vércseppekként ágálnak a hatalmas, bíborszínű gázlómadarak. Másutt fehér kócsagok. Elrebbennek, mikor közelükbe érek. Azt hiszem, nincs lázam. Elmúlt. Aggódom Abelardóért. Mit szól majd a két hárpiafiókához?

Mindenfelől kajmánok merednek rám. Két dudoros, ökölnyi szemük kiáll a vízből. Nem lövök rájuk. Kár lenne a töltényért. Elmerülnének a lövés után. Tovább. Fáradt vagyok, mégis erősen hajtok, hogy mielőbb visszaérkezzem szigeti szállásunkra.

Sötétlő rés, üreg a sziget lombozatában. Előtte ritkás cserjés, fehérlő homok. Döccenve ér partot csónakom, amelyben az ütődéstől minden előbbre csúszik.

– Hahó, Abelardo, megjöttem! – kiáltok fel az erdőbe vágott résbe. Odafenn függőágy csüng, előtte tűz füstölög. A függőágyból kikönyököl és lepillant hozzám Abelardo.

– Mit hozott, Senhor? – szól le. Kikászálódik függőágyából, amelyen már nincs szúnyogháló. Ásít.

– Ezeket a kis sasokat! – húzom ki az evezőpad alól a dobóhálót.

– Hárpiák? – ámul Abelardo, meggyorsítva a lefelé, a csónak irányába tett lépéseit. – Péterre és az összes szentekre! Hol és hogyan fogta ezeket a Senhor?

– Csak úgy, hálóval. Mivel másként nem lehetett, felmentem értük a fészekhez, rájuk borítottam, és – mint látja – a fele fészekkel lehoztam.

– Tudja-e, Senhor, hogy most azonmód elmondhatna vagy száz miatyánkot? Ha idő előtt visszaérkeznek az öregek, akkor én hiába indulnék a Senhor keresésére. Nemigen lelném épségben.

– Ej, Abelardo! – szedegetem ki jókedvűen az ólmok közül, a hálószemekbe szorult ágakat. – Az ilyen hárpiafogás semmivel sem nagyobb veszedelem, mint akármelyik mérges kígyóval való győzködés. A végén ez is, az is kézre kerül.

– Nem mondom, Senhor, de tudja-e, hogy a hárpia, ha megtámadja fészke kirablóját, arra is képes, hogy vad erejű csőrütésével beszakítsa az ember koponyáját fiókái védelmében?

– Remélem, effélére soha nem kerül sor!

– Én is remélem, Senhor! – nyomja meg a „remélem” szót Abelardo.

– Ajánlanám, rakjuk valamiféle ládába a két fiókát. Ne gyötrődjenek a napon. Mi van a reggeli lázzal?

– Semmi, Senhor! Úgy vélem, elmúlt!

– Igen, rendes az érverése – tapintom meg csuklóját.

– Annyi kinin után, amennyit a Senhor belém tömött, nem is csoda – nevet. Fordul, az erdőárnyékból elhozza a kis, főzőedényeket tartó ládát. A holmikat azonmód kiborítja belőle.

– Ez jó, Senhor!

– Kitűnő! – húzom ki szárnyánál fogva az első, ellenkező hárpiafiókát. Abelardo belenyomja a ládába, rányomja a fedelet. A második fióka is megleli a ládában helyét.

– Kész! – mondom, és leverem tenyeremről a puha pihéjű tollakat. Megmosom kezemet a csónak mellett a vízben.

– Ezután következik a neheze – nézi Abelardo a ládarésen a kis sasokat. – Éspedig a kis hárpiák etetése.

– Igen, és friss hússal kell majd ezeket tömnünk. A fazendán módunk lesz rá. – Abelardo felnyalábolja a forró homokról a kis ládát, amiben a két fióka verdes. Indul az erdőárnyékba. Mögötte ballagok. A fáradtság ismét elővesz.

– Úgy vélem, Senhor – fordul felém Abelardo, mikor vízzel teli ivóedényt rak a ládába –, induljunk holnap vissza a fazendára.

– Jól van, Abelardo!

Kigyúlnak felettünk a csillagok. A víz felett jól látni a fekete égbolton villódzó sziporkázásukat. A „Déli Kereszt” most is ferdén, unhatatlan szépségében dől rá az égbolt csillagos, fekete bársonyára. Négy roppant csillag mutatja a keresztformát. Villódznak a feketébe süppedt képzelettől alkotott kereszt négy végén. Babonázottan csodálták ezt a csillagképet régi tengerjáró hajósok, valaha itt pusztult spanyol conquistadorok. Vajon hánynak tört meg utolsó pillantása a csillagképen, amit most annyi csodálattal figyelek? Vajon hol borult rájuk az idegen tenger tajtékja, az idegen táj földje?

Vöröses, élő parazsú tűznél rakosgatom holmimat. A juruparikat fogva tartó ládaketrec oldaláról rám mered az egyik hatalmas petróleumtársaság emblémája, a görbe farkú piros jacare.

– Akkor folytatnám, Senhor – szól Abelardo –, Manuel de Santa Clara históriáját.

– Hallgatom!

– Joel, egy láztól eléggé meggyötört caboclo – kezd a történetbe – csatlakozott hozzám társnak a tűzifa-rakodóhoz. Mindenképpen két ember kell a nagy fűrész húzásához. A beteg José, és a négy gyerek anyjukkal, no meg Manuel csaknem hatezer milreiszével, akkor már az Amazonason hajózott lefelé, Manaus irányába.

– Ide hallgass Joel! – jártam körbe a tűzifa-rakodót. – Ebből a munkából szépen megélhetünk. – Joel is körülnézte a viskót, az átvett szerszámokat, a parton ölbe rakott kevés hasábfát. – Remélem, ezután nyugodt élet következik számunkra – ült le egy partra sodródott uszadékfára. – Megszabadultunk a Rio Clarótól, de nem – gyűlölettel telt hangja a szójátékra

– a „Rio Claró”-tól. Mert az, ha lejön a torkolathoz, mindig itt rakodik majd tűzifával.

– Az üzlet mindig üzlet, Joel. Ha Manuel de Santa Clara megfizeti, éppen úgy kap tűzifát, mint bármelyik másik hajó.

– Nem bánom, Abelardo, de azért jobban szeretném, ha elvinné őket innen az ördög.

– Egyszer az is elkövetkezik – vettem ki a csónakból gumizsákomat, iszákomat, elöltöltőmet. A rakodó mögötti, az őserdőbe épített pálmakunyhóba mentem. Joel is hozta saját holmiját.

– Akár meg is vagyonosodhatunk – fordultam társamhoz –, ha néhány esztendeig vágjuk a fát. Az ősvadon teli itt a legjobb faféleségekkel. Beevezünk a patakokon, és a kidöntött, felvágott fát kihordjuk ide csónakon. A felvevő gőzhajók, gőzbárkák, ezrenként hatvan milreiszt is fizetnek.

– Ezer darab ölfa? Tudod, Abelardo, mennyit kell azért dolgozni?

– Tudom! De nem szabad meghátrálni. Győznünk kell az őserdő faóriásain, Joel.

– Igen, ha lesz mivel! – komorodott el sárga arca. – Teszem, egészséggel.

– Nincs különösebb baj! Veszünk kinint és mindent, ami kell. Meglátod, hamarosan visszanyered egészséged.

– Derék barát vagy, Abelardo. Amit lehet, én is megteszek érted.

– Így kezdődött, Senhor, az Amazonas menti favágó élet – kortyol nagyot Abelardo a függőágya mellől felvett feketekávés ibrikből. – Heteken át dolgoztam Joellel az ősvadonban. Közben hírét sem hallottuk a két fekete ikernek, a „Bio Claró”-nak. Abelardo hirtelen abbahagyja a történetet. Felhajtja a szúnyoghálót, dühös mosollyal kikel függőágyából. Rázza a szúnyoghálót, hajtja a belekerült szúnyogokat. Mosolya – látom hálóm tülljén át a tűzfényben – jellegzetes. A rulettes Costára is így nézett, Lampiáóról ejtett szavai közben is mindig kiül arcára indulata. Kettősség él benne. Ha akad, ami kicsiholja, sátáni a haragja. És ehhez nem kell nála sok. Elég néhány vérivó szúnyog. Abelardo visszabúvik szúnyoghálója tüllje alá, belehever függőágyába.

– Megszabadultam a bestiáktól! Ilyen szúnyogok okozták Joel vesztét is a tűzifarakodón, juttatták a manausi kórházba, a „Santa Casá”-ba.

Megbetegedése után már nem találtam társat a túl kemény munkához, az erdei favágáshoz.

Egymagamban gyötrődtem, amikor az egyik Amazonasba ömlő patakról, hasábfával rakott ladikomon visszatérve, a viskóm előtti kikötőhöz érkeztem.

Már a csónakból láttam, hogy az Amazonas parti rakodóról hiányzik két fahasábsor.

Zöldben aranylott a parti sűrű felett a vadon, kéklett az égbolt, de ez bizony már semmiféle hatást nem gyakorolt szépérzékemre. Annál inkább a vízi latroktól elorzott kétezer hasáb. Verejtékcseppek gyűltek homlokomon, mikor kieveztem. – Százhúsz milreisz! – morzsoltam fogaim között. Emberölő volt a kedvem. Ha akkor kézbe kapom a tolvajt, vége. Joel Manausba, kórházba indulása előtt két hétig lázasan vágta velem ezt a kétezer hasábot. Döntöttük a sűrűben az óriási, kiválogatott törzseket, irtottuk a fákat megtámasztó erdőt. Micsoda munka volt az! És milyen kemény munkával vágtam, hordtam Joel távozása után is ladikomon azokat a sziklakemény, a víznél nehezebb fahasábokat. Azóta is elfog az indulat, ha rágondolok.

– Nincs itt senki – ordítottam a partra. Nem jött válasz. Csak a kéklő égbolt, a sárga víz és a zöld őserdő övezett. És ami mindezt beborította: a földi gonoszság. Két hét munkája veszett el.

Tűzifával félig rakott ladikom partnak döccent. Ott kötöttem ki, ahol máskor is. Az ilyen kikötések mögött annyi fejszecsapás, verejték sűrűsödött, hogy azt nehéz volt felmérni is. Beljebb a sűrűben sárgállott viskóm. A nehéz ladik kikötése után oda rohantam. Hátha onnan is elvittek valamit? Összecsavart, foltozott függőágyam, a tetőtartó oszlopon lógott. Málhásládám is megvolt és minden edényem. A szárított pirarucuhússal teli zsákot, a két kosár, negyven kiló farinhát azonban elvitték. És el az üres konzervdobozba gyömöszölt, új ingembe csavart kétszáz milreiszemet. Szerencsére minden addigi bevételünket odaadtam Joelnek, aki éppen egy nappal azelőtt ment el a váltóláz félelmetes, lehet, hogy utolsó rohamaitól gyötörve. Valami istentelen gőzlanchás lator kiszagolta, hogy Joel már nincs a tűzifarakodón. Odaállt és felrakta, ellopta a két sor, kétezer hasábot. Fizetés és írás nélkül. Körülnéztem a megmaradt, ledöntött hasábokon. Még egyszer átnéztem kunyhómat. Még az elvagdalt liánok nedvező száraira is felnéztem. De csak egy menekülő lajhárt láttam, ha ugyan menekülésnek lehet nevezni ennek az állatnak a vánszorgását. Máskor lehoztam volna, de akkor? Éhséget sem éreztem. Igaz, nem is volt mit ennem. A lajhárt mégis eleresztettem, dacára, hogy jó, a bárányéhoz hasonló a húsa. A pénz, amit az ellopott fa jelentett volna, és amelyet Joel után szándékoztam küldeni Manausba, hogy megváltsam rajta életét, elillant, mint a harmat. Ráadásul azt is hihette Joel, hogy elorozva részét, a pénzt megtartottam magamnak. Kétezer hasáb állt még a parton. Felmértem a készletet, azután kiraktam a ladikból hozott

hasábokat. Mindegy, hiába veszteség, ennek ára egészében Joelnek megy – határoztam. Hogy velem mi történik, azzal nem törődtem. Majd csak fordul valamerre minden napom. Micsoda kitűnő fa volt az ellopott! – töprengtem. A gőzhajók, gőzlanchák tulajdonosai nem szerették a víznél könnyebb fát, amely – mint mondták – olyan, mint a papír. Nekik olyan fa kellett, ami, ha rakodás közben vállamról véletlenül belezuhant az Amazonasba, azonnal elmerült. Az ilyen fáért, és nálam meg Joelnél mindig ilyen fát kaptak, szívesen jöttek, és megadták az ezrenkénti hatvanat. Az igazi amazonasi hajós dudál, kihívja a sűrűből a favágót, hogy jöjjön rakodni. De az ott járt bitang hallgatott. Még a gőz sustorgását sem lehetett hallani. Elvitte – hajtogattam szüntelen – Joel és az én munkám kétheti eredményét. A tehetetlen, gyilkos indulattól könnyek gyűltek szemembe, amit sem azelőtt, sem azóta nem tapasztaltam.

Lementem a parti facsonkhoz kötött ladikomhoz. Részvétlenül mosta az Amazonas sárga vize, elragadni igyekezett, de a korhadó, fekete penésszel teli kötél csak megtartotta.

– Ez is elhágy nemsokára – húztam szorosabbra a régi gúzst. Beléptem a ladikba, amely a sziklakemény coraao de negro, a négerszíve fából készült valamikor. Biztosan még rabszolgák húzták egykor benne az evezőket.

Kimertem a félrehúzott fenékdeszkák alól a vizet, kitisztítottam a kéreg- és faszilánkoktól a ladikot. Verejtékemben fürödtem. Keserű indulatomban semmi sem korlátozott. Sem törvény, sem a törvénytől való félelem. Az egynadrágos favágónak többje sincs, mint fejszéje, munkától sziklakeménnyé vált két karja, és kérges szíve, ha ilyen galádság esik vele. Ha megtudom, ki a tolvaj, megölöm – borított el a mindinkább erősödő indulat.

Odakinn a kőkeménnyé szikkadt parton két sorban tornyosult a megmaradt hasábfa. Odahajítottam a rakásra az utolsó, a csónakból kidobott fahasábot. Néztem a kétszer ezret és a kétszázat, amit kiraktam. Mindegy – lélegeztem mélyet – itt hagyom a parton a kidobált fát, nem hordom fel a másik két sor mellé. Holnapra – gondoltam – elhozom a maradék hasábokat, amelyek odabenn, a patak melletti őserdőben hevernek. Joel sárga arcára gondoltam, lázas szemére, sovány kezének búcsúzó szorítására. Kérésére, hogy küldjem utána a pénz felét, ha eladtam a fát. Két nappal későbbre vártam, hogy kiköt a hasábfa-rakodónál a kétkéményes nagy Amazonas-járó, a „Tocantins”. Az mind felveszi az ittlevő maradék fát. Szívesen megfizeti érte a hajósgazda az ezrenkénti hatvanat.

Felmentem viskómba, függőágyamért. Aznap már nem szándékoztam

kijönni a patak menti ősvadonból. Nem akartam látni a sok keserűséget okozó farakodót. Odabenn éjszakázom és reggel kievezek a maradék fával – határoztam.

Nagyobb gőzhajó semmiképpen nem vihette el a hasábokat töprengtem. Túl sok az ilyenen a matróz, a tiszt. Különben is ezek a hajósok kényesek becsületükre. Csak két-három emberes gőzbárka vihette el, mint teszem, a „Rio Claro” gazdája és fűtője sóhajtottam mélyet. Nem tudtam, nem is akartam szabadulni a düh, az indulat nyomása alól. Indulatom lassanként hangos számolássá fajult. Azt számolgattam, hogy az elorozott százhúsz milreisz értékű fáért mennyi sót, cukrot, kávét és töltényt kaptam volna Ha megtudom, ki orozta el a kétezer hasábot – hajtogattam magamban, ki tudja hányadszor –, számolok vele. Irgalmatlanul.

Az Amazonas sárga vize közömbösen hömpölygött. – Megölöm, megölöm! – acsarkodtam keserűn.

Nagy ladikomba beraktam felszerelésemet, függőágyamat. Eloldva kötelékét, beleléptem. Azután eltaszítottam evezőmmel a parttól, nekifordítottam a sodrásnak. Mindig felülről kellett hozni a hasábokba felvagdalt fa tömegét. Nagy súlyú, teli ladikkal nehezen lehetett volna az Amazonas sodra ellenében evezni.

A „Rio Claró”-ra gondoltam. Ócska a hajópár, teli a festék alól kiütköző rozsdafolttal. Nem valószínű, hogy az utolsó öt évben valamit is költöttek volna rá. Bár – indulattal húztam bele a vízbe – kár is lenne a festékért. Még akkor is, ha olyan latrok hajóznak vele, mint az ikrek.

Mindent lemart fáról, vasról a meleg, párás levegő. Kutyának sem kellett a festés. Mint holmi jó öszvér, a „Rio Claro” is elment nélküle. Csak tucatnyi csöve résén fújt ki a gőz, csepegett a forró víz. Csoda, hogy nem robbant szét a nyomástól, mint valami karneváli rakéta.

Lassanként elmúlt rosszkedvem. Evezés közben nem tudtam sokat töprengeni a veszteségen. Volt, nincs. Majd kerül más a kétezer hasáb ára helyébe – tettem félre gondomat, akár a kilőtt sörétes töltény hüvelyét. Visszanéztem, majd át az Amazonas legalább négy kilométer széles sárga szalagjára. Túlfelől feketedő csík volt az ottani őserdő. Mellettem magasba törő zöld vadon a part. Sok kilométerre le és fel nem volt ember. Favágással csak igen kevés caboclo igyekezett megkeresni a mindennapit. Többre akkor sem telt, ha ilyen nehéz munkát végeztek. Erre lassanként mind rájöttek. Szívesebben halásztak, vadásztak a mocsarat, az ősvadont járva. Ha elment a hal, a vad, jött másik. De a hasábok helyett bizony sohasem jönnek mások! –

vert belém ismét a keserűség. Hiába igyekeztem elnyomni, nekikeseredésem mindannyiszor újult erővel lángolt fel. Kétezer fahasáb vágása, a rakodóra ladikon elszállítása! Mindez egyszer és mindenkorra kárba veszett. Elbánok egyszer az átkozott tolvajokkal! – húztam evezőmet indulattal az Amazonas vizébe.

Előttem jobbról résnyire megszakadt az őserdő növénytömege. Erős iramban befordultam az örvényekkel teli kis torkolatba. Amint befelé hajtottam, rám borult az őserdő árnyéka. Jólesett hűvöse az Amazonast érő napsütés után.

Erősen kellett eveznem. A patak sodra mindent kivett belőlem. Bizony nagyon sajnáltam, hogy Joel nincs velem. Kettőnknek mennyivel könnyebb lett volna a víz ellenében evezni.

Verejtékem végigcsorgott arcomon, nyakamon, meztelen mellemen, hátamon. Fejszémre, elöltöltőmre, melléjűk dobott háncskalapomra néztem. Meztelen talpam sem látott akkoriban cipőt. Hacsak nem a magam öntötte nyersgumi sarut.

Jól ismertem azt a patakot. Alig vártam a másnap reggelt, hogy hasábfával rakodva leereszkedjem az Amazonashoz, tűzifa-rakodómhoz. Ezt a munkát senki sem irigyelte tőlem.

Keményen eveztem. Néztem az ősvadon néhol ritkás lombjai közt a rám kéklő égboltozatot, ladikom fenékdeszkáit, a kétoldali, örökkön zöld erdővonulatot. Néhol barnult irtások tátongtak benne. Ahol kivágtuk a tűzifának alkalmas faóriásokat. Ilyen helyeken elszáradt águhalmok, indatömegek, a kidőlt fától letört, elszáradt növényhalmok hevertek. Egy-egy szűk irtáson termeszboly látszott. Némelyik fatörzset szinte óriás tokba ágyazták a fát elpusztító termeszek.

– Mindig elpusztítják a fákat ezek a sauvák – néztem az öles, kunyhószerű, földből, erdei humuszból épített óriási kúpokat. Komor gondolataim váltottak. Éhséget éreztem. Odakinn nem gondoltam ilyesmire. Markolásom, ahogy ráfeszült evezőmre, fokmérője volt feltámadó indulatomnak. Mint forró láz, dúlt bennem hevességem.

Feljebb kijelöltem néhány faóriást, de azokat – Joel nélkül már nem vághattam ki.

– Ki lehetett a fatolvaj? – tört rám a minden erdei nyomorúságot ismét és ismét feledtető hangos kérdés. Evezőm merült, újra merült. Csónakom gondolataim közben úgy haladt, hogy nem is érzékeltem a nehéz, araszról araszra való felfelé haladást.

Az erdő résein át rám sugárzott a meleg, döntötte az égi kemence. Felpillantottam. Felettem állt az izzó nap. Délidő volt. Enni kellene, de mit? – néztem körül. Karom, vállizmaim reszkettek a fáradtságtól. Semmiféle ennivaló nem volt velem.

Elértem az ősvadonba vágott irtáson a patak mentére rakott hasábfa-sorokat. Mögötte és körbe az élő ősvadon. Ez az irtás is olyan volt, mint a többi elhagyott erdei rés. Egy teljes ladikravaló! becsültem fel a hasábtömeget. Egyszerre elviszem – gondoltam. Nem evezek fel még egyszer egymagam. Ötszáz hasáb.

Odaálltam a hasábrakás mellé a parthoz. Kötéllel kezemben kapaszkodtam ki az irtásra. Megkötöttem a ladikot. Legyűrtem az éhség kínzó érzését. Víziváshoz használt tökhéjat emeltem fel a hasábrakás mellől. Joel hagyta ott. Vizet merítettem a patakból, amely hűs volt és tiszta. Három edénnyel is ittam.

Nekikezdtem a rakodásnak. Semerre sem nézve, kétségbeesett elszánással hajigáltam, igazgattam a hasábokat. Kellett, hogy elfáradjak, ne gondoljak semmire. Néha beléptem a súlytól mind mélyebbre merülő ladikba, odább rakni a hasábokat.

Miután partra raktam a ladikelőből függőágyamat, iszákomat, elöltöltőmet, folytattam a rakodást. Ezeket a holmikat nemcsak szükségből vittem magammal, hanem azért is, nehogy elorozza odakinn valami bitang.

A megmaradt fa fedezte Joel részét, ami még elszállításra, odakinn a többivel eladásra várt. Nekem ugyan nem maradt semmi, de ez a kisebbik baj volt.

Késő délutánra fordult. Mindennel végeztem. Az ötszáz hasáb szorosan berakva a ladikba. Egy hasáb sem maradt a parton. Kétszer is megmosdottam, ittam, de éhségemmel nehezen bírtam. Milyen jól jött volna a tűzifa-rakodótól elorzott halhúsos, pirarucus zsákból néhány darab. De csak a csónakelőben levő néhány marék fekete bab volt minden tartalékom. Füstös bográcsomat is kikerestem a ladikelőből. Megtöltöttem vízzel, ráakasztottam a régebben földbe vert villás ágra a hamus, faszenes tűzhelyen. A fekete bab és a hal jó étel! – gondoltam. Vízbe vetett jókora horgomon a csali egy színes, nagy potrohú lepke volt. Hamar rándult, merült a faúszó. Bevágtam, és máris a parton verdesett a vízből kivetett ezüstös peixe branco.

Fortyogva forrt a fekete bab, benne a szálka nélküli halhús. Rám borult az őserdő éjszakája. Csak a tűz parázslott, megvilágítva a fákra kötött függőágyamat. Szúnyogok zizzentek, de a terjengő füst elűzte a vérivó

társaságot.

Ladikom alatt a koromszín éjszakában csobogva játszott a patak vize. Almom nehéz volt. Éjszaka is a tolvajokkal gyötrődtem.

Reggel. Legelőször is elbántam a bográcsban maradt fekete babbal. A halat már előtte való este kiettem belőle. Nem jó a főtt halat másnapra eltenni. Beszálltam nehéz, túlságosan is mélyre merülő, megrakott ladikomba. Minden helyén volt a ladikelő alatt. Helyemre ültem, és kinyúlva a parti gyökérhez, eloldottam a kötelet. A sodrás azonnal indította ladikomat, vitt lefelé. Vissza sem néztem.

Mélyre merítettem, húztam, eveztem, siettetett a patak amúgy is gyors sodra.

Megnyugodva igyekeztem lefelé. Többször is megszakítottam az evezést, belemosdottam a ladik mellett a patak örvénylő vizébe. Marékkal szórtam magamra a langyos vizet. A víz lefolyt derekamba, eláztatta nadrágomat, övemet. Nem törődtem vele, ez is hűsített.

A fekete bab kevésnek bizonyult reggelire. Növekvő éhségem úgy gyűrt, hajtott, mint valami nekivadult vadállatot.

– Nem kerül meg a fa, nem... – mondogattam, ahogy evezőm meg-megkoppant a ladik oldaldeszkáján. Óriási erőkifejtéssel eveztem. Minél előbb a tűzifarakodóhoz akartam érni.

Csaknem dél volt, mire kifutott nehéz, fával rakott ladikom az Amazonas sárga vizére. Balra, lefelé fordultam. Néhány kilométer után a rakodóhoz értem.

Az ősvadon zöld sűrűjéből hirtelen elém bukott a széles irtás, a tűzifa-rakodó.

– Az ördögbe! – ordítottam fel. – A két sor hasábfa! – Kétségbeesés, düh fojtogatott. Csak a tegnapi, a ladikból partra dobált fa hevert a szikkadt agyagon. A kétszer ezer hasáb sehol sem volt.

Nekihajtottam a partnak, kikötöttem. De hiába néztem körül, rohantam ide-oda. A fa eltűnt. Nem értettem, nem akartam megérteni, hogy mi történt.

– Ki tehette? – Leültem viskóm korhadó ládájára. Azt a fatolvaj már nem ítélte méltónak arra, hogy elvigye. Jó, hogy fontos, más dolgaimat, függőágyamat magammal vittem. – Fel kellene robbantani ezt az egész átkozott vadont, minden tolvajával – tajtékoztam. Nem láttam és nem hallottam az indulattól.

Valaki vállamra tette a kezét. Mintha mérges kígyó mart volna belém, perdültem. A kékinges, mosolygó Agostinho, a hajógépész állt előttem. Az Amazonason ott dohogott gőzlanchája, amelynek érkezését észre sem vettem.

– Miért kellene felrobbantani ezt az egész szép őserdőt? – mosolygott Agostinho. – Valami ilyesmit hallottam.

– Miért? – tört ki belőlem a káromkodás. – Nem látod, hogy milyen kevés a fa? Tolvajok jártak itt, amíg benn voltam a sűrűben. Elvitték két alkalommal csaknem minden hasábfámat, négyszer ezer darabot. Az maradt, amit a parton és a ladikban látsz.

– Tolvajok? – komorult el Agostinho. – Ez is lehet? – Igen, két nap alatt négyezer hasábot vittek el.

– Négyezret? Még száz hasáb is sok – nézett sötéten a gépész. – Ki vihette el, Abelardo?

– Hiszen ha tudnám! Belefojtanám az Amazonasba!

– Sajnállak, pajtás – sóhajtott a gépész. – Nekem azonban sürgősen tűzifára van szükségem. Gazdám kereskedőbárkája odafenn vár Bananal kikötőjében. Két caboclóval jöttem. Elvisszük azt a fát, amit meghagytak. No és azt, ami a ladikodban van. Hány hasáb ez? Ezer?

– Hétszáz.

– Akkor hétszáz. Vihetjük?

– Vihetitek – legyintettem.

– Joáo, Nertan! – kiáltott Agostinho, és a part felé indult, a két caboclóhoz. – Kezdhetitek! Először a csónakban levő fát hordjátok a lanchára!

– Agostinho, várj! – léptem hirtelen utána. – Várj csak! – No? – állt meg.

– Ide figyelj! Nincs véletlenül a lanchán egy vastag fúród? – Fúróm? Akad!

– Nagyszerű! Akkor csak ötszáz hasábot adok el. – Nem értem Abelardo...

– Nem baj! Egyszóval ötszázat vihetsz, és hozd a fúrót. Mire megrakodtok, visszaadom.

– Hallod, furcsa egy legény vagy te! De biztosan tudod, mit akarsz. Hozom a fúrót!

Rövid idő múlva Agostinho ismét ott állt mellettem:

– Tessék! Bégen használtuk, eléggé rozsdás, de azért megteszi. – Igen, ez jó lesz! Köszönöm, Agostinho. Tehát ötszáz hasábot vihettek. A parton levő kétszáz marad.

– Ha te nem vagy bolond – nézett rám Agostinho –, akkor én vonulok helyetted a manausi „Santa Casá”-ba. Ezt a kétszáz hasábot is el akarod

lopatni a már kétszer itt járt istentelen tolvajjal?

– Igen! Pontosan ez a szándékom – bólintottam komoran. Ha kicsit is szerencsés vagyok, akkor ezért a kétszázért is eljön a tolvaj.

– Jó, a te dolgod. De a kétszáz hasáb is megér tizenkét milreiszt. Azért hat kiló darált kávét vagy huszonnégy puskatöltényt kaphatnál.

– Mondtam már, csak az ötszázat adom!

– Mindjárt megkapod az árát, csak felrakjuk, megszámoljuk a hasábokat. Gyerünk! – szállt be fával teli ladikomba. – Taszítsd a vízre Abelardo!

Nem sokkal később az ötszáz hasáb már a gőzlancha keskeny oldalfedélzetén végigrakva várta, hogy lekerüljön a kis kazánházba.

– Abelardo! – hívott az üres ladikkal a partra visszaérkező Agostinho. Kimentem hozzá a viskóból, vittem a fúrót is. Már nem kellett, mert addigra mélyen belefúrtam öt fahasábba. – Tessék! – számolta tenyerembe Agostinho a tizenöt darab ezüst kétmilreiszest.

– Köszönöm, Agostinho, és itt a fúród – adtam át a kifényesedett szerszámot.

– Mit dolgoztál vele, Abelardo? – vette át. – Fontos, hogy megmondjam?

– Nem. De azért érdekelne, mire kellett? – Jobb, ha nem beszélünk róla.

– Ahogy gondolod! Isten veled, Abelardo! – szállt parttól eloldott csónakjába a gépész. – Az ördög látott ilyen makacs fickót, mint amilyen te vagy! – fordult vissza. Hangjából érzett, haragszik. – Fúró kell neki, mikor ellopták négyezer hasáb fáját, ráadásul megtart kétszáz hasábot, amit semmire sem használhat!

Agostinho kikötötte csónakját a gőzbárka oldalához, a korláthoz. Felkapaszkodott, átlépett a korláton, odaállt a kormányhoz. Az egyik caboclo, nyilván a fűtő, lemászott a kis, forró levegőjű kazánházba. Agostinho meghúzta a gőzduda zsinegjét. Felbődült a duda, és a lancha töfögve nekivágott az Amazonas sárga, szembesodró hullámainak.

A kis gőzös hamarosan eltűnt a felső folyamrészen a kilátást eltakaró lombfal mögött. Egy ideig még hallgattam távolodó, sistergő, gőzt lövellő szuszogását. Ekkor vettem csak észre, hogy Agostinho a farakáson jókora darab szárított, főtt pirarucuszeletet hagyott számomra, hatalmas tökhéj farinhával. Elmosolyodtam a mérges gépészen, aki bár neheztelt hallgatásomért, de csak ellátott ennivalóval.

Sötétség borult viskómra, az Amazonasra. Függőágyam mellett hevert az öt kifúrt, mély lyukú fahasáb. Lenn a parton a többi, az öt híján kétszáz. Két nappal későbbre vártam a „Tocantins”, a kétkéményes gőzös érkezését. Fáért

jön majd kapitánya, Almirante Duro, de a kétszáz hasábot neki sem adom. Itt tartom a parton a tolvajnak, aki – remélem – visszatér a maradék hasábokért. A mécs világosságában megtapogattam az öt, végükön mélyen kifúrt hasábot. A túl kíváncsi Agostinhóra gondoltam. Nagyon firtatta, minek a fúró?

– Fizetni kell, fizetni! Ez az életnél is fontosabb – hevertem függőágyamba. Elkoppintottam a mécset. Hamar elaludtam. Reggel. A dús harmattól borított farakodón nekikeseredve néztem a maradék fahasábokat. A sárga vizű Amazonas közömbösen sodródott mellettem. Lassanként tiszta fényű, friss világosság szállt a tájra, a széles és sárga vizet a kelő nap aranya terítette be.

Kétszáz fahasáb árválkodott a parton. Az enyémek? Nem! A tolvajnak vagy a tolvajoknak szántam. Csak azután vigyék is. Bementem a viskóba. Sorba raktam a széknek használt ládám mellé az öt kifúrt fahasábot. Azután felemeltem ládámról a rozsdától csaknem megevett olajmécset. Kampója, amivel rákötöttem az eresz alól csüngő drótra, éppen csak nem mondta ki az ámen.

Napfény szökött a viskóba. Mikor még volt mit eladni a farakodón, éjszaka az olajmécs világossága jelezte a vízenjáróknak, hol kell a fáért megállni.

Erősödött a szél. Viskómba is bevert. Az Amazonas széles síkján semmi sem gátolta örvénylő futását.

Iszákomból kivettem egy néhai Palmeira kekszesdobozt. Odatettem a fahasábok mellé. A hasábok végeiben, mint torz óriások egyszemei, sötéten meredtek felém a lyukak. Nem lenne tolvaj a tolvaj – gondoltam –, ha nem jönne vissza a maradék kétszáz hasábért. Néha feltámadt bennem, gyötört a kétség, hogy talán mégsem jön? Úgy kívántam a tolvaj vagy tolvajok látogatását, mint még addig semmit. Kibontottam a földön a kekszesdobozt. Elsőnek szurkos gyújtózsinór-köteg került kezembe. Nem volt rá szükségem. Félrehajítottam. A kekszesdobozból egy kisebb dobozt vettem ki, amelyben – megszámoltam – tíz hosszúkás, réz robbantó gyutacs ékelődött szorosan. A dobozban tíz rúd dinamitot is leltem. Kivettem az első, paraffinos papírba csomagolt, puha tapintású hengert. Azelőtt sűrűn, eredményesen halásztam ilyenekkel. Kibontottam az egyik rúd végét. A sárga anyagba belenyomtam az egyik rézgyutacsot. Mint puha vajba, ment bele. Visszahajtottam a paraffinos papirost helyére, félretettem. A következő dinamit rúddal ugyanígy cselekedtem. A még hátralevő nyolc dinamit rúdba is egy-egy gyutacsot nyomtam.

Kényelmesen dolgoztam. Szinte élveztem a közeledő baj gonddal kihívott

szellemét. Elkészült mind a tíz felgyutacsolt dinamit rúd. Felvettem a gyújtózsinór-köteget, a kiürült piros gyutacsos dobozt, és levittem az Amazonas partjára. Messzire dobtam mindkettőt.

Nagy marék vizes agyagot markoltam ki a nedves partból. Ezt háromszor is megismételtem. Az agyagot felvittem a viskóba. Fogtam az első kifúrt hasábot. Óvatosan belecsúsztattam egy dinamitrudat a hasáb végébe fúrt lyukba, majd ráeresztettem a másodikat is, és félreállítottam. Azután a következő hasábot töltöttem meg dinamitrúddal. És a többi három hasáb is megkapta a maga két-két paraffinos papírba csomagolt hengerét. Végül belemarkoltam a nedves agyagba, és betömtem a dinamitrudak felett a lyukakat. A hasábok végét mind elkentem agyaggal. Mintha pusztán csak elsározódtak volna. Elégedetten néztem munkámat.

Hónom alá fogtam két hasábot, levittem a partra. Majd a másik három, dinamittal töltött hasábot is. Ezekre azután sorra ráraktam a valamennyi ott levő hasábot. Némelyik végét bekentem agyaggal. Az ördög sem ismerné meg, melyik a „töltött” hasáb! – néztem végig a rövidke, alacsony sort. Elégedett voltam.

Megmosdottam az Amazonasban. Később visszamentem viskómba. Hűvös és nyugodt voltam, mint aki elintézte számadását. Mindent levittem a partra, ladikba raktam. Valamennyi szerszámomat, a tűzhely rostélyát, edényeimet, ládámat, puskámat. A viskóban csak a rozsdamarta, semmire sem jó olajmécs maradt. Arra még szüksége lehet valami idevetődőnek. A szállítást már amúgy sem bírta volna el.

Az eloldott ladikba szállva, búcsúzva pillantottam vissza a rakodóra. Helyemre ülve felfelé kezdtem evezni, hogy valahol behúzódjam ladikommal a vízre boruló növényzet alá.

Megtaláltam az alkalmas rejtőzési helyet. A rám boruló sűrű növényzettől takarva parthoz kötöttem ladikomat. Kívülről semmi sem árulta el ottlétemet. Partra szállva, belegázolva a sűrűbe, puskámmal kezemben visszaindultam a viskóhoz. Nehéz volt a sűrű erdőben a visszahatolás. Gázoltam a folyondáros, dőlt fatörzses, az ember iránt engesztelhetetlen vadont.

Elértem a nem is olyan régen elhagyott viskót. De nem mentem be. Félrehúzódtam a folyondáros lombsűrűbe. Lesbe álltam.

A liánréseken, lombokon át jól kiláttam a néma, sárga vizű Amazonasra. Ott kellett maradnom, megvárnom a fatolvajokat, nehogy a „Tocantins” előbb érkezve kikössön, és áthúzza tervemet. A „Tocantins” kapitánya, ha nem talál, képes lett volna, hogy berakja a fát, és letegye a pénzt viskómba.

Teltek az órák. Alig győztem leszedni magamról a szúnyogokat. Némaság ölelt körül. Még a bőgőmajmok szokásos, messze hangzó, csatázó kiáltozásait sem hallottam. Ültem és vártam.

Tizenegy óra. Jól mutatta ezt a beszüremkedő napfény függőleges sugárkévéje. Távolról halk lancha-zakatolás hallatszott. Felélénkülve figyeltem. A gépzaj alulról hangzott. Vártam.

Végre! Sivítva, gőzt szortyogtatva kibukkant az ősvadon takarásából, és három méterre a parttól megállt – meg sem lepődtem a „Rio Claró". Sejtettem, hogy csak ez a két gazfickó vetemedhetett az ősvadonban falopásra.

Halkan, köhögőn, mintegy alibit szerezve megszólalt a gőzduda, majd a lancha leeresztette csikorgó kis gőzdobjáról horgonyláncát.

Carlos hosszú pallót lökött a partra. Fürkészve lépkedett ki rajta. A mindinkább elhájasodó Manuel követte. Tehát ők a tolvajok! – fogtam vissza indulatomat. Szorosan markoltam elöltöltőmet.

– Hahó, Abelardo, hahó! – kezdett kiáltozni Carlos, mikor Manuel a fahasábokhoz érkezett. Nem feleltem. Lestem, mi történik. Az-e, amire várok Nem csalódtam. A két fekete, a sovány és a kövér, vihogva összesúgott, és azonmód rakni kezdték, vállukra szedték a hasábokat. Veszekedetten siettek. Ringott a palló, majd eltört Manuel alatt.

Alig telt el egy kávéfőzésnyi idő, és a kétszáz hasáb a gőzbárkára került. Más fát alig láttam a lanchán. Úgy látszik, lerakták valahol a zsákmányt.

– Leégett a tűz, Manuel! – hallottam a gőzbárkáról az utolsó öt hasábbal érkezett Carlos szavát. – Megyek, megrakom.

– Rakd meg jól, hogy mielőbb felmenjen a gőznyomás! – szólt Manuel, és behajolt, lenézett a kis kazángödörbe. Azokat a sáros hasábokat hajítsd be elsőnek, ne mocskoljanak mindent össze.

– Nem értem – lihegte Carlos –, hogy lehetett ennyire besározni ezt a szép és igazán elsőrendű fát? Mindjárt rendben lesz a gőznyomás – szólt a kazángödörbe ereszkedve. – Adogasd le Manuel azokat a sáros hasábokat. – Manuel verejtékezve adogatta le a fát. Carlos – jól láttam a felcsapó tűzfényben – kinyitotta a kazánajtót. Manuel a horgonyfelvonóhoz lépett. Carlos, becsapva a kazánajtót, kikapaszkodott a kis oldalfedélzetre, és behúzta a partra vezető pallót. Soha sem érzett gyilkos düh gyűrt maga alá. Most fizetek mindenért, a négyezer hasábért! – ordított bennem a gyűlölet. Idegszaggató feszültségben vártam. Már szinte nem is hallottam a gőz fúvását, szortyogását.

Óriási, egymásba olvadó robbanássorozat. Mintha villám nélküli zivatar tört volna a napfényes tájra. Gőzfelhő takart előlem mindent. Erős hullámok csapódtak a farakodó partjához. A darabokra szakadt hajópár az Amazonastól sodorva füstben, gőzben, elsüllyedt. Szörpölő, erős buborékolás hangzott még, azután lassan minden zaj megszűnt. A szertepárázó gőzfelhőt is elsodorta a szél.

Többre nem voltam kíváncsi. Manuel de Santa Clara megfizette tartozását ikeröccsével, Carlossal együtt. Kamatostól. Mindenüket ráadva.

Dühöm és indulatom lárvaszerű fintorba kényszerítette keserűségemet.

– Hahó, mindenkinek, akit illet: a „Manuel de Santa Clara & Irmao” cég megszűnt! – ordítottam bele részegülten az Amazonas némaságába.

– Azt hiszem, azokban a percekben őrült voltam. Higgye ezt el nekem, Senhor – szakítja meg elbeszélését a halász.

– Elhiszem, Abelardo! – nézek bele eltűnődve tüllhálómon át a feketeségbe. – De mégis két embert küldött ezzel a nem egészen keresztényi cselekedettel a másvilágra.

– Nem kár értük, Senhor, nem!

A „Rio Claro” hajópár elsüllyedése után visszaszálltam csónakomba, és lefelé indultam az Amazonason. Onnan ide jöttem Praiára, mivel most már nem csak Lampiáo dolga szorongat hangzik Abelardo farkasnevetése. – Egyébként, hogy mindezt tudja rólam, Senhor, megtart barátságában?

– Én nem vagyok bíró, Abelardo. Különben is mindezt az erdei sötétben, sokkal inkább magának beszélte el, mint nekem.

– Köszönöm, Senhor! Akkor befejezem a történetet:

Mikor feljebb, meglelve csónakomat, kitörtem vele a lombozatból, és lefelé eveztem az Amazonason, már semmit sem láttam. Nem volt mozgás a folyamon saját csónakomon kívül. Mély itt a folyam vize. Carlos mind az öt hasábot egyszerre dobta tűzre. A tíz rúd dinamit mindent tisztára söpört – pillantottam végig az Amazonason. Mintha előttem vitt volna valamit a víz. Igen, a félbetört palló – álltam meg az úszó tárgy mellett. A másik fele még lejjebb úszott. És a kormánykerék egy darabja is. Odaeveztem. Kiemeltem a vízből a félbetört, valamikor két arasz átmérőjű, küllős, fogós kormánykerék darabot. Behajítottam a ladikfenékbe. Azután kibontottam gumizsákomat, és elrejtettem függőágyam, holmim közé. A negyed kormánykeréken és a pallódarabokon kívül nem volt tanúja a „Rio Claro” elsüllyedésének.

Nem törődtem többé a két, minden istenverésénél szörnyűbb feketével. A sajnálkozás legkisebb érzése nélkül gondoltam rájuk, mint két agyoncsapott

kígyóra. Komor hangulatom lassanként felengedett. Gumizsákomban végül is ott a bizonyság Joel számára.

– Mi történt ezután? – fordulok ugyancsak felélénkülve Abelardo függőágya irányába.

– Mi, Senhor? Száz kilométerrel lejjebb eladtam a ladikot, bevártam a legközelebbi gőzhajót, és Manausba utaztam.

– Az eltűnt „Rio Claro” hajópárt, a két feketét nem keresnék? – Dehogynem! Manausban, ahogy kikötött gőzösöm, odalépett hozzám egy városi úr, és vállamra tette kezét:

– Ibiraba! – mondta. – Nem ismersz? Én vagyok Sao Pedróból Jorge Dourado.

– Hogy vagy? Mi az ördögöt keresel itt? – ámultam.

– Manuel de Santa Clara alkalmazott. Hozzá, a Rio Claro vidékére igyekszem. Az Amazonas menti Bananalon találkozunk, ott vesz hajójára. A múltkor megegyeztünk, mikor árujával ide, Manausba hajózott.

– No, akkor nagyon is jó pajtás, hogy találkoztunk – néztem a szemébe. – Egy lépést sem tegyél tovább! A „Rio Claró” elhajózott valamerre a két fekete gazfickóval. Mindenfelé – nyeltem nagyot – keresik őket a Felső-Amazonason, a mellékfolyókon, de senki sem tud róluk.

– Ne beszélj bolondokat! – riadt rám Jorge Dourado. – Manuel biztatására felmondtam egy Amazonas-járó hajón kantinosi szerződésemet.

– No, akkor nem cselekedtél valami bölcsen. De még rosszabbul teszed, ha nem fogadod meg szavamat, és tovább utazol a „Rio Claró”-t keresni.

– Te tudsz valamit a „Rio Claró”-ról, Abelardo. Mondd el! csapott rám Jorge.

– Nézd, Dourado, csak a bolond beszél olyankor, mikor annak nincs semmi értelme.

– Hát jó! – vakarta meg divatosra vágott frizuráját Jorge. Megfogadom tanácsodat. Különben, ahogy Manausban körülszaglásztam, hallottam egyet s mást. Közte, hogy Manuel de Santa Clarat megvádolták Levy kereskedő áruval teli hajópárjának elsüllyesztésével. Úgy látszik, ezért is keresik őket. Szerettem volna ezt mielőbb hírül vinni nekik.

– Ne keresd őket, Jorge. Kár.

– Nem faggatlak tovább, Abelardo – sóhajtott a szalmakalapos, fehér ruhás, fényes cipőjű gavallér. – Te mindig tudod, mit mondasz. Este indul egy gőzhajó Belembe, addig van még időm. Gyere, Abelardo. Elmondom találkozásomat Manuellel, Akkoriban, ennek több mint egy hónapja,

Lampiáo és banditái miatt még szakállt hordtam. A csuklómon levő három szemölcsről ismert fel Santaremben a herélt. A hajón, ahol kantinosként szolgáltam, részegségében elbeszélte történetét. Ingyen kapta tőlem a jóféle cukornád pálinkát, és ez azután, anélkül hogy akarta volna, mindent kihozott belőle. Igen jó az – gondoltam akkor –, ha az ember minél többet tud munkaadójáról. És akkor úgy látszott még, hogy Manuel munkaadóm lesz.

– Gyere! – vettem vállamra a növekvő tolongásban gumizsákomat, amelyben ruháim és a kormánykerék darabja között szorult kétfelé szedett elöltöltőm is.

Ötven lépés után egymással szemben ültünk egy növényekkel, pálmákkal körülvett kerthelyiség asztalánál. Jorge citromos cukornádpálinkát rendelt. Két óriás pohárral hoztak. Jorge a magáét nyomban kiitta.

– Ekkor mondta el nekem, Senhor – fordul felém a sötétben Abelardo –, azokat a históriákat, amelyeket az eddigi estéken Manuel de Santa Claráról és ikeröccséről, Carlosról elmondtam.

– Egytől egyig kitűnőek voltak, Abelardo! És mi történt ezután – Semmi különös, Senhor! Jorge még aznap este visszaindult Belembe, én szobát béreltem. Manaus akkor nagyon szép és vidám város volt, különösen, ha az embernek pénze is akadt hozzá. Nekem persze akkoriban sem volt több, mint most, ráadásul szorítottak az elmondott dolgok. Ezért olcsó kikötői szállodámból mindjárt másnap reggel kimentem a „Santa Casá”-ba, a kórházba. De Joelt már nem találtam.

Csak hosszú keresgélés után akadtam sírjára a városszéli temetőben. Virág nélküli sírdombjába, fejfája elé ástam el a gumizsákomban magammal vitt, a robbanástól szétforgácsolódott kormánykerék-darabot. Azután teleültettem a sírt a közeli őserdőből odavitt orchideatövekkel.

A kormánykerék-darab ma is ott van még a fejfa tövében, mint ahogy Lampiáo pénze az Amazonas mélyén, a szétrobbant „Rio Claro” egyik elsüllyedt részében pusztul.

Most már ismeri Senhor nem egészen hófehér múltam egynémely részét. Ezekről eddig senkinek nem beszéltem. De a Senhornak valahogy el kellett mondanom – hallgat el Abelardo mély sóhajjal a ránk települő ingoványbeli éjszakában.

Sokáig ébren heverek. Abelardo kettős lénye vadságában is vonzó. Ez a kettősség éppen úgy megvan a vérre menő, vért ivó jaguár kecsességében, a támadó „néma” csörgőkígyó szépségében, szilajságában. Idegen itt még nekem a trópusi ősvadon. Nemhogy az ember, de még a virágillat is más.

Virrad. Szúnyogfelhők dongása közt elválik a sötét a világostól, hogy – így tűnik – nekiinduljon az izzó napkorong eget járó útjának. Napkeltekor borzongató a hűvösség az erdőárnyékban. Ezt az érzést a nedvesség, a páradús erdei levegő okozza. Nem maradunk ezen a helyen. Abelardo odatérdel az esti tűzből megmaradt fehéres hamudombhoz. Korhadt ággal megkotorja, rejt-e parazsat. Bubin színben szikrázik, pattog több izzó zsarátnok. Abelardo rőzsét halmoz rájuk. Huzamosan fújja. Fellobban a láng. Terebélyesedik a tűz, amint mohón belekap az ölrevaló száraz fába.

– Nyilazok néhány halat, Senhor! – pillant rám Abelardo. Főzzünk hallevest reggelire, a maradékot elvisszük délre.

– Rendben. De siessen, Abelardo. Mielőbb indulni szeretnék.

– Igen, Senhor. – Abelardo kiszedi csónakunkból, szerszámai mellől sokat pihent íját, s a hosszú, papagájtollas nyílvesszőt. Halak vágódnak, fel-felcsapnak a közelünkben. Abelardo markában pendül az íjhúr. A zsinegre kötött tollas vessző belevágódik egy felszín alatt úszó ezüstös halba. Abelardo a zsinegnél fogva kihúzza a tollas vesszőt, hatalmas tambicu verdes rajta. Lehúzza a horgas vesszőről a kimúlt zsákmányt. Újra suttyan a vessző, belevág a vízbe. Újabb hal.

– Elég, Abelardo!

Forr a pirított hagymás, ökörhalzsíros lé. Abelardo beleereszti a hatalmas adag összevágott halat.

Reggeli után elmarad mögöttünk a rövid időre felvert kis erdei szállás. Jó így, mindig vándorolva és egyre beljebb, messzebb kerülni! Keletre örvénylik a Tapajós. Patakzik rólunk a verejték. Félmeztelenül dolgozunk. Derekunkon átnedvesedik a nadrág, az övszíj. Ránk húzza sajátos uniformisát az ősvadon. Széles peremű háncskalapjaink oltalmaznak a nap sugárzásától. Pillanatra sem tesszük le kalapunkat. Nem mulasztjuk el azonban a régi módszert, hogy időnként megmártva a vízben, amúgy csurgósan nyomjuk vissza fejünkbe.

– Bemegyek az erdőbe bogarászni, pókokat fogni! – szólok Abelardónak, amint kikötöttünk.

– Megyek én is, Senhor! – Indul a csónakvégbe dugott iszákomért. Ciánkális, rovartartó üvegek, papírhengerek, borítékok hevernek benne. Abelardo is kap belőlük saját iszákjába. Várakozással nézek a bogárgyűjtés elé. Igyekezetem ellenére nagyon kevéssé ismerem az ilyen szigetek bogár, rovar, lepkeállományát. Úgy vélem, Brazília ősvadonainak fajokban gazdag teljes bogár- és rovarvilágát csak nagyon sokára ismeri meg a földet kutató Ember. Annyi itt a feltárni, felkutatnivaló, hogy szinte beleszédülök, ha

rágondolok. Iszákomat nyakamba kerítem. Puskát csak Abelardo visz magával, én nem. Bogárgyűjtésnél teher a puska.

Belemerülünk a zöldbe. Mint úszók a végtelen óceánba. Elmarad mögöttünk a szállás. Tanyánk – szó szerint – sajátos erdei civilizációnk szigete.

A tűző nap melegének félárnyékában kiülnek a bogarak az ágakra, levélvégekre, indaszárakra. A pókok szokásosan hálóik szegélyén vagy éppen a levelek alól lesik zsákmányukat. Mindenütt ledőlt fatörzsek. Vastag, elváló kérgük és földből kiszakadt gyökereik közt dús bogárélet. Pálmaóriások bevagdalt kérgének csurranó nedve tapasztalásom szerint kitűnő bogárcsalogató. Egy két óra alatt az ilyen nedvet csurgató sebekbe beletelepül az illatra érkező szomjas bogár.

Abelardo valahol előttem halad. Nyomában lépkedek a levagdalt indák, lombok „ösvényén". Figyelmesen vizsgálom a mély és barna, másutt vékony avarréteget. Igen, amott az első érdemes zsákmány! Aranylón csillogó fedeles hátú, coleoptera kapálózik egy hatalmas, sűrű szövésű pókhálóban. Most került bele. Máris rajta az odaszáguldó tüskés torú, kemény potrohú barna pók. Egyik sem túl nagy példány. Iszákomból hirtelenében kirántott, máris nyitott széles szájú rovargyűjtő üvegem torka feléjük tárul. A nagy pókháló mögé tartott üvegbe elölről belenyomom a hatalmas dugót, s máris benn kapálóznak zsákmányaim a ciánkáli pusztító gázában. A tüskés pók odabenn tátog, elengedi élettelen zsákmányát. Az üveg alján régi, gyűrt kéregpapír van, amely alatt sárgásbarna, oldódott ciánkálitól nedves az összeállt gyapot. A gyapot közti ciánkáli olyan, mint az elpiszkolódott krumplicukor. Azért kell a gyapotra kéregpapírt tennem, hogy a bogarak végső tusájukban bele ne keveredjenek karmos lábaikkal, csápjaikkal a gyapotszálakba. Ilyenkor lábuk, csápjuk leszakad, és a bogár értéktelenné válik. Mikor sok az üvegben a zsákmány, egymásba is belekapaszkodnak. De ezeket frissiben a kiszedés után csaknem mindig épségben lehet egymástól elválasztani.

Előttem vaskos urucuri-pálma. A magasban nem látom legyezőcsokrát, eltűnik a lombos mennyezetben. Az urucuri-pálma törzse olyan vastag, hogy nem érem át ölelésemmel. Szép példány.

Mozdulatlan körülöttem a forrón párás levegő. Olyanféle, mintha túlfűtött üvegházban lennék.

Az urucuri-pálma töve körül szétkotrom a magas, talán évszázada gyűlő korhadékos humuszdombot, amelyen legfelül elszáradt, lehullott pálmalevelek hevernek. A humuszdomb, a korhadékos törmelékalj

megelevenedik. Százféle apró bogár futkos, kúszik, rejtőzik. Nagy példány nincs köztük. A hirtelenében kinyitott üvegbe kerülő bogarak színe rendkívül változatos. Az aranycsíkostól a ragyogó piroson át a csillogó koromfeketéig. Sietve szedegetem bele zsákmányomat üvegembe, amelynek keserű mandulához hasonló illata mindig megfájdítja a fejemet. Eltartom magamtól, de ez nem sokat segít. Csipegetem a bogárapróságokat. Közben teljesen feltúrom a törzset körülérő halmot. Itt a törzs körül túl nedves a puha humusz. Tömérdek a fekete hangya. Látom is a hangyainvázió okát. Torz, hangyáktól félig felfalt bogárlárvákra akadok. Tehát ezeket hordják, csemegézik szapora futkosással. Magam is szedek a kiásott, kemény kérgű lárvákból, amelyek fényesek, kaucsukszerűen horpadnak ujjaim nyomására. Nem tudom, miféle bogarak lárvái. Nyolc centiméter hosszúak. Jókora bogárra lehet termetükből következtetni. Ép példányaik majdnem olyanok, mint a múmiák koporsói. Az ép lárvákat üvegembe dobom, elviszem, a félig elhordottak ott maradnak. Testvériesen megosztozom a hangyákkal, amelyek láthatóan nem veszik jó néven cselekedetemet. Ahol lehet, belém marnak, támadnak. Ideje elhúzódnom közelükből.

Aztán időmarta mohos követ borítok fel. Az ilyesmi legalább olyan izgalmas, mint mikor a halász zsákmányt várva kiemeli hálóját a vízből. A kő alól sárga törzsű kígyó csavarodik ki. Menekülni igyekszik a cobra de duas cabecas, a „kétfejű” kígyó. Nem mérges. Rovarevő. Ismerem. Elém került már néhány példány. Nem tévesztem össze a másik fajjal, az ugyancsak sárga színű vak kígyóval, a cobra cegaval. A „kétfejű” név különben népies, mivel ez a kígyó, csakúgy, mint minden valóságos állat, kizárólag egyetlen fejet visel. Rugalmas, gumiszerű a törzse. Alig hatvan centiméteres. Farok- és fejrésze teljesen hasonló. Zsineget szedek elő iszákomból. Nem eresztem el a kígyót. Kár lenne érte. Nyaka hurokban. Rákötöm egy ágdarabra, ráhurkolom a zsineget. Berakom zsákmányomat a felborított kő fekete üregébe. Bogárféle nem akad az üregben, mivel rovarevő kígyó tanyája volt. Majd visszafelé elviszem innen.

Sűrűn hevernek vén, kidőlt fatörzsek a félhomályos erdőaljban. Ismétlődő erdei kép. Éppen úgy hozzátartozik az erdei kószálásokhoz, mint a fölém boruló többszintes ősvadon látványa. Mellig érő óriás, korhadó törzs kerül elém. Régen fekhet itt. Helyenként meglevő, legalább négyujjnyi vastag kérge könnyen leválik a törzsről. Nyüzsgő, riadó bogáréletet takar minden négyzetarasz. Mintha itt adott volna találkozót százféle bogárnemzetség, érkezésem ünnepét várva. Az ünnep azonban csak nekem ünnep. Méltányolja

az ősvadon iránta érzett vonzódásomat. Ajándéka most igen gazdag. Nagy sebességgel dolgozom. Gyűjtöm a szertefutó bogarakat.

Teli bogárgyűjtő üvegem, mikor megsimogatom a héjától hántott magas törzset. Mintegy köszönetképpen mindazért, amivel megörvendeztetett. Felét sem tudtam összeszedni, amit a bogárfélében különösen gazdag törzs felém kínált. Felerésze elmenekült a zsákmánynak. Nem baj. Ami megmaradt, az is sok. A hatalmas törzs körüli lombsűrűben pókhálók. Térd, mell vagy éppen kétméteres magasságban. Nagy részükben a már fogott tüskés torú barna pókok tanyáznak, de akad másféle színes is. Ezekből is szedek néhányat.

Közben tönkremegy a sok finom művű szövés.

– Senhor, ide nézzen! – hallom mögöttem Abelardo szavát. – Mi az? – fordulok feléje.

Akkora százlábút, centuspernát lóbál felém valami piszkos madzagon, mint fél nadrágszíjam.

– Pompás példány! – ámulok. – Hol fogta?

– Odabenn! – mutat a lombozatba. A madzagon rángó százlábú hasztalan nyitogatja harapófogó-szerű ölő rágóit. Sárgás, nyálkás lében mozognak.

– Nézze csak, ez a lé a mérge! – mutatom Abelardónak. A legény undorral nézi.

– Menjünk valami szabadabb helyre, Senhor! – pillant felém. Itt nem tudjuk a teli üvegekbe belerakni ezt a százlábút.

– Jól van! Odább azonban megkeresünk egy cobra de duas cabecast, amit megkötve egy kifordított kő űregébe tettem.

Ahogy megyünk, Abelardo messze eltartja magától a csaknem fekete százlábú-óriást. Ekkora példányt ebben a fajban még nem láttam.

– Itt is vagyunk a kifordított kő űregénél – kerülök elébe. Abelardo hirtelen az indákon túlra pillant, oldalt kerülve elugrik. – Fusson innen, Senhor! – és már nem is látom. Elvész az indák közt. Egy castanha-óriás, erdei diófa mögött érem utol, visszakerülve a vágott ösvényre, ahol lihegve megáll. A százlábú madzagját változatlanul markolja.

– Miért futott el? – kérdezem megrökönyödve.

– Miért? Odanézzen, Senhor! – fordul vissza, és óvakodik a vaskos urucuri törzs mögé, ahonnan kilátok a földből kifordított rücskös kőre, az üregre. – Eszi a kígyóevő gamba a kétfejű sárga kígyót!

– Hm? És ezt hagyjuk? – lépek az urucuri törzs mögül.

– Ne, Senhor, maradjon itt! – húz vissza Abelardo. – Ha ez az állat lefecskendezi büdös váladékával, fél év múlva sem megy el annak

büdössége. Nincs a világon rosszabb szagú mirigyváladék, mint a gambáé. Ezt csak az tudja, aki már érezte, és én már szagoltam. Szerencsére – mosolyog – nem magamon. Akit „megtisztelt”, fél év múlva is elkerülték szomszédai.

Nézem e gambát, amely éppen befejezte a friss gödörben késői délebédjét. Éppen csak száját nem törli meg, annyira elégedetten, jóllakottan pillantgat maga köré.

– Hagyjuk elmenni! – szólok. – Hasznos állat, bár – elnevetem magam – ezt most éppenséggel nem bizonyította be. – A gamba hangomra felénk pillant. Éppen olyan hirtelen megugrik, mint az előbb Abelardo. Eltűnik, zaja sem hallik.

– Elment! – fogja hóna alá puskáját Abelardo. – Jó a gamba húsa, Senhor?

– Igen, de most, hogy befalta a kétfejű kígyót, mégsem ennék belőle. Nálunk is akad odahaza, az én hazámban ilyen büdös váladékot lövellő kis ragadozó – szólok hozzá. – Görénynek nevezzük. Tyúkokra, galambokra jár, megöli őket, de csak vérüket veszi.

– Ronda féreg! – morogja Abelardo. Meg is eszik? – No, azt nem! – derülök. – Csak irtjuk.

Abelardo elöl megy, 44-es Winchesterét, amelyen a százlábú lóg, lövésre fogja. Kibukkanunk a zöld sűrűből a szállásra. Kidöntöm üvegemből a tömérdek bogarat. A ládatetőn még többnek látszik, mint a széles, literes üvegben. Abelardo segítségével nagy nehezen belehajtom a keményen ellenkező százlábú-óriást a ciánkális üvegbe. Tátog, marni akar.

– Ha sikerülne neki – pillant felém Abelardo –, megölné, akibe belemar.

– Akkora ez a hatalmas százlábú, hogy el is hiszem – felelem. Az üveg mellé guggolva nézzük a kimúló rovaróriást.

Indulás. Visszapillantok a vízről. A zöld sziget erdőfalába vágott rés hirdeti még egy darabig itt-tanyázásunkat. Búcsúzom a fehér izzású homokpadtól, az ingoványbeli földhát erdejétől.

Kiérünk a Tapajósra. Erőteljes evezésünkre gyorsan közeledik a túloldali őserdő sűrű növényzetű partszegélye.

A félmeztelen Abelardo a szokásos mély húzásokkal evez a csónakelőn. Nem látszik sem rajta, sem rajtam a kétnapos távollét, az ingoványbeli, tömérdek szúnyogtól átorgonázott keserves este és reggel. A kis hárpiák néha felcsapnak a ládában, verdesnek szárnyaikkal. Nem sokat segít a rájuk halmozott lombos ág-garmada. Visszanézek ülésemről a mögöttünk elmaradó hullámsávra. Vadászemlékek sorakoznak, sűrűsödnek. Tárházuk, a roppant

lombfal mögötti őserdős táj.

– Az öreg Mahagóni és társai – fordulok Abelardóhoz – vajon miként boldogultak tegnap a dorongok közé kötött kajmánóriás elszállításával?

– Elbántak vele, Senhor, ez biztos.

Abelardo tapasztaltsága, hozzátéve a magam vadász- és gyűjtőkedvét, a mocsár, a vadon legyőzött ellenállását, megadja az erdei élet minden kívánt fűszerét.

Az őserdő irtásán, a vízre boruló vadon partszegélyén véget ér a Ford-civilizáció – nézek előre. – Azon túl minden az ősiségé, átveszi uralmát az alkuba soha nem bocsátkozó őserdő.

Abelardo hátán evezés közben csordul a verejték, tarkója csapzott. A hosszú forradás most a csurranó verejték gátjául szolgál. Átérünk. Déli irányba fordulunk, neki a folyam sodrának. Másfél lépésre evezünk az apró örvényléseket előidéző vízben rengő lombozattól, folyondároktól. Szeretem ezt a tájat, mely olyan, mint a legpompásabb szerető. Mindig új, szórakoztatóan derűs, néha vad kifejezésű. Bizonyos fáradtság azonban ilyen körülmények között is rám telepszik. Jólesik a szemlélődés.

– A fazenda, Senhor! – töri meg az evezők kopogásától egyhangú csendet Abelardo. „Ördög”-arca, szemöldöke mefisztói vágása sohasem válik megszokottá. Ismét előrefordul, ráhúz, fokozódó erővel evez. Átveszem a ritmust. Balról elfogy az őserdő. Következik az itteni kis mocsár „bejárata”, majd az idehordott, levágott zöld sás kirakodója, a karámsor.

Elöl a pallósor, a kikötő. Közte és a karámok közt barnult tetőzetű pálmaviskóm, a homokos strand, a caboclók és az én fürdőhelyem.

– Hahó, Senhor, hahó, Abelardo! – int felénk kiáltva viskóm felől a fehér köténves, fehér sapkás, fekete szakács.

– Hahó! – intek vissza. Több caboclo is előkerül fogadásunkra. Kunyhóm hátsó, magas küszöbű ajtaján kilép a két amerikai. – Hahó, Gabriel! – intenek felém. – Dél óta várjuk.

– Hahó! – intek magam is feléjűk vízből kiemelt, csepegő evezőmmel. Dr. Moore és Dropp sietve indul a kikötő pallósorához, mi is meghúzzuk, sűrűbben mártogatjuk evezőnket.

– Boa tarde! – köszön Dropp, majd Moore. Abelardo a vidám üdvözlés közben feléjűk hajítja a csónakkötelet. Dropp elkapja, nagy igyekezetében majd vízbe löki Mooret, akit két kíváncsi caboclo alig tud megtartani a pallókon.

– Hahó, Mahagóni! – szólok fel, mikor meglátom a vén Mahagónit és vele

öt halásztársát, akik futva érkeznek kikötésünkre. Mi van a jacare assuval?

– Minden rendben, Senhor! – nevet a foghíjas vénség. – Azért a szép kajmánért jött le ide a fazendára a doktor és barátja.

– Kitűnő a fogás, hatalmas a fekete kajmán – lelkesedik Dropp, miközben mosolyogva Abelardóra pillant. – Megvenném az eleven kajmánt. Huszonöt dollárt adok érte.

– Negyvenért az öné, Senhor – pillant rá a csónakból Abelardo. Szeme sem rebben.

– Jó, akkor negyven, ezen ne múljék – pecsételi meg a vásárt Abelardóval Dropp, aki felnyúlva a csónakból keményen kezet szorít vele.

– Mi az a csónakközépen? – kíváncsiskodik a pirospozsgás orvos, leguggolva próbál közelebb kerülni, megnézni, mit takar a fonnyadó lomb.

– Kis hárpiafiókák, ragadozó madarak – felelem.

– Azokat is megvenném, és a tegnapi, az eleven kajmánnal hozott újabb jacare assu bőrt.

– Adja el, Senhor! – néz rám biztatva Abelardo. – Szerzünk még ilyeneket. – Szeméből pajkos elégedettség sugárzik. Dropp alku nélküli bőkezűsége a mennyekig emeli. Eladná nagy hirtelen Droppnak nemcsak az alattunk levő vizet, de akár az égen úszó, alkonyi vörösben tündöklő felhőket is. Abelardót nem ismertem eddig ilyen üzleti szelleműnek.

– A két hárpiafióka – néz fel a pallón álló amerikaiakra a halász – húsz dollár.

– Megveszem! – rikkant fel örömmel a mindent gyűjtő amerikai, mialatt Abelardo pillantása elsötétül.

– Jó, jó! – vágja ki magát, mikor rájön, hogy keveset kért. A ketrec külön tíz dollár, mert ugye, a hóna alatt mégsem viheti el a madarait?

– No, ez természetes – lép a csónakba Dropp. – Hadd nézzem meg a fiókákat.

– Tessék! – engedi a csónakközépbe Abelardo.

– Pompás! – gyönyörködik az amerikai a ládákban levő madarakban. Most már tulajdonában. – Eddig csak képről láttam, nos és a múzeumban kitömve, kifejlett hárpiákat. Fiókákat soha. Majd segítek kitenni! – markol bele a láda résébe Dropp. Az egyik kis hárpia azonmód dühvel odavág. Dropp visszaejti a csónakfenékbe a ketrecet, vérző ujját kisgyerek módjára szájába kapja.

– Miért úgy fogja meg, Senhor? – mérgelődik Abelardo. Majd én partra rakom. – Dropp nem szól, nem is szólhat, annyira lelkesen szívja, szopogatja gyűrűsujját.

– Ha nem a gyűrűmbe csíp – mondja fél perc múlva Dropp –, csontig kimarja ez a kis madárfenevad az ujjamat.

– Mutasd! – lép oda a doktor. – No, nincs nagy baj. Pár nap alatt begyógyul. Szerencsére széles a pecsétgyűrűd.

Abelardo kiteszi a pallókra a ládát. A kis hárpiáknak nincs több alkalmuk az óvatlan garázdálkodásra. Kikerül a csónakból minden más is.

– Gyerünk a jacare assuhoz! – lép előre Dropp. – Ismét megnézném. – Mooreval és a hozzánk csatlakozó néhány caboclóval alig győzzük követni, úgy siet.

Hamar a cövekekre szegezett sodronykerítéshez érünk, amely mögött – most látom csak, mekkora példány – a fekete kajmán folyondárral megkötött dorongjai közül felénk mered.

– Csak a jacare assu karmos csülkeibe vágó rozsdás drótokat szedtem le – tör mellém a vén Mahagóni. – Minden mást rajtahagytam, hiszen innen is elviszik. Még az este elküldtem az üzenetet a doktornak és a másik amerikai Senhornak.

– Köszönöm! – nézek rá, majd a csodálatosan összekötözött, dorong- és indafogságba vetett kajmánra. A kajmán és Dropp szeme egyformán ragyog. Egyiké a vérszomjas támadókedvtől, másiké az örömtől.

– No, Gabriel! – lép mellém a fehér inges, derűs orvos. Úgy vélem, barátom szívesen megvenné az egész ősvadont, összecsomagoltatná, ha lehetne, úgy vinné el.

– Meg is tenném! – pillant rá Dropp. – Ha te is olyan tökéletes eredménytelenséggel jártad volna eddig a sűrűket, az ingoványokat, mint én, századennyivel is elégedett lennél.

– Hm! – töpreng a mellém lépő Abelardo, akinek lefordítom Dropp szavait. – Én úgy hiszem, nem mi, hanem senhor Dropp kötötte a jó üzletet.

– Lehetséges, de ezen nem változtatunk! – fékezem az adásvétel terén, úgy látszik, nagyon is tűzbe jött Abelardót.

– Jó, vigye a dolgait az amerikai senhor, de azt megmondom, a főültetvényre való szállítást Mahagóni kell, hogy vállalja. Droppal a következő negyedórában minden addigi gyűjtésemre, közte mérges kígyóimra is megalkuszom. Reggel még nem hittem volna ilyen szerencsében, további vadászútjaimra lehetőséget nyújtó anyagi eredményben. Elégedett vagyok, hiszen ez a fogás minden eddiginél biztatóbb.

Leáldozik a nap. A vörös gyöngyszürkébe olvad, csak a nyugati,

vulkanikus, őserdővel borított hatalmas földrészek mögül tündöklik ki valami folytonosan csökkenő rózsaszín, a búcsúzó vérszín nap fénye. A vén Mahagóni csónakjában már benn hever a dorongjai közé kötözött fekete kajmán. Mindenféle más egyéb, vadbőrök, eleven mérges kígyókkal teli ládaketrecek, teknősök, és a kiürített hatalmas ládába szegezve, az óriási, távíró oszlop vastagságú, hétméteres anaconda. Másik hosszú ládában a kisebb, eleven kajmánok.

– Túl nagy a teher két csónakra! – lép ki az óriáskígyós láda mellől a pallókra a vén Mahagóni. – Három csónak kellene, de az is éppencsak elég a szállításhoz. Add kölcsönbe a csónakodat, Abelardo.

– Vigyétek! – int mellőlem a halász. – Ma este és holnap, ha a Senhor szívesen lát, még itt maradok a fazendán. – A csónakot ne a fazendára hozzátok vissza, Mahagóni. Holnap délután amúgy is a motorossal megyek vissza Praiára, hogy a „St. Eliással”, ha elvégezte a ki- és berakodást, elutazzam. Hagyjátok a praiai kikötőben a csónakot.

– Rendben, Abelardo! – kiált a cserzett képű halász.

– Jó utat! – szólok a megrakodott és várakozó motorosba, a paradicsompaprika, dinnye- és más zöldséghalmok közé lépő Moorehoz és Dropphoz. – Tudják, csak most kezdem sajnálni az odaadott, a csónakba rakott gyűjtésemet.

– Nem kell sajnálnia! – ragyog fel a motorosból Dropp. – Az itteni ősvadon százszor ennyit is megad, nos, és ez legyen a fődolog, további gyűjtő- és vadászútjaihoz pénz, rávaló is kell.

– Ez rendben is lenne – nézek végig a három csónakon, amelyekben összezsúfolódnak a ládaketrecek, a szárított és másféle vadbőrök, köztük a két sózott kajmánbőr, zsákba rakott csontvázak, a dorongok közé kötött fekete kajmán. – A most eladott gyűjtésért azonban nemcsak tömérdek munkát adtam, hozzám nőtt minden egyes élőállat-trófea.

– Az ilyen gyűjtőmunka gyönyörűsége – lelkesedik Dropp. Magam is szívesen vállalnám, de – elmosolyodik – túl sok dollárom van hozzá. Az ősvadon, a víz pedig nem engedelmeskedik. – Most már nyugodtan visszautazhatsz Észak-Amerikába – derül Moore. – Megszerezted, és igen hamar, amiért idejöttél.

– Igen! – bólint Dropp. – Most már senhor Gabriel is elmehet vadászni, ahová kívánkozik, az Amazonas állambeli Uatuma folyó őserdeibe.

– Mehetünk, Senhor? – néz fel a motorosból a gépész.

– Igen!

– Akkor jó éjszakát, senhor Gabriel! – int a motoros mögé kötött csónakjából a vén Mahagóni. Mindhárom csónak egymás mögött vontatókötélen. Mindegyikben két-két halász. Mooretól és Dropptól is elbúcsúzom. A hat halász felém inti üdvözletét csónakjaikból. Abelardo háncskalapját lengeti a motoros és a mélyre merülő, vontatott csónakok után. Zsebe, mint az enyém, a gyűjtés vételárával tele.

– Én azt hiszem, Senhor – néz elgondolkodva a tovarobajló, három rakott csónakot vontató motoros után –, igen olcsón jutott az amerikai a vadbőrökhöz, az élőállatokhoz. Ilyesmit soha senki nem tud eléggé megfizetni.

– Igen. – Nem szólok többet. Abelardo kiérzi szavam súlyából, hogy mindez, ha hazakerülhetett volna a neki is annyit emlegetett Magyar Nemzeti Múzeumba, a budapesti Állatkertbe, száz ennyi örömet hozna számomra. Csak éppen, és ez a baj, nem tudom kifizetni a szállítás költségeit. Csak bogarakkal, lepkékkel, az ősvadon tömérdek rovarféleségével tehetem ezt, adhatok hírt a brazíliai ősvadon csodálatosan gazdag bogár-, rovar-, lepkevilágáról.

Fordulok Abelardóval a pallókon. A caboclók is kifelé igyekeznek. A motoros a három mögéje kötött csónakkal eltűnik. A motorrobaj egyre halkulóbban hallatszik.

Lámpagyújtás. A pálmaeresz alatt átnézem a kétnapos távollétem idején készült jelentéseket. A trikós pontador is jön, elém teszi a sárga leveleket. Aláírom. Elcsoszog papucsaiban. Semmi sem történt a fazendán, semmi. Pusztán függőágyam csüng málhám felett. Viskómból elvitték mindazt, amit a környező ősvadonból gyűjtöttem, amit vadászkedvem idehozott.

– Tálalhatunk, Senhor – lép az eresz alá a lámpafényben a szakács.

– Igen! – Abelardo elégedetten telepszik mellém. A konyhalegény hozza a marhasültet, a mandióka-körítést, a sárga húsú főtt tököt. Az ital mindehhez tiszta víz. Banánlekvár a vacsora vége, rá a szokásos feketekávé. Ebből két bögrével is iszom.

– Senhor! – fordul hozzám a halász, mikor leteszi a harmadik, kiürített kávésbögrét. – Holnap visszatérek Praiára, mivel – int a Tapajós irányába – hallja ezt a mind közelebbről hallatszó gőzgép dohogást? Jön a „St. Elias”. Ma este még elmondom, amire a Senhor kért: Virgulino Lampiáo történetét. Nem akarok semmiféle űrt hagyni távozásomkor – neveti el magát. – A híres Lampiáo eddigi élete érdekes, és érdekesek, ha némelyik gyászos is, kalandjai.

– A két fekete iker históriája után méltó az ilyen befejezés könyökölök várakozással telve az asztalra. – Kíváncsi vagyok arra a Virgulinóra.

– A szentek óvják a Senhort a Lampiáóval való személyes találkozástól. Nem telne benne sok öröme.

– Kössük akkor helyükre függőágyainkat, és beszéljen Lampiáóról – kelek fel, lépek át az asztal melletti hosszú padon.

– Amit eddig elmondtam róla, éppen csak érintette a bandita kegyetlen lényét – fordul felém Abelardo.

– Nem szólva saját, elmondott esetéről – pillantok Abelardóra, aki megkerülve az asztalt, bemegy a belső helyiségbe, kiköti, meghúzza függőágya tartóköteleit.

– Úgy van, Senhor! – szólal meg, nagy későn felelve szavaimra. Lerúgja papucsait, belehever a reccsenő kötélzetű függőágyba. Leakasztom az eresz alól a petróleumlámpát, és átbújva Abelardo függőágyának kötele alatt, ráteszem a magas küszöbre.

Odakinn a zöld kabócafélék, a cigarrók cirpelésétől hangos a csillagfénytől szelídített sejtelmes sötétség. Átlépek a magas küszöb elé, ki a sötétségbe vesző narancsfa mellé.

Akkor vonul el a fazenda előtt a kivilágított „St. Elias”. Fafűtéses gőzhajó. Dohog, kettős fedélzete kivilágítva. Készülődnek rajta a Boa Vista-i kikötésre. Alighanem látják a gyenge fényeket, a fazenda fényeit. Távolabb – a folyam közepéről jól láthatják – a főültetvény nagy erejű lámpái hívogatóan ragyognak a forró övi éjszakában.

Visszalépek a magas küszöbön át viskómba. Abelardo nem kelt ki függőágyából a gőzhajó dohogására. Belülről, a viskó sötétjéből nézte elvonulását. Éppen csak annyira érdekli a „St. Elias”, hogy kirakodása után elhajózik rajta a Tapajósról.

– Akkor kezdhetem Lampiáo történetét, Senhor? – szól felém a sötétben Abelardo, mikor a „St. Elias” visszfényei is eltűnnek. – Igen, kezdje! – heverek függőágyamba. – Bégen várom, hogy megismerkedjem a híres canguaceiro történetével.

– Virgulino Lampiáo? – kezdi Abelardo –, akinek Ferreira a családi neve, egyébként Sebastiaónak is nevezik, 1898. július 4-én látta meg a napvilágot a Pajeu folyó melletti kisvárosban, Villa Bellában, a mai Serra Talhadában. Házuk a Sao Domingo patak mellett áll. Ez a Serra Talhada egyébként Pernambuco államban fekszik. A mai Lampiáo különben szereti, ha Virgulino vagy éppen Lampiáo kapitánynak nevezik.

– A régi időkről, gyerekkoráról szeretnék valamit tudni, Abelardo.

– Erről, Senhor, azon felül, hogy mikor született, nem tudok sokat. Azonban ismert a gyilkos villongás, amely családját érinti a Feitosa das Jahamuns és a Monte nemzetségek közti évszázados gyűlölködés, mondhatnám háborúskodás folyamán. Ez a véres és régi viszálykodás még a portugál gyarmati időkből maradt vissza, az akkor igazságtalannak vélt földadományozások miatt.

Lampião, akire ezt a nevet még gyerekkorában, Villa Bellában ragasztják, nagyon szereti testvéreivel, Antonióval, Livinóval, Ezequieval és Joaóval szüleit, különösen apját, José Ferreira da Silvát. Anyja leányneve egyébként Maria Lose Lopez. Nagyapja Antonio Ferreira. Nagyanyja Maria Chagas. Anyai nagyanyja Maria Jacosa. Anyai nagyapja Maria Pedro Lopez.

– Köszönöm, Abelardo! – szakítom félbe nevetve. – A dédapák és dédanyák, az ükszülők neveit elengedem!

– Pedig ugyancsak mondhatnám! – veszi át a tréfát a halász. – Éppen elég időm, nos és okom van rá, hogy ezt a családfát töviről hegyire ismerjem.

– Hol fekszik Serra Talhada?

– Húsz mérföldre a Floresta nevű várostól. Szegény, nehezen élő emberek lakják a vidéket. Egyébként Lampião valamennyi rokona, le- és felmenő ága évszázadok óta Villa Bella-i.

– Miképpen vált a Ferreira-gyerek banditává, canguaceiróvá? – teszem fel a kérdést.

– Kétféle históriát is emlegetnek. Az egyik szerint Jose Saturnio nevű szomszédjuk ellopott apjuktól, az öreg Ferreirától egy kecskét. Az alig tizenhat esztendős Virgulino haragra gerjedt, összefogott bátyjával, Antonióval, és megölték az öreg Saturniót. Ezután Florestába menekültek, és a város környékén csatlakoztak senhor Ferreira és Luiz Padre canguaceiro rablóbandájához. Luiz Padre egyébként a két Ferreira nagybátyja volt. Mikor apjuk hírét vette a gyilkosságnak, és hogy hová lettek fiai, utánuk ment.

Az alaguasi rendőrség, amely már hírét vette a gyilkosságnak, és hogy a két Ferreira fiú a canguaceirók sorába lépett, a híres betyárfogó, Alferes Jose Lucena vezetésével körülfogta a házat, ahol Virgulino és Antonio apjukkal, az öreg Ferreirával rejtőzött. Vad lövöldözés és küzdelem kezdődött. A tűzharc végén az öreg Ferreira rendőrgolyótól találva holtan maradt az összelőtt házban. Virgulino és Antonio, mikor látták, hogy apjukon már nem segíthetnek, kitörtek a rendőrgyűrűből. Mindkét fiú elmenekült, és végleg a canguaceirókhoz csatlakozott. Innen ível felfelé, Senhor, ha szabad ezt a

kifejezést használnom, Virgulino Ferreira da Silva, akkor már a Lampião néven ismert fiatal canguaceiro históriája.

– Szép! Azonban egy másik változatot is említett, Abelardo. Örülnék, ha elmondaná.

– Szívesen, Senhor. Ez már inkább közel visz, legalábbis belső indítékaiban Manuel de Santa Clara egyéni, hogy úgy mondjam, „lampiáói" kezeléséhez – nevet a sötétben Abelardo. – Virgulino apja, Jose Ferreira da Silva szomszédját, mint az előző történet szereplőjét, José Saturniónak hívták, és helyettes rendőrségi komisszárius volt Serra Talhadában, ahol a városszéli Pedreiras fazendán lakott. Virgulino tréfás kedvében kiherélte ennek a rendőrkomisszáriusnak kedvenc csődörét, aki ezen – és ez érthető – rendkívül felbőszült. Megtorlásul meg akarta ölni Virgulino apját. Ez nem sikerült.

Virgulinót végül elfogták, és José Saturnio „kezelése" után börtönbe került. Onnan azonban – csak mulattak Saturnio fölöttesei az okon, ami miatt oda került – hamarosan kiengedték. José Saturnio ettől kezdve dühödt bosszúvággyal üldözte a Ferreira családot, amely a kíméletlen üldözés miatt Paodo Negróba menekült. Az öt fiú öreg néger dadáját is magukkal vitték.

Ekkor újult ki teljes hevességgel a Feitosa das Jahamuns nemzetség és a Monte nemzetség családjai között a régi, véres ellenségeskedés. Térfanes kapitány parancsnoksága alatt a rendőrség is beleavatkozott a nemzetségek közötti, a családokat tizedelő viszályba. El akarta fogni a Feitosa das Jahamuns nemzetség két közismert gyilkosát, Né Ferreirát és Pedro Valoist. A két gyilkos ugyan megszökött Ferreira menedéket nyújtó házából, azonban a rendőrség emberei, mikor kiderült, hogy a rajtaütés sikertelen, barbár módon összeverték Virgulinót, akit második keresztnevén Sebastiaónak is neveztek. Virgulino ezt soha többé nem felejtette el. Ugyanekkor csaknem agyonverték az öreg néger dadát is.

José Ferreira da Silva és vele öt fia mindezekért, velük a Feitosa das Jahamuns nemzetség minden családja a Monte nemzetségbeli Carvalho családot gyanúsította a két gyilkos rejtőzési helyének feljelentésével. A két nemzetség közti véres viszály különben még a portugál király fennhatósága alatti, a gyarmati Capitaniák idejéből származott. Oka, mint mondtam, a réges-régi földadományok miatt táplált ősi gyűlölködés volt.

A véres, nemzetségek közötti viszálykodást az 1800-as évek idején, nem tévedés ez az évszám, Senhor, csak a kíméletlenül brutális gyarmati kormányzók, a Capitaniák urai tudták valamennyire féken tartani. A hamu

alatt izzott a parázs. Vérbosszú vérbosszút követett, a gyilkosságok egymást érték a gyűlölködő nemzetségbeli családok tagjai között. Igen sokan meghaltak.

Abban az időben még puszta és vad sertao, sziklás, cserjés sűrű ősvadonokkal volt teli mindenfelé a Pernambuco és Ceara államok belső tája. Az akkori Capitaniákban rendkívül vad állapotok uralkodtak. Még a hittérítő, az indiánok közé és más tájakra induló szerzeteseknek is fel kellett fegyverkezniük.

Magának a portugál királynak Lisszabonból személyesen kellett beleavatkoznia 1805 táján a nemzetségek egymást irtó küzdelmeibe.

Az ezutáni évtizedekben sem lohadt a véres és értelmetlen viszálykodás. Újabb és egyre újabb családok sora keveredett a nemzetségek közötti háborúba. Azután nagy erővel fellángolt az 1838-as év gyilkos küzdelme. Ekkor Brazília már császárság és a császár I. Pedro volt.

Pedro császár sem tudott gátat vetni a Capitaniák idejéből származó, „fogat fogért” véres és egyre újabb tápot kapó küzdelemnek. Egyik gyilkosság vérét a másikkal mosták le. Az új és újabb gyilkosságok távolabbi vidékeken is elszabadították a poklot.

A gyűlölködő családok bosszúszomja, visszavágásai irgalmatlanok voltak. A régi elöltöltőket felváltotta a Winchester, a duplacsövű. Mindez csak arra volt jó, hogy a régi ellentéteket hatásos, gyors fegyverekkel intézzék el.

Hiába következett el a századforduló, a nemzetségek közti gyilkos háborúság keveset veszített hevességéből.

Azonban térjünk vissza, Senhor, a Térfanes kapitánytól és rendőreitől elszalasztott két gyilkos egyikéhez, Né Ferreirához. Né, nem sokkal elmenekülése után, titokban felkereste Virgulinót, és ajánlotta, lépjen be a haramiák, a canguaceirók közé. Így mindenre kész segítőtársakkal bosszulhatja meg a rajta esett sérelmeket. Virgulino, és vele három testvére, Antonio, Livino és Ezequiel, Luiz Padre nevű nagybátyjukkal rablóbandát alapítottak. Az ötödik testvér, Joao visszarettent, nem csatlakozott a családi szövetkezésből alakult rablóbandához.

Létszámban hamar gyarapodott a Luiz Padre vezette rablócsapat. Rászabadult a pokol a Carvalho családra, velük az egész Monte nemzetségre. Kegyetlenül támadták, gyilkolták és rabolták az ellenséges nemzetség fazendáit, családjait. Ez a valóságos háborúvá fajult pusztító, rablásokban megnyilvánuló, immár haszonnal járó gyűlölködés 1922-ig tartott. Akkor a Lampiáo néven ismert híres fiatal canguaceiro különvált nagybátyjától,

önállósította magát, külön bandát alakított. Bandája állandóan növekedett, sőt egyéb, távolabbi vidékekről származó bandák is csatlakoztak hozzá. Így Cassiano, José és Andre, továbbá Antonio Matild bandája. Több kisebb canguaceiro csoport is csatlakozott akkor már úgy nevezte magát – Lampiáo kapitány bandájához.

A katonaság és a rendőrség nem tétlenkedett. Szembeszálltak a közbiztonságot mindinkább kétségessé tevő, lassanként mindent elborító canguaceiro veszedelemmel. Lampiáo kapitány ellenállt, szembetámadt, több győzelmet aratott, amelyek rendkívül megnövelték a canguaceirók addig sem kicsi önbizalmát. Ezekben a küzdelmekben azonban elpusztult sok más banditával együtt Lampiáo kapitány három öccse. Előbb Antoniót érte halálos lövés, majd Livinót, végül Ezequiel is holtan maradt a sziklák közt egy sertaóbeli összecsapás után. Lampiáo gyűlölete az elfogott katonákkal szemben betegessé, fékezhetetlenné vált. A canguaceiro vezért ekkor már Virgulino Ferreira Lampiáo kapitány néven ismerték.

– Lampiáo különben rendkívül hiú – nevet Abelardo. – Fogai fehérek, kezei, karcsú ujjai, szépek. Csak gyenge, nőies álla, fekete pápaszeme rontja külsőjének harmóniáját. Haja, amit sűrűn ken pomádéval, hosszú. Legfőbb bánata az, hogy jobb szemére vak. Egyik verekedésekor úgy belevert egy kemény kiállású sertaóbeli legény, hogy szeme lassanként tönkrement. Sérült szeme sokat könnyezik. Hogy ezt elpalástolja, hiúságból hordja a fekete pápaszemet. Hiúságát mutatja az is, hogy finom ujjait állandóan telirakja arany-, ezüst- és gyémántgyűrűkkel. Mindig nagy szélű kalapot visel. Előszeretettel hord világos, sokszor csíkos inget, néha kabátot. No és, mindkét oldalán bőrtokban pisztolyt. Ezen kívül – Abelardo elneveti magát – az előrelátó Lampiáo állandóan tiszta papirost, ceruzát hord magánál. Ezt arra az esetre tartalékolja, hogy ha sarc vagy éppen váltságdíj megfizetésére kerekedik kedve felszólítani valakit, minden kéznél legyen. A sarc és váltságdíj követelés különben kedves módszere. Tömérdek pénzt szerzett már így. A zsebét lehúzó rézpénzt nem szereti, de ettől függetlenül állandóan nagysúlyú pénzt hord magánál. Lampiáo felületesen még vallásos is. Istenben ugyan csak akkor hisz mélyebben, ha valami baj környékezi. Máskor inkább babonás. Mint a körülötte élő, vad, tanulatlan nép. Még ma is hiszi, hogy az ördög megjelenik éjfélkor az elhagyott keresztutakon.

– Ezt a babonás hiedelmet a portugál hódítók hozták magukkal, gyökereztették a mai brazil nép babonákban hivő rétegébe vetem közbe. – Azt is hallom, Abelardo, hogy Lampiáo dicsőítésére népdalokat, rigmusokat

költenek.

– Igen, Senhor. A nép alkalmi költői, rigmusfaragói igen sokat foglalkoznak Lampiáo személyével, viselt dolgaival. Ennek folyománya, hogy egészen hamis, majdnem jóságos színben tüntetik fel „hősi” alakját – nyomja meg a „hősi” szót Abelardo. – Versbe foglalják tetteit, amelyek néha nyomtatásban is megjelennek, kézről kézre adott olvasmányokká válnak a piacok és vásárok egyszerű népe körében. Nem tudom megérteni, miért, de az északkeleti tájak egyszerű emberei közül sokan kedvelik Lampiáót. Ezek közül különösen kiválnak a Lampiáóról is rigmusokat, énekeket faragó rapsodosok, a nép énekmondói.

– Az ám! – élénkülök fel. – Rapsodosokat mond?

– Igen, ezek a nép vándorló énekesei. Szerintük Lampiáo csak a gazdagokat rabolja, a szegényeket pártfogolja. A nép körében túlságosan is elterjedt énekeket szerzett Lampiáóról például Zabele, a nagy mester. Egy-két verstöredéket elmondok, Senhor. Az első így szól:

Lampiáo felment a hegyre,
Lampiáo leszállt a síkra,
Szép asszonyt keresett,
Éneklő-horgoló asszonyt.

A pernambucói rendőrség szaglász,
Mint az urubu.
Keresi Lampiáót
A Pajeu vizében.

Ahol Lampiáo megszáll,
Az állatok bátrakká válnak,
A majom fejszével harcol,
A birkapásztor is kiáll igazáért.

– Most ezt hallgassa, Senhor! Ez a négy sor igazán nem reklám:

Custodia lányai csúnyák,
De megteszik,
Hogy sajtot és cukrot tesznek
Lampiáo tarisznyájába.

– Most egy másik, Senhor. Ez már bajt hoz:

Anyám, adj nekem pénzt,
Hadd vegyek övet,
Hogy tölténytáskával vegyek
Részt Lampiáo csapatában.

– Nem marad el a verselésben Zabele mögött – folytatja Abelardo –, a népi költök közül a kiemelkedő Joao Martins de Athayde. Sok népi rigmus származik tőle Lampiáóról. Így emelkedik, Senhor, a véres kezű canguaceiro a költők és rigmusfaragók népi hősévé. Így fejlődnek oda a dolgok, hogy a tudatlan nép – keseredik el Abelardo – már természetfeletti erőkkel ruházza fel Lampiáót. Még azt is elhiszik róla, hogy láthatatlanná tudja tenni magát. Percek alatt eltűnik, és eltűnése helyétől bármely távolságban megjelenhet. Lampiáo, és ez nem is csoda, maga is szereti a róla szóló rigmusokat. Érdekes, hogy döcögő, saját maga írott verséből tudom én is születésének pontos helyét.

A Pajeu mentén születtem,
A Sao Domingo patak mellett,
Pernambuco államában,
Villa Bella városában,
Ahol Lampiáónak csúfoltak.

– Lampiáo egyébként, mikor szomorúság tör rá, szívesen énekelget. Azért teszi, mint mondja, hogy felejtsen.

Egyik rablóútja során találkozott nagy szerelmével, akire olyan nagy hatást tett, hogy az melléje állt. Az asszony neve Maria Dea. Most már nemcsak a canguaceirók, maguk között, de a nép is Maria Bonita, Szép Mária néven nevezi. Maria Dea férjét, családját hagyta ott Lampiáo kapitány kedvéért.

– Nem mondom, igencsak kitekeredett ízlésű lehet az a Maria Bonita! – derülök.

– Nemcsak a hajpomádétól, de a piszoktól is bűzlő, mosdatlan haramiáért hagyta ott a sokat emlegetett Maria Dea családját. Alighanem ő az „éneklő-horgoló” asszony, akit az iménti versben Lampiáo keres. Nem lehet azonban tagadni, hogy Lampiáo igen jó eszű fickó, rendkívül elővigyázatos, gyorsan

következtető. Egyébként valami páter, név szerint Cicero atya megpróbált lelkére beszélni Lampiáónak, hogy visszavezesse canguaceiróival a társadalomba. Földet is ígért, de kísérlete nem járt sikerrel. Lampiáo kapitány marad az, akinek indult, canguaceiró. A versek és rigmusok nyomán elterjedt, hogy Lampiáo csak a gazdagot bántja. Szájról szájra jár vélt, vagy éppen – ez is lehet – megtörtént jótetéményeinek híre.

A sertao szegény vadászai, gumicsapolói bújtatják a katonaság elől Lampiáót és canguaceiróit. Élelemmel, hírekkel látják el, ha veszedelem, a rendőrség vagy katonaság fenyegeti. A canguaceiro mindig tudja, honnan, merről fenyeget a baj? – komorodik el Abelardo.

– Amint tudom, és erről nemegyszer beszélt, Abelardo, Lampiáo semmiképpen nem ilyen gáncs nélküli lovag.

– Távolról sem, Senhor! Elveszi ő a szegénytől is, amire kedve kerekedik. Jól tudja, hogy mindezt ellensúlyozza a rapsodosok, a nép rigmusfaragóinak őt „hőssé” magasztalása. Az Istentől elrugaszkodott Lampiáo véres tettei, gyilkosságai megszépülve kerülnek az ilyesféle énekmondók ajkáról a megszédített nép körébe. Pusztító ez a vad, gyilkost dicsérő rigmusfaragás, hiszen éppen ettől, a Lampiáo hírétől megkótyagosodott fiúk, csapatostól állnak be a canguaceiro betyárseregébe.

– Ahogy látom, Abelardo, ez a talmi betyárromantika nemcsak brazíliai, sertaóbeli sajátosság. A múlt század közepe táján az én hazámban is hasonló példák mutatkoztak a nép és a pusztai, a mi „sertaóbeli” betyárjainkkal kapcsolatban. A betyárokat a pandúrok ellenében segítette a nép.

– Lampiáo ma is szívesen igénybe veszi ezt a mindenfelől jelentkező szolgálatot. Segítségével sűrűn visszavág, rácsap a katonaságra, és vad, gyilkoló ösztöneit követve, az elfogott katonákat, mint azok az ő elfogott canguaceiróit, egyszerűen felakasztja.

– Az ördögbe! – ámulok. – És ezt csak úgy tűrik az államok kormányzói, a hadsereg?

– Nem tűrik, dehogyis tűrik! Minden eszközzel üldözik Lampiáót, de az mindig kibújik a legszorosabbra fogott hurokból is. Lampiáo egyetlen alkalmat sem mulaszt el, tudatosan növeli a szegények közt „jótevő” hírét. Ezzel megnyeri a nép segítségét.

– Elmondana egy ilyen, a canguaceiro hírét növelő „jótett”-et?

– Szívesen, Senhor! Az ilyen esetek mindig előre kiszámított hatásúak. Ha megszólal bennem a sertaóbeli vér, én is majdnem elhiszem. Az ősvadon minden lényébe beleneveli a természetes védekezést, a vadságot, legyen az

ember vagy állat.

Lampião canguaceiro-serege történetem idején menekülve tért ki, nyert egérutat az üldöző katonaság elől, mikor a nagyszámú lovas csapat szegényes erdei kunyhóhoz ért. Lampião lova is kimerült, súlyos terhet cipelt. Nemcsak gazdáját, Virgulinót vitte, de – abban az időben tanulhatott Lampião a tolvaj fekete ikrek esetéből – nagyszámú bandája minden pénzkészletét személyesen szállította. A rabolt pénz sokat nyomott. Néha – így mondják a cipelt pénz súlya elérte a negyven kilót.

– Nono! Nem sok ilyen tömegű pénzről beszélni?

– Nem, Senhor. Ha személyesen ismerné Lampiáót, állítom, még kevésnek is tartaná.

– Mi történt, amikor a canguaceiro sereg elérte az előbb említett szegényes viskót?

– Mi, Senhor? Lampião odaugratott a pálmaviskó ajtaja elé, és vizet kért a sok canguaceiro jöttére megriadt, gyerekeit maga mögé terelő asszonytól. Az asszony felnézett a lovasra.

– Nem adok! Megismerlek, Lampião kapitány, és éppen ezért megtagadom a vizet – mondta. Lampiáót irgalmatlan düh szállta meg.

– Azonnal adj vizet, asszony! – ordította. – Adj vizet szomjazó embereimnek is!

– Nem adok, Virgulino. Azért nem adok, mert te vagy a szegények oltalmazója.

– Nem érdekel locsogásod! Nyomban meghalsz, ha nem adsz vizet! – célzott pisztolyával az asszonyra. Szemében a gyilkolás ördöge ült.

– Ne, ne lőj, Lampião kapitány! – sikoltotta az asszony. Ezért nem adok – vonta maga elé gyermekeit. – Mindkét kicsinyem leprás, és leprás férjem is. Ha te itt az én ivóedényemből iszol, megkapod a leprát, és megkapják embereid is. Akinek én vizet adok, annak a halált vagy még a halálnál is rosszabbat nyújtom.

Lampião elsápadt. Visszadugta tokjába pisztolyát, hátrált lovával. Vele legényei is, akik már fenyegetően köréje nyomultak, mikor a vezér ráfogta az asszonyra pisztolyát. Szemükben borzalom tükröződött az ajtóból kilépő leprás férfi láttán.

– Hallasz még rólam, asszony! – kiáltott vissza nyergéből Lampião, és elvágtatott csapatával.

– Virgulino állta szavát? – kérdezem.

– Igen, így mondja a történet. Lampião a legközelebbi emberlakta helyen,

ahol félték és uralmat gyakorolt, pénzt adott egyik canguaceirójának, egyben megparancsolta, hogy a két leprás kisgyereket vigyék el az asszonytól, és gyógyíttassák meg.

– Meggyógyultak a gyerekek?

– Ezt nem tudom, Senhor. De tény, hogy az eset híre hamar bejárta a legtávolabbi sertaót is, növelve a szegények, lerongyoltak közt Lampiáo népszerűségét.

– Most már csak azt kellene tudni a történetről, hogy igaz-e? Egyébként igaza van Abelardo! Mert ugyan ki nem kerül az ilyen hírek hatása alá, aki itt él ezen az ellenőrizhetetlen romantikájú tájon?

– Azért vadon itt a vadon, Senhor, hogy ilyen is legyen. Más mértékkel mérnek errefelé. Lampiáo végső fokon gyilkos, vad és kíméletlen lator, ellenfele minden igaznak. Nála természetes az, hogy a neki nem tetszőket, legyen az szegény vagy gazdag, akár elevenen is megnyúzassa. Lampiáo mindig előrelátó, és nagyon bizalmatlan. A legkisebb gyanúra gyilkol. Sűrűn teszi ezt, hiszen sohasem halnak ki a kemény, becsületes, mindennel szembeszálló legények Pernambuco és Ceará államok sertaóiban. Egy ilyen találkozásnál fizetett jobb szemével Lampiáo kapitány, kényszerült a sötét pápaszem viselésére. Virgulino egyébként vad és írástudatlan canguaceirói közt valóságos kancellárius. Sok levelet ír, küldözget szerte. Ez mindig meghozza a maga bőséges kamatát, mivel a címzettek, ismervén a levélíró különös módszereit, azonnal és készpénzben fizetnek. Ha nem: növekszik Lampiáo kapitány kegyetlen gyilkosságainak száma.

Az én esetemben is majdnem ez történt. Nekem viszont még csak cédulát sem küldött Lampiáo.

– Azt hiszem, Abelardo, egy leszakított újságszélen, parányi ceruzácskával ki lehetne számolni, mikor ér véget Lampiáo és canguaceirói kegyetlen garázdálkodása? És ehhez még csak nagy jósnak sem kell lenni.

– Gondolja, Senhor?

– Tudom! Lampiáo bekövetkező végzete olyan biztos, mint az, hogy kétszer kettő négy.

– Nem szeretném, Senhor, ha ezt a beszélgetésűnket kihallgatná a babonás Lampiáo vagy akármelyik canguaceirója. Akkor még Cicero atya sem tudna megmenteni bennünket.

– Ki az a Cicero atya? Egyszer már említette a nevét.

– Cicero atya? Mondhatnám úgy is, Lampiáónak és canguaceiróinak „házi”-papja. Némelykor papi hivatásával nagyon is ellentmondó dolgokra

kényszerül. Cicero atya azonban a hivatásáért mindent vállal. Néha – és ezt mindenképpen meg kell tennie megalkuszik a civilizált világban szokásos, a saját magától is elfogadott erkölcsökkel, mértékkel. Más világ a ragyogó, esténként fényárban úszó Rio de Janeiro és São Paulolo, és más a sertao. A lelkiismeretes Cicero atyának akkor is helyt kell állnia a sertaóban, ha ez a ránehezedő súlyos malomkőként viselt tudat gyötri is.

Egyházi hivatásának éppen úgy eleget kell tennie, mint Lampiáo és canguaceirói követelésének. Lampiáo kapitány és canguaceirói ugyanis nem követelnek kevesebbet a derék Cicero atyától, mint azt, hogy nagyobb rablásaik előtt megáldja csapatukat, és a sikerért, visszatérésükért imádkozzon.

– No, Abelardo! – nevetek. – Ez a tökéletes bukfenc. Egyrészről ájtatosság, szenteltvíz és keresztvetés, másrészről tömény bűn. Ezt nagyon nehezen hozhatja össze egy szőnyegre a derék sertaóbeli Cicero atya.

– Nem kell félteni az atyát. Megirigyelhetné diplomáciai tehetségét Pernambuco kormányzója. Saját erkölcsi felfogása és Lampiáo áldáskövetelése közt akként viselkedik – ez a hír járja –, hogy a felséges Istennek biztosan megvan a magához való esze, és ha olyasvalamihez kérik a segítségét, amely szöges ellentétben áll addigi gyakorlatával, egyszerűen hátat fordít a kívánságnak. Így nyugodtan hinti Cicero atya a csapatokra a szenteltvizet. Megadja Istennek, ami az Istené, és Lampiáónak, canguaceiróinak, ami az övéké. Egyébként ez az egyetlen, amiben a derék Cicero atya a canguaceirók sokfelé ágazó, nem mindig habfehér útjait segíti. Cicero atya nem hagyja el Lampiáóékat, mivel tudja, ha ezt tenné, az utolsó fék is lehullana a fekete bárányokról. De aludjunk, Senhor! – hagyja abba Abelardo. – Jó éjszakát!

– Jó éjszakát! Holnap a délutáni motorossal én is bemegyek a főültetvényre a „St. Elias” hozta postámért – fordulok függőágyamban a magas küszöb, a csillagfényes Tapajós irányába. A patkányok a csendben, a sötétben elkezdik felettünk a pálmatetőben a futkosást.

A ZÖLD ÉS A SZÍNGYŰRŰS MÉRGES KÍGYÓ.
AHOL AZ ÖSVÉNYT LEZÁRJA A SERINGUATÖMB

Reggel. Amint függőágyamban felébredve pillanat alatt éberré válva körülnézek: minden a szokásos. Napfény aranylik a pálmaeresz alá. A konyha felől kondérok, lábasok, óriási merítőkanalak zörgése hangzik. A munkalapjaikat az órarésbe dugó favágók, a jelzőóra harangszerű kondulása közben bélyegeznek. Minden kondulás egy favágó, sásvágó, konyhalegény vagy éppen mészáros munkába állását jelenti. Négyszáz kondulás minden reggel.

Ásítok. Barna ruhásládámra nézek, majd a tegnap elvitt mérges kígyós ketrecek üres helyére. Igencsak hiányoznak. A barna ládában Dropp dollárai. Mégis olyan szegénynek érzem magamat erdei és víziállataim nélkül, mint gyümölcsétől megszedett fa.

Abelardo nyugodtan alszik. Érzem ezt függőágya mozdulatlanságán, egyenletes levegővételén.

Kinézek a Tapajós irányába. A magas küszöbön a kiégett, kormos lámpa. Beragyog hozzám a tárt ajtón a reggeli kékség. Árva, céljavesztett a reggel fényeiben a drótos, kormos üvegű lámpa. Visszaemlékezem igen gyenge, éppen csak pislogó fényére, amely az éjszakába forduló estén hangulatával aláhúzta Abelardo igazi, hamisítatlan sertaóbeli Lampiáo-történetét. Ráadásul megjött a „St. Elias”. Régen várom a hajót. Várja Abelardo is. A „St. Elias” olyan „Noé bárkája” tényezővé alakul lassan, amelyből a Fordfazenda és a főültetvény minden élete származik, és amelybe minden élet visszatér. A „St. Elias” gyűjtő menedéke a holnap innen távozóknak. Abelardo megy, Joseph is. Sokan az itteni maláriagócok elöl menekülnek. A folyam az egyetlen lehetséges út, amelyet a Tapajós partjára szorulók igénybe vehetnek. Minden más kitörési lehetőséget elzár az irdatlan, az utat semerre sem mutató őserdő.

Élvezem ezt az elzártságot. Ebben a vad, az ősvadontól körbezárt világban kóborolva, vadászva, gyűjtve, a szomszédos függőágyban alvó Abelardóval, élményt élményre halmozok. Ma véget ér a praiai rulett-”csatát” követő vasárnap reggele óta tartó vadászkaland sorozat. Abelardo elutazására

gondolok.

A sarokba állított üres mérges kígyós ládák, ketrecek előtt, az elvitt ketrecek helyén – ahol az imént még semmi nem volt –, rikító zöldjével, oldalain aranyos mintázattal, megjelenik egy pompázatosan zöld jararaca, más néven aranyfoltos surucucu. Mérges kígyó. Mögötte, mintha csatlósa lenne, a döngölt agyagpadlót szimatolgatva, finom kúszással közeledik egy fekete-piros-sárga színgyűrűzésű cobra de corall. Mérges korallkígyó. Alighanem a viskó hűvöse tűnik előttük kívánatosnak. Csendesen, gyűjtőizgalomban lépek ki függőágyamból. Nem keresem papucsaimat. A függőágyat libbentve felmarkolom az alája tett Winchesteremet.

Nesztelen odalépek színessége, a mérges korallkígyó mögé. Közvetlenül feje mögött rányomom a vasalt puskatust. Tekeregve csapdos. Veszedelmes hátsó méregfogas fejét nem látom a puskatus alatt. Közvetlenül a lenyomott puskatus alá nyúlok, úgy markolom el hüvelykujjnyi, színgyűrűs nyakát. Leteszem a döngölt agyagra a nagyöbűt. Bal kezemben, hüvelyk- és mutatóujjam közti szorításomban, markolásomban csavarodik a hátsófogas, veszekedetten erős mérgű kígyó. Mikor rásegítem, mint gyűrűs vastag ostor csavarodik csuklómra. Majdnem egy méteres! – mérem fel a hosszát. Türelmetlenség fűt. Sietnék a zöld jararaca miatt. De ilyesfélét mérges kígyóval markolásomban nem lehet cselekedni. Odapillantok, és könnyebbülve látom, hogy az aranyfoltos surucucu, a „zöld sátán” alákúszik a tegnap délután Dropp számára kiürített, most már üres mérges kígyós ketrecek alá.

Lerántom a halmazról a legfelső ketrecet, kinyitom és jobb kezemmel lecsavarva a kényelmetlen „ékességet”, a csüngő, nagyon is szép, viaszosan tündöklő mérges kígyót beleeresztem a felnyitott ajtajú ládaketrecbe. Egyetlen mozdulattal lököm be, eleresztve nyakát a ketrecbe lógatott színgyűrűs veszedelemnek, rácsapom, lezárom a fedelet.

Elkerülve a ládát és a mellém tett nagyöbűt, nekilátok az egymásra állított ládaketrecek leszedésének. A legalsó alatt rejtőzik az oldalán aranyoszöld hüllő. Általában a lombos fákon, cserjéken él, töprenghetek, mint került ide Annyiféle mérges és nem mérges kígyó él itt, hogy a legkézenfekvőbb megoldást választva, mindegyikkel a mérges kígyókra érvényes óvatossággal bánok. Így nem érhet kellemetlen, veszedelmes meglepetés.

A legalsó rézhálós, a tegnap délután eladott papagájkígyók és zöld jararacák bélsarától és levedlett bőrhámjától szagos ketrec alatt, amelyet még nem mostam ki, meglelem az aranyos, zöld „kedvest”. Mert az. Legalábbis

nekem. A zöldarany mérges kígyó kitekeredik, ágas nyelvét öltögetve felém sziszeg. Mintha az „ideszálló” Lampiáo kapitány bújt volna belé „varázslatos erejével”, annyira indulatos.

Amint oldalt pillantok, a sűrű és feketére oxidálódott rézháló mögött kétségbeesetten keres kiutat a fekete-vörös-sárga korallkobra. Felveszem a Winchestert. Rányomom a puskatust a zöld jararaca feje mögött... Pillanattal később markolásomban csapdos a hüllő. Mélységesen elégedett vagyok. Mostanában nem kívánok szebb zsákmányt, annak ellenére, hogy üresek maradék ketreceim.

A hüvelykujjnyi vastagságú zöld, a korallkígyó hosszával egyező veszedelmet a felnyitott ajtójú ketrecbe eresztve, belélökve rávágom a szíjon függő ládatetőt. Lezárom a görbe szeggel.

– Kitűnő, Senhor! – hallom mögülem a függőágyból Abelardót. – Jól csinálta! – Visszanézek. Abelardo mefisztói vonásai, lefelé, rézsútosan néző szemöldökei, elégedett mosolyát tükrözik. – Ahogy a viskóba bekúszó mérges kígyókkal elbánt, egyszerűen a Winchester alól felmarkolva mind a kettőt, jó idegekre vall. Igencsak idevaló a Senhor. Nincs a fazendán caboclo, aki ezt a Senhor után megcsinálná – lép mellém a függőágyából kilépő Abelardo. Együtt nézzük az egymással mit sem törődő, kétségbeesetten ide-oda kúszó, a feketült rézhálót szimatolgató hüllőket.

– Mit néznek? – Ezt két közeledő, gyors csattogású papucs gazdája kiáltja.

– Mérges kígyókat. Egy zöld jararacát és egy korallkobrát! – szól Abelardo a fekete szakácsnak.

– Hogyhogy?

– Mindkettőt itt, a viskóban fogta a Senhor.

– Elment az eszed, Abelardo? – mérgelődik a szakács. – Ilyesmivel tréfálni! Hadd lám, mi van a ketrecben – tolja félre a halászt.

– Te! – ugrik nyomban hátra a feketült rézhálók mögötti kígyók láttán. – Mégsem tréfáltál?

– Miért tréfáltam volna? – nevet Abelardo. – Mondtam! Az imént fogta el a Senhor mind a kettőt.

– Igaz ez? – mered rám a szakács. Fehér sapkája alatt fehéren világítanak szemgolyói.

– Igaz! – A rémült fekete nem vár további magyarázatot. Fordul, siet ki, és átbújva a függőágyak kötelei alatt csattogó papucsaiban eltűnik a konyha irányában.

– No, ezt megugratta, Senhor! Képzelem, hogy kántál legényeinek a

konyhában Teleszórja a kígyófogás hírével a fazendát. Kiteszem a ketrecet a viskó Tapajós felé néző oldalára, a fal mellé. Ott megnézhetik a mérges kígyókat, akik látni akarják. Egyébként, Senhor, a puska és a szigony, a zsineghurkos kígyófogó bot, mind illik a kezébe – emeli fel a nehéz szagú ládaketrecet. A kormos lámpát óvatosan kerülve, átlépi vele a magas küszöböt. Utánamegyek.

Abelardo a délutánig árnyékos nyugati fal mellé teszi le a ketrecet.

– Ez jó hely! – nézek végig a hűvös, árnyékos fal mentén.

A viskósorok mögül kibukkanva, csapatostól jönnek a szakács szavaitól felajzott caboclók.

– Ez igen! – hallom a csoportból. A kényelmesebbek odaguggolnak a ketrec elé, úgy nézegetik a kiutat kereső, orrukról a rézhálón a bőrt hamarosan lesikáló kígyókat. Abelardóval visszalépünk a magas küszöbön át a viskóba. Vigyázva, nehogy leverjük az oldalt kiállított, kormos üvegű petróleumlámpát.

Lehajítjuk a víz mellett a melegedő homokra törülközőnket.

Belegázolok Abelardóval a Tapajósba. Mellig. Így mártjuk meg magunkat. Később többen lejönnek a kígyónézők közül fürödni. Csak úgy, ádámkosztümben. Tehetik, asszonyféle nem él a fazendán, nem vetődik errefelé. És ha mégis, hát az látott már effélét. Caboclók látogatják őket Tabocalon és Praián. Különben nem olcsó ez a mulatság. De nemcsak az ilyen szórakozás, a cukor, a só, velük minden más – köztük a nő is – drágább errefelé, mivel meg kell fizetni az ide „szállítás”-t. Ősidők óta árkialakító tényező a kereslet-kínálat törvénye. Itt alkalmam van látni ennek legnyersebb formáját.

– Senhor! Nem küld a visszainduló „St. Elias”-on bogarakat, lepkéket Hungriába, a múzeumba?

– Szívesen küldenék, de a most előkészített bogarakkal, lepkékkel teli dobozokba termeszeket, fehér hangyákat is szánok, meg kemény és tüskés potrohú, színgyűrűs pókokat. Ezeket meg kell még fognom.

– Akkor menjünk, Senhor! Délig még van időnk, a motoros csak kora délután indul a főültetvényre. Addig elvégezhetjük a gyűjtést. Segítek.

– Köszönöm, Abelardo! – vetem el magam a sodródó, tiszta vízben.

– Akkor tehát körülnézünk az erdőben?

– A legjobb, ha a vízmosásos, szakadékos őserdőrészbe megyünk. Oda, ahol az az óriás seringua, a rég csapolt gumifa zárja el az ösvényt.

– Arrafelé valóban sok a faóriások köré épített termitakúp.

– Igen! És madárpókok is sűrűn akadnak, mivel az a rész magasabban fekszik.

– Kitűnő, Senhor! – Mind a ketten úszni kezdünk. Nem törődünk a Tapajós zaj riasztotta kajmánjaival. Vidámak vagyunk. Előttünk a széles, napfény beragyogta Tapajós, az egész, őserdő kínálta szép élet.

Reggelizünk az árnyékvető eresz alatt. Abelardo igen otthonos. Egyberázott bennünket az utóbbi napok sok vadász-halász gyönyörűsége, viszontagsága. Most már, úgy látom, Abelardo nem szívesen megy el. Az a belemi levél azonban nagy tüske. Nem szabad róla megfeledkeznie. Csak ízlelgetem a baj ízét, amit Abelardo gondja unos-untalan elém vet. Éppen eleget beszélt Lampiáóról, és szertebarangoló, mindenütt jelenlevő canguaceiróiról ahhoz, hogy ne igyekezzem mindenáron a fazendán tartani. Lampiáo, úgy látszik, mégsem túlságosan felnagyított figura. Abelardónak egyébként egyáltalán nincs lezárva a számlája Serra Talhada és az Alaguas környéki fickóknál. Abelardo különben sem az a legény, aki valamit is felnagyítana.

– Jön a főültetvényről a motoros! – hallgat bele a fazenda reggeli zajaiba Abelardo.

– Valóban! – figyelek magam is a kávé és a vajas kenyér mellől. Abelardót ránevelte, engem lassanként ránevel az ősvadon, hogy zajokból is kövessem a történést.

– A főültetvényről küldték! – teszi elém a motoros kikötése után az írásköteget a papucsos, trikós pontador. Az írásköteg zsineggel átkötött. Mikor kibontom, az első kezembe kerülő írás rendelkezés Pringletől.

– Délután mindenképpen a főültetvényre kell mennem! – szólok Abelardóhoz, mikor elolvasom. – Valami igen különöset kíván a főnök, de nem írja, mit?

– Majd megmondja, mit akar! – Mi hír? Sokan érkeztek a „St. Elias”-on? – fordul Abelardo az ácsorgó pontadorhoz.

– Sokan, Senhor! – bólint. – Köztük olyanok is, akik passiadora, hogy úgy mondjam: sétáló kirándulásra jöttek.

– Azok nagyon ráérős emberek lehetnek – pillant lustán Abelardo a pontadorra.

– Igen, ráérősek! – telepszik mellém a padra a pontador. Mindig akadnak ilyen pénzes fickók. Három katona is jött a hajóval. – Abelardo eltöpreng. Magam a főültetvény most már hat szál katonájára, köztűk jó barátomra, a kedélyes őrmesterre gondolok. A főültetvény kikötőjében levő őrszobájukban

még háromlábú golyószórójuk is van. A katonák ténykedése azonban véget ér az ősvadon határán, az apró tolvajlások tetteseinek, az irtások pálmabarakkjaiban társaikat fosztogatók fülönfogásán.

– Senhor! – üt homlokára a pontador. – Megjött szabadságáról Mr. Rice is, az öreg angol fazendafőnök.

– Gyerünk! – áll fel Abelardo. – Én összeszedem, amit magunkkal kell vinnünk az erdei kirándulásra. Addig a Senhor elintézheti a fazenda ügyes-bajos dolgait.

– Jól van! – teszem magam elé töltőtollamat, a papírtömböt. Sorra veszem, széthajtogatom az írásokat, a pontador sárga, számokkal teli jelentőlapjait.

– Fél hét! – mormolom, hátrapillantva a munkalapokkal teletűzdelt bélyegzőórára.

– Igen, kezdődik a munka! – szól és indul a pontador, hogy leszedje, egyeztesse a rekeszsorok négyszáz munkalapját, ellenőrizze, ki állt be, ki nem a munkába.

Száguld a hivatalos papíron töltőtollam. Mennyi rubrika! Mindez az ősvadon árnyékában. Dropp dollárjai sokkal nagyobb távlatokat nyitnak előttem, mint fizetésem. Az Amazonas állambeli Uatuma folyó ősvadonára gondolok. Tudja Dropp is, hogy oda készülök. Szépek a tervek, és ha még kis ideig maradok a Fordnál, a megkeresett munkabérrel megnyílik oda az út. Persze, itt is elegendő az erdei és vízivad. Jaguár, guará, tapír, anaconda, boa constrictor, kajmán, nem szólva a mérges kígyókról. Azonban más tájakon is kell vadásznom, gyűjtenem, hogy a brazíliai vadonokban „világot lássak”. Azt, hogy az ősvadonban dolgoznom kell, nemcsak erdőirtásra, földmérésre és ültetvényezésre értem. Átitatott vagyok a vadászat, a gyűjtés szenvedélyével, szenvedélyességével. Ez alól nem ment fel, legfeljebb párosul a gyűjtő szenvedélyével a föld szeretete, a gazda munkája. A két hivatás közül melyik az igazi? Ezt még talán az ókori Salamon király bölcsessége sem tudná kideríteni.

Minden fazendai munkám kész. Abelardo is elkészült, indulunk. Mögöttünk marad a kajmánoktól tanyázó helynek használt fazenda menti kis mocsár.

Abelardo széthúzza a szögesdrót kerítés két szálát, hogy puskámmal, iszákommal átférjek. Ezután én tartom kétfelé a szögesdrótot, hogy Abelardo is átbújhasson.

Abelardo előre indul az árnyékos őserdőben, a szűk, indás lombtömegbe vágott réges-régi ösvényen. Követem. Az őserdő sűrű aljnövényzettel borított

talaja lassan, enyhén emelkedő. A néhai gumicsapoló jól belevágta a gumifától gumifáig vezető, többfelé ágazó ösvényt a növényzetbe. Az ösvény utolsó célja egy távoli, százados, hatalmas seringua-fa, amely mögött tízöles mélységű vízmosás húzódik.

– Tizenegy órára, Senhor – néz vissza Abelardo –, akár két kalap termeszt, ahogy itt mondják: sauvát, nos és hozzá egy másik kalap kemény torú, potrohú, színgyűrűs pókot is összeszedhetünk.

– Előbb kell visszaindulnunk, Abelardo. Még be is kell csomagolnunk a gyűjtést. És nemcsak a mostanit, a régebbi egy részét is.

– Mindennel időben elkészülünk, Senhor – siet előre Abelardo. – A „St. Elias” különben is csak holnap délben indul vissza legkorábban Belembe. Sokáig tart a kirakodása. Addig nekem is össze kell csomagolnom Praián, a viskómban.

Abelardo az ösvényen maga elé enged. Ma nincs remény eredményes vadászatra, a harmat felszáradóban. Recseg a vén ösvényen lépteink alatt az avar, a száraz, hullott rőzse.

Párás, verejtékeztető a pálmás ősvadonban a meleg. Abelardo az együtt töltött napok során lelkes bogár-, rovar- és lepkegyűjtővé fejlődött. Türelemmel, hozzáértéssel hajolgat, szedegeti innen-onnan a bogarakat, pókokat, gyűjti ciánkális üvegbe.

Kilenc óra. Gyűjtés közben csak lépéseink recsegése, a száraz ágak törése hangzik.

Az ösvény mentén gyűjtök, Abelardo benn a sűrűben. Sűrű az indafüggöny, egymást sem látjuk. Abelardót – ezt tudom – az a vágy hajtja, hogy többet és szebbet gyűjtsön, mint én. Hagyom és mosolygom. Mindegy annak a bogárnak, sauvának, póknak, hogy ki fogta, mikor a néhai kekszes dobozba csomagolva útra kel.

– Jöjjön csak, Senhor! – lép mellém Abelardo, majd egy lépéssel eltűnik a sűrűben. – Ide mellém – hangzik ismét halk hívása. Indák közé jutok. Abelardo beljebb áll, erősen figyelve egy lombrésen a tőle három lépésnyire levő, kanyargós ösvényt. Kezében duplacsövűm.

– Mi az ördögöt csinál, Abelardo? – lepődöm meg baljós, az iméntinél merőben különböző arckifejezésén.

– Látja azt a fickót, aki az ösvényen jön? – súgja. – Ismeri?

– Nem!

– Meghallottam lépéseit. Feltűnő, hogy vastag talpú bakancsot hord.

– Honnan tudja, hogy bakancsban jön?

– Honnan Hallgassa csak, mennyire durván töri az ösvényre hullott rőzsét az osonó lépés!

– Igaza van – hallgatok bele magam is a közeledő zajokba. – Nem jut messzire! Itt a vén, rücskös törzsű gumifánál, a seringuánál véget ér az ösvény. Mögéje kerülök – fogja lövésre a duplacsövűt. – Ez egy canguaceiro, aki a „St. Elias”-on érkezett. Egy hajóval hamarabb jött, mint ahogy írták.

– Ez a dolog egyáltalán nem biztos, Abelardo – állítom meg. – Inkább én megyek ki az ösvényre a fickó mögé. Lehet, hogy valamelyik másik erdei irtásról, tanyáról idetévedt caboclo.

– Túlságosan hamar megjött a „St. Elias”, meghozta a kikötői bakancsos fickót. Tengeri kikötők rakodómunkásai használnak ilyen erős lábbelit.

– No, akkor megnézem, Abelardo! – hárítom félre az indákat, és kilépek az ösvényre. Tíz lépésre megy előttem az ösvényre hullott gallyakat recsegtető idegen. Új háncskalapot visel, Winchestert markol. Előre, lövésre fogja. Hirtelen torpan. Mint óriási tilalomfa áll előtte az ösvényt lezáró seringua-óriásfa. A fa mögött szakadékos vízmosás.

– Jó napot, Senhor! – szólok a gumifánál a háncskalapos idegennek. – A seringua mögött mély, omladékos a sziklás szakadék. Itt véget ér az ösvény. – A háncskalapos, sötét képű, bakancsos, fülbevalós legény torpanva perdül első szavamra. Babonázva mered rám, bámulja kékfényű Winchesteremet.

– Jó napot, Senhor! – nyögi végre. – Azt mondja, itt véget ér az ösvény?

– Igen, nincs folytatása.

– Nincs?

– Nincs!

– Egyik barátomat keresem, Senhor! – nedvesíti meg izgalmában nyelvével kiszáradt ajkát. – Ide, erre az ösvényre tért be. Így mondta a fazendán egy trikós, papucsos, kövér caboclo, ahol csónakommal, két praiai halásszal kikötöttem.

– Hm! Lehet, hogy én lennék az a „barátja”? – Nem, nem a Senhor! Akit keresek, az brazil.

– Ahá! Sajnos, amint már mondtam – nyomom meg a szót –, itt az ösvény véget ér! És túl sűrű erre az ősvadon. Azután lenn a szakadék is nagyon mély. Nem tudom, érdemes-e tovább keresnie a barátját? Az a trikós, papucsos, kövér legény nem mondta különben, hogy én egyedül jöttem be ide az őserdőbe?

– Nem mondta, Senhor! Csak megmutatta, merre menjek.

– Nem tudom, ajánlatos lenne-e összeakadnia jó szívvel keresett

barátjával? Túlságosan veszélyes errefelé az őserdő.

– Igaza van, Senhor – pillog szerte nyugtalanul az arany fülbevalós legény. Veszélyes lehet ez a hely.

– Nagyon is! – bólintok. – Higgye el, én igazán ismerem. A Senhornak feltétlenül jót tenne, ha igen hamar visszafordulna innen, ahol, amint látja, ezt nem győzöm hangsúlyozni, az ösvény véget ér! Különben sem tudom, nem az a caboclo volt-e a Senhor barátja, aki két hét előtt a főültetvénynél belefulladt a Tapajósba? Mi erről a véleménye?

– Hát, ha egyszer nincs itt, majdnem megesküdnék rá, hogy valóban ő volt az – villan szeme, és egy kicsit félrehúzódik az ösvényen. – Érdeklődő barátaimnak is elmondom majd, hogy sajnálatosan vízbe fúlt.

– Így lesz a legjobb! Ha gondolja, megkeresheti még a Semiterio, a Temető sírhantjai közt barátja név nélküli fejfáját is. Nevét azért nem írták rá, mert nem tudták megállapítani személyazonosságát. Nem állt a Ford-ültetvény alkalmazásában.

– Igen sajnálom az esetet, Senhor! Sajnálják majd barátaim is. De higgye el, mindegy, miben hal meg az ember. Akkor talán visszafordulnék, Senhor. Tovább amúgy sem mehetek. Bom dier! – köszön el. Kalapjától árnyékolt barna arca könnyebbülést tükröz. Sietve hagy ott.

Állok a seringuánál, nézem eltűnő alakját. Legtovább háncskalapját látom az indák közt.

– Elment? – lép mellém a sűrű liánosból Abelardo. Kezében lövésre fogott duplacsövű. Mindkét kakasa felhúzva.

– El! Nem kíváncsiskodott sokat. És nagyon udvarias volt.

– Láttam, okos fickó! A Senhor szavai nyomán hamar felmérte a helyzetet. Úgy megriadt, mint valami tüzes vesszővel megcsapdosott patkány. Rájött, olyan fickót megfogni, akit keres, még egy Lampiáo-canguaceirónak is túl nagy feladat. Szerencsére az ösvény itt mindenki számára véget ér – mosolyog. Mefisztói vonásai most kicsit keserűek. – Egyébként köszönöm a vízbe fúlt caboclo közbekevert esetét. Ez hiteles és megnyugtató a háncskalapos és barátai számára.

– Most is azt hiszi, hogy Lampiáo küldte?

– Azt! Még jó, hogy az ilyen fickók nemcsak beszélni, de hallgatni is tudnak. A Senhor egyértelműen beszélt. Az aranyfüggős legény fájlalhatta, hogy semmit sem kezdhet Winchesterével. Egyszerűen „vízbe fúlt” a célpont.

Otthagyjuk a seringuát. Elöl haladok. Abelardo elgondolkozva jön mögöttem. Néha túlságosan is belekeveredem ebbe a sűrűségbe, amelyet –

ilyenkor jövök rá – nem ismerek eléggé.

– Most merre, Senhor? – áll meg Abelardo egy ösvényelágazásnál.

– Kerül még idő a gyűjtésre. Tartsunk ezen az ösvényen befelé – lépek az elágazó ösvény-nyomra. Mint árnyék, veszik el a háncskalapos caboclo nyoma.

Kitűnő feledtető az őserdőben a mindig új eredményekre törő élményvárás.

Indák lógnak be az alig arasznyi széles nyomra. Abelardo hallgatva törtet mögöttem. A háncskalapos idegenre gondolok. Ebben az őserdőben eddig még csak idetévedő caboclóval sem találkoztam. Abelardo – visszapillantva jól látom – minden lépésnél elvet valamit gondjaiból. Ez a természete. Már mosolya is villan néha, le-lehajol, keresgél valamit az ösvény menti lila, zöld és szürke aljnövényzet levelei közt. Ilyenkor kezében van a kinyitott, széles szájú bogárgyűjtő üveg.

– A pókok, Senhor, a kedvencei! – áll meg egy helyütt, és úgy gyűjt, mintha a világon egyedül ez lenne a legfontosabb. Visszalépek hozzá. Segítek összefogni a szertefutó, különös pókokat.

– Valóban a kedvenceim! – nézek rá. – Különösen ezek a hátrafelé meredő, szétálló tüskéjű, színgyűrűs pókok. Nem olyan színűek tüskéik, mint a korallkígyóké? – szedek le gyors egymásutánban több pókot a leveles ágak közt kifeszülő, harmattól gyémántosan csillogó kerek hálókról.

– Igen, pontosan olyan színezésűek ezek, mint a korallkobrák, különösen a méreg nélküli hamis-korallkígyó színgyűrűzései nézi meg üvegében Abelardo a pókokat.

Öt lépésre előttem ekkor ér az ösvényre és „gyalogol” át egy hatalmas, szőrös lábú madárpók.

– Caranguejeira! – indulok érte. Csak úgy lódul oldalamon a nagy igyekezetben teli iszákom. A tüskés pókok összefogásakor letett nagyöbűm Abelardo mellett van. Kihúzom széles pengéjű bozótkésemet, rányomom a hatalmas caranguejeirára, mielőtt furcsa, hullámzó mozgású lábaival „átevezne” az ösvény túlpartjára. Lenyomom, és nézem, mint veti ki felém fenyegetőn ölőrágóit. Gyűlölködve, erőszakosan teszi, támadásra készülve. Az ösvénytől jobbra tapírtrágya hatalmas, a lóéhoz hasonló galacsinjai. Több kékes és fekete bogárfaj egyedei dúskálnak bennük, rovarok röpködnek zúgva felettük. Jól látni a bogarak munkáját a galacsinok szertetúrt állapotán. Mindezt egyetlen, villanásszerű pillantással mérem fel, és máris újra a pókóriásé minden figyelmem. Az itteni sűrű őserdő jócskán „tálal” elém pókfélét. Nem mondható szűkmarkúnak. Igaz, a háncskalapos – ha nem veszi

észre Abelardo – a maga sajátos módján, Lampiáo módra „begyűjthette” volna Abelardót is, aki után idejött. Egyáltalán ilyen sötét elhatározással kereste az idegen a találkozást? Minderről nem vagyok meggyőződve. Abelardo komor gyanakvása, a háncskalapos azonnali, sürgős fordulása mégis mást mutat. Mindez olyan, mintha bekötött szemmel járnék. Abelardo láthatóan nem törődik már a dologgal, és a lila fonákú aljnövényzetben gázolva, elém kerülve leguggol, kiborítja üvegéből a már kimúlt, tüskés színgyűrűs pókzsákmányt. Üvegét – mint máskor tőlem látta ráborítja a hatalmas caranguejeira-pókra. Egy rőzseággal bekotorja az üveg szája alá, a barna, tüskés, szőrös lábakat is.

– Végre! Mind a tíz az üveg alatt van, és tapogatói is – sóhajtja. Úgy látom, nála most ez a világ legnagyobb gondja. – Ennek a potrohát már nincs idő felvágni, formalinos gyapottal kitömni és összevarrni – pillant rám.

– Nem, nincs idő, különösen, ha termeszeket is fogunk – nyomom az oldalt fordított hatalmas üveg szájára a tenyérnyi parafadugót.

Abelardo feláll, elveszi tőlem a literes befogadóképességű üveget, úgy nézi az utolsókat tátogó, rezdülő lábú pókóriást. Magam az ösvényen heverő, kiborított értékes pókzsákmányt szedem bele saját üvegembe.

– Amott, Senhor! – mutat be Abelardo az ösvény menti árnyékos növénytömegbe, mikor felszedi az üvegbe, a tapírtrágya galacsinhajtó bogarait. – Nézze, miféle hatalmas termesztanya épült a kipusztított faóriás köré. – Belegázol a sűrű növényzet közé, elhárítva az indákat, a csüngő levélzetű ágakat. Mielőtt követem, visszamegyek az ösvényre letett Winchesteremért. Aztán Abelardo után küzdöm magamat. Úgy elnyel bennünket az őserdő, mint tenger a belévetett kavicsot.

– Ez a termesz-”vár” bizony rég kihalt – kopogtatom meg több helyütt a levált kérgű, a termeszektől elpusztított fatörzs köré épített, talán száz esztendősnél is idősebb kúpot. Abelardo puskatussal igyekszik betörni az oldalát. De a döngetésnél nem megy többre.

– Akár a szikla! – mondja. Magam is megnézem. Mikor elfordulok, a sűrű léggyökérzetű fatörzsek közt meglátok egy, az avarba épített, a humuszig megtisztított, fél arasz széles termesz-”ösvény”-t. Nyüzsögve jön és megy, vonul rajta tízezernyi, vagy másfél centis termesz. Sokuk rágói közt, hátukon, „panyókára” vetett, majdnem bélyeg nagyságú körberágott zöld levéldarabka. Ezek mind egy irányban haladnak.

– No, Senhor! – nevet Abelardo. – Itt a dús zsákmány.

– Itt! – nevetek. – Csakhogy ennyire nincs szükségem, elegendő belőle egy

marékkal. Még az is sok.

– Csak szedjen belőlük, Senhor! – derül Abelardo. – Mintha a tengerből venne ki vödörnyi vizet. Ott sem látszana az elvett mennyiség, itt sem – nyitja ki üvegét, és a változatosság kedvéért most a kimúlt madárpókot és a tapírtrágyában fogott bogarakat borítja ki. Elkezdi egy rőzsedarabbal a lefektetett, kinyitott üvegbe söpörni a kétségbeesetten menekülő, másutt szembeszálló, tárt csápú katona-termeszeket. Nézem az ismeretlen erővel szembeszálló hős katona-termeszeket, a menekülő dolgozókat. Abelardo kíméletlenül belesöpri az elébe kerülőket az üvegbe.

– Elég! – mondom. Abelardo feláll térdeltéből. Nézi az üvegben a ciánkáli halálos gázában gyorsan kimúló rovarokat, amelyek barnák, torukon két parányi tüskével fegyverzettek, és alkatukhoz képest aránytalanul nagyok befelé ágas csápjaik.

A termeszösvényen felzárkózik a megbontott vonulás. Nyoma sincs már a fél marék hiányzó termesznek, amit Abelardo üvegébe szedett. – Megmondhatná, Senhor – pillant rám Abelardo –, mi az ördögöt kezdenek a termeszek azzal a tömérdek sok levéllel? Ha éhesek, akár ott, helyben is megehetnék, ahol a fán körberágva, hogy úgy mondjam, vállukra veszik.

– Nem eszik meg, Abelardo.

– Nem? Akkor mire kell nekik – ámul a halász. – Idebenn, a sűrűben élek, de ezt, hogy a sauva – erdei nevén említi a termeszt – nem fát, falevelet eszik, sohasem hallottam. Nézze! Ott azt a másik, kipusztított fiatal törzset is a termeszek tették tönkre.

– Igen, ilyet sűrűn megtesznek, de nem azért, hogy megegyék, hanem hogy a gyűjtött lombból kifogástalan termőföldet korhasztva, beletelepítsék az egyedüli táplálékukat szolgáltató gombafajta csíráit.

– A sauvák gombát termesztenek? – rökönyödött meg Abelardo.

– Igen, ráadásul a legnagyobb célszerűséggel.

– Nohát, ezt sohasem gondoltam volna. El sem hinném, ha nem a Senhor mondaná.

– Gyerünk! – hívom. – Nézzük meg a fát, amelyről a termeszek cipelte levélrészek származnak. – Abelardo mellettem jön a sauvaösvényt figyelve. Minden mást maga alá gyűr természettudományos érdeklődése.

Vagy száz lépés hosszan követjük az őserdő avar, humuszrétegébe vájt, jól kitisztogatott, kanyargós termeszutat.

– Ezt sem hittem volna soha – csóválja fejét Abelardo. Puskáját markolva búvik át az ösvényt követve az egymásnak támaszkodó, egymásnak dőlő

törzsek, indák, lombsátrak alatt a félhomályos őserdőben. – Én csak azt látom – rám néz, mikor pillanatra megáll –, hogy nemcsak akkor lát az ember, ha lát, hanem tudva mindennél többet lát.

– A fogalmazás tökéletes, Abelardo! A Tapajóst környező őserdő, az itteni táj egyetlen talpalatnyi helye is tömérdek, a kutató számára még sok ismeretlent rejt. Ismereteinek legszélén próbálkozik csak az ember, hogy az elé táruló sok ismeretlennel megbirkózva megismerje a természet titkait.

– Ez szép, Senhor, de megvallom, nekem ez sok – néz rám töprengőn Abelardo. – Megelégszem annyival a tudományból, amennyinek segítségével a magam és a mások számára a szükségest kifogom a vízből, elejtem az őserdőben. Annyi titokkal a közelemben, amiről a Senhor beszél, nehéz élni az őserdőben. Ha ezek sűrűjébe kerül a caboclo, és látó szemmel próbálja nézni, bele is bolondul – néz körül nyugtalanul. – A Senhor belém oltott valamit, és engem, aki kíváncsi, mindennek végére járó természetű vagyok, más útra térít.

– Sokat oltottunk egymásba, Abelardo. Anélkül tettük ezt, hogy észrevettük volna. Én az őserdő, a víz megismerésének módjait, gyűjtőlehetőségeit szedtem össze együttidőzésünk, vadászataink során.

– A felső hatalmak, a szentek akaratai kifürkészhetetlenek, Senhor.

– Vagy éppen a véletlené, amely életünket akaratunktól függetlenül új és új fordulókba tereli.

– A véletlené?

– Igen! Vagy azt akarja mondani, a fazenda melletti kis ingoványban való első találkozásunk nem véletlen?

– De bizony az, Senhor! Így minden más? A páncélos pókokkal, az óriáspókkal való találkozás is csak véletlen?

– Igen, mivel véletlenül éppen akkor mentünk arra, mikor véletlenül megmutatták magukat táplálékszerzés, vadászat közben. A zsákmány, amelyet kiszemeltek, így véletlenül megmenekült, ők pedig, és ez is csak véletlen, zsákmányul estek.

– A caranguejeira megfogása is a véletlen műve?

– Igen! Éppen annyira a véletlené, mint az, hogy ez év januárjában éppen akkor érkeztem véletlenül a hazámbeli gazdaság irodájába, mikor a lóvasúttal érkező postákat kibontották. Felvettem egy újságot, levettem róla a címszalagot és belenéztem. Akkor olvastam az Észak-Brazíliába induló magyar expedíció hírét. Annak a cikknek nyomán most itt vagyok, és tudja, Abelardo, hányszor fordult azóta a véletlenen életem sora?

– Ilyenformán, ha meggondolom, mindenféle halfogásom, vadászzsákmányom is a véletlen műve? Semmi köze nincs hozzá, mint eddig hittem, a zsákmányt hálómba vagy puskacsövem elé parancsoló szentnek vagy szenteknek?

– Nem akarom a hitét rombolni, Abelardo, de: mint a véletlenek egymásba ékelődő sorozata mutatja, a véletlen irányítja minden élőlény pusztulását vagy éppen életben maradását. Mindig a véletlennel szemben kell helyünket megállnunk. Az is előfordulhat, hogy nem tudjuk leküzdeni, szerencsésen a magunk javára fordítani.

– Valóban így van a dolog, Senhor! – vakarja meg izmos nyakát Abelardo. – Mikor bemegyek az őserdőbe, hogy vadásszak, véletlen hozza elém a zsákmányt.

– No, Abelardo! – szakítom félbe – itt a termeszek lombos fája, innen hordják a sauvák a lombot – nézek a fa tövénél végződő termeszösvényről a magasba. A törzs, az ágazat, a lomb teli sauvákkal.

– Ahogy nézem – pillant a magasba Abelardo –, a sauvatelepnek éppen elég az itt lelhető lomb, hogy berendezzék a föld alatti gombatelepüket. Megkeressük a bolyt is, Senhor?

– Nem, már nincs időnk. Tizenegyre jár – állok be egy, a lombrésen betűző, avart érő napsugárkévébe. Árnyékom rövidsége pontosan mutatja az időt. – Két órakor visszaindul a főültetvényre a motoros. Addig mindennel el kell készülnünk.

Abelardo körbenézi a hatalmas lombozatú törzset, amelynek magasából, mint zöld „hópihék” szálldosnak lefelé a körömnyi, körberágott levéldarabkák.

– Jól dolgoznak? – néz rám elismerően az indák közt Abelardo.

– Igen! Kitűnő a sauvák felismerőképessége, mivel mindegyik sauva csak azt a levéldarabkát szedi fel, viszi el a bolyba, amikor leérkezik a fáról, amelyet maga rágott körbe, ejtett le. A sauvák persze ezzel a cselekedetűkkel – mosolyodom el – nem nagy teljesítőképességűek. Ha egy részük csak rágna, más részűk csak hordaná, sokkal előbbre jutnának, hamarabb elkészíthetnék a gombatermelő komposzttelepet tanyájuk mélyén.

– Ehhez már nincs „értelmük” – nyomja meg szavát Abelardo. – Menjünk, Senhor?

– Igen!

Otthagyjuk a lombrágott faóriást, a sauvaösvényt. Abelardo előttem gázolja az avart, a rőzsét. Recseg, tör minden történése közben. – Itt az

ösvény, Senhor! – harsog felém. – Kiértem. Magam is kigázolok az ösvényre a lila fonákú aljnövényzet kemény, majdnem pergamenszerű levelei között.

– Éppen itt fogtuk a caranguejeirát – nézem a kiálló gyökerekkel teli ösvényt. Megtapogatom iszákomat. Érzem benne a széles szájú, teli üvegeket. Abelardo előttem siet. Igyekeznem kell, hogy utolérjem.

Fazenda és Ford-civilizáció. Viskóm eresze alatt gyors munka, bogár-, rovarcsomagolás. A caranguejeirát nem preparálom. Természetes állapotában, összehajtott lábakkal kerül kéregpapírba, bádogdobozba. A többi páncélos pók, a néhány hatalmas fedeleshátú is oda kerül. Mindhárom bádogdoboz megtelik.

Az ősvadontól tépett ingem darabjaiba varrom bele a néhai Palmeira kekszesdobozokat, amelyekben szorosan áll a Magyar Nemzeti Múzeumnak szánt ajándék. Megnedvesítem a rám tapadt, rólam leszakadt ingek csomagolássá vált darabjait. Tintaceruzával sorban rájuk írom a címet:

MUSEUM NACIONAL DE HUNGARIA
Budapest, VIII. Baross utca 13.
Állattár

Odaírom a feladót is, bár ennek nincs sok értelme. Talán önmagamnak küldöm ezeket a bádogdobozokat, aki egyszer, ámuló rövidnadrágos gyerekkoromban a Magyar Nemzeti Múzeum csodálatos gazdagságú termeiben magam voltam. Szép illúziókban, nagy küzdelmek között élek. Magamért, az ősvadonért, az ismeretlen megismerésének sohasem fakuló vágyáért.

Abelardo megnézi a három kész, bevarrt, mindenféle bogárral, rovarral és pókokkal teli útra kész dobozt.

– Szépek! – mondja. – Nem törik el így, amit a Senhor belecsomagolt?

– Nem, ez nem, csak a hitem is így kitartson.

Déli fél kettő. Forrón tűz a nap. Mintha minden erejét összeszedné keserítésemre. Az árnyékvető eresz alja forró kemencének tűnik. Abelardo szintén aszalódva verejtékezik. Üres kávésedény, cukros ibrik, konzervvaj-tartó mutatja a befejezett ebéd végét. Abelardo éppen úgy nem cigarettázik, mint én. A trikós pontador hiába kínálja. Nálam már régen nem próbálkozik. Egyébként a legerősebb és legvastagabb fekete kötéldohányból vágja a

pontador a „finom” cigarettának valót, aminek egyetlen előnye, hogy esténként, ha ott tanyázik a trikós legény, az eresz alatt nincs szúnyog.

Odabenn a viskóban Abelardo szerszámai, puskája és holmija halomba rakva. Minden előkészítve az indulásra. Abelardo feláll az asztal melletti padról, átlépi, a viskóba megy. A három, jól körbevarrt dobozra pillantok. Odahaza – gondolom – már a szüretre készülnek. A budapesti Városligetben gyönyörű platánleveleket szednek csokorba a gyerekek, vagy suhogón gázolnak a szépszínű levelek garmadáiban. A ligeti tónál ilyenkor jön el a leeresztés ideje, nyílik a „halász”-szezon, ami megint pompás gyermekmulatság. Mit is akarok én ezekkel a gyerekemlékekkel Onnan egykor ide, a brazíliai őserdőbe vágytam. Most innen vissza a városligeti tóhoz. Mindig más és újra más a vágyak torlódó, nosztalgiával kövezett útja. Ezt innen, a Tapajós mellől, viskóm eresze elől jól látom. Az is, ez is lezár valamit, valamiféle bejárt ösvényt, amelyen túl az új ösvény kezdődik. Ez az új ösvény az Uatuma folyó vad, őserdős, ember nem járta tája. Alig várom, hogy befogadjon az ottani járatlan vadon. Rice, az öreg angol ültetvényfőnök tehát megjött az éjjel a „St. Elias”-on. Kennedy, a legfőbb ültetvényfőnök, és Pringle, a helyettese a főültetvényes délután vár. Rice megjött, mégis töprengek, mit akarnak? A gumifacsemeték, a seringuafák helye két hete kijelölve. Nem a napfényben, a tűző naptól ostorozva, a kiirtott, leégetett területen – ahol Kennedy és Pringle javasolta –, hanem az ősvadon aljnövényzettől megszabadított árnyékos humuszában. Akkoriban hoztam meg a belső vadonokban gyűjtött sok seringuamagvat, amelyek ezekben a faiskolákban kerülnek elültetésre. A magvak gyűjtésében velem járt caboclócsapat újra itt dolgozik a fazendán. Lehetséges, Abelardo Ibiraba, az eléggé kemény hírű halász nem tetszik Kennedynek, Pringlenek. A praiai rulett-”barlang” felszámolása, és ez már Abelardo Ibiraba, veszedelmes hírének érdeme, már tetszik. Erről tegnap ejtett néhány szót a doktor. Ezek a szabad világban feltorlódó, kétségeket támasztó gondolatok a nem is olyan régi, otthon hagyott feketepusztai kötöttségek emlékei. Itt egészében kötetlen a munkaköröm. Nem lehet Abelardo Ibiraba a főültetvényre hívásomnak oka. Gondolataimat eltereli a kikötőbe megérkező motoros hangja. Leáll a motorzaj, hogy helyet adjon a megrakott csónakokban zöldségfélékkel várakozó caboclók hangos beszédének, kiáltozásának.

– Rakják a motorosba a zöldség-, paprika- és paradicsomrakományt – lép ki a döngölt falak résén, ajtómon Abelardo. – Megyek én is, Senhor. Viszem holmimat. De előbb ezt – nyomakodik ki. Karjaiban a mérges kígyós ketrec,

rajta egy rádobott ing.

– Azt meg minek, hová viszi?

– Hová? A sok vadbőrt, állatot megvett amerikai Senhornak. Eladjuk neki, mivel ezer mérföldes körzetben nincs senki, aki olyan árat fizessen ezekért, mint az a több pénzű, mint eszű amerikai. A Fordén kívül annyi dollárt még soha nem termett a tapajósi táj.

– Hát vigye!

– Csak azért, Senhor! Már azt hittem, hogy zsuzsunak tartja meg ezt a két, zöldarany és sokszínű veszedelmet. – Abelardo elmegy mellettem, kilép az ereszaljból, bele a szikrázó, forró övi napsütésbe.

Kiállok a viskó végébe, onnan nézem a kikötőhídon a berakodást, majd azt a beljebb, a zöld sáson túli, a vízen felfelé haladó idegen csónakot, benne a két evező halászt, középen az arany fülbevalós háncskalapost, aki térdei közé fogja a Winchestert. Nézi a víz ellenébe igyekvő csónakból a fazendát, a motorosba rakodó legények mozgását. Az idegen csónak a két praiai halásszal és nyilvánvalóan a lányos Tabocalból érkezett háncskalapossal eltűnik a fazendán túli partvédő, az irtáskor meghagyott erdősáv mögött.

Abelardo feljön a kikötőhídtól a viskóhoz. Bemegyünk a lakószobába. Kikeresem a néhai benzinesládákból összeszegezett irattartómból papirosaimat.

– Látta, Senhor, a háncskalapost? – szólal meg Abelardo. – Láttam!

– Most az lenne a mulatság, ha együtt utaznánk vissza a „St. Elias”-on Belembe.

– Annak véli?

– Annak! Micsoda kigúnyolása lenne ez Lampiáónak!

– Csak a bolond mutat szamárfület a tükörnek. Nem kellene a „St. Elias”-on utaznia, Abelardo.

– Így gondolja, Senhor?

– Így! – Akkor még ma átevezek Urucuritubába, este tízkor indul onnan a „Luiz Bastos” kereskedőhajó, amely Santarembe tart. Santaremben átszállok másik hajóra, mely Belembe megy. Manaus felől több hajó érkezik hetente az Amazonason.

– Kitűnő, Abelardo. Nem adhattam volna jobb tanácsot. – Lenne más mód is, Senhor! – mosolyodik el Abelardo.

– Nem, Abelardo, ezt nem! – értem el mosolyát. – Idekinn túlságosan nagy lenne a dolog füstje. Magának sem tenne jót.

– Ez megint igaz, Senhor! A „Rio Claro” kereskedőbárka elsüllyedése, és

az, hogy most itt, a Tapajóson kerülök bajba, igen egyértelmű helyzetet teremthet. Marad az eredeti tét! Besötétedés után átevezek Urucuritubába.

– Menjen, Abelardo. Egyébként ide, a Tapajós mentére mindig szívesen visszavárom. Ne feledje.

– Nem feledem, Senhor! – Felmarkolja elöltöltőjét, kezébe kapja gumizsákját. Szerszámai, halászíja, halszálkás nyílvesszői, szigonyai súlyos kötegét hóna alá veszi. Kinyomakodik az ajtórésen. Csak most látom, inget húzott. Eltakarja vele nagyon is nyilvánvaló „névjegy”-ét. Abelardo valahogy nem az a hazardőr, akinek elbeszéléseiben megismertem. Javul. Nyilván nem akar túl hamar eljutni oda, ahol az ösvény véget ér. Minek tenné, mikor Lampiáo vége minden nappal közelebb kerül. Ezer puska vadászik rá. Semmiképpen nem kerülheti el az őt előbb-utóbb befogó, rablások és gyilkosságok szőtte hálót. Ez csak idő kérdése. Az időé, amelynek minden elkoppanó másodperce közelebb hozza a véget. Ezt kell Abelardónak kivárnia. Remélem, sikerül.

– Mehetünk, Senhor? – kukkant be az ajtón a motoros izzadt gépésze. – Két óra, és minden kész odalenn. A mérges kígyós ládát is elhelyeztem – nevet. – Sohasem hordtam ennyire veszedelmes terhet. Még akkor sem, mikor dinamittal rakták meg bárkámat.

– Nono! – nevetek. – Ez talán mégis túlzás.

– Nem, Senhor, nem túlzás! – szól a gépész, mikor irataimat felszedve, háncskalapomat a fejemre nyomom. – Az, ha robban, egyenesen a mennybe szállít, míg a zöld meg a színes kígyó, ha balszerencsém összesegít velük, még a földön megismerteti velem a poklot.

– Nem mondom, az okoskodás, különösen a második része, nagyon is igaz. Remélem azonban, egyik esetben sem kerül sor tapasztalatszerzésre.

– Ezt magam is remélem, Senhor! – enged előre a gépész. Lemegyünk a kikötőbe. Beszállok a pallókról a nehéz, megrakott motorosban elhelyezkedő Abelardo mellé. Az inges legény a hüllőket nézi, amelyek már nem akarnak mindenképpen kitörni a rézsodronyfonaton. Orruk vérig lenyúzott, ez a „fék”.

– Megmártottam őket az előbb a Tapajósba, azért csurog a láda – mutatja. – Jólesett nekik. Azonfelül, ha már megfizeti senhor Dropp, legalább tiszta ládát kapjon.

– Nem hiszem, hogy felengedi ebben a ládában a kapitány a „St. Elias”-ra a kígyókat. Nem szólva a tegnap elvitt mérges és óriáskígyók, a kajmánok ládáiról, dorongos kötéseiről.

– Az már senhor Dropp dolga! Rengeteg a deszka a főültetvényen, és ott a

fűrésztelep. Majd elkészítik számára a legmegfelelőbb ketrecet.

– Ez igaz! – Abelardo messzebbre lát. Én csak ezektől a szép, sok gyönyörűséget hozó állatoktól sajnálok megválni. Az Uatuma azonban hív, és ez mindennél erősebben parancsol. Eloldják a pallólábakról a köteleket a rakodók. A gépész körülnéz, indít. A mélyre merülő motoros mozdul, lassan felgyorsul futása. Kifut a zöld sásba vágott vízi ösvényen a széles folyamra. Balra fordul. Visszanézek az én kedves fazendámra, amelyet olyan sokszor köszöntöttem jövet és menet a vízről. Maga a nyugalom, a megalapozottság az, ami a partról felém árad. A fazenda nyugalma adja azt az érzést, vagy eddigi életemben még nem tapasztalt anyagi biztonságom Soha nem voltam annyira boldog, elégedett, mint itt, ezen a fazendán, az ősvadon körbeölelő irdatlanságában.

Praiánál elérjük az éppen kikötő, az aranyfüggős háncskalapost szállító csónakot. Partra ugrik a bakancsos, Winchesteres déli. Fülében csillan az arany fülbevaló.

– Tovább! – szól Abelardo a gépésznek, mikor az érdeklődésemet látva, pillanatra leveszi a gázt. A motoros ismét teljes gázzal folytatja útját a főültetvény kikötője irányába.

– Jobb elmenni innen! Nem akarok, és ezt ugye, érti, Senhor, holmi tükörnek szamárfüleket mutogatni. Mahagónit küldöm majd el Praiára holmimért, vele evezek át Urucuritubába. A csónak is az övé, amit használok – néz vissza a praiai viskók előtti útra. Csak a két evezős áll a napsütésben, a háncskalapos – alighanem megelégelve a verejtékeztető napsütést – behúzódott valamelyik kunyhóba.

A Ford-kikötő. Kikötünk a „St. Elias” tövében, a vastag fatörzsekből a mederbe épített nagy farakodónál.

Az első, akit odafenn meglátok, Dropp, mellette a doktor és Pringle.

– Jó napot, már vártuk! Mit hozott? – kiált le Dropp. Hangjában lobog a gyűjtőkíváncsiság.

– Két mérges kígyót! – szólok fel, miután köszöntöttük egymást. Abelardo máris kilép a motorosból, siet fel a lépcsőn, karjaiban a ládaketrec. Alig teszi le, Dropp máris mohón fordítja maga felé.

– Pompás! – térdel a pallókra, úgy nézi négykézláb a szépszínű kígyókat. – Különösen a corallcobra szép. Négy dollár! – néz fel rám, mikor hónom alatt a három bevarrt dobozzal melléje lépek. – Ennyit adok értük.

– Nem, tíz dollár a két mérges kígyó ára, és magáé a ketrec is. – Köszönöm, ketrec nem kell, visszaadom. A „St. Elias” kapitánya, mikor

meglátta a fazendáról elhozott, állatokkal teli ketreceket, majdnem szaltózott rémületében. Most új és erős ketreceket csináltatok.

– Az jó! – bólintok. – Abelardo megmondta előre, hogy szükség lesz ilyenekre. Egyébként nem mondta, hogy megadja-e a tíz dollárt.

– Igen! – nyúl zsebébe Dropp. – Tessék!

– Ne nekem adja, öt dollár Abelardóé, és öt, amint hallottam a „St. Elias”-on utazó Josephé. Nézze, amott jön – mutatom.

– Nem mondom – szól az orvos, és ő is odanéz –, jól jön neki. Bár azt, hogy miből él meg azután, ha elfogy, nem tudom. Egészséges ember sem kap munkát Belemben, nemhogy az ilyen luesben, a paralízis végső stádiumában szenvedő.

– Senhor Joseph! – ordít Abelardo. – Jöjjön ide! – veszi el Dropp tízdollárosát.

– Tessék! – bódul elénk a sárgán zavaros szemű, napok alatt vénné öregedett német-török. – Siessenek, mindjárt be kell szállni, indul a „St. Elias” – lódul ismét neki.

– Várjon! – fogja vissza Abelardo. – Itt ez a tíz dollár. A magáé. A Senhor adja.

– Jól van! – teszi el a pénzt unottan Joseph. – Nem érek rá, a bőröndjeimet hozó groomokat is siettessék – indul tovább. Nézzük, mint mászik át, kikerülve a nyitott ajtót és a matrózt, a hajókorláton.

– Joseph kész! – mondja a doktor. – Itt nem tarthatjuk, mit kezdenénk vele?

– Hol van Joseph? Nem látta, senhor Doktor? – szalad le két kórházi ápoló a kikötőhídra. – Megszökött.

– Már nincs baj, magától bemászott a „St. Elias”-ra.

– Akkor én búcsúzom, Senhor! – áll meg holmijai, gumizsákja mellett Abelardo. – Amott jön Mahagóni egyik halásza. Ő majd megmondja, hol találok az öregre.

– Derék legény maga, Abelardo – szorítok vele kezet.

– Ha nehezen is, de én még kereshetek. Joseph ezt már nem teheti. Hát hogyne segítenék rajta. No, Senhor, sok gyűjtő- és vadászsikert! – szorít velem ismét kezet. Azután elköszön a doktortól, Pringletől és Dropptól.

– Furcsa szerzet! – néz rá vissza a doktor, mikor elhagyjuk a kikötőhidat. – Nem láttam még ilyet caboclóban.

– Persze hogy nem. Hiszen nem él igazából köztük. Másként pedig nem ismerheti meg őket.

– Lehetséges! – gondolkozik el egy pillanatig a doktor, majd mintha mindez kiesne tudatából, hozzám fordul. – Nézze, jön Mr. Kennedy.

– Igen! Azért kértük, jöjjön a főültetvényre, hogy megkérdezzük, vállalja-e a fazenda banánültetvénye számára több ezer banángumó santaremi beszerzését – fordul hozzám Pringle.

– Úgy van – lép hozzánk Kennedy –, Isten hozta, senhor Gabriel. Tízezer banángumó beszerzéséről lenne szó, amely huszonöt hektár betelepítésére elegendő. Vállalja?

– Szívesen! – Visszanézve látom, hogy Abelardo derűsen integet a csónakon érkező vén Mahagóninak.

– Gyerünk fel az irodába – hív Kennedy –, hogy mindent pontosan megbeszéljünk. – Pringle mellettünk lépked. Dropp elmarad, maga cipeli be a rozoga ketrecet a hűvös, árukkal megrakott, felszereléssel teli kikötőraktárba.

– Egészen megőrjítette ezt a szegény Droppot! – nevet barátságosan Kennedy. – Sohasem hittem volna, hogy a Tapajós-tájon amerikai dollárral lehet „lőni” és „fogni” mindenféle vízi vadat, és erdei állatokat.

– Én sem hittem, hogy ezek az állatok és vadbőrök ilyen hamar dollárrá változnak, felszereléssé, mivel, ha elintéztem a santaremi banángumó-gyűjtést, az Uatuma vadonába indulok.

– Erről hallottam – bólint Kennedy. – Ha ott végzett, jöjjön vissza. A világgazdasági válság nem ér véget egyhamar, és ilyen jótevők, Droppok sem akadnak mindig az észak-brazíliai ősvadonokban.

– Akkor én most felmegyek a kórházba – válik el tőlünk a doktor. – Elszólít a munka. Jó utat Santarembe! – búcsúzik. Ha visszajön, keressen fel. Az Uatuma vadonában sem nélkülözheti a kinint és a sok másféle gyógyszert.

Felérkezünk a meredeken az irodaépülethez.

– Tessék! – tárja ki szellős irodája ajtaját Kennedy. Pringle előzékenyen átveszi a kilincset. A gerente bemegy. Hatalmas ventillátor búg a szobában, jóleső a friss, mesterséges szél. A sarokban óriási zöld páncélszekrény. Leülünk. Nem jártam még itt, Pringlenél tettem csak néhányszor látogatást. A sűrű réz szitaszövettel borított ablakon át ki lehet látni a Tapajósra, a kikötőre, átlátni a hat kilométerre fekvő Urucuritubába. Az ilyen ablak-rézhálók hulladékából kerül rács az én mérges kígyós ládáimra, az apróbb állatok ketreceire.

Fél óra alatt minden megbeszéléssel végzünk. Átveszem a kiutalt pénzt, aláírom a nyugtákat.

Búcsúzom. Felszedem az ajtónál levő székre rakott három dobozt. Megyek

az irodától jobbra levő szobához, a postahivatalhoz. Ajánlott küldeményként feladom a dobozokat. A „St. Elias”-on együtt utazunk el holnap innen. A fiatal postamester két rongyolt, a szállításkor megviselt hazai könyvcsomagot és három levelet tesz elém. Mosolyog. Ismer, tudja, hogy mással össze nem mérhető öröm számomra a magyar betű.

Lemegyek a hónom alá fogott könyvcsomagokkal, azonmód elolvasott leveleimmel az iroda széles falépcsőjén. Földszintes, fából készült az egész irodaépület. Elején széles, végig fedett, egyszerű korláttal ellátott folyosó. Innen nyílnak az irodák, a fogorvosi rendelő, a kinint osztó infermerok, az ápolók helyisége és végül a postahivatal. Gondban vagyok a levelek olvasása, az új magyar könyvek nézegetése közben is. Túlságosan hamar kiszakadok a most már nagyon is hozzám nőtt fazendai környezetből.

– Odahaza a fazendán hamar végzek a készülődéssel – gondolom.

A gépjavítónál hozzám csatlakozik a motoros bárka két kanna benzint cipelő gépésze.

– Ez a senhor Joseph nagyon odavan! – áll meg. Pillanatra leteszi a benzineskannákat. – Ordítva követeli, hogy a „St. Elias” azonnal induljon, mert a belemi Lotarián ötös találata van, és ha nem indulnak azonnal, lekési a nyeremény kifizetési határidejét. A kapitány, hogy megfékezze, bezáratta egy kajütbe. Most ott sír és tombol. Dr. Mooreért is elküldött. A kapitány azt mondja, Belembe érkezve bezáratja a Santa Casa bolondosztályára.

– Joseph tehát végleg befejezte?

– Be, Senhor!

– Szegény! – Csak egy idő múlva folytatom: – Most visszamegyünk a fazendára. Reggel ismét itt kell lennem, hogy a „St. Elias”-sal Santarembe utazzam.

– Igen, Senhor!

Beszállunk a motorosba. Nincs sok kedvem a beszédhez. A „St. Elias” felső fedélzeti sora felől tombolás, ordítás hangzik. Két ápoló siet végig a kikötőhídon. Egyiknek kezében lebegő, igen hosszú ujjú kabátféle.

– Kényszerzubbony – pillantok oda. A gépész is felnéz.

– Nem kényelmes viselet, Senhor – gyújtja be a motort. A tombolás csendesedik. Vagy már nem halljuk a motor zajától?

Praia előtt dübörgünk tova. Végig kikötött csónakok. A parton szaporodnak az alkonyi sétálók. Nők, férfiak, árusok.

Őserdő mellett fut a motoros. Papagájok, néhány kajmán. Jókora tucuxi, édesvízi delfin csap fel a vízből. Életkép a Tapajóson.

A kis híd pallóinál éppen kikötünk, mikor véget ér a napi munka. – Fél öt – mondja a gépész. Letörli verejtékét. – Kicsit várok a visszaindulással. Hátha akad, aki el akar jönni a főültetvényre.

– Rendben! – lépek ki a motorosból. Vigyázva fogom egybekötött könyveimet, leveleimet. Végigsietek a visszhangosan kopogó pallókon. Több caboclo jön mögöttünk. Néhányan futnak, integetnek, hogy várjon a gépész.

Sietve csomagolok viskómban. A barna málha szerényen telik, függőágyam és szúnyoghálóm kitölti. Beteszem a rövid csövű Winchestert is ruháim mellé. Gyűjtőholmim, duplacsövűm és a kis Remington egy ládába kerül, abba a raktárba, amelyet a pontador nyit ki számomra.

Mr. Rice csak reggel jön le a fazendára – mondta a motorosban a gépész. Unja a fazendát. Ezt már mástól is hallottam.

Sötétség borul a Tapajós-tájra. Csillagdíszes a pálmaviskóra, a vonuló vízre boruló felhőtlen égbolt. Kinn állok az esőtől ragyásra vert vályogfal előtt, hallgatom a víz, a kezdődő éjszaka hangjait. Hiányzik Abelardo. Az emlékezetes praiai szombat estétől máig csak egyetlen napra maradt el mellőlem. Attól kezdve – nézek bele a sötétségbe, amelyet csillagfény tesz sejtelmessé – mai délutáni elválásunkig együtt vadásztunk, gyűjtöttünk. Szombat, vasárnap? Úgy múlt el legutóbb, hogy rá sem figyeltünk. Visszalépek a magas küszöbön viskómba. Felkötöm a szemközti falak kampójára függőágyam tartókötelét. Levetkőzöm, beleheverek, és most már csak magamnak mondom: Jó éjszakát! A „St. Elias”-ra, a holnap déli indulásra gondolok. Santarem kis város, és előttem arról nevezetes, hogy az angol Henry Wickham, aki az angolok megbízásából 1876-ban kilopta a Tapajós menti vadonokból a gumifa, a Hevea brasiliensis magvait, ebben a városban ültetvényeskedett. Sokba került Brazíliának ez a vendégeskedés, a Hevea brasiliensis magvainak elorzásába. Talán éppen azoknak az évszázados, vén seringuáknak a magvait gyűjtötte lopva Henry Wickham, amelyek alatt az őserdőben vadásztam, gyűjtöttem. Zörögnek felettem gondolataim közben a patkányok a korhadó pálmatetőben. A pozdorja száz darabkája hullik rám, akár időm elpergő napjai, amelyek a múltba süppedve belemerülnek az idő feneketlen mélységébe. Elsüllyedt Henry Wickham egykor izgalmas napjainak sora, eltűnik a lator Virgulino Lampiáo napjainak sora is. Ez verdiktje az időnek.

Az eddigi történetből most kis időre kilépek. Előre és hátra tallózva történetében, elbeszélem Lampiáónak és canguaceiróinak pokolba vezető útját, amit befejez Virgulino utolsó mondata, „hattyúdala”:

Végleg elszabadult a Lampiáo szította pokol Pernambuco és Ceará államok lakott és kevésbé lakott tájain, úgyszintén a belső sertaókban. Lampiáo különös vezéri szokásokat vett fel, nagy és még nagyobb hódító tervekkel foglalkozott. Ezeket alvezérei tiszteletből és félelemből a vezér kegyetlen indulatai ismeretében ellenvetés nélkül elfogadták.

A hol itt, hol ott felbukkanó, mindig nagy számmal mutatkozó canguaceirókkal szemben a katonaság és rendőrség alig tehetett valamit. Vadak, ellenállhatatlanok voltak rajtaütéseiknél a canguaceirók, senkit és semmit nem néztek.

Démoni, sérthetetlenségükbe vetett fanatikus hit kerítette hatalmába a canguaceirókat. Tudta ezt Lampiáo, és ki is használta ennek irgalmatlan, babona sarkallta lehetőségeit. Rá-rácsapott a fazendákra, városokra. Rabolva, gyilkolva járta a falvak környékét, visszamenekülve a véres rablókalandok után canguaceiróival a sertaóba.

Így történt, hogy Lampiáo kapitány a Pernambuco államban levő Juazeiro do Norte város erdős vidékére érkezett nagyszámú rablóbandájával. Itt összehívta alvezéreit és a csatlakozó más rablóbandák főnökeit.

– Senhores! – kezdte, körülpillantva a népes, torzonborz gyülekezeten. – Bár nincs már velünk a jó Cicero atya, úgy vélem, továbbra sem nélkülözzük áldását, mikor megtámadjuk Juazeiro do Nortet, elszedve a nem kis számban ott élő, jómódú polgároktól és kereskedőktől azt, amire nekünk most igencsak szükségünk van. Holnap megtámadjuk a várost. Most pedig tegyen ellenvetést, aki másképp vélekedik – hordozta körül pillantását. Nézése kényelmességet, lustaságot tükrözött. Ettől a kényelmes, lusta nézéstől jobban rázta a hideg a canguaceirókat, mint száz szembenálló rendőr puskacsövétől. Senki sem szólt. – Tehát nincs ellenvetés? Dicsérem okosságotokat, Senhores. Akkor holnap, kora reggel, mivel ez az időpont a legalkalmasabb, megrohanjuk Juazeirót. Elfoglaljuk, mint ahogy a régi, hódító bandeirantek, zászlóvivők idejében hasonló esetekben tették a Feitosa das Jahamuns nemzetség tagjai. Mindenki megkapja feladatát, amelytől nem tér el. A leglényegesebb, hogy a roham után a város gazdag és tekintélyes polgárai, kereskedői közül megfelelő számú túszt szedjünk össze. Ha zsákmányszerzés után sértetlenül elvonulhatunk, mivel a várost hosszú időre mégsem foglalhatjuk el, visszaeresztjük a túszokat.

– Nők is lehetnek túszok? – kérdezte röhögve az egyik vad képű, szakállas alvezér, a szerelmi kalandjairól jól ismert Antonius Matilde. Szavait felcsattanó nevetés követte. Lampiáo, mint a pillanatnyi helyzettel mindig

több szempontból számoló vezér, rápillantott, majd elmosolyodott.

– Rendben, Antonius! Amelyik nő hagyja magát, viheted!

– Éljen Lampiáo kapitány! – ordította Antonius Matilde, vele a többi mosdatlan gazfickó.

Éjfélbe nyúlt a megbeszélés, mire Lampiáo beleverte canguaceiróiba a tudnivalókat. Tisztában volt azzal, hogy nem született valamennyi alvezére lángésznek, azonfelül a cukornádpálinka sem javítja túlságosan az értelmet.

Az éjszaka rövid volt. Lampiáo elsőnek, virradatkor riasztotta a lovaik mellett alvó, a nyergeket párnául használó canguaceirókat.

Rövid idő alatt állt a vad, hosszas előkészületre ügyet sem vető, több száz főnyi rablóbanda. Lampiáo nyeregbe szállt.

– A reggeli Juazeiróba! – ordította. – Előre, Isten nevében! Megsarkantyúzta, nekieresztette lovát. Több száz lovasa dübörögve indult nyomában.

Időnként az útelágazásoknál a főseregtől elvált egy-egy lovas csapat. Valamennyi Juazeiróba vezető úton egyszerre rohanták meg a canguaceirók a jórészt még alvó, alig ébredező várost. Lövöldözés közben folyt az általános támadás.

Mire kelt a nap, az elfoglalt, rémülettől megdermedt városban már minden canguaceiro csapat tartotta kijelölt helyét. Lódobogás, eget reszkettető lövöldözés hangzott továbbra is minden irányból. A város lakossága rettegve búj meg. A kis létszámú rendőrség elmenekült.

Lampiáo kapitány és canguaceirói feltétlen uraivá váltak Juazeirónak. Szertenyargaltak a kihalt, árnyékos utcákon és tusz-szedés közben kinyittatták a boltosokkal üzleteiket. Ahol ez nem ment eléggé gyorsan, betörték a boltok ajtóit a földszintes, a régi gyarmati időkben épült házakban. Közben állandó ordítozás, lövöldözés. A nők közül csak azok nem menekültek, akik különben is szívesen fogadták az efféle pénzszerző kalandot.

Sehol sem tanúsítottak ellenállást. Lampiáo megrészegült a gyors és könnyű sikertől. Figyelte az egyik, a lakóiktól otthagyott házba gyűjtött reszkető tuszokat. Nő nem volt közöttük.

– A nők hol vannak? – kérdezte Lampiáo Cassiustól, alvezérétől.

– Azokat mindegyik legény külön őrzi, már amelyik hagyta magát megfogni. – Lampiáo nevetett. Megértette a férfitúszokat őrző canguaceirók elkeseredését.

– Foghattok ti is olyan tuszokat. Kis idő múlva úgy is cseréltek. – A

mogorva Cassius és a canguaceirók felderültek. – Különben – oldott le Virgulino revolvertáskájáról egy jókora kulcscsomót – itt vannak a börtön kulcsai. Menj, Cassius, szabadítsd ki néhány embereddel a városi börtönből a foglyokat. – Cassius elvette a karikára fűzött kulcsokat, és több magához szólított emberével elsietett.

A börtönből kibocsátott foglyok óriási örömrivalgással fogadták Lampiáo kapitányt. Jó részük azonmód, a szabadulás első örömében kereket oldott, bevette magát a városszéli vadonba, hogy váratlanul visszanyert szabadságát minél tovább megőrizve, más államban kamatoztassa.

Pánik, vad zaj töltötte be a zsákmányszedés, rablás közben a riadt, félelemmel teli Juazeirót. Lampiáo, mint győztes, szuverén úr állt a templom előtti téren. Környezetében alvezérei és néhány mit sem vesztő bámészkodó.

– Capitao Lampiáo! – szólalt meg egy közel merészkedő, rongyos ruhájú hordár. – Azt mondják a népek, hogy te nemcsak láthatatlanná tudod magad tenni, és oda repülsz, ahová akarsz, hanem kitűnő lövő is vagy. – Lampiáo a hordárra nézett. Tudta, híréért tennie kell valamit. Körülpillantott, azután fel a templomtoronyra. Fekete dögkeselyű, urubu állt a napfényben az aranyló kereszten. Lampiáo kihúzta Coltját. Éppen úgy, mint nemrégen tette a Jardim nevű közeli kisvárosban. Lövés. A dörrenéssel egy időben – Jardimben is így történt – megbukott a kereszten az urubu, rázuhant a csúcsos tetőre, majd a templombejáró márványlépcsőjére esett. Szétterült szárnyakkal, kimúlva hevert. Lampiáo körülnézett, eltette Coltját. Senki sem tapsolt. Alvezérei szemében éppoly rémület ült, mint a város rongyos nadrágú bámészkodóiéban.

– Capitao Lampiáo! – nedvesítette meg ajkait izgalmában és rémületében a hordár. Urubut lelőni szerencsétlenség. – Lampiáo barna arca elsötétült. Szemét nem lehetett látni a szemüveg mögött.

– Ez csak babona! Virgulino Lampiáóra nem áll! – Hangja rekedt volt, érződött, maga sem hiszi, amit mond. Elfeledkezett valamiről. Pontosan úgy, mint Jardimban. Most másodszor is lelőtte a bajt, szerencsétlenséget hozó urubut. Nem szólt. Megsimogatta borostás állát. Otthagyta alvezéreit a bámészkodók döbbenetbe süllyedt csoportjával. Bement a szembeni, nyitva maradt borbélyműhelybe. Beleült a székbe. A borbély remegve látott munkához. Levágta Lampiáo kapitány haját, beillatosította, majd megborotválta. Lampiáo szótlanul kelt fel a székből, és kiment a lombos fáktól árnyékolt térre. A borbély alázatosan az ajtóig kísérte.

– Nem fizetett – mormogta.

Az óriási mangófák árnyékában a zsákmányt a térre hordó canguaceirók várták Lampiáót. Juazeiróban rövid idő alatt teljesen megfordult az élet. Lakoma lakomát követett, és a túsznak be nem fogott polgárok remegve ünnepelték Lampiáót.

A canguaceirók az első nap délutánján már odáig merészkedtek, hogy fegyver nélkül mentek ki az utcára. Olyan is akad köztük ez is előfordult –, aki vásárolt. Lampiáo mégis kedvetlen volt.

– Az urubu! – súgtak össze mögötte. Juazeiro polgárai csakúgy, mint canguaceirói.

– A dögmadár balsikert, szerencsétlenséget hoz! – emlegették szünet nélkül. Lampiáo babonás. Hiába tagadta, győzte le századszor is kishitűségét, megrendült az önmagába vetett bizalma.

Másnap is folyt még Juazeiróban a harácsolás. Orgiák zenebonája tört ki a beragasztott fatáblás ablakú régi házakból. Lampiáo canguaceirói még nagyobb biztonságban érezték magukat. Fegyvert egyáltalán nem viseltek. A lakosságnak az a része, amelynek volt féltenivalója, már az első nap elmenekült, köztük a banditáktól tartó asszonyok, lányok.

Igen tekintélyesre növekedett a canguaceirók pénz és egyéb zsákmánya. Lampiáo egyedül ezzel volt elégedett. Élénken figyelte az eseményeket, a polgárokat. Kiszámította a lehetőségeket. Tudta, a város visszafoglalására érkező katonai erő legkésőbb harmadnap alkonyatra megérkezik.

Még egy napot töltött Juazeiróban. Azután végre kiadta a parancsot a visszavonulásra. A canguaceirók gyülekeztek. Némelyik maga elé, a nyeregbe ültette a „túszt”, hirtelen szerelmét. A többi túsz hátrakötött kézzel került nyeregbe, míg lovaik szárát a canguaceirók fogták.

Alkonyatkor nyomult be a katonaság a csendes Juazeiróba. Egyetlen lövés sem hangzott. A lakosság nehezen merészkedett ki házaiból. Sok Juazeirobelinek volt mit, pénzét, vagyonát siratnia. A börtön kiürült. Juazeiro kifosztott város képét mutatta.

Teltek a napok. A túszok, tehetős polgárok és kereskedők, visszaszállingóztak. Egytől egyig. De puszta életükön túl nem mondhattak már mást magukénak. Velük nők is érkeztek, akiket a canguaceirók visszaküldtek.

Az egyik visszaérkező túsz bement a templom előtti tér borbélyműhelyébe.

– Mester! – szólt. – Lampiáo küldi ezt a tíz milreiszt. Üzeni, mikor itt járt, elfelejtett fizetni. – Letette a pénzt, és máris kifordult a borbélyműhelyből.

– No! – mordult fancsali képpel az egyik székben ülő, beszappanozott

polgár. – Mindössze ez a tíz milreisz került vissza Lampiáo zsákmányából Juazeiróba.

Virgulino Lampiáo kapitány elhatározta, hogy elfoglalja Mossorót. Ismét fellángolt beteges hiúsága, olyasféle képzeteket táplált, hogy nagyúr, közeli és távoli sertaók ura, a közbeeső városok, falvak népeinek parancsolója. Canguaceirói, cselekedeteinek bámulói, félelemmel eltelt alvezérei csak növelték kényszerképzetekkel teli hitét. Lampiáo új szerelme, Maria Bonita, a Szép Mária iránti rajongása akkoriban teljes volt, és ezt a rajongást az asszony is viszonozta. Ez az egyetlen tiszta érzés Lampiáo életében. Minden más hazugság, rablás és gyilkolás. Más ember életének nem volt értéke előtte, de saját életét örökkévalónak hitte. Eszerint is élt, cselekedett.

A biztos siker hitében szánta rá magát Mossoro bevételére. Kémeket küldött, puhatolják ki Mossoro helyzetét, a rendőrség erejét és mindazt, amire egy előrelátó „hadvezér”-nek egyáltalán szüksége lehet.

Serege gyülekezett a várost környező erdős, sziklás sertaóban. A fő canguaceiro hideg volt, csak szerelme, Maria Bonita érezte, mint lángol egész belseje, ömlik el Lampiáón a mindent legázoló uralomvágy. A híres canguaceiro tudta, hogy Brazília-szerte ismerik, híre növekedőben. A fejére kitűzött vérdíj minden sikeres rajtaütés után emelkedik. Lampiáo élvezte fekete „népszerűségét”. Minden apró részletében elkészült terve Mossoro elfoglalására. A rendőrség nagyobb erejű volt, mint Juazeiróban, de ez nem hátráltatta szándékát. Éppen csak nem osztotta meg canguaceiróit. Egy irányból, kora reggel szándékozott a városra törni. Előbb azonban – határozta – küldötte útján felszólítja Rodolfo Fernandes prefektust, fizessen négyszázezer milreisz hadisarcot. Ellenkező esetben megtámadja és felgyújtja a várost. A prefektus nem fizetett. Különben sem rendelkezett ilyen óriási összeggel.

1927. június 13. Lampiáo irtózatosan dühöngött a prefektus elutasítása miatt. És a lovas meg gyalogos canguaceirók már várakoztak támadást elrendelő parancsára a várost körülvevő vadonban. Lampiáo még egy utolsó szemlét tartott, elismételte a feladatokat. Csak így, a támadás előtti percek lelkességében várhatta, hogy vad canguaceirói betartják parancsait. Maria Bonitát ekkor már elküldte egyik vadonbeli tanyájára, rejtekhelyére.

Lampiáo kapitány a szemlén mindent rendben talált. Élvezte a támadás előtti nyers, vad helyzetet, uralma erejét, amit nemsokára rászabadít a városra. A canguaceirók a rajtaütés gyönyörűségét, a nőket, a dús zsákmányrészt remélték könnyen megszerezni.

Lampiáo lóra ült a friss reggelben. Legényei, lovasai élére lovagolt, és régi könyvek hadvezéreinek hősi pózában megadta a jelt az általános támadásra.

Felhangzott a lovak patáinak dobogása, szállt a por. A lovasok mögött fegyveres canguaceirók rohantak.

A város dús lombú utcáin, a házak közt lövések fogadták a támadókat. Elkeseredetten harcolt a kis létszámú rendőrség, harcoltak a magukat elbarikádozó polgárok s kereskedők. Mossoro lakosainak egy része, velük a nők és gyerekek, akik rettegtek Lampiáótól, vad gyilkosaitól, elmenekültek.

A küzdelem, az ellenállás egyre erősödött. Lampiáo kapitány hátráló, egyre menekülő canguaceiróit látva megzavarodott. Megkezdődött a visszavonulás. Magukkal vitték halottaikat, sebesültjeiket. Csak egyetlen sebesültjük maradt vissza a városban. Őt már nem tudták magukkal vinni. A sebesült a kegyetlen, hírhedt Jararaca, aki nevét, éppen kíméletlensége miatt, a jararaca nevű mérges kígyó után kapta. Jararacát több lövés is érte. A várost felszabadító polgárok és rendőrök szedték fel, de a kötelet elkerülte, mert belehalt sebeibe. A diadalmas Mossoróban harsogva ünnepelték a győzelmet, amelynek véres jelképe Jararaca holtteste volt.

Lampiáo indulatos dühében mindenáron ki akarta köszörülni a csorbát, ami Mossoróban érte. Elhatározta a Mossorótól alig húsz kilométerre fekvő Apodi kisváros megtámadását. Ezt azonban, tanulva mossorói kudarcából, nem jelentette be előre.

Csendben, akár a lesvető mérges kígyó, indult támadásra canguaceiróival.

Az Apodin való rajtaütés csak félig sikerült. A polgárok és kereskedők elmenekültek házuk népével, míg a katonasággal a város vezetője, Francisco Pinto ezredes ellentámadásba kezdett. De a nagyobb létszámú, rájuk törő canguaceiro csapatokat nem tudták visszaszorítani. A küzdelem egészen más volt, mint Mossoro harcra felkészült házai között. Veszteségek érték a katonákat. Ennek ellenére ellenállásuk visszavonulásuk közben is tartott.

Házak, áruval teli üzletek gyulladtak ki. Hamarosan hatalmas területen pusztított a tűz. Az erős lövöldözés közben támadás és ellentámadás váltakozott. Szabályszerű utcai harc alakult ki. A katonaság végül is, Francisco Pinto ezredes parancsára, visszavonult az egész vonalon. Erősítést vártak, hogy újra küzdelembe vethessék magukat.

Lampiáo démonként ordított, parancsolt az égő házak között.

– Túszokat, sok túszt! – kiáltozta. Canguaceirói mindenütt pusztítottak. Lampiáo izzadt, harc közben elesett canguaceirói vére sűrűn fröccsent rá.

A börtönt is elfoglalták. A tolvajokat, gyilkosokat szabadon eresztették.

A füstben, lángban négy elfogott katonát cipeltek Lampião elé. Egy ideig szótlanul nézte őket, majd a teret borító dús lombú mangófák vastag ágára íntett.

– Mind a négyet felakasztani! – A lovak nyerge mellől lekerültek a kötélcsomók, és rövid idő múlva mind a négy katona az ágakon himbálózott. A börtönök kiszabadított lakói közül többen csatlakoztak Lampião bandájához.

Virgulino és canguaceirói végigdúlták Apodit. A városban maradt kisszámú lakosság rémülten kiszolgáltatta mindenét. Lampião dühöngött, mikor számba vette veszteségét. Visszament a térre, ahol felakasztatta a katonákat. Canguaceirói hátrakötött kezű, magas rangú katonát vezettek elébe. Lampião pillanatig elgondolkozott, majd felpillantott egy sima kérgű, vaskos ágra. Canguaceirói előzékenyen készítették is már a kötelet. Lampião éppen csak odapillantott, mire azok hátrahúzódtak. Értették a vezér szeme villanását. Várni.

– Mi a neve, ezredes? – kérdezte Lampião.

– Antonio Gurgel.

– Nagyon jó, nem kell a kötél, fiúk – szólt hátra. – Remélem, méltányolja előzékenységemet, ezredes, hogy nem juttatom idő előtt Isten és a négy katona közelébe.

– Lekötelez, senhor Lampião – gúnyolódott az ezredes –, viszont én remélem, hogy ön előbb-utóbb kötélre kerül gazságaiért. – Cseppet sem udvarias, ezredes! – nevetett a bandita. – De mégsem akasztatom fel, mert ilyen finom és értékes gyümölcsöt nem aszaltatok mangófán. Hogy lássa, milyen értéket tulajdonítok Antonio Gurgel ezredesnek, félmillió milreiszért, pontosan negyvenezer dollárért kiválthatják önt barátai Virgulino Lampião fogságából. Remélem, elégedett az értékelésével, ezredes úr? – nézett cinikusan hátrakötött kezű foglya szemébe. A banditák az óriási összeg hallatára örömteli ordításba csaptak.

– Ezt a félmilliót nem kapja meg, Senhor! – nézett az ezredes a rablóvezérre.

– Nem? Én ismerem az ön értékét. Tudom, hogy gazdag. Azonkívül tisztában vagyok vele, milyen Lampião kapitány híre. Ha az ön családja megtudja, hogy a többi tússzal együtt vendégszeretetemet élvezi, biztos vagyok, azonnal küldik a pénzt. Egyébként nem tudom, nem kértem-e keveset? Olyan közkedvelt ezredesért, mint amilyen ön, többet is kifizethetnének. Vigyétek a többihez, legények!

– Visszük, bízd ránk! – nevetett a canguaceirók közül a legszájasabb. A biztonság kedvéért újabb kötelekkel hurkolták meg az ezredest. Elvezették.

Lampião az árnyékos mangófa alatt – mögötte függött az ágakon a négy katona holtteste – leült egy padra. Nekikezdett a térdére fektetett papíron az írásnak. Nemcsak Antonio Gurgel ezredes, számos értékes túsz akadt. Elsőnek az ezredesért félmilliót követelő levelét írta meg. A többi levél ez után következett.

Az éjszakai sötétségben még parázslottak a várost elhamvasztó tüzek fényei, mikor Lampião kapitány véget vetett a rablásnak, összeparancsolta mulatozó, részeg, tömérdek zsákmányt összerabolt canguaceiróit.

– Indulás! – állt pálinkától, nőtől, diadaltól mámoros rablóbandája élére. Ekkor már lova elé vezették a túszokat, köztük a legértékesebbet, Antonio Gurgel ezredest.

Némaságba, rettenetes csendbe fúlt a város, mikor eltűntek a börtönépület, a városháza, a kirabolt házak mögött a banditák. Lampião kapitány és canguaceiróinak serege eltűnt a foglyokkal a sertaóban. Hatalmas volt a felháborodás Lampião újabb gaztette miatt. Pernambuco állam kormányzója, a katonák és a rendőrök fogadkoztak, hogy megfizetnek.

Antonio Gurgel ezredes és a többiek megszabadultak. A számlát, a gúnyt, amelyben Lampião a hatóságokat részesítette, nem felejtették el.

Lampião kapitány vidáman élt sertaóbeli rejtekhelyén. Canguaceirói istenítették. Annyi pénze volt minden rablónak, amennyit öt évi munkával sem kereshetett volna. Dúskálhattak a földi gyönyörökben.

Virgulino parancsai, amelyek vélt vagy valódi ellenfeleit sújtották, félelmetesek voltak.

A katonaság osztagai, a parancsnokok sehol sem értek el sikert: Lampião és canguaceiróinak serege, mint akiket az ördögök pártfogolnak, mindig kicsúsztak a hurokból.

A katonák dühe és indulata a végsőkig fokozódott. Ha elkaptak valakit a canguaceirók közül, azonmód kötélre került. Lampiáót mindez nem zavarta. A sok újabb rablás, támadás közt, amelyekkel a fazendákat pusztította, újabb terveket eszelt ki.

Elhatározta, a Sao Francisco folyón rajtaüt egy, az egyik városból a másikba zenészeket szállító hajón. A canguaceirók öröme a támadás után óriási volt. Lampião azonmód muzsikát parancsolt. A zenészek egész éjszaka, végkimerülésig muzsikáltak, fújták a trombitákat. Lampião és legényei vigadva táncoltak.

Reggel a vezér eléggé fukar volt, ötven milreiszt adott a zenészeknek. Ezután a canguaceiro sereg eltűnt, párává vált. Ennek az esetnek is híre ment, és azok, akiknek nem volt vesztenivalójuk, jót mulattak rajta.

– Megtámadjuk Limoeirót! – mondta ki Lampião a végső szót az egyik sertaóbeli barlangrejtekükön. Senki sem mondott ellent. Pedig az alvezérek bizonytalanul néztek egymásra. De csak a terveibe belerészegült Lampião háta mögött.

Elkövetkezett a támadásra kitűzött nap reggele. Lampião több száz főnyi rablóserege – most már nem kora reggel, hanem fényes nappal – megrohamozta a gyanútlan, a veszedelemre későn ébredő várost. A nép mégis villámsebesen felfogta a helyzetet. Nem tudni, honnan indult, de mint a terjedő ár, mindenki óriási éljenzésbe csapott. Senki sem menekült, ellenkezőleg. Látva a canguaceirók rökönyödését, hatalmas, egyre fokozódó üdv és örömrivalgás fogadta a városra zúduló rablókat. Az akaratlan, félelem szülte „örömmámor” teljes sikerrel járt. Lampião nem is sejtette, hogy az Apodiból és másfelől érkezett kegyetlenségek híre tette ilyen „lelkessé” a városbelieket. Elfogadta a hódolatot. Mikor azután a városbeliek felocsúdtak, rájöttek, milyen váratlan jó származik viselkedésükből, és hogy kész helyzet előtt állnak.

A város vezetői okosan gondolkodtak. Semmiféle ellenállást nem tanúsítottak. A rendőrség és a katonaság visszavonult. A börtönből kiszabadítottak részben Lampiáóhoz csatlakoztak, részben kimenekültek az „örömmámorban” úszó városból. Lampião kapitányt a városbeliek továbbra is bálványozva ünnepelték, vele canguaceiróit. Autót hoztak, beleültették, és mint hódító hőst, végighordozták canguaceirói fedezete mellett a városon. Lampião élvezte az ámulatot, a fogadtatás fényét, a félelemszülte „népszerűség” hirtelen rászakadó, hiúságát a fellegekig taszító érzést. Nem tudott betelni vele.

A nap folyamatos ünneplések közben telt el. Lampião és canguaceirói részt vettek a tiszteletükre rendezett ünnepi vacsorán. Virgulinóban feltámadt a nagyvonalúság.

– Az igazi Senhor nem rabolja ki a barátait! – mondta. És ezzel Limoeiro megmenekült a rablástól, a fosztogatástól.

A rémület keltette sakkhúzás sikerült. Lampião kapitány beleesett a csapdába.

A limoeirói örömünnep véget ért, hogy még nagyobb váltsa fel: Lampião kapitány, megelégelve az ünneplést, úgy határozott, kivonul a városból,

elhagyja új „barátait”. A sertaókba való visszahúzódás minden baj nélkül történt.

De egyszerre bolygatott méhkashoz lett hasonló az egész közeli és távoli környék, egész Pernambuco állam. Lampiáo rádöbbent a minden eddiginél nagyobb veszedelemre. A kényszerítő erőket felismerve, átvonult Ceará államba. Megpróbált kitérni. Vállalkozásai, ellentámadásai kevés sikert hoztak az üldöző, igen nagy létszámú katonasággal szemben. Lampiáo több százas canguaceiro serege egyre nagyobb veszteségeket szenvedett. Elhullottak mellőle legjobb alvezérei, feltétlen engedelmességű banditái.

Lampiáo indulatos volt, ingerült. Folytonos visszavonulása, amely lassan menekülséssé fajult, hitét vette. Ráadásul lerongyolt, űzött canguaceirói is elvesztették vezérükbe vetett bizalmukat.

De Lampiáo hiúsága még egyszer uralkodó erővé vált. Elhatározta Capela megtámadását. Hiába óvták alvezérei és Maria Bonita. Lampiáo kapitány dühödt indulata előtt senkinek sem volt megállása.

Elkövetkezett Capela megtámadásának reggele. Az előzmények: sok, igen vékony eredményt hozó rablótámadás, utasok kifosztása, legyilkolása, fazendák kirablása. Lampiáót mondhatatlanul dühítették a veszteségek, a kudarcok. Minden régi sikerénél nagyobbra vágyott.

– Támadás! – adta ki Capelánál Lampiáo a parancsot. Maga száguldott legelöl. De a canguaceirókat, akik dübörögve vágtattak végig az elnémult városon, megint meglepetés érte. Ezúttal azonban távolról sem olyan, mint Limoeiróban. Sokszoros, a banditákat mindenfelől puskatűzzel fogadó katonai túlerőbe ütköztek. A canguaceirók megfordultak, menekültek. A katonaság nem engedett egérutat. Végül a canguaceiróknak mégis sikerült kitörniük a katonák gyűrűjéből. Mindenüket elhányva menekültek. Már csak puszta életüket mentették. Maria Bonita is elkerült Lampiáo mellől.

Az alaguasi rendőrség osztagai hevesen üldözték az alig száz főnyire csökkent Lampiáo-bandát. De Virgulino még mindig nem ismerte fel a végveszélyt rejtő helyzetet. Angicos mellett, a sertaóban régi rejtekhelyükre, egy barlangba húzódtak. Kimerültek voltak, végsőkig elfáradtak a szüntelen, pillanatnyi nyugtot sem hagyó menekülésben. Őröket sem állítottak a máskor biztos védelmet nyújtó, egyetlen kijáratú sziklabarlang elé. Kimerültségűkben minden óvatosságról megfeledkeztek.

A rendőrség osztagai alvás közben lepték meg a banditákat, akik oltalmat remélve, egy szálig a barlangba húzódtak. A következő pillanatban feldörögtek az üldözők puskái. A lövésekre álmukból riadó canguaceirók

között pánik tört ki. Felkapkodták fegyvereiket, és kifelé rohantak. A sziklák mögül puskázó rendőrök egymás után, akár a nyulakat, lőtték agyon őket.

Lampiáo is kirohant a barlangból, amelynek sötétje után elvakította a kinti fény. Egy pillanatra megtorpant. Nyomban felismerték. Több golyó vágódott belé ugyanabban a másodpercben.

– Nincsen pénzem! – ordított fel, és összeesett. Ezek voltak utolsó szavai.

Egyetlen canguaceiro sem menekült. A barlang kitűnő csapdának bizonyult. Elérkezett a véres banditadráma utolsó felvonása. A diadalmas győzők az ördögi hatalmú Lampiáo kapitány holtában merev ujjait sorra levagdosták. A rajtuk levő arany és gyémántgyűrűkért. Egyikük, nehogy életre keljen a varázserejű Lampiáo, levágta a holttest fejét. Mindez 1938. július 28-án történt.

A Lampiáo és canguaceirói felett aratott véres és végső győzelem véget vetett a húsz esztendeig tartó rablóvilágnak Pernambuco és Ceará államokban. Ugyanekkor megszűnt a Feitosa das Jahamuns és a Monte nemzetségek közötti évszázados, egymást pusztító vérbosszú is. Mintha csak Lampiáo pusztulására vártak volna.

A pernambucói és a cearái sertaókra, ősvadonokra csend borul azóta. És Cicero atya fáradhatatlanul meséli, mint igyekezett megmenteni Lampiáo lelkét a kárhozattól, a pokolra szállástól.

Egészen másként beszélnek róla a népi rapsodosok, a mai „igricek”, akiknek ajkán, „lant”-ján tovább él Lampiáo, tovább virulnak „hőstettei”, amelyekhez hasonlóktól a jó szerencse oltalmazzon mindenkit. Zabele mester például, a híres népi költő így énekel egyik versében:

Sír a gitár,
Siránkozva zokog
Búcsúzva
Elcsuklón remeg,
Fejed vették Virgulino
Befejezted, Lampiáo!

Ezzel a nem éppen dicséretes versikével elkongatom Lampiáo kegyetlen életét, végét, és befejezem kirándulásomat, melynek során előre is léptem az időben, hogy kerek történetet nyújthassak.

A SANTAREMI RÉGI ERŐD ÁRNYÉKÁBAN

Napfényes tapajósi reggel. Éppen olyan, mint a többi, nekem mégis más. Vályogfalú pálmakunyhóm egészében üres. Málhám lezárva, és így olyannak tűnik, mintha eddigi napjaimat is becsomagoltam volna. A fekete szakáccsal beszélgetek. A kövér pontador újabban csak cigarettázik, fújja a füstöt, és sétálva ki-kiáll a viskó sarkára. Várja a motorost, az engem felváltó fazendafőnököt, senhor Ricet. Az öreg angol kívánatos fickó. Nála tökéletesen lehet mímelni a serénykedést. Hagyja is az ilyet, de ez nem megy sokáig mulatságszámba, mivel belefullad a tespedő unalomba. A mozgás, a tevékenységgel teli élet jelenti voltaképpen, és erre már rájött a pontador: az éltető frissességet. Ezt a „só”-t mindig nélkülözi a derék és módfelett kényelmes Mr. Rice. A pontador előre érzi az elkövetkező, sárba ragadó mindennapokat. Érzi ezt a szakács, a hat mészáros, akik előre ráncolják homlokukat. Közülük három járja legalább naponta az ősvadont, vadássza az elbitangolt teheneket. Ez haszon és mulatság is a caboclóknak. Csak éppen, és ez a baj, ha Mr. Rice visszajön, nem engedi. Tapasztalásból tudják. Mr. Rice sohasem látogat ki az irtásokra, az őserdőbe meg öt lépésre sem megy be. Egyedüli tevékenysége a sárga, számokkal teli lapok átnézésén túl, hogy pizsamában, papucsban az eresz alatti árnyékban üldögélve cigarettázik. Míg a pontador a vastag fekete dohányból aprított mérget szívja, a szikkadt öreg angol a finom Jockey Club cigarettát füstöli. Doboza négy milreisz. Elmosolyodom a gondolatra: három nap alatt nem költöm tölténytre egy doboz árát. Abelardo Ibiraba hiányzik. Az este elhajózott. Hallottam a sötétben a „Luiz Bastos” dohogását. Láttam vörös és zöld lámpáit, amint a fazenda előtt Santarem irányába elhaladt. Abelardo biztosan éppen úgy a parányi fedélzetkorlátnál állt, mint én a viskó vályogfalánál. A gőzbárka a kereskedőhajóval eltöfögött, én visszalépve a magas küszöbön, viskómba érkeztem, és érzem, hogy tapajósi napjaim egyik része lezárult. Ennek feledésbe nem süppedő élménysora gyémántkeménységű emlékké szilárdul, ami sohasem töredezik, nem veszít frissességéből. Abelardónak a múltkori hajóval érkezett levele, amivel elhívták, ugyan miről szólt Bővebben sohasem beszélt, pusztán az ismert általánosságokat emlegette. Másféle, egyéb is lehetett abban a levélben. Abelardo Ibiraba nem az a legény, aki egy ilyén

levélre egyszerűen beijed. Az, hogy a szerinte utána leső háncskalapos, aranyfüggőssel leszámol, semmiféle belső emóciót nem váltott ki nála. Nem hinném, hogy különösebb kérdést csinált volna a puskalövésből, amelyet a liánok közül feltétlenül lead, ha nem vagyok mellette. Abelardo hátán a durva forradás szerinte feltétlen belépőjegy az efféle mulatságra. Nem egy olyan cselekedet lehet a máskülönben derűs és víg Abelardo mögött, amely egyáltalán nem víg és nem derűs. Abelardo sajátsága, amivel a vadon és a víz sokféle támadását fogadta és fogadja, amivel sorra legyűri a nehézségeket, az a szerény és kedves hányavetiség és határozottság, amely minden egyéb ellenére hatása alá vonja. Sok tapasztalatát, gyakorlati halász-vadászmódját átvettem és átveszem Abelardo Ibirabának. Kell errefelé az ilyen mindennel jól elbánó halász és vadásztárs. Különösen, ha valaki úgy és olyan szándékkal csöppen ebbe a vad világba, mint én, aki maradni és nem menekülni akarok innen. Akkor sem menekülnék, ha a csodálatos erdei isten, vele az indián mitológia ártó démonai életre kelnének, üldöznének. Csak a malária, a febre rám csapó, kínlódásos napjai ne jöjjenek túl sűrűn. Nem tudom, mint van ez másnál, de nálam: eddigi életem sokféle bajból összeálló szövedéke sokkal vastagabb kötelet jelent, mint az öröm pókháló finomságú pántlikája. Gondolataim jönnek, rám csapnak.

Ha befut a motoros, tíz perc alatt átadom a fazenda ügyes-bajos dolgait. A pontador különben is minden listát, ügyet ismer. Én pedig elfoglalom a motorosban Rice helyét. Következik a „St. Elias”, majd Santarem.

Tízezer banángumó. Azokat visszatértem után alkalmasint én ültetem el itt, kinézve már a helyét is. Huszonöt hektár. Kennedy és Pringle tegnap délután jóváhagyta a tervet. Ez is belefért megbeszélésünk idejébe.

Megbízólevél, minden más szükséges nálam. Előveszem és megnézem magyar útlevelemet, amelynek brazíliai vízuma – de sokszor megnézem – egy esztendőre szól. Könnyű a vízum meghosszabbítása. Beleütnek egy vörös pecsétet és kész. Elteszem irataim, pénztárcám mellé útlevelemet.

A folyam felől az annyiszor hallott erősödő motorzaj behallatszik az eresz alá.

– A motoros! – pillant rám a pálmaeresz alá lépő, ténfergő pontador. – Jön senhor Rice. – Hangjában semmi lelkesedés. A magam lelkessége sem eget rengető. Túlságosan hozzám nőtt a máskülönben rideg életű fazenda. Tudom, visszatérek a tapajósi vadonba. A búcsú mégsem könnyű, amelybe sok élmény, vadászkaland emléke vegyül.

– Lemegy a kikötőbe, senhor Gabriel? – kérdezi a pontador. – Igen!

– Akkor én is megyek – áll fel a pad végéről. Ahogy jobban megnézem, arca, arccsontja némi indián vérről, kis beütésről tanúskodik. Érdekes, eddig sohasem vettem észre. Vagy csak nem érdekelt a pontador külseje és vérségi származása Ez lehet inkább az ok. Mennyi közömbös, semmihez nem mérhető, sehová sem tartozó dolog. Mindez most tör rám. Pontosan a búcsú idején. A fehér sapkás szakács ismét megjelenik, két konyhalegénnyel, a felszolgálókkal. A vágóhíd felől a négy caboclo, köztük a vén Miguelzinho jön. Mészárosok. Mögöttük a betonon, a pálmatető alatt hat levágott szarvasmarha. Otthagyják, hogy elbúcsúzzanak.

– A viszontlátásra, Senhor! – mondja az öreg Miguel, akinek éppen aprócska termete miatt becézőneve a Miguelzinho. Magyarul Miguelka. Néminemű sürgés, mosolyok, köszöntések.

– Visszaigyekszem magam is! – intek vissza. A pontador papucsa mellettem csattog. Gyerekkoromban pékműhelyek forró, kenyérszagú levegőjében hallottam ilyesféle hangot. Ez is, és minden más, ami mögé sorakozik, csupa emlék, felbukkanó, éledő hír a múltból.

Leérkezünk a pallósorhoz. A motorosból akkor száll ki a körülbelül hatvanesztendős, eléggé vidáman felém integető angol. Két bőröndjét kiteszi a pallókra a gépész. Kezet szorítok az angollal, aki a pontadornak – régtől ismeri – csak odabólint.

Az egyik konyhalegény lobogó köténnyel lefelé száguld. A szakács küldi a bőröndökért.

– Mindjárt jövök! – kiáltok a pallósor végére a gépésznek.

– Igen, Senhor! – telepszik nagy kényelmesen a helyére. Benzin-, olaj- és hússzagú a motoros belseje. A reggeli hússzállítmány szaga érződik – gondolom.

Rice mellettem jön, kérdezősködik, mindenfelé pillog, ahogy a viskó, az ereszalj irányába megyünk. A konyhalegény mögöttünk roskadozik a két bőrönd súlya alatt.

– Sok olvasnivalót, könyvet hoztam – pillant hátra Rice, mikor látja, hogy a bőröndöt cipelő legény vánszorgását figyelem.

– Tegnap nekem is érkezett két kis könyvcsomag – mondom, és az itt nem pótolható kincsre gondolok, amit ezek a könyvek számomra jelentenek. Sohasem látott a Tapajós-táj ideérkezésem előtt magyar könyvet, és kérdés, mikor érkezik ide könyvet váró, könyvet olvasó magyar ismét?

Ricével a papirosok, kimutatások fölé hajolunk az ereszalj árnyékvető hűvösében. Az angol mindent pontosan, szigorúan átvesz. Számadások,

nyugták, névsorok, érkező és távozó munkásokról. Néhány tucat új munkás jön, másik tucat, éppen a „St. Elias”-on, elmegy. Részben pénzt, részben súlyos maláriát visznek magukkal. Ilyenkor éppen úgy ajánlatos, mind a pénz, mind a malária esetében a levegőváltozás. Belemben és a tengeri kikötőkben jobban lehet szabadulni a pénztől is, a maláriától is.

– Tehát minden rendben! – összegezi Rice a számadásokat. – Adja ide azt a papirost, senhor Gabriel, aláírom.

– Tessék! – csúsztatja felém az aláírt jelentést. Elveszem, összehajtom. Ezt Pringle kapja a főültetvényen.

Rice szóbeli beszámolómra, a pontador szavaira fejét csóválja. Nem érti a fele munkával elért kétszeres erdődöntő eredményt. A pontador egy piszkos francia kártyacsomaggal mutatja. Az élükkel egymásnak támasztott lapokat sorban felállítja. Az elsőt megdönti, az ledönti az összes többit.

– Ilyenképpen megy az új módi, senhor Rice! – szedi össze büszkén kártyalapjait.

– Most már értem, háromnegyedig bevágva, azután felülről rádöntve. Eléggé értelmes módszer – savanyodik Rice szava.

– Eléggé értelmes? – ámul a pontador. – Senhor Rice – kap bátorságra –, még száz csomag Jockey Club elszívása közben sem eszelne ki hasonlót.

– Nono! – néz rá csúnyán a cigarettájából hatalmasat szippantó, ösztövér angol. A nekihevült, kövér pontador úgy összehúzza magát pillantására, mint egy csiga. A szakács mögöttünk röhög, a konyhalegény bemegy a viskóba, vállára veszi málhámat, kijön, és viszi a kikötőbe. Így leplezi az angol chef de fazenda előtt mosolyát. A pontador mindenesetre sokkal kevésbé kedves Rice szemében, mint a kikötéskor, bár akkor sem szárnyalt túl magasra iránta érzett rajongása.

A pallókról a gépész besegíti málhámat a motorosba. A konyhalegény meglehetősen verejtékezik. A Winchester és a kétszáz töltény nem teszi túlságosan könnyűvé vörösesbarna útiládámat, nem szólva a belégyömöszölt függőágyról, szúnyoghálóról. Beszállok a lóduló, most semmiféle terméket nem szállító motorosba.

– A Deus, Senhores! – intek kifelé, a partra.

– A Deus! – hangzik kórusban a partról. A gépész eloldja a motorost, begyújtja a motort. Gázt ad, és a felbődülő nagyerejű motoros kifut a zöld sásban szakított résen a szabad vízre. Szokásosan balra fordul, neki a sodrásnak. Kalapommal visszaintek. Háncskalapok lendülnek búcsúzásra.

Eltakarja a partvédő erdősáv a fazendát, Ricét, aki a parton, a pallósor előtt

áll, vele a többieket. Engem is eltakar előlük a vízig érő őserdő. Előre, szembe nézek. Széles, szép a Tapajós. Aranyló tollú beija flor, kolibri repül fel előttem, csap el a motoros előtt. „Megáll” a levegőben, a vízre néző lombfal egyik virága előtt. Elfuttunkban is jól látni, amint hosszú csőröcskéjét lebegésében bedugja a virág fehér kelyhébe. Többször egymás után. Apró bogarakért, rovarokért. Nem törődik a közelében elrobajló motorossal. Két úszó, dülledt szemű kajmánt is látunk. Bőgőmajmok rikácsolását halljuk. Kikötünk a „St. Elias” tövében a lépcsőnél. Senkit nem várva, vállamra veszem málhámat, felviszem egyenesen a gőzhajó fedélzetére. Az elsőtiszt máris jön, vele a szállásmester. Kinyitnak egy kajütöt. Pringle már értesítette őket jövetelemről.

– Siessen vissza, Senhor! – kiált fel a gépész a motorosból, mikor a kikötőhídon az irodák irányába tartok.

– Nem késlekedem sokáig! – intek felé.

Kennedy nincs az irodájában, maláriás. Pringle intéz mindent. Átveszi az írásokat.

– Rendben! – szorítunk kezet, mikor végzünk. – Akkor csak egyöntetű banángumókat szerezzen be, fajták szerint elkülönítve. Inkább tovább tartson a beszerzés, mintsem húszfajta banán kerüljön egymás szomszédságába – kísér Pringle az ajtóig.

Lemegyek az irodaépület széles, recsegő falépcsőjén. Furcsa, felszabadult érzéssel, majdnem úgy, mintha széles, szabad pusztában vad vágtában indulnék, kerítenék valamit, csak éppen nyeregbe kell szállnom. Lovam, a „St. Elias” már odalenn várakozik. Eszembe jut Joseph. Vajon hogyan töltötte az éjszakát? Mint bírt el vele a kapitány? Nos és a hajó többi, kevésbé finom tisztje?

Felmegyek a hajóra. Droppal találkozom. Nagy munkában van a raktárban. Joseph csendes, semmiféle zaj nem hallatszik egyik kajütből sem. Mi lehet az aranyfüggős háncskalapossal? Máris látom, egy csoport ember között áll, kezében – sohasem hittem volna ilyesmit róla – szíjon függő fényképezőgép. Bakancsa poros, inge verejtékes. Látszik rajta, hogy hosszú gyaloglásból érkezett vissza. A por bakancsán vörös. Ilyen színű a temető irtás után égett földje. Meggyőződni igazmondásomról, fényképezőgépet is vitt magával. Modern idők. Ugyan ki kíváncsi annak a szegény, ismeretlen vízbe fúlt caboclónak a sírjára? Az aranyfüggős háncskalapos megpillant, elmosolyodik. Öt lépéssel hozzám lép.

– Belembe, Senhor?

– Nem, Santarembe. Megtalálta tehát azt a sírt? Amint látom bakancsáról és a gépről, lefényképezte.

– Igen, lefényképeztem. Szomorú egy hely az a Ford-semiterio. Csupa virág nélküli sír, nevek és nevek, és az a fejfa, amelyen nincs név. Én faszénnel rárajzoltam, Senhor, hogy arról se hiányozzék.

– Milyen nevet rajzolt oda?

– Milyet? Hát Abelardo Ibiraba. Ő volt – megnyomja a „volt” szót – az én barátom. Nyugodjék békében.

– Nyugodjon is! – pillantok át Urucurituba távoli házaira, fáira a parányi fedélzetről. A „Luiz Bastos” este óta nincs ott.

– No, akkor Isten áldja, Senhor! – kapja hóna alá fényképezőgépét. – Én odalenn, a harmadik osztályon utazom. Megyek, hogy elfoglaljak valami jó, függőágynak alkalmas helyet. – Vörös poros bakancsaiban ledobog a rézpántos lépcsőn a harmadosztályú fedélzetre. Fényképezőgépében viszi az „igazolás”-t. Vajon kinek kell? Akinek viszi, nyilván rábólint majd: Rendben! A folyam elvégezte a számadást.

Nem látok a kulisszák mögé. Akkor sem tudnék meg semmit a háncskalapostól, ha kérdezném. Canguaceiro! – töprengek. Furcsa nekem ez a név.

Furcsa és véres fogalmat takar. Különösen szemléltető az Abelardo által elmondott dolgok után. Ugyan merre jár most a halász? Neve már ott díszlik egy fakereszten. Ha tudná, a maga kemény módján elmosolyodna.

A háncskalapos szédületesen jóeszű fickó. Ki a csoda gondolná, hogy mindkettőjük számára tökéletes alibit gyárt? Nem tudja bemutatni a megfelelő – ez a feltevésem – az áldozatról készített fényképet? Minden további nélkül rajzol, szó szerint rajzol egyet magának. Egyszerűen ráírja Abelardo Ibiraba nevét a név nélküli fejfára. Dús képzelőerő, talpraesettség jellemzi. Kár, hogy ilyesmire használja tehetségét. Mindez itteni, felszín alatti kuszaság, örvénylés, amit – hiába próbálom – nem tudok kibogozni. Láthatatlan fal állja utamat. Abelardo szándékosan rakta és rakja elébem ezeket. Rendes minden munka a Ford-környezetben, erőteljesen szervezett. Itt olyasféle – szerencsére csak én tudom –, mint faszénnel írott fiktív név a temetőben, elképzelhetetlen. Elképzelhetetlen? Nem. Amint Abelardo és a háncskalapos „íródeák” esete bizonyítja, a kulisszák mögött mindez előfordulhat. Csak éppen az a baj, hogy nem ismerem az itteni „alvilág”-ot. Megint furcsa fogalom: „őserdei alvilág”. Igazi és rendes brazil talán ilyesféle fogalom hangoztatásáért talán ki is tagadna a Tapajós mellől.

Tízezer banángumó beszerzése a dolgom. Emberfejnyiek a minden banán-”bokor” alatt megtermő, szaporodó és kiásható gumók. Éppen olyan módon sarjadnak, mint nálunk odahaza a krumplibokorban a krumpli. Ki kell ásni a ceruzavastag gyökerekkel összekötött, folytonosan sarjadó, fejlődő banán-”krumpli”-kat, ezeket azután a megfelelő helyen fél méter mélyre kell eredeti, talpra állított helyzetben leásni. Ezzel kész is a tőtelepítés.

A „talpra állítva” ültetett gumó kihajt, sarjad. Egy év múlva már harminckilós banánfürt csüng a három méter magas, combvastagságú tövön az öles, zöld levelek között. Közben a tő körül hajtanak a fejlődő, szaporodó gumók, az új sarjak, az új banántövek.

Az érett termést adó tövet, mikor szüretelnek, elvágják a föld felett, mivel az több termést már nem ad. Viszont a többi fejlődő tő már növekszik, sarjad. Virágzik, hozza a termést. Egy-egy idősebb banántő-csoport legalább húsz feltörekvő hajtású, évente négyöt, érett termést adó tövet termel. Csodálatos a forró övi természet banánontó gazdagsága. Ha valaki – erre a gondolatra mindig rátérek – az elmúlt év karácsonyán azt mondja nekem: Te tíz hónap múlva Észak-Brazíliában banánültetvényezel –, a legenyhébb, hogy gyanúval illetem esze épségét.

A kikötőbe vezető útra fordulok. Nagy a forgalom. Gőzkürt erős bőgését hallom az áramfejlesztő generátor, a fűrésztelep felől. Fél tizenkettő. A délelőtti munka végét jelzi a kürtszó. Fél kettőkor újra megszólal. Ezt – végigpillantok a Tapajóson – mi már nem halljuk a Santarembe tartó „St. Elias” fedélzetén. Munkáscsoportok kerülnek elő az üzemekből, a munkahelyekről. Mielőtt a kikötő vastag pallóira lépek, elém kerül Miguelzinho a motorjavító műhelyből.

– Senhor! – szalad hozzám izgatottan. – Miért nem indult el tegnap a „St. Elias”? Joseph most már nem kapja meg az ötös találat óriási összegű nyereményét. Lekéste. Tíz olyan gőzhajót is vásárolhatott volna, mint a „St. Elias”. Sohase bocsátja meg az Isten a kapitánynak, aki kényszerzubbonyban záratta kajütjébe Josephet.

– Ej, Miguelzinho! – szólok megrovón a vénségre. – Ha megmondja, hol vásárolt itt Joseph lottócédulát, ahol, maga is tudja, hogy nem árusítanak, és ki mondta meg neki az e heti, az ismeretlen nyerőszámokat, magának adom mindhárom puskámat.

– Az ám! – torpan meg, fellökött kalapja alatt megvakarja fejebúbját. – Hol vásárolhatott volna itt Joseph lottócédulát? Honnan tudná a még ki sem húzott nyerőszámokat? Bocsánat, Senhor. Milyen butákat beszélnek itt a

caboclók. No, Isten áldja, Senhor!

– Isten áldja! Csak mondja meg nekik ezeket!

Miguelzinho töprengve megy lefelé a kikötőhídon megviselt, sok vihart látott csónakjához. Lenn a halászok várják. Hármat ismerek közülük. Miguelzinho élénk gesztusokkal beszél. A háborgás bosszankodó nevetésbe csap. Eltűnnek előlem, mikor átmegyek a „St. Elias” fedélzetére vezető könnyű kis hídon. Az őrt álló matróz előzékenyen utat enged.

A hármas kajüt az enyém. Santaremig egyedül utazom. Nincs elég első osztályú utas. Elfoglalom a felső ágyat. Odarakom málhámat. Különben nem idebenn, a túl meleg kajütben alszom. Csak a nők kényszerülnek benn tölteni az éjszakát. Az illem minden nőt erre kötelez. Szegények.

Kilépek a tűző naptól túlhevített levegőjű kajütből. A fedélzet hátsó részén, az árnyékvető tető alatt már terítik a pincérek a hosszú közös asztalt. Fehér abrosz, porcelán tányérok, szép evőeszköz. Luxus. Kevés idefenn az utas. A harmadik osztály viszont már most az összezsúfolt emberek hangos beszédétől zajos.

Mindkét hajókémény erősen füstöl. Látom a fűst árnyékát a vízen. Gőzsistergés, olajszag, tűzifaillat. Tiszta hajó a „St. Elias”. 1896 óta, hogy Liverpool egyik hajógyárában elkészült, üzemben van. Ennek harmincnégy esztendeje. Sok hasonló építésű hajó jár az Amazonas medencéjében, az itteni óriás mellékfolyamokon.

Elégedett vagyok, felszabadult. Ennek nemcsak utazásom az oka. A széndarabbal felírt név sokat javít hangulatomon. Bár maga a tény, ahová és amiért írták, nem lélekemelő. Ellépek életem egyik záruló fejezete mellől, hogy újabb fejezetbe kezdjek. Emberek lépnek be vagy lépnek ki életemből. Magam szinte csak megfigyelő vagyok, aki jön-megy, regisztrál, cselekszik, óhajokat vált valóra.

Sétálok a fedélzeten. Mindenütt sistergés, a gőz illata, amely sűrűn keveredik a forró kenőolaj szagával. Szép a hajó, de körülpillantok – időmarta: Nem nagyon bírná ki a százas szélsebességet.

Tizenkét óra. Mély hangján megszólal a „St. Elias” gőzdudája egyszer, kétszer, háromszor. Visszhangosan, szélesen árad az öblös hang. A hajón erős mozgás kezdődik. Behúzzák a fedélzetre siető utolsó utas nyomán a kis bejárót, oldják a vastag köteleket a fabakokról. A gépházból csilingelés, a hídról búcsúzó kiáltások. Integető férfiak. Nők nincsenek a búcsúztatók között. A Ford főültetvény beillene akár valami különleges szerzetesrend gyakorlóterének is, ha nem lenne a közelben Praia és Tabocal, nos és Pao

d’Agua.

Elmozdul a „St. Elias”. A kikötőhíd mellől, vitorlásából Miguelzinho integet barátaival. Igen, Joseph. Most jut eszembe. Róla mostanáig semmit sem hallottam. Mindjárt megkeresem a nagyerejű szállásmestert, alighanem az a „főápoló”. Előveszem, megnézem régi, dupla fedelű ezüst zsebórámat, hány óra? Tizenkét óra és három perc. A kitűnő órát nyolc pengőért vettem a budapesti Kinizsi utcában az egyik árverésen. Legalább ötvenéves. Őszinte bámulói a halászok és a Ford-caboclók. Nézi a mellém kerülő fedélzetmester is.

– Eladó, Senhor?

– Nem! – csúsztatom órazsebembe.

– Kár! – Kis topogás után dolgára indul. A matrózok felcsavarják a kötelet, lezárják a korlátot. Már kinn úszunk a folyamon. Jobbról Praia, a jó firma hölgyek faluja. A Ford-kórház legfőbb szállítója. Széles a skála. A késtől a luesig. Odaát a túlparti őserdő aljában mocsarak, ingoványok, a portugál és fekete vénasszony.

A kétfedélzetes gőzhajó a híd, amelyen a civilizációba visszajutok. Fehér öltönyöm, fekete félcipőm, nyakkendőm határozottan más fiatalembert mutat, mint tegnap vagy éppen tegnapelőtt voltam.

– Halló, Gabriel! – hallom mögöttem. Visszapillantok. Hasonló fehér öltönyben, fekete félcipőben, nyakkendőben Dropp áll mögöttem. Mosolyog.

– Nos, minden kész? Hol volt eddig, Dropp?

– Odalenn. Reggel óta dolgozom két harmadosztályú utassal, hogy megfelelő helyet biztosítsak állataimnak, pardon – elneveti magát –, állatainknak.

– Mondja csak nyugodtan a magáénak.

– Köszönöm! Nem akarja megnézni a mérges kígyókat, az óriási anacondát? A vadbőröket sajnos nem mutathatom meg, azokat bebáláztuk.

– Nem, köszönöm! Eleget találkoztam velük, meg azután, remélem, hamarosan újra találkozom velük. Az őserdőben.

– Kívánom, hogy minél előbb így legyen. Én elégedett vagyok vadászat helyett a vásárlás eredményével. Egyébként hol lehet meglelni azt a kitűnő vadászt-halászt, Abelardót? Ha egy év múlva visszajövök Észak-Brazíliába, szeretném magam mellé venni.

– Hol? A Ford semiterióban. Meghalt.

– Meghalt? – rökönyödik meg, és egészen belesápad a hírbe az amerikai. – Ugyan hol? Mikor?

– Váratlanul! Ma írták rá a nevét egy fejfára.

– Hogy mi nem történik itt! – nyög Dropp.

– Bizony, sokágú errefelé minden egyszerűnek látszó dolog – felelem. Lefelé nézegetek a közeli rézpántos lépcsőn, nem látom-e odalenn az aranyfüggős háncskalapost? Szerencsére másfelé tanyázik. A saját mulatságát szem előtt tartó Droppnak teljesen mindegy, hogy él-e Abelardo Ibiraba? Abelardónak és nekem viszont nem. Újra előhúzom nyolcpengős dupla fedelű zsebórámat. Droppot valósággal lenyűgözi.

– Adja el nekem! – mondja, és vágyódva kézbe veszi. – Adok érte húsz dollárt.

– Nem eladó! – veszem vissza. Tudom, mi az, ami vásárlásra csábítja a zsebóra szemlélőit. A fedelén Fortuna istenasszony, aki mindenféle bőséges jót dönt ki a bőségszaruból. Miguelzinho mondta el a zsebóra általa vélt szerencsét hozó szerepét a szállásmesternek, az Droppnak, aki most sokkal inkább babonás, mint amerikai. Azt gondolja, hogy a varázsos zsebóra ezüst figurája tereli elém vadászzsákmányaimat. Az amerikai felmegy ötven dollárig. Akkor sem adom. Az ezüstóra birtoklásában mindössze annyi a valóság, hogy nyolc ezüstpengőt fizettem érte. A többi a vén Miguelzinho babonás ötletéből született.

A fazenda előtt dohogunk lefelé.

A kikötőhíd pallóinál sok az integető. Megismerem Ricet. Mellette a papucsos pontador. A fekete szakács kifut a konyhaépületből, leoldott kötényével integet. A fehér korlát mellől visszaintegetek.

Elmarad a fazenda, a balra levő, ősvadonnal borított sziget. Elmarad Tabocal, és lentebb a Cupari folyó torkolata.

Ezt már a terített asztal, a jó ebéd mellől nézem. Sokszor láttam a Cupari torkolatát, mindannyiszor gyönyörködve néztem a táj vad, őserdős szépségét. Ahányszor csak látom, a Cupari torkolata mindig megragad. Az ősvadonban futó folyó alsó részén sem tanyázik ember. Egyszer majd elevezek oda, megnézem: mit rejt? Robinsonja leszek ennek a vad világnak. Itt a tenger az ősvadon. Csónakom, mindenkori táborhelyem: a „szigetem”.

Délután hat óra. Az őserdős parti irtásnak tart a „St. Elias”. Odakinn kis fűrésztelep, régi álló gőzkazán. Mellette tűzifarakodó. A gőzkazán, a fűrészgép ósdi. Itt azonban kincs.

– Tűzifát veszünk fel! – hallom az első tiszt kiáltását, aki előre siet a kapitányhoz.

Kikötünk. Tűzifa-rakodás a megszokott módon. Kivetett egy szál pallón

hordják be a parti fatörzsekhez kötött gőzhajóra a tömérdek hasábot.

Besötétedik. Hét óra. A „St. Elias” drótköteleit leoldják, behúzzák a parti törzsekről. Megszólal a hármas, messze hangzó dudahang. Indulnak a dugattyúk, mozdulnak a propellerek – kettő is hajtja a hajót –, és a parton maradó, lámpával integető gazda és caboclói elől belevész a Tapajósra terülő sötétségbe a „St. Elias”.

– Reggel ötre Santaremben vagyunk! – hallom mellettem. Dropp beszélget a kapitánnyal.

– Mi van Joseph-fel? – lépek a beszélgetőkhöz. – Délután azt hallottam, hogy csendes.

– Most is az – feleli a kapitány. – Dr. Moore előre elkészített altatóját adjuk be neki. Jól ellátott bennünket a doktor a Belemig tartó hatnapos útra. A többi gond már a belemi Santa Casáé.

– Igen a többi gond – töprengek el szavain. Sok, néha rejtett gondok árnyéka kíséri a „St. Elias” utasait. Ahány ember, annyiféle a mindenkire nehezedő teher. – Szegény Joseph! – nézek a korlát mellől a csillagfénytől sejtelmes feketeségbe. A kivilágított hajó egyik kajütjében utazik az élő nyomorúság, a néhai vidám napokért most fizető roncs. Santaremben reggel kiszállok. A vén erőd árnyékában megbúvó kisvárosban századok tragikus, véres eseményeiről beszélnek a kövek.

Esti tíz óra. A felső fedélzeten függőágyak, bennük mélyen alvó utasok. Beleheverek függőágyamba, amelyet jó előre szellős helyre kötöttem. Lepedővel takarózom. A patkányok motozása határozottan hiányzik. Ráborul a vízre, a hajóra a forró övi éjszaka. A hajó – két oldalán a vörös és zöld jelzőlámpával – előrefúrja magát a sötétben Santarem irányába. Olyan a parti ősvadonból nézve magam is többször láttam ezeket a kivilágított hajókat –, mintha valami helyet változtató, csodálatos fényárban úszó sziget haladna a vízen. A gépek dobaja, a halk rezgés álmosító. Nem tudok elaludni. A víz felett szinte áll a koromsötét. Ha lehet a sötétségnek fokozata, az odakinn, az erdő-”fal”-nál éri el teljességét. A gátnak számító fehér korlátokon belül tompított fényben él az éjszakában haladó hajó emberközössége. A hajógépek dobaja szűri ezt át, belecsikordulnak a kormányláncok. Odalentről halk emberi hangok hallatszanak. A koromsötét Tapajós mit sem árul el alsó és felső tája vadságából. A felső területek vad indiánjai egészében uralják a forrásvidéket. Odafenn – elgondolkozom ezen – történelem előtti időkből származó rokonokra is akad az odatévedő kutató. Köbe vésett, tízezer esztendős vagy még annál is régebbi megfejthetetlen hieroglifekre találnak a

vadászó-halászó caboclók. Amint a szóbeszéd mondja, egy régi-régi, kőből épült hídrom maradványait is őrzi a felső Tapajós parti vadona. Ezer kilométert kellene addig felfelé hatolnia az életét ilyen titok megfejtésére rászánó régésznek. Ha rendelkezném megfelelő anyagi erővel, nem sokat gondolkoznék, hogy oda vegyem egyik utamat. A kutató régészek a car vagy carib, tízezer évvel ezelőtt itt élt népről tesznek említést. Állítólag ez a nép építette odafenn aranyvárosukat, Manuat. Ennek romjain, amint mondták, áthaladt Fawcett angol ezredes, régész is fiával. Állítólag Manua romjai közt lelte meg azt a zöld kőből faragott szobrocskát, amely tovább csábította az ősvadonokba, újabb kutatásokra. Ennek során 1927-ben fiával és annak angol barátjával a Rio das Mortos, a Holtak folyója vidékére jutottak, ahol mindhármukat megölték az indiánok. Nyomuk is elveszett, azóta sem akadtak rájuk. Hiába kutattak utánuk, eltűntek. Azóta ismét néma és elhagyott a Holtak folyójának vadona. Maga a folyónév is utal arra, hogy nem a Fawcett expedíció tagjai voltak első halottai. Ej, minek is az ilyen szomorú, túl messzire kalandozó gondolatsor, mikor reggel a Tapajós Amazonasba torkolásához, Santarembe érkezem, ahol jó Paraense sört ihatom. Nézem, amint éjjeli lepkék, bogarak érkeznek a külső koromsötétből a hajó fehér fényeire.

Reggel. Világosodik, mikor felébredek. Micsoda nagyszerű és kellemes a jó iramban haladó hajón az ébredés. A feltűrt nadrágú, mezítlábas matrózok dolgoznak, csobog a víz, mossák a hűs reggelben a fedélzetet. Sorban mellettem az utasok függőágyai. Jóízűen alszanak függőágyaikban, pizsamában, némelyik horkol is. Senkit sem zavar a vízcsobogás, a fedélzet reggeli „toilette”-je.

Többen kikelnek függőágyaikból. Magam is felkelek. Vállukon, mint vállamon is, törülköző. Zuhanyozni indulunk. A nők a legjobb esetben reggeli előtt, felöltözve jönnek elő kajütjeikből. Teljes toilette-ben. Ebédhez és vacsorához nekünk férfiaknak is öltöznünk kell. A nyakkendő elengedhetetlen, éppen úgy megkívánt a fehér öltöny és a félcipő. Reggelihez nem kötelező a nyakkendő. Ez az egyetlen engedmény. A rozoga „St. Elias”-on a spanyol udvart megszégyenítő szertartásos rend uralkodik. Csak a kapitány ülhet pizsamakabátban reggelihez, ebédhez, vacsorához. Neki senki sem szól. Ezt más hajókon is megfigyeltem.

A hajó mellett ősvadon vonul. Közeli a parti sűrű. Túlfelől tíz kilométer széles a Tapajós pirkadatban tükröződő vize. Mögöttünk már a Tapajós négy óriási tava. Ezekről az óriási tavakról tehet említést a réges-régi car-

hagyomány, hiszen Észak-Brazíliában másfelé nincsenek ilyen egymásba ömlő hatalmas vizek. Érdekes lenne a leírások alapján ismét rátalálni az aranyváros, Manua romjaira. Sok meglepetést tartogathat a régész számára a Felső-Tapajós ember nem járta ősvadona. Csak éppen keménykötésű régész kell mindehhez. Régészeti szempontból a Xingu felső folyása, az ottani ősvadon sincs feltárva. Banánültetvény, banángumó. Miféle prózai dolgok a természeti erők, szépségek vad ölelkezésében.

A hajó orrán csapódva válik szét a víz, indulnak útjukra a hajó előtt a hullámbarázdák. Idefenn az első és odalenn a harmadik osztályon életek, érdekek. Mindez egy időre: a hajó korlátai közé zsúfolva.

Leszedem kampóiról függőágyamat. Benne hagyom lepedőmet, összecsavarom. Kajütömbe viszem, útiládámba zárom. Hangulatom kitűnő. Joseph kajütjében csend van, semmi sem hallatszik. Átalussza dr. Moore jóvoltából a hat napot.

Őt óra. Hirtelen kibukkan Santarem a jobb oldali homokos part, a zöld ősvadon, az ültetvények zöldje után. Túlfelől a széles Tapajós a pirkadat réteges ködeiben, lentebb az Amazonas, amelynek túlsó partján zöldesfekete, végeláthatatlan csík az ősvadon.

Szemembe villog a kelő nap. Elém tárul a kisváros panorámája, és odafenn, közvetlenül a part házsorai felett a vén várhegy. Alacsony, zömök ez a hegy, de mégiscsak várhegy. Félelmetes erődítménynek számított valaha. Biztonsággal őrizte az itteni tájat ágyúival, a Tapajósnak az Amazonasba ömlését, magát az Amazonast.

Széles és méltóságos az ide ömlő Tapajóst magába fogadó sárga folyam. Balról homokos nyúlvány, végső csúcsa a Tapajós vadonának. Jobboldalt a folyammederbe vert, fatörzsekre épített kikötőhíd. Lassan közelíti, beáll melléje, döccenve hozzásimul a „St. Elias”. Gőzduda, harsogás. Futó hordárok, különféle holmikat, gyümölcsöket árusító, zörgő talyigák, aranyszín sapkás, „tábornoki” egyenruhás szállodai portások. Hoteljeik számára igyekeznek befogni az érkező, gyérszámú utast. Átvetik magukat a korláton, beugranak a fedélzetre. Kapkodják a lerakott bőröndöket. Az én útiládámon ketten is összekapnak. Végül az győz, aki erőszakosabb.

Búcsúzom Dropptól, a többiektől. Az aranyfüggőst nem látom. Nem is hiányzik. Többen kiszállnak városnézésre. Bálákat gördítenek a hajóhoz, a gőzdaru kötele megfeszül, amint a dugattyús szerkezetet kipróbálja az egyik matróz. Sziszegve, mérges dühvel jár a hajódaru kis gőzgépe. A „tábornok”, aki eddig mellettem őrizte útiládámat, hirtelen elunja magát, vállára kapja, és

előrerohan. Utána vetem magam. Átrobogunk a kikötőhíd pallóin.

Régi Ford áll járó motorral a kikötő előtt. A századforduló idején készült. Sajátossága, hogy nincsenek rajta gumiabroncsok. Így közlekedik. És mennyivel kevesebb az önköltség! Mikor a „tábornok”-ot utolérem, éppen behajítja ládámat a hátsó ülés favázára. Beül a kormánykerékhez. Mikor beugrom melléje, azonmód nekiindul az útnak a csattogó motorral várakozó alkotmány. Magas, meredek karosszéria, alacsony, egyenes vonalú motorház. „Tábornokom” a kormánykerékbe kapaszkodva büszkén, harsogva dudál, száguld. Mellette én fogódzom. Odahaza a vadul vágtató kétlovas kocsi lőcsébe kellett úgy kapaszkodnom, mint most itt az alkatrészekbe. Itt még csak becsületes lőcs sincs. A rázkódás azonban igazán valódi. Puhaságba zökkenünk, homokon futunk. Simán megy a Noé idejéből való Ford-gyártmány. Kanyarodunk. Nem tudom, miért: az utcát megkerülve visszaérkezünk a kikötőnél levő hotel várhegy felőli kapujához. Gyalogosan, sokkal kevesebb fizikai gyötrődéssel régen itt lehetnénk.

A „tábornok”-portás elegánsan kiugrik a kormány mellől, és a londoni Hotel Majestichez illő eleganciával kioldja az ajtót, ami madzaggal van bekötve. Kiszállok. Elegánsan. Mintha én is a londoni Hotel Majestic vendége lennék. Hat milreiszt kér a kikötőből nyúlfarknyi, a Fordon azonban igen hosszú és rázós útért a „tábornok”. Nekem is jó a humorom. Két milreiszt kap. A „tábornok” határozottan elégedett. Bemegyek, kiveszem szobámat a tulajdonosnőtől. A „tábornok” ezalatt felviszi az első emeletre útiládámat. Még lenn vagyok, mikor visszanézve eltöfög. Csak úgy szórják vaskerekei a homokot.

Emeleti szobám kényelmes. Az Amazonas felöli ablakomból jó a kilátás. Látom a Tapajós szép vizét, mielőtt egyesül az Amazonassal. Jól látni a gyorsan rakodó „St. Elias”-t, a kikötő reggeli forgalmát, nos és lentebb a „Luiz Bastos”-t. Sokan tartanak a kikötő felé. Kocsik jönnek és mennek, rakottan vagy üresen. Többet zebuk húznak lustán és álmosan.

– Szép ez a Santarem! – nézek körül. Igyekszem elképzelni századok előtti képét. Könnyen megy. Semmi sem zavarja az összhatást, még a Ford-automobil és a „St. Elias” sem.

Lemegyek az utcára. Megkeresem a Kennedytől megadott címen a Ford számára megbízásokat vállaló ügynökséget, amely az utcára nyíló szellős üzletsorban dolgozik. A tulajdonos előzékeny, hogyne, hiszen Ford-képviseletben jövök. Megbízásom van, következésképpen pénz áll a házhoz. Hivatalnokai, rakodói jórészt kinn vannak a „St. Elias”-nál. Már tud

jövetelemről. Egyik embere visszaszaladt, meghozta a hírt.

– Tehát tízezer banántő kellene, Senhor – ül le íróasztalához velem szemben a főnök.

– Igen! Egységes, legfeljebb négyfajta banánból kell összekerülnie mind a tízezernek.

– Ez nehéz, Senhor. Santaremben sok, nagyon sok a banán, de összefüggő kereskedelmi ültetvény nincs.

– Kell aranybanán is és nem is kevés.

– Sajnos, ezért már Parintinsbe, esetleg Manausba kell utaznia. – Ez nehéz. Minél előbb el kell intéznem ezt a megbízatást, a tízezer banángumónak minél előbb meg kell érkeznie Boa Vistára.

– Megpróbálom, Senhor! Megnézi a banántöveket, amelyek alól kiszedik a gumókat?

– Feltétlenül, egytől egyig. Ezért jöttem. Egységes ültetvényt kíván a Ford létesíteni.

– Akkor sürgősen munkához kell látnunk. Szabad a megbízólevelét?

– Tessék!

– Igen – olvassa az aláírást –, Kennedy. – Mikor kezdünk a munkához?

– Holnap, Senhor!

– Rendben! Reggel nyolc órára itt vagyok! – Várom, Senhor! – kísér az ajtóig.

– Halló, Abelardo Ibiraba! – kiáltom örömmel, mikor kilépek a csendes, kisvárosi utcára. – Maga is itt van?

– Itt bizony! – nevet. Derűs, semmi sem mutatja, hogy erdei ember. Szalmakalapot, fehér öltönyt, nyakkendőt, fekete cipőt visel.

– Mikor indul tovább? Remélem, nem a „St. Elias”-on akar utazni? – Gyorsan, röviden elmondom a sírkeresztre rajzolt név históriáját.

– A Manausból jövő, délután érkező „Lloyd Brasilieiro” tengerjáróra váltottam jegyet.

– Így rendben van! Addig azonban együtt tölthetünk néhány órát. A közelben – intek a kikötő irányába – igen alkalmas bárhelyiséget láttam.

– Köszönöm a meghívást! – Derűje a régi. Nyoma sincs hangulatában a háncskalapos, aranyfüggős caboclo kedélyre árnyékot vető jelentkezésének.

– Ez az! – lépek be a mangófáktól árnyékos kertbe. Asztalhoz telepedünk. A fekete pincér azonnal jön, felveszi a rendelést.

– Paraense! És micsoda kitűnő sör! – mondja nyelvcsettintve Abelardo a harmadik kiürített pohár után. Újabb, jégtől párás sörösüvegeket rendelek.

Melegünk van, a hideg sör hamar kijön rajtunk, Sűrűn törölgetjük homlokunkat, nyakunkat zsebkendőinkkel. Jólesik a sör, és most már csak egy óriás sóskifli hiányzik mellőle, olyan, amit odahaza, a Városligetben árulnak. Az is megvan, azonban az itteni módon. Hatalmas „óriás kifli”-vé formálódik, egy a vízben – jól látni a teraszról – zsákmányát farkával tátott szájába verő fekete kajmán. Abelardo is figyeli az állatdrámát. A kajmán zsákmányával alámerül az Amazonasba.

– Hát az az ökörhal befejezte! – mondja Abelardo. – De nézze, ott! Látja azt a fiatal caboclót? Reggel beszélgettem vele, rájöttünk, hogy ismeri magát, Senhor. Manausban, a floresi erdőben sokat segített, mikor lerakta viskójukban gyűjtéseit.

– Antonio! – kiáltok örömmel és felállok. – Gyere ide, Antonio! – Antonio odajön. Nagy pohár sörrel vendégelem meg a fiút. – Hová, Antonio?

– Apám testvéréhez Manausból, Senhor. Nemsokára itt az igazi halászat, a mocsári halászat ideje. Szépen apadnak a vizek. Nem tartana velünk – kérdi mosolyogva a fiú, sörhabos száját kék inge ujjába törli.

– Nem, Antonio, más a dolgom.

– Kár! Odalenn az Amazonasnál és itt a Tapajóson – mutat körbe – tömérdek a halászlehetőség. Több, mint Manaus mellett a Flores vizeiben, a Rio Negrón.

– Igazad van, mégsem élhetek most az alkalommal. – Jókedvű vagyok, a sör enyhe mámorba taszít. Ritkán, és akkor is keveset iszom. Most egyik pohár következik a másik után. A Paraense sör erős, magas szeszfokú.

Sörözés Santaremben Abelardóval és Antonióval. Erre sem számítottam.

Nézem a szorgalmas, mosolygós fekete pincértől hozott teli és a felsorakozott üres üvegeket.

Dél. Harangszó csendül át a forró levegőn, mikor a sok hideg sör és ebédűnk után felkelünk az árnyékos asztal mellől. Abelardo kiissza maradék sörét, fejébe nyomja rizsszalmából készült kalapját.

– Akkor én most megyek, nemsokára jön a hajóm, Senhor! Kezet szorítva búcsúzunk. – Jó halászatot, Antonio! – köszön el a fiútól is. Szálas, fehér ruhás alakja eltűnik a fehér falú posta, a rádióállomás földszintes épülete előtt.

Körülnézek Santaremben – határozom. Nem rettent a rekkenő forróság. Kevés ember jár az utcákon. Santarem igazi forró övi álmos kisváros. Hangulata közel áll az ősvadon hangulatához. Utcáit, tereit – ahogy szemlélődöm – sok zöld fa övezi. A növényzet buja. A kertekből széles

banánlevelek csüngenek ki az utcára....

Elvetődöm barangolásomban a régi erőd, a több száz éves falak aljába. Sok mázsás régi bronzágyúk hevernek a gazban. Ezeket odafentről dobálták le valami magyarázhatatlan rombolási vágyból.

Körbejárom az ágyúkat befolyó elvadult növényzet közt a múlandó dicsőség évszázados tetemeit. Zöld rézrozsda, patina borítja az egykor félelmetes, az Amazonast, a Tapajós torkolatát uraló hatalmas ágyúkat. Mennyi vér, pusztítás járt nyomukban, mikor egykor megszólaltak, mikor még nem lehajigált, félredobott ócskaságok voltak, hanem félelmetes, lángot-tüzet okádó szörnyetegek.

Santarem hangulata sugározza a régit – nézek körül a fehér kőlépcsőről, mikor visszatérek szállómba. Ezt még – elmosolyodom – a modern idők behatolása, a „tábornok" és ócskavasnak is öreg Ford autója sem tudja elnyomni.

Reggel nyolc óra. Belépek az ügynökség szellős, tárt ajtói egyikén. Munkába mélyedt alkalmazottak, előzékenység. – Senhor! kezdi szomorúan a főnök az üdvözlés után. – Az este megjöttek a környező ültetvényeken érdeklődő kiküldötteim. A nagy bananacusido gumója minden mennyiségben rendelkezésre áll. Más egységes fajta azonban annál kevésbé. Ajánlanám, hogy manausi üzletfelem segítségével szerezze be Senhor a további fajták gumóit.

– Manausba? Inkább Belembe mennék.

– Azt is lehet, Senhor! Az itteni banana-cusido gumóinak szedését mikor kezdjük?

– Mihelyt megnéztem a termő ültetvényt. Azt követően mindjárt munkába foghatnak az emberek.

A „VÍG ÖZVEGY” ÉS EGYÉB VÁRATLAN ESEMÉNYEK

Belem. Mindent elvégezve, a banángumókat délután behajózva, a kikötőben sétálok. Ilyenkor, a pihenőnap küszöbén már csitul a kikötői forgalom. Vonz a sok hajó. Tengeri és amazonasi gőzhajók sorakoznak a parti kőfal vasbakjaihoz kötve. Körülöttük illatok, távoli kikötőké. A sorra lezárt hullámbádog raktárak sora olyan, mintha csupa vén, magányos „Harpagon” guggolna a kőpart mentén. A rozsdaverte hullámbádog-falakon „névjegy”-ük: Armasem No. 1, és így tovább egészen Armasem No. 12-ig.

Fáradt vagyok. Meghajszolt a várost környező ültetvényeken a sok munka, a szállítás, a nagy tömegű banángumó behajózása. Hiányzik már a tapajósi táj innen nyugalmas őserdeje.

A kikötőből a Praca Republica széles sétányára indulok. Csodálatos az éghajlat. Aranyló délutáni napsütés, zöld pázsit, zöld faóriások, rajtuk zöld mangógyümölcsök légiói. Más fákon piros, sárga, a legsötétebb bíbor és tűzszín virágok. Sima és széles a betonjárda, amely olyan, mint valami folyó, és rajta könnyed, vidám lányok, fiúk sétálnak. Túl a tíz öl széles járdán zöld liget, kedves fehér pavilonok, szobrok. Azoknak is a végében a szépséges szép képet lezáró színház.

A népes Praca Republica két zöld, majdnem óriás, platánszerű mangósora közti úton időnként egy-egy bondi, nyitott, majdnem játékos szitakötőnek tűnő villamos csilingel tova. Benne emberek, élvezve a vágtatást, a szél keltette hűvösséget. Kívül, a bondi keskeny pallóján a kalauz tornászik tova, szedi a stonokat, adja a jegyeket.

Időnként lelép valaki a járdáról, int a villamosvezetőnek. A bondi lassít, megáll a villamos az integető előtt. Az – mivel itt a bondi intésre megáll – felszáll, és a zöld villamos, amely kicsi és kedves, tovavágtat. Miért érzem a kis bondi iránt, a környező zöld szépsége, a nagy életigenlést tükröző szombat délutáni korzó közben ezt a nagy, messziről érkező rokonszenvet? Megvan. A bondiról képzeletemben csak le kell emelnem a nap és esőhárító tetőt, és máris előttem a pesti városligeti barlangvasút, gyerekkorom színes álomvilágának kocsija. Valahonnan zene szól. Ez is élénkíti az elém tűnő képet. A budapesti földalatti, a ligeti tó, csónakázók és a kőelefántos állatkerti főkapu. Mikor jártam arra utoljára? Esztendeje. Most itt, az Amazonas-delta

kikötőjében nézem a belemi lányok színes, pompázó vonulását, a jókedvű sétálókat.

Megállok a járdaszélen. Szemben a Grand Hotel széles, ezüstös rácsozatú terasza. Vidám és ragyogó kép. A bankfolyószámla öntudata látszik a márványasztaloknál, kényelmes nádszékeken üldögélő fehér ruhás üzletembereken, nagykereskedőkön, hajó- és földbirtoktulajdonosokon.

Sör illata tölti be a széles, csendes forgalmú utat. Más illatokkal, a kávé illatával is keveredik. Körülöttem lánykacaj, vidám fiatalemberek nevetése. Szellő kel, lombokat zizegtet. Felpillantok a mangófák lombrésén át az égre. Az alacsonyra ereszkedő nap alkonyi, vérszín ragyogása eltűnik. Sűrű felhőgomolyok rajzolják tele az addigi aranylást. Majd rácsüngenek a felhők vonulásukban a hatalmas mangófák tömör zöldjére. Esőcsepp koppan szalmakalapomon, friss fehér öltönyömön, a fiatalemberek itt majdnem egyenruhaszerű viseletén. Fekete és fényes, az utcai cipőtisztítónál délelőtt ragyogóra suvikszolt cipőmön is esőcsepp koppan. A záporszerű cseppekre, mintha varázslat szakítaná szét az alkonyba hajló délután sétálóinak forgatagát. Mindenki, amerre lát, szerterebben. Csak a túloldalon, a Grand Hotel széles teraszán nem változik a kép. Szélesen, védelmezően áll a díszes, színes ponyvamennyezet.

Magam is átsietek a sűrűsödő esőcseppek kopogásában. Idejében.

Márványasztal, pincér, üveg sör. Mindez négy milreiszért. A sűrű esőben bondi csörög, csilingel tova előttünk. Csaknem üres, senki sem állítja meg az esőben. Minek? Kár sietni. Jön később a másik.

– Jó estét, senhor Gabriel! – köszön rám valaki. Megfordulok. – Abelardo! – Majd feldöntöm a márványasztalt örömömben.

– Hát itt is találkozunk, nemcsak Santaremben Még egy poharat! – kiáltok a pincérnek. A Mefisztó-képű Abelardo a legkedvesebb „ördög” előttem. Szerényen leül, nem szokta az ilyen fényes, finomságukban halk helyeket. Leteszi az asztal alatti fehér vaskeretre vizes szalmakalapját. Az enyém mellé. Olyan ez a két szalmakalap, mint két testvér.

– Megvannak a banángumók, Senhor?

– Igen, ma délben végeztem. Minden hajóba rakva. Alig várom, hogy visszainduljak a Tapajósra.

– Mikor, milyen hajóval indul?

– Este tízkor egy különhajóval. São Paulolóból sok narancs, mandarin, citrom és grapefruit csemete érkezett. Az is a banángumó-szállítmánnyal megy.

Sör mellett beszélgetünk. Amint látom, Abelardo nálamnál is jobban unja a szép, de idegen Belemet. A bennünket összehozó eső Belem naponta jelentkező jótevője. Mindössze az a különbség naponkénti jelentkezésében, hogy jövetele órája, perce változik. Abelardóval nézem a hűvös, jégkockás poharat tartó kezemet, amely bőrkeményedéses az evezőtől, a bozótkés markolásától, a Winchester száz zsákmányt hozó fogásától. Abelardo mosolyog.

– Szép, ugye, az élet odabenn az őserdőben?

– Szép! – bólintok, és nagyon is hirtelen kiiszom a maradék sört.

Változatlan erővel veri felettünk az eső a széles és hosszú ponyvatetőt. Mindenki kényelmes biztonságban ül alatta nádszékében.

A terasz ezüstösre festett vasrácsán, az esőtől mind zöldebbre váló, a portól mosott mangófákon túl óriási rabomobil, rabszállító autó áll meg. Nyílik a vezetőfülke ajtaja, rendőrtiszt ugrik ki, átfutja a tíz lépés széles járdát, és máris a piros szélű, díszes ponyvatető menedékében tart befelé.

Érdeklődve figyelem Abelardóval az előttünk álló rabszállító automobilt, amelynek a néphumor a Viuva Alegre, a Víg Özvegy nevet adta. Egy kövér és egy sovány fekete arc nyomakodik a rabszállító autó belső sötétségéből a levegőzőnyílás acélrácsához. Mintha fekete ördögpofák merednének ránk a szabad világtól elválasztó rácson, az esőfüggönyön át. Fékevesztett gyűlölet izzik a fekete szemekben. A rácshoz nyomakodó kövér és sovány fekete fej ide-oda mozog, mintha valami nagy erő igyekezne őket a szabad levegő élvezésétől ellökdösni. Rácsba kapaszkodó kövér és sovány ujjaikat veri az eső. A görcsösen kapaszkodó feketék mozdíthatatlanul tartják a levegőtlen rabomobilban az egyetlen levegőjárta helyet, a rácsos nyílás belső frontját.

– No, azoktól a fickóktól sem férnek sokan levegőhöz! – fordulok Abelardóhoz, aki nádszékében előredőlve, a döbbenet, a meglepődés és valami különös elégedettség érzésével nézi a hájas, rámeredő, öt figyelő sovány fekete arcot. – Abelardo! – érintem meg a vállát. – Mi történt magával?

– Senhor! Oda nézzen! – mutat a rácsra. – Nem pusztultak el. Egyik sem. Az a kettő ott Manuel de Santa Clara és ikeröccse, Carlos. Élnek! – tör ki belőle. – Az ördög maga cipelhette partra őket a robbanó hasáboktól szétvetett „Rio Claro”-ról. Most pedig beledugta mindkettőjüket ebbe a Viuva Alegrébe. Csodálatosak a sátán útjai. – Nevet, közben úgy néz, bámul előre a rács mögötti fekete arcokba, mintha maga sem akarna hinni a szemének.

– Manuel de Santa Clara – dőlök előre, elfeledkezve a zuhogásról, az esőfüggönyről, amelyen túl a rabomobil áll. Benne a sok rab közt a hájas és sovány fekete, a két gazfickó.

– Nagyszerű ez, Senhor! – törli le Abelardo verejtékes barna arcát. – A „Rio Claro” így csak magányosan, bárkástól süllyedt el. – Átérzem Abelardo meglepetését. A manausi rendőrség mint az erről szállongó hírek járják – nem keresheti többet rajta az ikreket, akik – ezt bizonyosan tudom – ma sem értik, miféle mennydörgés, villámlás csapott vízi alkalmatosságukba, mikor az darabjaira eset, és ők partra evickéltek. Mi módon történt ez Magam sem értem, hiszen Abelardo egyáltalán nem végzett félmunkát.

Abelardo Ibiraba már harsogva, jókedvűen nevet nádszékében, miközben a két fekete ördögpofa csúnyán vicsorog ki a rács mögül. – Azokat a fekete ikreket jó időre befogták! – int jellegzetes fejmozdulatával Abelardo.

Az eső zuhogva, fröcskölve veri a járdát, a rabomobilt, amely belül alighanem hűvösödik.

– Nem mondom, kellemes az ilyen meglepetés – pillantok a sörét egy hajtásra kiivó legényre.

– Kellemes, Senhor! Nagyon is az, mert – megint odapillant a rabomobil acélrácsára, a gyűlölettől szikrázó szemekbe – most már tudom, hol keressék őket, ha rajtam keresnék a szép párt.

– Nem lehet azoknak kellemes a Viuva Alegre „ölelő karjai” között – hallom a mellettünk levő márványasztalnál ülő egyik férfi szavát.

– Viuva Alegre – nézek Abelardóra. – Ez nálunk – magyarul mondom – Víg Özvegyet jelent.

– Találó a rabomobil gúnyneve, a Viuva Alegre – nevet Abelardo. – Minden belemi így ismeri.

– Ahogy az esőn át felmérem a rács mögötti Manuel de Santa Clara és ikeröccse ránk vetett pillantásából értéküket, nem bíznék rájuk öt marék sót – nézek Abelardóra.

– Öt marékkal, Senhor? Eggyel sem – neveti el magát a tapajósi halász. A márványasztalok és a vendégek közt újra feltűnik a barna egyenruhás rendőrtiszt. Odabenn szomját oltotta. A vizet döntő teraszponyva szegélyénél pillanatra megállapodik, majd átiramodik a járdán, beugrik a nyíló ajtón a rabomobil vezetőfülkéjébe. Az ajtó még be sem csapódik, és a Viuva Alegre rendőrsofőrje máris indít.

A rabszállító autó belevész az eső sűrű, mindinkább erősödő zuhogásába.

– Isten veletek, fekete ikrek! – int utánuk a díszes ponyva alól Abelardo. –

Gondolom, a Senhor sem kíván nekik jó utat. – Nem!

– Az engem ért kár – komorodik el Abelardo –, jelentéktelen semmiség a Rio Claro caboclóié mellett.

– Eláll az eső! – nézek ki a mangófáktól szegélyezett sugárútra.

– Igen, eláll! No, ezzel a két feketével sem kell már elszámolnom!

– Menjünk, Abelardo! – állok fel, mikor kifizetem a söröket, és a pincér elviszi az üres üvegeket.

– Menjünk, Senhor! – szedi elő Abelardo a két szalmakalapot. Kisétálunk az alacsony ezüstrács kapuján a széles, az eső után népesedő avenidára.

Már nem idegen és nem könyörtelen az alkonyat aranylásában a város. Ismét kialakul az avenida túloldalán, a mangófák alatt az új, szép lányoktól, derűs fiúktól népes korzó. Új szavak, suttogások hangzanak a liget virágos részén. A mangósorok közti széles úton vidáman csörögve futnak a bondik. Az utazók mosolya villan, remények és szerelmek születnek és halnak meg.

– Szép a szombat este Belemben – szólok Abelardónak. – Igen, most már az.

– Este tízkor visszaindulok a Tapajósra.

– A fazendán ilyenkor az estét köszöntő cigarrók, a kabócák „csicsergését” hallgattuk – néz rám Abelardo.

– Igen, és ezt most ismét együtt hallgatjuk – pillantok a mangófákra, a liget füves, virágágyas részeire, ahonnan mind sűrűbben szólal meg a cigarrók „csicsergése”.

Sétálva beszélgetünk. Kigyúlnak felettünk a hatalmas városi lámpák. Az első alatt meglelem a felülről levágódott, fényre érkező cigarrót. Zöld színű. Furcsán nagy szemű a tompa háromszöget mutató feje. Akármennyire is erdei ember vagyok, legyűröm kívánságomat. Nem teszem el. Eldobom. Jobban megnéznének bogárgyűjtés miatt a korzó sétálói, mintha tapíron vágtatnék köztük végig.

Hűvösség, esti jó idő szállja meg a várost. Átmegyünk a bondi sínein. A város illata már nem idegen.

– Menjünk hozzám, Senhor, szívesen látom vacsorára a Rua 13 de Maio kis szállójában.

– Köszönöm! Fél tízre le kell mennem a kikötőbe. Addig együtt maradhatunk. Málhám már a hajón van. Egyébként mondja, Abelardo, elintézte, amiért levélben Belembe hívták?

– El, Senhor! – nevet fel Abelardo. Csodálkozva nézek rá.

– Nevet? Azt hittem, valami komoly dologról, valamiféle bajról

értesítették.

– Ami azt illeti, olyasféléről is. De ennek a rám vonatkozó része szerencsémre önmagától megoldódott az aranyfüggős háncskalapossal. Bár, ha jobban meggondolom, ebben legtöbb része a Senhornak volt. Hanem a másik dolog, amiért barátom a levelet írta, már sokkal körülményesebbnek bizonyult. – Abelardo ismét nagyot nevet. – Elmondom, ha érdekli.

– Szívesen hallgatom, mondja csak. – Egymás mellett lépkedünk. Pompázónak, szépnek tűnik a pálmák sötét sziluettjével ékesített Belem, amelytől nemsokára búcsúzom. – Szeretem az ilyen históriákat, történeteket. Sokat éppen magától hallottam, Abelardo, első kézből. Mikor a ma esti különös találkozásra, a Viuva Alegrere gondolok, és a rácsok mögött látott gonosz arcokra emlékezem, érdekes történetet várok.

– Emlékszik, Senhor? Jones barátomtól, a tengeri halásztól kaptam a Praiára érkezett levelet.

– Igen, a levélre emlékezem. Bár azt, hogy ki küldte, akkor nem mondta.

– Belemben – kezd történetébe Abelardo – hamar ráakadtam Jonesra. Igen zilált, megviselt volt a barátom, mikor viskója ajtajában megláttam. Megöleltük egymást. Testi-lelki jó barátok vagyunk.

– Megkaptam, Jones, segítséget kérő leveledet. Megjöttem. Az én ügyem elintéződött. – Barátom némán bólintott. Távolról sem keltette egy sokat kiállt tengeri szigonyos benyomását.

Bementünk a viskóba. Letettem málhámat. Jones azonmód ennivalóval, cukornádpálinkával kínált. Leültünk.

– Segíts, Abelardo! Itt csak te segíthetsz. És ezt annál inkább megteheted, mivel, amint mondod, saját dolgod megoldódott. Elintézted az utánad ereszkedő fickót? A legény indulásáról Tiquino hajósgazdától kaptam értesítést.

– Nem, nem került ilyesmire sor. A fickó minden további nélkül eliszkolt, miután a Boa Vista-i temetőben lefényképezett egy friss sírt, amelynek fejfájára előzően faszénnel ráírta a nevemet. – Begyulladt?

– Nem hiszem. Csak a kínálkozó alkalmas fejfa miatt kihagyta a bizonytalan kimenetelű tapajósi kalandot.

– Ez jó hír! Akkor most segíts rajtam, Abelardo. Odavan nyugalmam, de nemcsak nekem, Tiquinónak is. Vége nappalunknak és éjszakánknak a szerelmi vámpír, a hűségre semmit sem adó, minden milreiszünkre rámenő Rosita miatt.

– A híres Rosita? – nevettem. – Jaj neked! Ismerem őt! De mi köze az

ügyhöz Tiquinónak?

– Annyi, hogy most vele lakik.

– Hát akkor? Örülj neki! Nem értelek?

– Abelardo, várj! Elmagyarázom. Először velem lakott, azután elment Tiquinóhoz, és most üzent, hogy visszajön. Barátom! Csak a te próbált eszed és tapasztalatod segíthet.

– Mondd meg Tiquinónak, hogy ne engedje vissza. Úgyis mindig szerelmes volt belé!

– Az? Már minden pénzt megadna, hogy szabaduljon tőle. Abelardo! Surucucuval maratom meg magam, ha Rosita visszajön. – Nem mondom, jól áll az ügyetek. Ilyen veszett nővel kezdeni! Sajnos, ne haragudj, de nem segíthetek. Inkább megyek is már – keltem fel. – Nem szeretnék a szerelmeddel találkozni. Ismerem, és ő is jól ismer engem.

– Ne menj, Abelardo! Hogy mondod? Ismeritek egymást? Nem hagyhatsz itt. Különben is Belembe ment barátnőjével, Florával. Valami bárban mulatoznak, táncolnak. Nemigen jön meg egyhamar.

– Akkor maradok – ereszkedtem vissza az ülőalkalmatosságra. – Ne haragudj, de Florától és Rositától jobban tartok, mint két dühödt csörgőkígyótól.

– Rosita – fordult felém nekikeseredve Jones – a világ szerelemben legveszélyesebb, leghűtlenebb, legpénzsóvárabb nője.

– Tehát csupa leg...! Szegény barátom! – sajnálkoztam. És Tiquino? Hol van most? Régen találkoztam vele.

– Valamelyik kocsmában búsul. Már két napja elmenekült a házából a kíméletlen Rosita elől. Túl gyávák vagyunk ehhez a nőhöz! Mindenki rajtunk mulat.

– Ide hallgass, Jones! – fordultam nagy hirtelen barátomhoz. – Gyere, keressük meg Tiquinót. Ígérem, gyorsan megszabadultok Rositától.

– Igazán? Gondolod? – Jones sietve vette széles karimájú háncskalapját. Kiléptünk a viskóból.

A végsőkig nekikeseredett, részeg Tiquinót este találtuk meg a kikötő egyik kocsmájában. Búsan ült a lócán részegségébe süppedve. Odaültünk mellé.

– Nos, pajtás! – csaptam Tiquino térdére. – Milyen a hajóid fogása?

– Abelardo, Jones! – pillantott ránk Tiquino, és elbőgte magát. – Barátaim! Szabadítsatok meg a gonosztól.

– Erre sokkal alkalmasabb Cicero atya – tartottam meg ültében a rám dőlő

hajósgazdát.

– Ne bolondozz! – meresztette rám véreres szemeit. – Nézd, nézzétek! Itt az egyheti fogásért ma reggel kapott pénzem! A tiétek, ha elviszitek Rositát – szórt az asztalra a cukornádpálinka tócsájába két marék gyűrött bankót. – Vigyétek akárhová, akármerre.

– Sajnállak Tiquino, éppen ezért megpróbállak megszabadítani Rositától – mondtam.

– Jótevőm! – nyögött részegen Tiquino. – Mit nem adnék – folytatta –, ha Rosita elmenne a házamból.

– Némi pénzmagról hallottalak az imént beszélni, Tiquino. Mit tehetnék hát azért a pénzért? – támasztottam ismét egyenesre részeg barátomat.

– Hányszor mondjam? Vidd el sürgősen Rositát! Te kitűnő, erős és sokat elbíró halász vagy, szigonyos és cápavadász. Udvaroltál is már Rositának, tudom. Szeretnek, Abelardo, a nők, és ha ráadásul némi pénzt mutatsz Rositának, nyomban otthagy engem.

– Némi pénzért semmiképpen nem jön Rosita. Még velem sem. Ennyire ismerheted. Sok, lehetőleg minél több készpénz kell.

– Mondtam, ez a pénz mind a tied, ha viszed Rositát! – csapott Tiquino széles, erős tenyerével a bankókra. – Mégsem! gondolta meg magát ugyanabban a pillanatban, és kétfelé osztotta hirtelen mozdulattal a pénzt. – A felét most kapod, a másik felét akkor, ha viszed! Azután óvakodj, nehogy elszelelj a most adott fele pénzzel, mert ha megteszed, megkereslek és megnyúzlak.

– Viszem Rositát! – markoltam fel a pénzt. Tiquino elégedetten nézte, mint rakom el bankóit. – Hol van most az angyal? Mit is mondtál, Jones?

Akkor már a kocsmáros sem hallgatózott, mert a részeg Tiquino közvetlenül szőrös füle mellett hajította kését a tetőtartó faoszlopba, amit azután csak Tiquino ordítva kiáltott dühös parancsára, reszketve hozott vissza a mulatt.

– Nincs messze Rosita. A hatodik házban tanyázik. Az imént hozta a hírt ez a disznó – mutatott Tiquino visszakapott késével a kocsmárosra.

– A szép Rositában az ördögök és a fúriák nagyanyja veszett el. Jó üzletet csináltál velem – veregettem meg Tiquino vállát. – Azt mondod, hogy elveszett? – nyögött Tiquino. – Él benne, barátom, él a fúriák mindennél veszedelmesebb nagyanyja. Nem tudok tőle szabadulni, nem. Hét tenger minden polipjának ereje érzik benne, mikor ölel. Én nem bírom ezt, pajtás. Maga Mohamed próféta sem bírná ki mellette, aki, mint azt egy hithű

muzulmántól hallottam, negyven férfi erejével iparkodott háremében eleget tenni háromszáz asszonya óhajának. Én nem vagyok Mohamed, de próféta: igen! Ha nem viszed el most alkunk szerint Rositát, megbánod!

– Hát akkor, megyek! – álltam fel. – És mivel bizonyítsam, hogy Rosita velem jön?

– Saját kezű, hozzám írt levelével, amelyben kijelenti, hogy durva fráter vagyok, és elhagy. Elutazik valahová messze.

– Megírja a levelet. Nemsokára hozom – nyugtattam meg barátomat.

– Itt megvárlak! Ha nem hozod a levelet, ajánlom, igen gyorsan gyere vissza a pénzzel, mert...

– Tudom! – intettem le. – A receptet ismerem. – Csak azért!

A hálálkodó Jonessel odakinn talpaltunk a sötétben a kunyhósor mellett.

– Jó-jó! Most már eridj! – küldtem barátomat, mikor az olajmécsesektől világított bárhoz értünk. – Bízd rám a többit.

– Jó estét, Senhorita! – köszöntem be az eléggé zsúfolt helyiségbe, amelyben egy lócán konokul, nagyon eltöprengve ült Rosita.

– Jó estét! Csak nem Maga az Abelardo? – nézett rám, mikor megálltam az ajtóban. – Jöjjön, üljön le!

– Köszönöm az engedelmet – telepedtem melléje. Közben néhány százmilreiszes bankjegy véletlenül, egészen véletlenül kicsúszott a zsebemből, mikor elővettem kendőmet. Rosita felkapta valamennyit.

– Ez mind a magáé – fordult felém. Csak úgy tüzelt élénk szeme a bankjegyek láttán.

– Nem, Senhorita! Most már a magáé. Én nem veszek el hölgy kezéből pénzt.

– Ön igazi senhor! – gyűrte Rosita a pénzt csipkeruhája alatt feszes harisnyájába. Kitűnően ment minden. Rosita percek alatt „belém szeretett”, mikor rájött, hogy még sok, nagyon sok száz és kétszáz milreiszesem van nadrágzsebemben.

– Jöjjön el innen velem, Abelardo! Valahová messzire. Érzem, mi ketten nagyon boldogok lennénk. Amúgy sem bírom már a fukar és hideg Tiquino mellett.

– Megyek, ahová csak akarod! – váltottam tegezésre a szót, mert mi tagadás, egészen jólesett magamhoz ölelni, a citeraszóra táncba vinni Rositát, aki vajként omlott, táncolt velem a százmilreiszesek hatására.

Mikor Rositát visszavezettem a helyére, egy régi, az ivó gazdájától kért kalendárium leszakított hátoldalára írta nagy ákombákomjaival az általam

diktált szöveget. Mindent jó bőven közölt, amit a hajósgazda kívánt.

– Eredj most vissza Rosita Tiquino házába, csomagolj össze.

Tiquino nincs odahaza, részegen ül a szomszéd kocsmában – csókoltam meg a sok pénz reményétől csillogó szemű Rosität. – Én most elmegyek, de mire visszajössz, ismét itt leszek, és elmegyünk innen. Messzire utazunk, kedves.

– Itt a kívánt levél! – tettem az olajmécsektől világított kocsmában Tiquino elé a levelet.

– Kitűnő! – olvasta végig bólogatva a hajósgazda. – Gyors és szép munka volt. – Zsebébe nyúlt, elém szórta a pénz másik felét. – Sok erőt és türelmet Rositához! – állt fel dülöngélve. Kezét nyújtotta.

Pirkadatkor már az egyik kikötői szállodában voltam Rositával és bőröndjeivel. Rosita az utazás boldog örömében úszott. Felszédülten bolyongtam a kora reggeli belemi utcán. Egy friss, a nyomdából éppen hogy kikerült lapot vásároltam. Az „Estrella” teherhajó kilenckor indul – olvastam – közbeeső kikötés nélkül Santosba. Ez Brazília déli, több ezer kilométerre levő kikötője gondoltam, és máris cselekedtem.

A hajóstársaság korán nyitó irodájában aznap én voltam az első ügyfél.

– Kilenckor indul az „Estrella”! – siettem vissza a szállóba Rositához. – Teherhajó, de az ellátás kitűnő rajta. Rohanjunk a kikötőbe!

– Drága szöktetőm! – borult nyakamba Rosita. – Hogy mit szól majd mindehhez Tiquino? – boldogan tapogatta pénzt tartó derékövemet, zsebeimet. Tudta, messzire, nagyon messzire kell utaznunk Belemtől, mert ennyi pénzt csak úgy, rendes úton nem szerezhet egy egyszerű halász.

Sietve érkeztünk a bőröndökkel az „Estrellához”. Felszálltunk. Rosita nagy szerelemmel simult hozzám.

– Csodálatos vagy! Tiquino sohasem viselkedett így!

Rosita kirakodott a kétszemélyes kajütben. Az „Estrella” közepes hajó volt. A hajóstisztek és a matrózok bámultak, dülledt szemekkel nézték a csinos Rosität. Határozottan irigyelték tőlem.

Indulás előtt két perccel a fedélzetre osontam. Végigóvakodtam a korlát mellett, majd lesétáltam a hajóról. A hajóstársaság emberei, a szállító cégek ügynökei, a rakodómunkások közt senki nem vette észre csendes távozásomat.

Hármas hatalmas dudaszó hangzott, amit nagy gőzfelhő, sistergés követett.

A partról, hatalmas bálák mögül néztem nagy megelégedéssel, hogy oldják el az „Estrella” köteleit, hogyan indul el a hajó, ki az Atlanti-óceánra, Santos irányába.

– Ugyanis csak egyetlen jegyet váltottam a Santosig meg sem álló teherhajóra, azt is a szép Rositának – derül mellettem Abelardo.

– Óriási! – jön meg vidámságom a pálmás, villanyfényes belemi utcán. – Tehát így utaztatta el Rositát?

– Így!

– Tiquinóval mi történt?

– Tegnapelőtt aláírt egy rákhalászati szerződést Brazília északi határának tengerpartjaira. Hogy még messzebb kerüljön Rositától. Most megvacsorázunk, Senhor! – áll meg Abelardo egy kivilágított szálloda éttermének ajtaja előtt. – Ebben a szállóban lakom. Rositával is itt laktam fél éjszakán át, mielőtt behajóztam a hölgyet.

– Ezzel véget ért az egyáltalán nem illedelmes, több szálon futó történet?

– Igen! Rosita ezer kilométerre délre mérgelődik Santosban. De lehet, hogy nem is mérgelődik. Elképzelhető, hogy egyenesen pezsdítőn hatnak rá a helyváltoztatás közvetlen előnyei. Egyébként a történethez az is hozzátartozik, hogy Jones ma este behajózik egy maranháói, Sáo Luis-i cápavadász hajóra. Csak én maradok Belemben – sóhajt Abelardo, és megáll az ajtóban –, mivel este tízkor a Senhor is elköt, visszaindul banángumóival a Tapajósra.

– Ez bizony így van! – lépek Abelardóval a beszédtől zsongó étterembe.

– Ahhoz a hátsó sarokasztalhoz üljünk! – mutatja Abelardo. – Ma délután azért rendbe jött a lelkiismerete, ugye – ülök le a fehér terítőjű asztalhoz. – Elvetheti a megkerült Manuel de Santa Clara és ikeröccse, Carlos gondját.

– No, eddig sem volt bajom miattuk a lelkiismeretemmel koppantja a fogasra szalmakalapját Abelardo, és mellém ül.

– Mit parancsolnak, Senhores? – lép az asztalhoz egy fehér kabátos, fürge pincér. Abelardo felnéz, átveszi a tintaceruzával írott egyszerű étlapot. Megnézi, majd hozzám csúsztatja.

– Sült halat kérek. Sokat! Hozzá egyelőre két üveg jégbe hűtött sört.

– Én rákrisottót kérek rizzsel. – A pincér elsiet. – Élvezem a civilizációt! – pillantok nevetve Abelardóra.

– Élvezi Hát igen! Itt jóval nagyobb a zaj, Senhor, mint a tapajósi ingovány lombos szigetein meg a fazendán.

– Mondja, Abelardo! Mivel amúgy is elvégezte itt a dolgát, ráadásul

alighanem gazda nélküli az a praiai kunyhó, mit szólna a Tapajósra való visszatéréshez?

– Valóban, Senhor! – válik vidámabbá Mefisztó-képű kenyeresem. – Miért ne mennék? Amúgy is meg szeretném nézni saját fejfámat. Kevés élő láthat ilyesmit. – Abelardo felszabadultan nevet. Nem mondom, kerül rá oka.

Magasra habzik a sör, ahogy a pincér betölti poharainkba. Abelardo egy hajtásra kiissza a magáét. Ujjai letörlik a pohárra csapó finom párát, akár eddigi életének némely gondját, árnyékát, visszatérő jókedve.

– Hát igen, Abelardo! Az a tapajósi mocsár! – sóhajtok. Nem adnám hirtelenében tíz Belemért.

– Négy hét sem telt el azóta, hogy a fazenda melletti kis mocsárban találkoztunk – néz rám Abelardo.

– És már Belemben beszélgetünk a tapajósi vadonról!

Ülünk, ketten idegenek az étterem esti zajlásában. És azt hiszem, itt Abelardo az idegenebb. Nem csoda, hogy valami mély, az ősvadonba visszavágyó érzelmi hullám tör ránk, hiszen országnyi őserdő vár bennünket a fénylő csillagsátor alatti éjszakában. A vadon utáni vágyat – most már tudom – a közeli pálmás, virágos park cigarróinak „csicsergő” muzsikája ülteti belénk.

– Indulunk a Tapajósra, Abelardo? – nézek az ördögképű halászra. Abelardo a villanyfénytől megvilágított százéves pálmákra néz, azután azokon is túl, valahová messze a fekete éjszakába. Halkan mondja:

– Indulunk, Senhor!

Könyvem záróoldalán megköszönöm Francisco Marins brazil írónak, a São Pauloló-i Melhoramentos Kiadónak, brazíliai jó barátaimnak, hogy a kötet felvételeinek gazdagításában barátsággal segítettek.

Molnár Gábor

TARTALOM

EMBERVÁSÁR
ABELARDO ÉS AZ ÉN ZSÁKMÁNYOM LAMPIÁO, A RABLÓVEZÉR
RÉSZEG LEPKÉK, BOGARAK. ALKONYI KÓSZÁLÁS
MÉG EGYSZER ÉS UTOLJÁRA JOSEPH. A FAZENDA MENTI INGOVÁNYBAN
TÁVOL A FAZENDÁTÓL. ŐSERDEI VADKUTYÁK
ABELARDO TOVÁBBI HISTÓRIÁI: MANUEL A RIO CLARÓN
VÁSÁR A KIKÖTŐPALLÓN. ABELARDO ÚJABB HISTÓRIÁJA
EGY VÉN ÉS EGY MÉG VÉNEBB KAJMÁN. ÉJSZAKA AZ INGOVÁNYBAN
HÁRPIÁK. A JÓ ÜZLET. LAMPIÁO
A ZÖLD ÉS A SZÍNGYŰRŰS MÉRGES KÍGYÓ. AHOL AZ ÖSVÉNYT LEZÁRJA A SERINGUATÖMB
A SANTAREMI RÉGI ERŐD ÁRNYÉKÁBAN
A „VÍG ÖZVEGY” ÉS EGYÉB VÁRATLAN ESEMÉNYEK